

שבוע פרשת תזריע

כ"ג - כ"ט אדר שני ה'תשס"ח (30 March - 5 April 08)

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

קו

זה המזמור קאי על הקודם, ואמר המשורר חודו לה' על שעשה לנו עוד ניסים מה שלא זכרנו מקדם כאשר מי ימלא גבורות ה' אם כאנו לספר מי יוכל למלא הכל:

א הללויה | הודו ליהוה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ב מִי יִמְלֵל גְּבוּרֹת יְהוָה יִשְׁמִיעַ כְּלִי־תְהִלָּתוֹ:
 ג אֲשֶׁר־יִשְׁמְרֵי מִשְׁפַּט עֲשֵׂה צְדָקָה בְּכָל־עֵת: ד זְכַרְנִי יְהוָה בְּרִצּוֹן עִמָּךְ פְּקֻדֵי בִישׁוּעֶתְךָ:
 ה לְרֵאוֹת | בְּמוֹכֵת בַּחֲרִיךְ לְשִׁמַּח בְּשִׂמְחַת גִּוְיָךְ לְהִתְהַלֵּל עִם־נַחֲלֶתְךָ: ו חֲטֵאנוּ עִם־אֲבוֹתֵינוּ
 הַעֲוִינוּ הַרְשַׁענוּ: ז אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרִים | לֹא־הִשְׁכִּילוּ נַפְלְאוֹתֶיךָ לֹא זָכְרוּ אֶת־רַב חֲסִדֶיךָ וַיִּמְרוּ עֲלֵינוּ
 בְּיַם־סוּף: ח וַיּוֹשִׁיעֵם לְמַעַן שְׁמוֹ לְהוֹדִיעַ אֶת־גְּבוּרָתוֹ: ט וַיַּגְעַר בְּיַם־סוּף וַיַּחַרֵּב וַיּוֹלִיכֵם בְּתַהֲמוֹת
 בַּמַּדְבָּר: י וַיּוֹשִׁיעֵם מִיַּד שׁוֹנָא וַיִּגְאֵלֵם מִיַּד אוֹיֵב: יא וַיִּכְסּוּ־מַיִם צְרִיבֵיהֶם אֶחָד מֵהֶם לֹא נוֹתַר:
 יב וַיֹּאמִינוּ בְּדַבְּרֵי וַיִּשְׁירוּ תְהִלָּתוֹ: יג מָה־רוּ שָׁכְחוּ מַעֲשֵׂיו לֹא־חָכוּ לַעֲצוֹתָ: יד וַיִּתְאֲוּ תַאֲוָה בַּמַּדְבָּר
 וַיִּנְסוּ־אֵל בִּישִׁימוֹן: טו וַיִּתֵּן לָהֶם שְׁאֵלְתָם וַיִּשְׁלַח רוּחַ בְּנַפְשָׁם: טז וַיִּקְנָאוּ לְמֹשֶׁה בַּמַּחֲנֶה לְאַהֲרֹן
 קְדוֹשׁ יְהוָה: יז תִּפְתַּח־אָרֶץ וַתַּבְלַע דָּתָן וַתִּכַּס עַל־עֲדַת אַבְיָרִים: יח וַתִּבְעַר־אֵשׁ בְּעֲדַתָּם לְהַכֹּה
 תְּלַהֲטֵי רִשְׁעִים: יט יַעֲשׂוּ־עֵגֶל בַּחֲרֵב וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לַמַּסְכָּה: כ וַיִּמְרוּ אֶת־כְּבוֹדֶם בְּתַבְנִית שׁוֹר אֲכַל
 עֵשֶׂב: כא שָׁכְחוּ אֵל מוֹשִׁיעֵם עֲשֵׂה גְדֻלוֹת בְּמִצְרַיִם: כב נַפְלְאוֹת בְּאָרֶץ חָם נוֹרְאוֹת עֲלֵי־סוּף:
 כג וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידֵם לוֹלֵי מֹשֶׁה בַּחֲרִיו עָמַד בַּפָּרָץ לִפְנֵינוּ לְהַשִּׁיב חַמְתּוֹ מִהַשְׁחִית: כד וַיִּמְאַסוּ
 בְּאָרֶץ חֲמֻדָּה לֹא־הֵאֱמִינוּ לְדַבְּרוֹ: כה וַיִּרְגְּנוּ בְּאַהֲלֵיהֶם לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה: כו וַיִּשְׂא יָדוֹ לָהֶם
 לְהַפִּיל אוֹתָם בַּמַּדְבָּר: כז וַלְהַפִּיל זֶרַעם בַּגּוֹיִם וּלְזוֹרוֹתָם בְּאַרְצוֹת: כח וַיִּצְמְדוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ
 זִבְחֵי מֵתִים: כט וַיִּכְעִסוּ בְּמַעַלְלֵיהֶם וַתִּפְרֹץ־בָּם מַגְפָּה: ל וַיַּעֲמֵד פִּינָחָס וַיִּפְלֵל וַתַּעֲצֵר הַמַּגְפָּה:
 לא וַתַּחֲשֵׁב לוֹ לְצַדִּיקָה לְדָר וְדָר עַד־עוֹלָם: לב וַיִּקְצִיפוּ עַל־מִי מְרִיבָה וַיִּרַע לְמֹשֶׁה בַּעֲבוּרָם:
 לג כִּי־הִמְרוּ אֶת־רוּחוֹ וַיִּבְטֹא בְּשִׁפְתָיו: לד לֹא־הִשְׁמִידוּ אֶת־הָעַמִּים אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לָהֶם:
 לה וַיִּתְעַרְבוּ בַּגּוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם: לו וַיַּעֲבְדוּ אֶת־עֲצֻבֵיהֶם וַיְהִיו לָהֶם לְמוֹקֵשׁ: לו וַיִּזְבְּחוּ
 אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנוֹתֵיהֶם לְשָׂדִים: לז וַיִּשְׁפְּכוּ דָם נָקִי דַם־בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם אֲשֶׁר זָבְחוּ לַעֲצֻבֵי כְנָעַן
 וַתַּחֲנַף הָאָרֶץ בְּדָמַיִם: לח וַיִּטְמְאוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם וַיִּזְנוּ בְּמַעַלְלֵיהֶם: מ וַיַּחֲרַאֲף יְהוָה בְּעַמּוֹ וַיִּתְעַב
 אֶת־נַחֲלָתוֹ: מא וַיִּתַּנֵּם בְּיַד־גּוֹיִם וַיִּמְשְׁלוּ בָהֶם שׁוֹנְאֵיהֶם: מב וַיִּלְחָצוּם אוֹיְבֵיהֶם וַיִּפְגְּעוּ תַּחַת יָדָם:
 מג פְּעָמַיִם רַבּוֹת יֵצִילֵם וְהָמָּה יִמְרוּ בַּעֲצָתָם וַיִּמְכּוּ בַּעֲוֹנָם: מד וַיִּרְא בָּצָר לָהֶם בְּשָׁמְעוֹ אֶת־רִנְתָּם:
 מה וַיִּזְכֹּר לָהֶם בְּרִיתוֹ וַיִּנְחָם כָּרַב חֲסִדָיו: מו וַיִּתֵּן אוֹתָם לְרַחֲמִים לִפְנֵי כָל־שׁוֹבֵיהֶם: מז הוֹשִׁיעֵנו |
 יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְקַבְּצֵנוּ מִן־הַגּוֹיִם לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קְדוֹשְׁךָ לְהַשְׁתַּבַּח בְּתִהְלֶתְךָ: מח בְּרוּךְ־יְהוָה | אֱלֹהֵי

יִשְׂרָאֵל מִן־הָעוֹלָם | וְעַד הָעוֹלָם וְאָמַר כָּל־הָעַם אֲמֵן הַלְלוּיָהּ:

קז

זה המזמור נאמר על ארבעה שיצאו מצרה לרוחה צריכים להודות לה/ כי בעונש חטאם היו בצרה ובחסד אלהים נצלו ומהראוי לשבח ולספר בפני רבים:

א הָדָו לַיהוָה פִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ: ב יֹאמְרוּ גְאוּלַי יְהוָה אֲשֶׁר גָּאֵלָם מִיַּד־צָרָה:
ג וּמֵאֲרָצוֹת קִבְּצָם מִמִּזְרַח וּמִמְעַרְב מִצְפּוֹן וּמִיָּם: ד תָּעוּ בַמִּדְבָּר בִּישִׁימוֹן דֶּרֶךְ עֵיר מוֹשֵׁב
לֹא מִצֹּאוֹ: ה רַעֲבִים גַּם־צִמְאִים נַפְשָׁם בָּהֶם תִּתְעַפֶּף: ו וַיִּצְעְקוּ אֶל־יְהוָה בְּצָר לָהֶם
מִמִּצְוֹקוֹתֵיהֶם יִצִּילֵם: ז וַיִּדְרִיכֵם בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל לָלֶכֶת אֶל־עֵיר מוֹשֵׁב: ח יוֹדוּ לַיהוָה חֲסָדוֹ
וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם: ט פִּי־הַשְּׂבִיעַ נֶפֶשׁ שִׁקְקָה וּנְפֹשׁ רַעֲבָה מִלֵּא־טוֹב: י יֵשְׁבֵי חֹשֶׁךְ
וְצִלְמוֹת אֲסִירֵי עֵנִי וּבְרוּל: יא פִּי־הֶמְרוּ אִמְרֵי־אֵל וַעֲצַת עֲלִיוֹן נֹאצוּ: יב וַיִּכְנַע בַּעֲמַל לָבָם
כָּשְׁלוּ וְאִין עֹזֹר: יג וַיִּזְעְקוּ אֶל־יְהוָה בְּצָר לָהֶם מִמִּצְוֹקוֹתֵיהֶם וַיִּשְׁעֵם: יד וַיִּצִּיאֵם מִחֹשֶׁךְ
וְצִלְמוֹת וּמוֹסְרוֹתֵיהֶם יִנְתַּק: טו יוֹדוּ לַיהוָה חֲסָדוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם: טז פִּי־שֹׁבֵר דִּלְתוֹת
נְחָשֶׁת וּבְרִיחֵי בְרוּל גִּדְעֵ: יז אוֹיְלִים מִדֶּרֶךְ פְּשָׁעַם וּמַעֲוֹנֹתֵיהֶם יתְעַנּוּ: יח כֹּל־אֲכַל תִּתְעַב
נַפְשָׁם וַיִּגְיֵעוּ עַד־שַׁעֲרֵי־מָוֶת: יט וַיִּזְעְקוּ אֶל־יְהוָה בְּצָר לָהֶם מִמִּצְוֹקוֹתֵיהֶם וַיִּשְׁעֵם: כ יִשְׁלַח
דְּבָרוֹ וַיִּרְפָּאֵם וַיִּמְלֹט מִשְׁחִיתוֹתָם: כא יוֹדוּ לַיהוָה חֲסָדוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם: כב וַיִּזְבְּחוּ
זִבְחֵי תוֹדָה וַיִּסְפְּרוּ מַעֲשָׂיו בְּרִנָּה: כג יוֹרְדֵי הַיָּם בְּאִנְיֹת עֲשִׂי מְלֹאכָה בְּמַיִם רַבִּים: כד הִמָּה
רְאוּ מַעֲשֵׂי יְהוָה וְנִפְלְאוֹתָיו בְּמִצְוֹלָה: כה וַיֹּאמֶר וַיַּעֲמֵד רוּחַ סַעְרָה וַתְּרוֹמֵם גְּלוֹי: כו יַעֲלוּ
שָׁמַיִם יִרְדּוּ תְהוֹמוֹת נַפְשָׁם בְּרַעַה תִּתְמוּגַג: כז יִחוּגּוּ וַיִּנּוּעוּ בַשָּׁבוּר וְכֹל־חֲכֻמָּתָם תִּתְבַּלַּע:
כח וַיִּצְעְקוּ אֶל־יְהוָה בְּצָר לָהֶם וּמִמִּצְוֹקוֹתֵיהֶם וַיִּצִּיאֵם: כט יִקַּם סַעְרָה לְדַמְמָה וַיִּחַשּׁוּ גְלוֹיהֶם:
ל וַיִּשְׁמְחוּ כִּי־יִשְׁתַּקּוּ וַיִּנְחַם אֶל־מְחוּז חֲפָצָם: לא יוֹדוּ לַיהוָה חֲסָדוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם:
לב וַיְרוֹמְמוּהוּ בְקֹהֶל עַם וּבְמוֹשֵׁב זִקְנִים יִהְלֹוהוּ: לג יֵשֶׁם נְהָרוֹת לְמִדְבָּר וּמִצְאֵי מַיִם
לְצִמְאוֹן: לד אֶרֶץ פְּרִי לְמִלְחָה מְרַעַת יֹשְׁבֵי בָהּ: לה יֵשֶׁם מִדְבָּר לְאַנְס־מַיִם וְאֶרֶץ צִיָּה
לְמִצְאֵי מַיִם: לו וַיּוֹשֵׁב שָׁם רַעֲבִים וַיְכַוְנֵנוּ עֵיר מוֹשֵׁב: לז וַיִּזְרְעוּ שָׂדוֹת וַיִּטְעוּ כְּרָמִים וַיַּעֲשׂוּ
פְּרִי תְבוּאָה: לח וַיְבַרְכֵם וַיִּרְבּוּ מְאֹד וּבָהֱמַתֶּם לֹא יִמְעִיט: לט וַיִּמְעִטוּ וַיִּשְׁחוּ מִעֲצַר רָעָה
וַיְגוּזוּ: מ שִׁפְדוּ בּוֹז עַל־נְדִיבִים וַיִּתְעַם בְּתֵהוּ לֹא־דֶרֶךְ: מא וַיִּשְׁגַּב אֲבִיוֹן מִעוֹנֵי וַיִּשֶׁם כְּצֹאֵן
מִשְׁפָּחוֹת: מב יִרְאוּ יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁמְחוּ וְכֹל־עוֹלָה קִפְצָה פִּיהֶם: מג מִי־חֲכָם וַיִּשְׁמַר־אֱלֹהֵי וַיִּתְבַּוְּנֵנוּ
חֲסָדֵי יְהוָה:

קח

א שִׁיר מִזְמוֹר לְדָוִד: ב גִּבּוֹן לִבִּי אֱלֹהִים אֲשִׁירָה וְאֶזְמְרָה אֶף־כְּבוֹדֵי: ג עֹרָה הַנֶּבֶל וְכִנּוֹר
 אֲעִירָה שָׁחַר: ד אֹדֶךְ בְּעַמִּים ו יְהוָה וְאֶזְמְרֶךָ בְּלְאֻמִּים: ה כִּי־גָדַל מֵעַל־שָׁמַיִם חֲסִדֶךָ
 וְעַד־שָׁחַקִים אֲמַתְּךָ: ו רִוְמָה עַל־שָׁמַיִם אֱלֹהִים וְעַל כָּל־הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ: ז לִמְעַן יִחַלְצוּן יְדִידֶיךָ
 הוֹשִׁיעָה יְמִינֶךָ וְעֲנֵנִי: ח אֱלֹהִים ו דַּבֵּר בְּקִדְשׁוֹ אֲעֲלֶזָה אֲחַלְקָה שְׁכֵם וְעֵמֶק סִפּוֹת אֲמַדְדֶּךָ:
 ט לִי גִלְעָד ו לִי מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם מְעוֹז רֵאשִׁי יְהוּדָה מְחַקְקִי: י מוֹאָב ו סִיר רַחֲצִי עַל־אֲדוֹם
 אֲשַׁלֵּךְ נַעֲלִי עָלַי פְּלִשְׁתִּי אֲתַרוּעֵעַ: יא מִי יִבְלִנִי עֵיר מְבַצֵּר מִי נַחְנִי עַד־אֲדוֹם:
 יב הֲלֹא־אֱלֹהִים זָנַחְתָּנוּ וְלֹא־תִצָּא אֱלֹהִים בְּצַבָּאתֵינוּ: יג הֲבֵה־לָנוּ עֹזֶרֶת מִצָּר וְשׂוֹא תִשׁוּעַת
 אָדָם: יד בְּאֱלֹהִים נַעֲשֶׂה־חִיל וְהוּא יָבוֹם צְרִינוּ:



בחסות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו שרח (אולגה) בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי, אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

מפתח כללי

- א) מזמורי תהלים ק"ו ק"ז ק"ח..... ב
- ב) מאמר ד"ה החודש הזה לכם שי"פ תזריע, פרשת החודש מבה"ח וער"ח ניסן, ה'תשי"ד..... ו
- ג) שיחת שבת פרשת תזריע, פרשת החודש, מבה"ח וער"ח ניסן, ה'תשי"ד..... יג
- ד) לקוטי שיחות פרשת תזריע (בלה"ק)..... יח
- ה) חידושים וביאורים בעניני גאולה ומשיח גואל אחרון בכחו של גואל ראשון..... כא
- ו) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת תזריע..... כח
- ז) לוח "היום יום" לשבוע פרשת תזריע..... לח
- ח) הלכה יומית לעיון ברמב"ם..... מ
- שיעורי רמב"ם – ע"פ נוסח כתבי יד תימן מדוייקים (קאפח):**
- ט) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת תזריע..... מב
- י) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת תזריע..... נח
- יא) – ספר המצוות לשבוע פרשת תזריע..... סה
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- יב) שולחן ערוך הלכות שבת - אדמו"ר הזקן..... סז
- יג) שולחן ערוך הלכות תפילין - אדמו"ר הזקן..... סח
- יד) לקוטי תורה מבואר - ד"ה ששת ימים - אדמו"ר הזקן..... סח
- טו) מאמרים קונטרסים - אדמו"ר האמצעי..... עג
- טז) דרך מצותיך – ספר המצוות - אדמו"ר ה"צמח צדק"..... עד
- יז) המשך והחרים תרל"א - אדמו"ר מוהר"ש..... עה
- יח) קונטרס ומעין - אדמו"ר מוהרש"ב..... עו
- יט) ספר המאמרים תרצ"ב - אדמו"ר מוהרי"צ..... עז
- כ) לקוטי דיבורים - אדמו"ר מוהרי"צ..... עח
- כא) אגרות קודש – אדמו"ר מוהרי"צ..... פ
- כב) נביאים וכתובים – יהושע פרק ד – דברי הימים-א פרק ד..... פא
- כג) חומש, רש"י ותרגום אונקלוס לשבוע פרשת תזריע..... פח
- כד) לוח זמנים לשבוע פרשת תזריע..... קג

בס"ד. ש"פ תזריע, פרשת החודש, מבה"ח וער"ח ניסן, ה'תשי"ד

(הנחה בלתי מוגה)

החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה¹, הנה תוכן ציווי זה בפשטות הוא אשר מכאן ולהבא יהי חודש ניסן ראש חדשים וראשון לחדשי השנה, דבתחילה הי' חודש תשרי הראשון, ועל זה הוא הציווי אשר מכאן ולהבא יהי ניסן הראשון, וכמ"ש בת"י עה"פ² ויקהלו אל המלך שלמה גוי בירח האיתנים בחג הוא החודש השביעי, ירחא דעתיקיא קרן ל"י ירחא קדמאה וכען הוא ירחא שביעאה. וצריך להביין³, דמאחר שבתחילה הי' תשרי ראשון לחדשים, וגם עכשיו הרי תשרי הוא ראש השנה, למה הי' הציווי שחודש ניסן יהי ראשון לחדשים. ומבואר על זה במדרש⁴, דמשבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים, וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו ר"ח של גאולה, ומזה מובן דזה שניסן הוא הראשון קשור עם היותו חודש של גאולה, דלהיותו חודש של גאולה לכן הוא ראש חדשים. אמנם הא גופא צריך להביין, מהו הטעם שחודש ניסן דוקא הוא חודש הגאולה, שלכן נקבע להיות ראש חדשים, דמאחר שמקודם הי' תשרי ראשון לחדשים, וגם עכשיו תשרי הוא ראש השנה, למה נקבע חודש ניסן דוקא לחודש הגאולה וראש חדשים. וביותר אינו מובן, שהרי גם בחודש תשרי יש מעלה מיוחדת להיותו חודש השביעי, וכל השביעין חביבי⁵, וא"כ, גם ענין הגאולה הי' יכול להיות בחודש תשרי, ומדוע נקבע חודש ניסן דוקא לחודש הגאולה וראש חדשים.

ב) ויובן זה בהקדים תחילה כללות ענין הגאולה, הן הגאולה מגלות מצרים, הן הגאולה משאר הגלויות, ועד להגאולה מגלות האחרון, שעז"נ⁶ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. דהנה, כללות ענין הגאולה שייך וקשור למתן תורה, כמ"ש⁷ בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, וכדאיתא במדרש⁸ שאמר הקב"ה למשה מה שאמרת באיזה זכות אוציאם ממצרים, הוי יודע שבזכות התורה שהן עתידים לקבל על ידך בהר הזה הם יוצאים משם. וגם במתן תורה כתיב⁹ אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, היינו, שבדבור הראשון דמ"ת נזכר הענין דיצי"מ. והיינו שיצי"מ ומ"ת קשורים ושייכים זה לזה, דיצי"מ היא בזכות מ"ת, והדבור הראשון דמ"ת הוא אשר הוצאתיך מארץ מצרים.

והנה במ"ת ניתנו התורה ומצוותי¹⁰ כדי שתהי' כללות העבודה דקיום המצוות, מצוות עשה ומצוות לא תעשה. אמנם, העבודה דקיום המצוות בלבד אינה מספיקה, אלא

(5) ויק"ר פכ"ט, יא.

(6) מיכה ז, טו.

(7) שמות ג, יב.

(8) שמו"ר פ"ג, ד (וראה פרש"י עה"פ).

(9) יתרו כ, ב.

(1) בא יב, ב.

(2) מלכים"א ח, ב.

(3) בכל הבא לקמן – ראה ד"ה החודש עזר"ת (סה"מ עזר"ת

ס"ע קלד ואילך). וראה ד"ה הנ"ל באוה"ת בא ע' רסח. ד"ה

הנ"ל תשי"ט (סה"מ תשי"ט ע' קנה ואילך). ועוד.

(4) שמו"ר פט"ו, יא.

צריך להיות גם העבודה בשמחה¹⁰, כמ"ש¹¹ עבדו את הוי' בשמחה, דענין השמחה הוא עיקר גדול בעבודה, ולכן על העדר השמחה מגיע עונש גדול, כמ"ש¹² תחת אשר לא עבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב וגו', לפי שהשמחה היא עיקר גדול בעבודה. וענין הכרח השמחה בעבודה מודגש גם במ"ש¹³ מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים, ואיתא במדרש¹⁴ מה יפית במצוות עשה ומה נעמת במצוות לא תעשה, וכל זה אינו מספיק, אלא צריך להיות גם העבודה בשמחה דוקא, שזהו מה שמסיים אהבה בתענוגים, שענין זה קשור עם עבודה בשמחה, כי, אהבה בתענוגים היא מלמעלה למטה, דהיינו, אהבת הקב"ה לכנסת ישראל, ובכנס"י הוא ענין העבודה בשמחה, שמחה של מצוה, שזהו הכלי להאהבה בתענוגים. וזהו מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים, שנוסף על קיום המצוות, מ"ע ומל"ת (מה יפית ומה נעמת), צ"ל גם העבודה בשמחה (שזהו הכלי לאהבה בתענוגים), לפי שענין השמחה הוא עיקר גדול בעבודה. והגם דכתיב¹⁵ עבדו את הוי' ביראה, והרי יראה ושמחה הם הפכים, שיראה היא כוון ושמחה היא התפשטות, הרי בפסוק זה גופא מסיים וגילו ברעדה, ואמרו רז"ל¹⁶ מאי וגילו ברעדה במקום גילה שם תהא רעדה, והיינו, שהיראה צריכה להיות בהעלם, ובהתגלות צריך להיות שמחה דוקא.

ג) **והענין** בזה, דהנה באמת היראה היא מוכרחת בעבודה, להיותה יסוד העבודה, דעבודה היא מלשון עבודת עבד, ולכן יסוד העבודה היא יראה וביטול לאלקות, ובלא יראה וביטול אין זה ענין עבודת עבד כלל, דגם כאשר עבודתו היא באהבה, הנה כאשר חסר יראה וביטול, הרי אין זה עבודת עבד כלל, ואדרבה הוא עובד את עצמו, ויסוד וראשית העבודה הוא יראה וביטול דוקא¹⁷. וזהו הטעם מה שאנו רואים בכמה עובדים אשר עבודתם היא מאהבה בלי יראה, שאח"כ נופלים הם באהבה זרה והוללות כו', שהו"ע קליפת פלשתים, מלשון מבוי המפולש¹⁸, והסיבה לזה היא להיות שחסר להם ענין היראה שהוא יסוד העבודה, וא"כ אין זה עבודה כלל כנ"ל, ולזאת אפשר שאח"כ תהי' להם אהבה זרה כו'. והיינו, שיסוד העבודה הוא ביטול וקבלת עול מלכות שמים, שאז העבודה היא בדרך עבודת עבד, וכמאמר רז"ל¹⁹ משל למלך שנכנס למדינה כו' אמר המלך תחילה יקבלו מלכותי ואח"כ אגזור עליהם גזירות, וכמו"כ בעבודה הרוחנית, שתחילה צריך להיות קבלת עול מלכות שמים, ואז דוקא אפשר להיות עבודת קיום המצוות כדבעי. וכמו שהוא בכללות העבודה כמו"כ הוא גם בעבודה הפרטית שבכל יום ויום, דראשית העבודה היא בקבלת עול מלכות שמים, שהו"ע מודה אני והודו להוי', להיות דיראה וקבלת עול הוא יסוד העבודה. אמנם, ענין היראה הוא רק יסוד העבודה,

(10) ראה גם אוה"ת שם ע' רסה ואילך. ד"ה החודש תשכ"ו.

(11) תהלים ק, ב.

(12) תבוא כח, מז. וראה גם פירוש האריז"ל עה"פ: שער רוח

הקודש י, ב. שער המצות בתחילתו. ראשית חכמה שער ב (שער האהבה) רפ"י. של"ה עשרה מאמרות מאמר ג"ד (מט, א). חלק

תושב"כ פ' תבוא (שפו, א). תניא פכ"ו (לג, א).

(13) שה"ש ז, ז.

(14) שהש"ר עה"פ.

(15) תהלים ב, יא.

(16) ברכות ל, ב.

(17) ראה תניא רפמ"א. קונטרס העבודה פ"ב. ובכ"מ.

(18) לשון חז"ל – שבת קיז, א"ב. משנה עירובין ספ"ט. וראה

תו"א בשלה סא, ג ואילך. תו"ח תולדות קמג, ג ואילך.

(19) מכילתא יתרו כ, ג.

אבל העבודה עצמה צריכה להיות בשמחה דוקא. דהנה, יראה ושמחה הם הפכים, וא"כ, ענין זה שהעבודה צ"ל ביראה, הרי זה באופן שהיראה היא יסוד העבודה, והעבודה עצמה היא באופן שהיראה היא בהעלם, ובהתגלות היא השמחה דוקא. דהנה, כללות ענין עבודת קיום המצוות הוא שעל ידם נמשך גילוי אור אלקי, כמאמר²⁰ רמ"ח פקודין אינון רמ"ח אברים דמלכא, דכמו שהאברים הם ממשיכים החיות, כמו"כ ע"י המצוות הוא המשכת גילוי אלקות, ולכן צ"ל קיום המצוות בשמחה, כי כל גילוי הוא ע"י השמחה דוקא. וזהו שענין השמחה צריך להיות בכל הג' קיום שעליהם העולם עומד שהם תורה עבודה וגמ"ח²¹, כמאמר רז"ל¹⁶ אין עומדין להתפלל לא מתוך עצבות אלא מתוך שמחה של מצוה, וכן בתורה איתא שם וכן לדבר הלכה, וכן בגמ"ח (שהוא כללות המצוות) כתיב²² ולא ירע לבבך בתתך לו, היינו, שהנתינה צ"ל בשמחה דוקא. וטעם הדבר הוא להיות דקיום המצוות בכל הג' קיום ענינם הוא לפעול המשכת גילוי אלקות בעולם, ולכן צ"ל הקיום בשמחה דוקא, להיות שכל גילוי הוא ע"י שמחה דוקא.

ד) **וביאור** הענין²³, דהנה, איתא בזהר²⁴ דכללות ענין המצוות הוא לאתקנא רזא דשמי'. רזא דשמי' הוא שם הוי' שלמעלה מכל השמות, דהנה, יש ז' שמות שאין נמחקים²⁵, והם בהכלים דע"ס, והו"ע החיות שבהכלים עצמם, לבד האור המתלבש בהם, שהרי הכלים יש להם חיות מיוחד לבד האור המתלבש בהם, דזהו ביאור המאמר²⁶ וכד אנת תסתלק מינייהו אשתארו כולהו שמהן כגופא בלא נשמתא, דלכאורה איך אשתארו כו', אלא זהו לפי שבכלים יש חיות מיוחד מצד שרשם, לבד האור המתלבש בהם²⁷. וזהו ההפרש בין שם הוי' לשאר השמות, דשאר השמות הם בחיות הכלים עצמם, ושם הוי' הוא בהאור המתלבש בהכלים²⁸. וזהו מה ששם הוי' הוא שם העצם²⁹, דלא כשאר השמות שאינם גילוי העצם אלא הם כמו דבר נוסף על העצם, והמשל על זה הוא משאר הגוונים (לבד גוון לבן³⁰) שאינם עצמיים אלא הם דבר נוסף על העצם, דהגוונים אינם גילוי העצם, שהרי העצם אינו מצוייר בגוון כזה כלל, והגוון הוא דבר נוסף, וכן הוא בהכלים שהם כמו דבר נוסף. ואף שבודאי אינו שייך לומר שהם דבר נוסף ממש, שהרי הכלים הם אלקות ממש, מ"מ, להיות ששרשם הוא מכח הגבול והם באים בהגבלה, הרי הם כמו דבר נוסף על העצם, שהרי העצם הוא בלי גבול, וא"כ הגבול הוא כמו דבר נוסף עליו. אבל שם הוי' הוא בהאור שהוא בלי גבול, והיינו שהוא גילוי העצמות כמו שהוא בבחינת א"ס

(27) ראה סידור (עם דא"ח) קסב, ד ואילך. אוה"ת שם ע' קו.

ועוד.

(28) ראה תו"א נח יו"ד, סע"ב. תו"ח שם סד, ב ואילך. אוה"ת

שמות שם. ועוד.

(29) מו"נ ח"א פס"א ואילך. פרדס שער יט. כסף משנה הל' ע"ז פ"ב ה"ז.

(30) ראה תו"א ס"פ ויצא. לקו"ת אחרי כח, ג ואילך. עטרת

ראש שער יוהכ"פ פ"ה. ועוד.

(20) ראה תקו"ז ת"ל. זח"ב קיח, א.

(21) אבות פ"א מ"ב.

(22) פ' ראה טו, י.

(23) בהבא לקמן – ראה גם ד"ה החודש תרל"ד; עטרת

(סה"מ תרל"ד ע' קי ואילך; עטרת ע' קצו ואילך). ועוד.

(24) כ"ה בכ"מ בשם הזהר – ראה תו"א שמות מט, ד. יתרו

סז, ד. אוה"ת שמות ע' קה. ועוד.

(25) שבועות לה, א.

(26) תקו"ז בהקדמה (יז, ב).

ובל"ג, שזהו גילוי העצם, ולכן נקרא שם העצם. וזהו רזא דשמי' שהוא האור דשם הוי', ונקרא רז, אור בגימטריא רז³¹, דאף שאור הוא גילוי, מ"מ, להיותו מתלבש בהכלים, נקרא בשם רז, לפי שהכלים אינם יכולים לקבל את האור כמו שהוא, ולכן נקרא רז לגבי הכלים. וענין המצוות הוא לאתקנא רזא דשמי', דהיינו, לפעול זיכוך וצחצוח בהכלים שיוכלו לקבל את האור כמו שהוא. דהנה, גם בכלים דאצילות שבהם איהו וחיהי וגרמוהי חד³², שייך ענין של זיכוך, כדאיתא בע"ח³³ דאור פנימי מצחצח חצי הכלי מבפנים ואור מקיף מצחצח חצי הכלי מבחוץ, וזהו לאתקנא רזא דשמי', שע"י קיום המצוות מזככים ומצחצחים את הכלים שיוכלו לקבל בתוכם את האור כמו שהוא. ועוד זאת, שע"י יאיר האור כמו שהוא גם בכלים דבריא, ולמטה יותר, עד למטה ממש בעוה"ז.

ועוד פירוש ברזא דשמי', דקאי על עצם האור שלמעלה מהכלים לגמרי. דהנה, האור המתלבש בהכלים נכלל ג"כ בהז' שמות שאין נמחקים שאינם שם העצם והם כמו דבר נוסף, דאף שהאור הוא בלי גבול, מ"מ, כיון ששייך בו ענין ההתלבשות בכלים, הרי בזה גופא אינו כמו העצם והוא כמו דבר נוסף. ורזא דשמי' קאי על האור שאין שייך בו ענין ההתלבשות כלל, דאור זה הוא גילוי העצם ממש. וההפרש בין ב' מדריגות אלו, שהאור המתלבש בהכלים שרשו הוא שם הוי' דלתתא, והאור שאינו שייך להתלבשות הוא שם הוי' דלעילא. דהנה ידוע³⁴ שיש ב' שמות הוי', הוי' דלתתא והוי' דלעילא, וזהו שרש הפרש ב' הפירושים ברזא דשמי', דפירוש הא' ברזא דשמי', שהוא האור המתלבש בהכלים, הוא בשם הוי' דלתתא, שהאור המתלבש בהכלים הוא בשם הוי' דלעילא. ופירוש הב' ברזא דשמי', שהוא האור שלמעלה מהתלבשות, הוא בשם הוי' דלעילא. ובכללות הוא ההפרש בין התפשטות האור לעצם האור, דבהתפשטות האור, שהוא כללות האור שאחרי הצמצום, שייך ענין ההתלבשות בכלים, ובעצם האור, היינו כמו שהאור הוא לפני הצמצום, והוא עצם האור כמו שהוא לעצמו, הנה שם לא שייך ענין ההתלבשות. וזהו שענין קיום המצוות הוא לאתקנא רזא דשמי', שעל ידם יאיר בהכלים עצם האור שלפני הצמצום, היינו, שגם האור כמו שהוא לעצמו, יאיר בהכלים דאצילות, וגם למטה יותר עד למטה ממש בעוה"ז.

ועפ"ז מובן הכרח ענין השמחה בעבודה כדי לאתקנא רזא דשמי', דהנה, גם להפירוש שרזא דשמי' קאי על האור המתלבש בהכלים, ולאיתקנא רזא דשמי' הוא שיאיר האור כמו שהוא, הרי כיון שהכלים הם הגבלה, וצריך לבטל את ההגבלה דכלים, הנה זה אפשר להיות ע"י השמחה דוקא. ובפרט להפירוש דרזא דשמי' קאי על האור שלמעלה מהתלבשות בכלים לגמרי, הרי מובן ביותר הכרח ענין השמחה, שהרי לפירוש זה צריך לבטל לא רק את ההגבלה דהכלים, אלא גם את כללות ההגבלה דסדר ההשתלשלות החל מצמצום הראשון, וענין זה אפשר להיות ע"י השמחה דוקא, דשמחה פורץ גדר³⁵, ולכן ע"י

(33) סוף שער שני.

(34) ראה תו"א בשלח סא, סע"ד ואילך. ובכ"מ.

(35) נתבאר בסה"מ תרנ"ז ע' רכג ואילך.

(31) זח"ג כח, ב. תקו"ז תי"ט. וראה ספר הערכים חב"ד כרך

ב ע' תריג ואילך.

(32) תקו"ז בהקדמה (ג, ב).

קיום המצוות בשמחה פועלים לאתקנא רזא דשמיי, שיאיר עצם האור בהכלים דאצילות, ולמטה יותר עד למטה ממש.

ה) והנה בכדי להגיע לשמחה של מצוה הרי זה ע"י ההתכוננות בענין זה גופא, היינו בהמעלה דקיום המצוות בשמחה³⁶, שעז"נ עבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, דהנה, כל הוא כמ"ש³⁷ כי כל בשמים ובארץ, דשמים וארץ הם ג"ע העליון וג"ע התחתון, דשמים הוא געה"ע וארץ הוא געה"ת, דכמו שבגשמיות הנה השמים הם למעלה מהארץ, כמו"כ געה"ע הוא למעלה מגעה"ת, ובג"ע מאיר גילוי אלקות, וע"י הג"ע מאיר גם בעולם. אמנם הגילוי שמאיר בג"ע התחתון וג"ע העליון הוא רק הארה בלבד, שהו"ע השם, דכמו ששם האדם הנקרא על איזה חפץ אינו עצמות האדם כי אם הארה בלבד, כמו"כ למעלה ענין השם הוא רק הארה בלבד. ובאמת הנה גם ענין השם הוא בהבדלה, ומה שמאיר בג"ע הוא רק הארה דהארה בלבד, כמ"ש³⁸ כי נשגב שמו לבדו הודו על ארץ ושמים, דגם השם הוא בהבדלה, ומה שמאיר בג"ע הוא הוד שנמשך מהשם, הארה דהארה בלבד. וביאור ההפרש בין הארה להארה דהארה, דהנה, שם הוא בחינת מלכות, כמ"ש³⁹ מלך שמו נקרא עליהם, ובמלכות יש ב' בחינות, דכללות ענין המלכות הוא רוממות והתנשאות, ובהתנשאות יש ב' מדריגות, התנשאות מצד עצמו והתנשאות על עם, דבכללות הוא בחינת מלכות כמו שהוא קודם הצמצום שהוא התנשאות מצד עצמו, ובחינת מלכות כמו שהוא לאחר הצמצום שהוא התנשאות על עולמות. ובפרטיות הנה גם בבחינת מלכות דאצילות גופא יש ב' מדריגות, בחינת המלכות כמו שהיא באצילות, שהו"ע התנשאות מצד עצמו, ובחינת מלכות דאצילות כמו שנעשית כתר ועתיק לבריאה, שהו"ע התנשאות על עולמות. וזהו מ"ש כי נשגב שמו לבדו הודו על ארץ ושמים, דשם הוא בחינת מלכות כנ"ל, הנה המלכות והתנשאות כמו שהוא מצד עצמו, עז"נ כי נשגב שמו לבדו, ומה שמאיר בג"ע הוא רק הארה דהארה בלבד, היינו ההתנשאות על עולמות. אמנם, כל זה הוא הגילוי דג"ע (בחינת כל), ולמעלה מזה הוא קיום המצוות בשמחה, שעז"נ עבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, שהו"ע נעלה יותר מג"ע, כיון שע"י קיום המצוות נעשה המשכת עצם האור כנ"ל, ולמעלה יותר, שנעשה המשכת העצמות ממש, כמ"ש⁴⁰ וישמחו בך ישראל מקדשי שמך, דפירוש מקדשי שמך הוא שממשיכים תוספת קדושה בהשם, כידוע בענין אתה קדוש ושמך קדוש, דעם היות שגם שמך קדוש, מ"מ אין זה בדומה כלל להעילוי דאתה קדוש, וזהו מקדשי שמך שממשיכים תוספת קדושה בהשם⁴¹, היינו שממשיכים מהעצמות ממש לבחינת האור, והמשכה זו היא ע"י קיום המצוות בשמחה, דזהו מ"ש לעיל מיני' וישמחו בך ישראל. וע"י ההתכוננות בגודל מעלת קיום המצוות בשמחה, יבוא האדם לשמחה של מצוה, ועי"ז ימשיך את עצם האור עד העצמות ממש שיאיר למטה.

(39) ראה פיוט "אדון עולם".

(40) נוסח תפלת יו"ט.

(41) ראה תו"א ויחי מו, ב ואילך.

(36) ראה גם תו"א וארא נז, ב ואילך. אוה"ת בא ע' רסה ואילך.

(37) דברי הימים א כט, יא.

(38) תהלים קמח, יג.

ו) **אמנם** בכדי לבטל את ההגבלה דהכלים וההגבלה דכללות ההשתלשלות, ולהמשיך עצם האור והעצמות ממש בהכלים ולמטה יותר עד עוה"ז הגשמי, לא מספיק ענין ההתבוננות והשמחה כפי שהוא במוח בלבד, אלא צ"ל שמחה בהתגלות הלב, כי, כל זמן שעבודתו היא רק במוח ולא בלב, ובמילא אין זה שייך לענינים של פועל, הנה גם למעלה לא נעשה ענין של פועל (עס טוט זיך ניט אויף קיין פועל'דיקע זאך), ורק כאשר השמחה באה בהתגלות הלב, שאז היא שייכת לפועל, אזי מבטלים ומסירים את ההגבלה ופועלים את ההמשכה למטה. והנה, סדר הבריאה כמו שהאלקים עשה את האדם ישר⁴² הוא באופן שההתבוננות במוח נרגשת ופועלת בדרך ממילא התעוררות הלב, אמנם, מצד ג' שרי פרעה, שר המשקים והאופים והטבחים, שהם קנה וושט וורידין, שהו"ע תאוות אכילה ושתי' ושאר תענוגי עוה"ז⁴³, הנה עי"ז נעשה מיצר הגרון, וכמ"ש⁴⁴ נחר גרוני, שלא נמשך מהמוח להלב, כי התענוג בגשמיות מונע ומעכב את התענוג באלקות, ולכן גם כאשר מתבונן במוחו, אין זה נרגש בהלב. והעצה לזה הו"ע ההתקשרות עם התורה, דהנה, בקול דתורה כתיב⁴⁵ קול גדול ולא יסף, ותרגם ולא פסק, היינו שאין בזה הפסק, והוא היפך הענין דמיצר הגרון, ששרשו הוא מענין הצמצומים, שלכן יש הפסק בין המוח והלב, משא"כ קול התורה שרשו מעצם האור שלמעלה מהצמצום, ולכן אין שייך בזה שום הפסק, ומצד זה נמשך אור ההשגה ומאיר גם בהרגש הלב. ועפ"ז יובן השייכות דמ"ת ויציי"מ, להיות שהתורה מסירה ההגבלות ופועלת היציאה מהגלות, וזהו מה שהשיב הקב"ה למשה בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, שבזכות מ"ת נעשה הענין דיצי"מ.

ז) וזהו מ"ש החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה, דאף שר"ה הוא בחודש תשרי, מ"מ, חודש ניסן הוא ראש חדשים והוא חודש הגאולה, והיינו לפי שענין ר"ה וענין חודש הגאולה וראש חדשים הם ב' ענינים מיוחדים, דההמשכה דר"ה היא בחינת האור השייך לעולמות, וענין זה הוא בחודש תשרי, משא"כ חודש הגאולה וראשון לחדשי השנה הו"ע יציאת מצרים שבא מצד מתן תורה, שזהו קול גדול ולא יסף ששרשו למעלה מהצמצום, וענין זה הוא בחודש ניסן. וזהו מה דאיתא במדרש משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים, וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו ר"ח של גאולה, שבזה מבואר שהענין דר"ה והענין דראשון לחדשי השנה הם ב' ענינים מיוחדים. דמשבחר הקב"ה בעולמו קאי על הבחירה בעולם התיקון, כמארז"ל⁴⁶ שהי' הקב"ה בונה עולמות ומחריבן כו' דין לא הניין לי' כו', ומשבחר הקב"ה בעולמו, שזוהי הבחירה בעולם התיקון, קבע בו ראשי חדשים, שהו"ע המשכת תוספת אור בהעולמות, אבל עדיין הרי זה רק האור השייך לעולמות. וכשבחר ביעקב ובניו, שהו"ע מתן תורה, קבע בו ר"ח של גאולה, שהו"ע המשכת האור שלמעלה מהעולמות.

(45) ואתחנן ה, יט.

(46) ב"ר פ"ג, ז.

(42) ע"פ קהלת ז, כט.

(43) תו"א וארא שם, ג.

(44) תהלים סט, ד.

והנה בענין חודש הגאולה יש פלוגתא⁴⁷ דר' אליעזר ור' יהושע, דר' אליעזר ס"ל שבתשרי עתידין להגאל, וטעמו הוא מצד מעלת חודש תשרי שהוא חודש השביעי, וכל השביעין חביבין. ור' יהושע ס"ל שבניסן עתידין להגאל. אמנם במדרש⁴⁸ סתם כדעת ר' יהושע דבניסן עתידין להגאל, כמו בגאולת מצרים שלכו"ע בניסן נגאלו. והנה בענין זה שדוקא חודש ניסן נקבע לחודש של גאולה ולא חודש תשרי, יש ד' טעמים זה למעלה מזה (מלמטה למעלה)⁴⁸. טעם הא', לפי שבענין הספירות הנה ניסן הוא חסד ותשרי הוא גבורה, דתשרי הוא חודש הדין, ואף שזוכים בדין⁴⁹, מ"מ, הרי זה חודש של דין, ולכן נקבע חודש של גאולה בניסן דוקא, לפי שהגאולה שייכת לחסד ולא לדין. ועוד טעם במעלת ניסן על תשרי, דהנה מעלת חודש תשרי שהוא חודש השביעי, וכל השביעין חביבין, אמנם באמת הרי מעלת השביעי היא להיותו שביעי לראשון, א"כ הרי העיקר הוא הראשון. וכמו בהאבות, אף שמשוה הוא השביעי וכל השביעין חביבין, מ"מ, הרי מעלתו שהוא שביעי לראשון וא"כ הרי הראשון הוא העיקר, ולכן אמר הקב"ה למשה במקום גדולים אל תעמוד⁵⁰, שלא ישווה עצמו לאברהם, דמעלת אברהם אבינו הוא כמאמר רז"ל⁵¹ עד אברהם ה' העולם מתנהג באפילה משבא אברהם התחיל להאיר, דעם היות שגם קודם אברהם היו כמה צדיקים גדולים, מ"מ, הנה הכל ה' בשביל עצמם ובעולם לא פעלו (כפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בארוכה בד"ה החודש הזה ה'ש"ת⁵²). וזהו הטעם שהגאולה היא בניסן דוקא, לפי שעיקר המעלה הוא בראשון. ועוד טעם במעלת ניסן על תשרי, כמבואר בכ"מ⁵³ בענין ג' המדריגות בתי אחותי אמי⁵⁴, שביציאת מצרים בניסן היו ישראל בבחינת בת, ואח"כ לא זו מחבבה עד שקראה אחותי⁵⁵, כמ"ש⁵⁶ פתחי לי אחותי רעיתי, שזהו במ"ת בחודש סיון, ואח"כ לא זו מחבבה עד שקראה אמי, כמ"ש⁵⁷ בעטרה שעטרה לו אמו גו', שזהו בחודש תשרי. ואף שבחינת אמי הוא למעלה יותר מבחינת בת, מ"מ, עיקר המעלה היא בבחינת בת דוקא, ענין הקב"ע, כידוע בענין אשת חיל עטרת בעלה⁵⁸. ועוד טעם במעלת ניסן על תשרי, דהנה ידוע שי"ב החדשים הם כנגד י"ב צרופי הוי', דבכל חודש מאיר צירוף אחר משם הוי', ובחודש ניסן הוא צירוף שם הוי' כסדרו⁵⁹. וזהו מעלת חודש ניסן, דעם היות שגם בשאר החדשים הוא הצירוף דשם הוי', מ"מ, כיון שהצירוף הוא שלא כסדרו, הרי זה גופא שהצירוף הוא שלא כסדרו הו"ע של העלם, ולכן כל שאר החדשים אינם חודש הגאולה, ורק חודש ניסן, שבו מאיר צירוף שם הוי' כסדרו, שזהו תכלית הגילוי, הרי זה חודש הגאולה, ולכן בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, במהרה בימינו.

(47) ר"ה יא, א.

(סה"מ תרנ"ד ע' קלח ואילך). ד"ה החודש שבהערה 48.

(54) ראה תו"א מקץ לו, ג ואילך. ובכ"מ.

(48) ראה גם אוה"ת בא ע' רעא ואילך. ד"ה החודש עטרת;

(55) שמור"ר ס"פ פקודי. שהש"ר ספ"ג.

ה'ש"ת (סה"מ עטרת ע' שלב ואילך; ה'ש"ת ע' 28 ואילך).

(56) שה"ש ה, ב.

(49) ראה מדרש תהלים קיח, ב.

(57) שם ג, יא.

(50) ב"ר פנ"ה, ו. ועוד.

(58) משלי יב, ד. אוה"ת בא שם (ע' רעג).

(51) שם פ"ב, ג. שמור"ר פט"ו, כו.

(59) משנת חסידים מסכת ניסן בתחילתה. וראה לקו"ש חכ"ב

(52) סה"מ ה'ש"ת ע' 29 ואילך.

ע' 243. וש"נ.

(53) ראה אוה"ת בא ע' רנח. ע' רסג. ח"ח ע' ביתתקטז ואילך.

נשא ע' רעג. שמע"צ ע' א'תשעג ואילך. סד"ה החודש תרנ"ד

בס"ד. שיחת שבת פרשת תזריע, פרשת החודש, מברכים החודש וערב ראש חודש ניסן, ה'תשי"ד.

בלתי מוגה

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה החודש הזה לכם.

* * *

ב. השמחה הגדולה ביותר בחיי האדם היא – שמחת נישואין. ועד כדי כך, שבנוגע לשמחת נישואין ישנו ענין מיוחד שלא מצינו דוגמתו בשאר שמחות – כדאיתא בגמרא¹ "כל הנהנה מסעודת חתן . . . ואם משמחו . . . זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות".
וביאור הטעם לגודל השמחה בנישואין²:

איתא בזוהר³ שאיש ואשה הם נשמה אחת, אלא שבירידת הנשמה לעולם הזה, באה מחצית הנשמה בגוף של זכר, והמחצית השני – בגוף בת-זוגו. ולכן נקרא כל אחד מהם בלשון "פֶּגַג גּוּפֵא"⁴, כיון שבכל אחד מהם לבדו יש רק חצי נשמה. ועל זה נאמר⁵ "על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד", כיון שהאיש והאשה הם מלכתחילה נשמה אחת, שנתחלקה לשני חלקים.

ועל פי זה יובן הטעם לגודל השמחה בנישואין – כי כאשר מצטרפים יחדיו שני חצאים של נשמה אחת, שעד עתה היו בנפרד, וייתכן שנולדו במדינות שונות, והקב"ה ש"י"ושב ומזווג זיווגים⁶ צירפם יחד – הרי זה מביא לשמחה גדולה.

ובמכל שכן וקל וחומר מגודל השמחה בפגישת שני אוהבים שלא ראו זה את זה זמן רב, והיינו, שעם היותם שני אנשים נפרדים, אלא שיש ביניהם אהבה, הנה בשעה שנפגשים יחדיו שמחים הם בשמחה גדולה⁷ –

ועל אחת כמה וכמה בנישואי איש ואשה שהם נשמה אחת, אלא שעד עתה הי' כל אחד מהם באופן ד"פֶּלַג גּוּפֵא", שהמחצית השני שבו היתה חסרה, ועתה נעשו דבר שלם – הרי זה בודאי מעורר שמחה גדולה ביותר.

ג. ועוד ענין בזה:

ידוע⁸ שבענין הנישואין מתגלה כוח האין סוף בנבראים על ידי ענין ההולדה, ובלשון חכמינו ז"ל⁹ "ולדן וולד וולדן עד סוף כל העולם".

ופירושו הדבר על פי חסידות: "עולם" – הוא מלשון העולם¹⁰, ו"סוף כל העולם" פירושו – שמתבטל ההעלם דהעולם, שכן, מצד ההעלם דהעולם הרי הוא מוגבל, ועל ידי גילוי כוח האין סוף בענין הנישואין מתבטלים ההגבלה וההעלם שבעולם.

ולכן ענין זה נעשה על ידי השמחה דוקא, כיון ששמחה מבטלת את ההגבלות¹¹.

ד. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

כיון שנמצאים כאן כמה שנישאו לאחרונה, כמה שעומדים להינשא בשבוע זה או בשבועות הקרובים, וכמה ש"צריכים לאותו דבר",

והרי העצה לזה היא – "כל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה"¹²,

אזי יבקשו על זה בשמחה – על ידי ניגון של שמחה, וגם כל שאר הציבור יסייע בהניגון.

(6) ב"ר פס"ח, ד. ושי"נ.

(7) ראה סדר ברכת הנהנין לאדה"ז פי"ב סי"א.

(8) ראה לקו"ת שה"ש מ, א. ובכ"מ.

(9) זבחים לז, ב. ועוד.

(10) לקו"ת שלח לז, ד. ובכ"מ.

(11) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.

(12) ב"ק צב, א. הובא בפרש"י עה"ת וירא כא, א.

(1) ברכות ו, ב.

(2) ראה ד"ה ענין הילולא דרשב"י במאמרי אדה"ז – אתהלך לאזניא בתחלתו. המשך וככה תרל"ז פצ"ז. המשך יונתי תר"מ ס"ע מו ואילך. וראה גם שיחת ש"פ ויקהל ס"י (לעיל ע' 108).

(3) ח"א צא, ב.

(4) זח"ג ז, ב. קט, ב. רצו, א.

(5) בראשית ב, כד.

ה. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה שהתלמידים הנוסעים לביתם לחג הפסח יאמרו "לחיים", ואחרי כן אמר:] מסתמא רבים מהנוסעים יחזרו לכאן לקראת אחרון של פסח. אמנם, אלו שיישארו בביתם – יערכו שם התוועדות באחרון של פסח.

ובהקדמה – שאחרון של פסח שייך לענין המשיח, ולכן אומרים בהפטרת אחרון של פסח "ויצא חוטר מגזע ישי גו"¹³. וכן סיפר כ"ק מורי וחמי אדמו"ר¹⁴ שהבעל שם טוב נהג לאכול סעודה שלישית באחרון של פסח, והי' קורא לסעודה זו "סעודת משיח".

ולכן, התלמידים הנשארים בבתיהם באחרון של פסח יערכו שם התוועדות, ויחזרו את פתגם כ"ק מורי וחמי אדמו"ר בשם הבעל שם טוב שסעודה זו היא "סעודת משיח".

ויש לערוך התוועדות זו באופן של התרחבות והתפשטות:

החילוק בין גאולת מצרים והגאולה העתידה הוא¹⁵ – שגאולת מצרים היתה "בחיפזון"¹⁶, ובאופן ד"ברח העם"¹⁷, לאחרי שאמרו תחילה "נלכה נא דרך שלוש ימים וגו'"¹⁸, וטעם הדבר – "מפני שהרע שבנפשות ישראל הי' עדיין בתקפו כו"¹⁹; מה שאין כן בגאולה העתידה נאמר²⁰ "לא בחפזון תצאו", כיון שאין צורך להתפעל מאף אחד כו', ודוקא גאולה זו תהי' גאולה שלימה.

ובהתאם לכך, הנה גם "סעודת משיח", שהיא הכנה לביאת המשיח, צריכה להיות באופן שלא מתפעלים מאף אחד, ולכן יש לקיימה בהתפשטות ובהתגלות, ולומר בגלוי וללא בוששה התוועדות זו היא "סעודת משיח".

ומה שחוששים שיהיו כאלו שילעגו לזה כו' – הרי על כך מובטח לנו: "כי בשמחה תצאו"²¹, היינו, שכאשר פועלים בתוקף ובשמחה, מבלי לחשוב ולהתפעל כו', אזי "ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רינה"²¹, היינו, שגם "הרים וגבעות", שבדרך כלל מהווים מניעה מהליכה בדרך כו' – לא זו בלבד שלא ימנעו ויפריעו, אלא יתירה מזה, שהם עצמם יסייעו ללכת בדרך הפצת החסידות.

*

ו. בכלל, כאשר מדברים על דבר פרשת "החודש הזה לכם"²² – מדברים על דבר ענינים משמחים. אבל אף על פי כן, מצינו סיפור בגמרא בענין פרשה זו שהוא באופן דהיפך הטוב: "רבי אלעזר בן ערך איקלע להתם (לפרוגייתא – מדינה שינה משובח, ודיומסית – שם נהר), אימשך בתרייהו (אחר היין והרחיצה), איעקר תלמודי' (נעקר תלמודו ושכחו). כי הדר אתא קם למיקרי בספרא, בעא למיקרא החודש הזה לכם, אמר החדש הי' לבס"²³.

והגע עצמך: רבי אלעזר בן ערך הי' מגדולי התנאים בימיו, וכמאמר המשנה²⁴ "אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזניים . . . ואלעזר בן ערך בכף שני' מכריע את כולם". ואף על פי כן, כאשר נמשך אחרי "חמרא דפרוגייתא ומיא דדיומסת", פעל עליו הדבר שקרא תמורת "החודש הזה לכם" – "החדש הי' לבס".

וביאור הענין²⁵:

"החודש הזה לכם" – הוא ענין היציאה והגאולה מהמיצר. והיינו, שישנו "מיצר הגרון" שבו "ג' שרי פרעה" המעכבים את ההשפעה מהמוח אל הלב, ו"החודש הזה לכם" הוא ענין היציאה ממיצר זה, שתהי' ההמשכה מהמוח אל הלב (כמבואר לעיל בהמאמר²⁶).

(20) ישעי' נב, יב.

(21) שם נה, יב.

(22) בא יב, ב.

(23) שבת קמז, ב (ובפרש"י).

(24) אבות פ"ב מ"ט.

(25) ראה גם רד"ה החודש תרכ"ו (סה"מ תרכ"ו) (הוצאת תשמ"ט)

ע' ל ואילך). סה"מ תרל"ו ח"ב בהוספות ע' תרב ואילך.

(26) פ"ו (לעיל ע' יא ואילך).

(13) ישעי' יא, א.

(14) ראה סה"ש תש"ב ס"ע 109 (נעתק ב"היום יום" כב ניסן,

אחש"פ).

(15) ראה אוה"ת בא ע' רצא ואילך. ועוד.

(16) בא יב, יא. פ' ראה טז, ג.

(17) בשלח יד, ה.

(18) שמות ג, יח, ה, ג.

(19) תניא פל"א (מ, ב).

שיחת שבת פרשת תזריע, פרשת החודש, מברכים החודש וערב ראש חודש ניסן, ה'תשי"ד טו

וכאשר רבי אלעזר בן ערך בא לקרוא את הפסוק "החודש הזה לכם", שענינו תכלית הגאולה (כנ"ל) – קרא תמורת זה "החודש הי' לבס": חרש – אינו שומע ואינו מדבר (כמו שכתב הרמב"ם²⁷). והיינו, ש"אינו שומע" אפילו במוח, ובדרך ממילא "אינו מדבר", שהענין אינו נמשך אצלו בהתעוררות הלב, שהוא ענין הדיבור. וזהו "החרש הי' לבס" – שמכיון שהוא בבחינת "חרש", אין ההשפעה נמשכת מהמוח אל הלב (היפך "החודש הזה לכם", שענינו ההמשכה מהמוח אל הלב, כנ"ל).

ז. והנה, אם "חמרא דפרוגייתא ומיא דדיומסת" היו יכולים לפעול אפילו על רבי אלעזר בן ערך, שבזמן של תכלית הגילוי ("החודש הזה לכם") קרא "החרש הי' לבס" – הרי מובן בפשיטות עד כמה צריכים להיזהר בזה אנשים כערכנו.

ולדוגמא: כאשר שולחים יהודי בשליחותו של הרבי, ובהגיעו למקום שליחותו שוכח הוא על מטרת השליחות, ומניח לעצמו להימשך אחר "חמרא דפרוגייתא ומיא דדיומסת", ואחרי כן מתרץ את עצמו על כך שלא פעל שליחותו – שפלוני או אלמוני אשמים בכך ("דער איז שולדיק און יענער איז שולדיק")!...

כששואלים אותו כמה יהודים התחילו ללמוד חסידות מאז הגיעו למקום שליחותו [בנוגע אליו בעצמו, למה לחשוך ביהודי לחינם?... – מסתמא לומד הוא חסידות. אבל בנוגע לפעולתו על אחרים] – אין לו מה לענות, כיון שהוא עסוק בענינים אחרים לגמרי; הוא צריך "סוס לרכוב עליו"²⁸, ומתהלך בין "אנשים חשובים" – וסבור שבכך ממלא הוא את הכוונה!...

הוא מבקש שישלחו לו "מסייעים". – צריך לשלוח לו מסייע שהוא "בטלן"... כיון שהוא עצמו שוכח כבר שהוא "בטלן", ולכן יש לשלוח לו "בטלן" – כדי שיזכיר לו שגם הוא עצמו "בטלן" כמותו!... אלא שלמשך זמן העמידהו במעמד ומצב כזה (של עושר והרחבה כו'), כדי שיוכל למלא את הכוונה של הרבי ביתר קלות.

בוודאי צריך להיות אצלו עושר והרחבה בגשמיות; ואכן גם אצל רבי אלעזר בן ערך לא מצינו שעזב את אותו מקום (שבו היו "חמרא דפרוגייתא ומיא דדיומסת"), אלא בהיותו באותו מקום, שינה את מעמדו ומצבו ("האָט ער זיך איבערגעשטעלט אין אַן אַנדער מצב"). וכמו כן צריך להיות גם בנדון דידן – שלא להיות מונח בזה, כי אם, במילוי תפקידו ושליחותו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "אני מאמין", באמרו, שזהו חודש הגאולה, ועדיין לא ניגנו "אני מאמין"].

* * *

ח. בחודש²⁹ ניסן ישנם כמה סוגי ענינים: ענינים שהם מדאורייתא, מדרבנן או מנהגים. מן העיקרים שבחודש ניסן הוא – חג הפסח, וכדמוכח מפירוש הגמרא³⁰ בדברי המשנה³¹ "באחד בניסן ראש השנה לרגלים", שהכוונה היא ל"רגל שבו" – הוא הפסח³², ובפסח במיוחד נמצאים סוגים הנ"ל: דאורייתא, דרבנן, מנהגים. הי' נהוג בישראל לפני, כי לפני הפסח שולחים הרבנים מצות שמורות אל בעלי הבתים שבקהילותיהם; מערכת מצות, דהיינו שש מצות לצורך שני הסדרים, או, לכל הפחות, שתי מצות לצורך כזית של מצת מצוה, דהיינו המצה האמצעית.

טעם המנהג בפשטות הי' – הכנסה לרב, אבל ביחד עם זה פעלו ענין עיקרי: כידוע יש ריבוי דינים ודקדוקים במצת מצוה³³, ולא הכל בקיאים בהם או שיש בידם לקיימם. על ידי שהרבנים היו מספקים מצת מצוה לבעלי הבתים, בטוחים היו שיצאו ידי חובת מצות מצה בהידור.

32) ראה רש"י ד"ה רגל (שם ד, א), שנדחק לפרש לשון המשנה. אבל יובן ע"פ משנת בדיוק הלשון ראש חדש ולא תחלת החדש – שיום זה כולל בתוכו כל ימות החדש וכמו הראש הכולל בתוכו חיות כל האיברים (לקו"ת ר"פ תבוא. שפע טל ש"ח פ"ג) – ובכ"ז במשנה הלשון באחד בניסן ולא בר"ח ניסן, כדי לשלול יום א' דר"ח (כשהיו מקדשים ע"פ הרא"י). ופשוט.
33) שו"ע אר"ח סי' תס. וראה מעדני שמואל על קצו"ע סי' קי ס"ק צג ואילך.

27) הל' אישות פ"ב הכ"ו. וראה פיהמ"ש תרומות פ"א ה"ב.
28) לשון חז"ל – כתובות סז, ב.
29) שיחה זו הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסה בלקו"ש
ח"א ע' 243 ואילך ובלקו"ד ח"ג ע' תסב (באידיש), ובבטאון חב"ד
חוברת ח ע' ג (בלה"ק). ונשלחה לכו"כ – ראה אגרות-קודש ח"י"ב ע' שסח, ובהנסמן בהערות לשם.
30) ר"ה ד, א.
31) שם ב, א.

מטעמים שונים בטל המנהג במקומות רבים. לא כאן המקום לדבר על הטעמים שגרמו לביטול המנהג. מה שברצוני לומר הוא, כי הנני מבקש – ולו יישר חילי, הייתי מצוֹנָה – להנהיג את המנהג מחדש, כי ישלחו הרבנים מצוֹת מצוה לבעלי הבתים שלהם.

ולאו דוקא ברב אמורים הדברים, אלא כל מי שהוא בעל השפעה, רב או שוחט, משרת בקודש או שמש, אם רק יש לו מישוהו אשר אם ישלחו לו מצוֹת לסדר – ישתמש הלה בעת הסדר בַּמְצוֹת ששלח לו, יעשו נא זאת: ישלחו לו מצוֹת, ודוקא עגולות³⁴ ודוקא מצוֹת מאפיית יד³⁵ ודוקא מצה שמורה³⁶, ועל ידי כן יקיימו מאות ואולי גם אלפים מבני ישראל מצוֹת אכילת מצה כהלכתה ובהידור.

במקומות שבהם נוהגים לעשות סדרים כלליים (כגון בתי מלון וכדומה) – מובן מאליו כי על מסדרי הסדרים לעשות זאת.

וגדולה מעלת וסגולת מצוֹת מצה, שהיא, כלשון הזוהר הקדוש, "מיכלא דאסוותא" ו"מיכלא דמהימנותא"³⁷ – אשר האמונה היא היסוד לכל המצוֹת ולחיים יהודיים בכלל³⁸ – כי קיום המצוה כהלכתה ובהידור, יתן חיות בקיום התורה והמצוֹת לכל השנה כולה. שתהי' שנת בריאות ברוחניות, וממילא תהא שנת בריאות בגשמיות.

* * *

ט. דובר פעם³⁹ בענין "רבי מכבד עשירים"⁴⁰, שהטעם לזה הוא – דמכיון שהקב"ה מנסה אותם בניסיון העושר, שהוא ניסיון קשה ביותר (שהרי אפילו לגבי רבי אלעזר בן ערך הי' זה ניסיון, ומכל שכן לגבי אנשים כערכנו), הרי בוודאי נותנים להם כוחות גדולים שיוכלו לעמוד בניסיון (שהרי "אין הקב"ה בא בטרונאי עם בריותיו"⁴¹), וגדולה זכותם שעומדים בניסיון.

ומזה מובן גם בנוגע לענין השליחות (כנ"ל סעיף ז) – איזה צעד צריכים לעשות כדי לשלוח יהודי בשליחות כזו, שהרי יודעים במה המדובר (הקשיים והניסיונות כו'); ומובן גודל מעלת הכוחות שנותנים לצורך השליחות, ובמילא מובן שכאשר לא ממלאים את השליחות אזי נעשה איבוד הכוחות, ולאידך גיסא מובן גודל העושר כאשר ממלאים את השליחות כדבעי, מבלי הבט על גודל הניסיון שבדבר.

* * *

י. בנוגע לפרשה הבאה – הי' כ"ק מורי וחמי אדמו"ר נמנע מלקרותה בשמה. בכלל, מצינו בספרים שאין קורין פרשה זו בשמה, אלא בשם "פרשת טהרה"; אבל כ"ק מורי וחמי אדמו"ר נהג שלא לקרוא לה בשם נלל, ועל פי רוב הי' כותב (או אומר) את היום לחודש, כדי להימנע מהזכרת פרשת השבוע⁴². והנה, בפרשה זו כתיב⁴³ "זאת תהי' תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן".

כלומר: כאשר יש באדם מישראל איזה ענין של "נגע", אזי לכל לראש צריך להיות – "והובא אל הכהן", שהוא נשיא הדור. בכל נושא, בגשמיות או ברוחניות – יש לשאול את הרבי.

ואף שלפעמים ישנו מצב של "וטמאו הכהן"⁴⁴, היינו, שלפעמים יכול הרבי לומר דברים קשים ("א' שווערן וואָרט") – אין להתפעל מכך, אלא יש לדעת, שמכיון שכהן הוא "איש החדש"⁴⁵, הרי גם הדברים הקשים ענינם חסד, דהיינו שמטרתם היא להביא לידי קירוב⁴⁶.

(38) ראה מכות כד, א. שער האמונה לאדמו"ר האמצעי.

(39) ראה תורת מנחם – התוועדות ח"י ע' 322. וש"נ.

(40) עירובין פו, רע"א.

(41) ע"ז ג, סע"א.

(42) ראה לקו"ש ח"ז ע' 100 ובהערה 5 שם. וש"נ.

(43) יד, ב.

(44) פרשתנו יג, ח.

(45) זח"ג קמה, ב. ועוד. תניא רפ"ג. ובכ"מ.

(46) ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 88 ואילך.

(34) ראה בא (יב, לט): עוגות מצות. והאריך בזה בשו"ת מהר"י

אסאד חאו"ח סקנ"ז.

(35) ראה בספרים שהובאו בשו"ת אסיפת דינים מע' חמץ ומצה

סי"ג. שערים מצוינים בהלכה לקצשו"ע סק"י. הגדת מברא

(פעטריקוב, תרע"ד).

(36) ראה פרי"ח לשו"ע או"ח סתנ"ג. שו"ע רבנו הזקן שם סי"ט.

(37) זח"ב קפג, ב. וראה זח"ב מא, א. לקו"ת צו יג, ד. ד"ה כימי

צאתך, תש"ח לכ"ק מו"ח אדמו"ר ספי"ב (קונטרס נו [סה"מ תש"ח

ע' 166]).

שיחת שבת פרשת תזריע, פרשת החודש, מברכים החודש וערב ראש חודש ניסן, ה'תשי"ד יז

וכפי שהי' בגשמיות בנגעי בתים – שעל ידי שהכהן טמא את הבית, הי' זה לתועלת, כיון שעל ידי נתיצת הבית (כמו שנאמר⁴⁷ "ונתן את הבית") היו מוצאים את הכסף וזהב שהטמינו הכנענים בכתלי הבית⁴⁸.

וכך הוא בענינו: יש לדעת שגם כאשר אומרים לפעמים ביטוי קשה – הכוונה היא שהדבר יביא לידי טהרה. ולכן ביטוי זה הוא לאמיתתו של דבר קרוב וחסד, כיון שמטרתו היא לעשות לזולת טובה, ולהביאו לידי התכלית הנעלית ביותר – מילוי שליחותו בעלמא דין.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "כי בשמחה תצאו", ורקד על מקומו משך זמן רב].

חכ"ז ע' 108 ואילך, הל"ב ע' 91 ואילך).

(47) מצורע יד, מה.

(48) ויק"ר פי"ז, ו. הובא בפרש"י עה"ת שם, לד (נתבאר בלקו"ש

אגרות קודש

בי"ה, כ"ג אדי"ש, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מט"ז אדי"ש, יהי רצון שימלא השי"ת משאלות לבבו לטובה ללימוד בהתמדה ושקידה, לקיום המצות בהידור ולהתעסקות בעבודת התפלה, ומובן שכל הנ"ל צ"ל בשמחה דוקא, כמ"ש עבדו את הוי' בשמחה, ועוד, ועבודת השם היא לא רק בעת התפלה והלימוד וקיום המצוות, אלא בכל דרכיך, שמזה מובן שצ"ל ענין השמחה תמיד, וכמבואר בתניא בכ"מ, ועיין ג"כ שו"ע או"ח בסופו.

וזכות התעסקותו עם אחרים לקרב לבם לחסידות ועניניי - תעמוד לו להצלחתו הוא בכל האמור.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

בי"ה, כ"ד אדי"ש, תשי"ז

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה פרץ שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק ארוך נתקבל מכתבו מכ"ב אדי"ש בבשורה הטובה בהנוגע לשני בניו שליט"א, והשי"ת יצליחו ויזכה לבשר טוב בכל הענינים ובהנוגע עליהם בטוב הנראה והנגלה עד שיוציאם בורא עולם ומנהיגו מן המיצר אל המרחב בחסד וברחמים.

וע"פ המבואר בכ"מ אשר כל ישראל קומה שלימה הם ובפרט הורים ובנים, מובן ופשוט שככל שירבה הוא בענינו ובמצותו שצריך להיות זהיר בהם טפי, זה יהי' הסיוע בהנוגע לבניו שליט"א בערך הרבה יותר מאשר שילוח חבילות וכיו"ב, ובודאי שמצוה הנ"ל בהנוגע אליו במצבו עתה - מצותו ביחוד - היא הפצת המעיינות חוצה בכל מקום האפשרי במחנה עתה, ואפילו אם היו בזה העלמות והסתרים הרי מסוגלת הפורים הוא דונהפוך הוא, ועאכו"כ שרובם ככולם של העלמות הם רק דמיונות וכנראה במוחש אפילו בהתבוננות קלה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

לקוטי שיחות פרשת תזריע כרך ז'

מתורגם ללשון הקודש

תורת בהמה חיה ועוף" לא מפני שנברא אחרון – שהרי אז, היה נאמר "מפני שיצירתו..."⁷. אלא מכך שנאמר "כשם שיצירתו...", מוכח, שתורה זו מופיעה בסוף, מפני אותה סיבה שיצירתו היתה בסוף.

לגבי הסיבה לבריאת האדם בסוף נאמר בדברי המדרש עצמם כאן⁸: שאם לא יתנהג האדם כראוי, "אומרים לו: יתוש קדמך, שלשול קדמך" (או כדברי הגמרא⁹ "שלא יהיו המינים אומרים שותף היה לו להקדוש-ברוך-הוא במעשה בראשית"; "כדי שייכנס למצוה מיד"; "כדי שייכנס לסעודה מיד").

לכן שואלים המפרשים¹⁰, שהרי, כל הסיבות הללו מתאימות, לכאורה, רק לגבי יצירתו, אך לא לגבי תורתו. ומדוע נאמר במדרש "כשם (ולא "מפני") שיצירתו... כך תורתו...?"

ההסבר לכך הוא: אדמו"ר הזקן מבאר בספר התניא¹¹, שנחיתותו של האדם לעומת כל שאר הנבראים, ואפילו לעומת בעלי החיים הטמאים, ואפילו לעומת היתוש, אינה רק כשהוא עובר עבירה בפועל, כפשטות דברי המדרש שלעיל, אלא אף מפני שהוא "יכול להתאוות לדברים האסורים": בכך בלבד הוא כבר "גרוע ומשוקק ומתועב יותר מבעלי חיים הטמאים ושקצים ורמשים", כי כל אלו, לא זו בלבד שאינם חוטאים בפועל, אלא "אינם"¹² יכולים לעבור כלל על רצונו יתברך.

ולפי זה יובן מאמר חז"ל דלעיל "כשם שיצירתו... כך תורתו...", כי נחיתותו זו של האדם אשר יכול להתאוות לענין שהוא "נגד רצונו יתברך" – בדיוק כשם שזוהי הסיבה לבריאתו "אחר כל בהמה חיה ועוף", כך היא גם הסיבה לענין ש"תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף", כפי שיוסבר להלן.

ג.

סדר הלימוד: מן הקל אל הכבד

הסדר שבו היהודי מתחיל ולומד תורה הוא מן הקל

א.

"תזריע" – תורת אדם

כבר הוסבר פעמים רבות¹, ששמות הפרשות בתורה אינן רק סימן לזיהוי הפרשה, להבחין בין פרשה לחברתה, אלא כל שם, כמו באופן כללי "השמות"² שנקראים בהם בלשון הקודש, מבטא ומביע את תוכן הפרשה.

לפיכך רואים שכמה פרשות אינן נקראות במלה הראשונה שבהן, אלא במלה מאוחרת יותר, כי דוקא מלה זו מבטאת את תוכן הפרשה³.

כך הוא גם לגבי פרשתנו, שאינה נקראת (עתה⁴) בשם "אשה", למרות שזוהי המלה הראשונה בפרשה לאחר הפתיחה הכללית: "וידבר.. לאמר", אלא בשם "תזריע".

יש להבין מהי המשמעות המיוחדת של המלה "תזריע"⁵, המכילה בתוכה את תוכן הפרשה כולה?

יותר מכך יש להבין: על המלים "אשה כי תזריע" מביא רש"י בפירושו על התורה ממדרש רבה⁶: "אמר ר' שמלאי כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף". מכך מובן, שהחידוש שבפרשתנו לעומת הענינים שבפרשה הקודמת הוא, ששם נתפרשה תורת "בהמה חיה ועוף", ובפרשתנו – תורת אדם.

וכיון שכך, יוצא, שהמלה "אשה" אינה תחילת הפרשה בלבד, אלא היא מבטאת את תוכנה – תורת אדם, ואם כך, מדוע אכן אין הפרשה נקראת בשם "אשה", אלא בשם "תזריע"?

הכרחי לומר, שהמעלה של "תורת האדם" – שזהו תוכנה של הפרשה – מתבטאת במלה "תזריע".

ב.

הסיבה לבריאת האדם בסוף ולפירוט תורתו בסוף

מלשון מאמר חז"ל שהוזכר לעיל – "כשם שיצירתו... כך תורתו..". מוכח, ש"תורתו (של אדם) נתפרשה אחר

ויש להוסיף עוד הוכחה, מזה שאמרז"ל (ב"ר פ"ח, א) וג"כ ר' שמלאי * "כשם שקילוסו אינה אלא אחר בהמה כו' כך ברייתו כו" – דמכיון שהקילוס הוא אחר הבריאה, הרי א"א שסדר הקילוס יהי טעם (וסיבה) לסדר הבריאה, ומזה מוכח כבפנים. וראה לקמן הערה 31.
 (8) ועד"ז הוא בסנהדרין לה, א.
 (9) סנה"ש.
 (10) מפרשי רש"י כאן.
 (11) פכ"ט (לו, ריש ע"ב).
 (12) פכ"ד (ל, רע"א).

(1) ראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 58 ואילך.
 (2) ראה שער היחודה"א פ"א.
 (3) ראה לקו"ש שם הערה 10 ובהנסמן שם.
 (4) משא"כ בסידור הרס"ג – קריאת התורה.
 (5) ובפרט, שהדין שהפרשה באה ללמדנו "וטמאה שבעת ימים גוי" הוא מפני "וילדה", ומה שנאמר "תזריע" הוא רק פרט ואופן הלידה (ראה נדה כז, סע"ב (הובא בפרש"י ריש פרשתנו). מ, א).
 (6) ריש פרשתנו – בשינוי לשון.
 (7) וכמו שהוכיח בגו"א כאן.

(* וראה במ"ד כאן לשון מאמר ר' יוחנן בזה – הובא לקמן הערה 26.)

מעלתו של דבר יכולה להיווצר בשני אופנים: א) מלמעלה – הן מעצם היוולדו, או שהיא ניתנת כמתנה לאחר היווצרותו, אך אין עמלים לשם כך, ב) על ידי יגיעה: עמלים כדי להשיג זאת.

בכל אחד משני אופנים אלו יש יתרון מיוחד: באופן הראשון יש יתרון, שהמעלות אינן מוגבלות: כיון שהן מלמעלה, אין להן הגבלות, בשונה ממעלות המגיעות על-ידי עבודה.

מצד שני, יש יתרון במעלות המושגות על-ידי עבודת האדם, בכך שהן בפנימיות: מעלות המתקבלות כמתנה מלמעלה או נמצאות אצל האדם ממולדתו, הרי כיון שהמקבל לא טרח עבורן, ייתכן שאין הוא כלי מתאים עבורן, ואין הן קשורות לפנימיותו. לעומת זאת, המעלות שהוא יגע בהם, קשורות אליו, וחודרות לפנימיותו.²²

וזהו ההבדל בין שני הטעמים לבריאת האדם בסיום הבריאה: לגבי המעלות הניתנות כמתנה מלמעלה – הרי האדם נעלה בדרגתו על שאר הנבראים מיד בהיוולדו, עוד לפני שהתחיל לעמול: יש בו נפש אלקית שהיא חלק אלקה ממעל ממש²³. אמנם, הוא עלול ח"ו למרוד בקונו מאוחר יותר – חסרון נורא שאין לשום נברא אחר – אך אין הוא מאבד בכך את מעלתו המולדת, מעלת נשמתו, כי גם בשעת החטא היא באמנה אתו יתברך.²⁴

אך לגבי המעלות הנובעות מעבודת האדם, הרי בהן אין האדם נעלה משאר הנבראים בתחילת יצירתו. ואדרבה, מה שגלוי בו הוא האפשרות שיחטא, כי מעלת נשמתו היא עדיין בהעלם, וצריכה להתגלות רק על ידי עבודתו. לפי זה מובן, שהטעם לבריאתו בסוף הוא כדי שיאמרו לו: "יתוש קדמך".

ה.

ר' שמלאי: מעלות על ידי יגיעה

וזהו הקשר של המאמר "כשם שיצירתו..." – המסביר את הסיבה לבריאת האדם באחרונה מפני חסרונו – ר' שמלאי:

ר' שמלאי לא היה מיוחס, עד כדי כך שרבי יוחנן נמנע מללמוד עמו ספר יוחסין²⁵. לפיכך היתה דרכו, שצריך לעמול על כל דבר, ולכן מתאים לו לומר, שהמעלה היא כזו שיש להתייגע כדי להשיגה. לכן הוא סובר, שהסיבה

אל הכבד. הן בתוכן הלימוד: "בן¹³ חמש למקרא בן עשר למשנה..." ובדירוג זה עצמו: "למד¹⁴ אדם תורה ואחר כך יהגה (יעיין... להקשות וכו')", והן באופן הלימוד: אין מתחילים מיד בלימוד התורה לשמה בדרגה הנעלית ביותר, כ"דוד (אשר) היה מחבר תורה שלמעלה בהקדוש-ברוך-הוא"¹⁵, אלא כפסק חז"ל¹⁶: "מעיקרא כי עביד אינש (=בתחילה כאשר פועל האדם) אדעתא דנפשי קא עביד (=למען עצמו הוא עושה)".

(בנתינת התורה הסדר הוא, להיפך: בתחילה הדרגה הגבוהה, ואחר כך הנמוכה. כפי הסדר המופיע בפסוק¹⁷: "ואהיה אצלו שעשועים", ורק לאחר מכן "ושעשועי את בני אדם". וכך הוא הסדר בהמשכת התורה מלמעלה למטה¹⁸. אך בלימוד ובעבודת האדם, הסדר הוא מלמטה למעלה, מן הקל אל הכבד).

וכשם שסדר הלימוד בתורה בכלל הוא מלמטה למעלה, כך הוא גם הסדר בלימוד הפרשיות: בתחילה מופיעים הענינים הקלים, ורק לאחר מכן הענינים הקשים. ולכן "תורתו (של אדם) נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף", כי הברור – "להבדיל בין הטמא ובין הטהור"¹⁹ – של בהמה חיה ועוף, הרי כיון ש"אינם יכולים לעבור כלל על רצונו יתברך", הרי ה"ברור" שלהם קל יותר מה"ברור" של האדם.

לפי הסבר זה מובן, ששיטתו של ר' שמלאי, שהיווצרותו של האדם בסוף אינה מפני מעלתו – "כדי שייכנס לסעודה מיד" – שהרי אז לא היה זה הסבר לכך שתורתו נתפרשה אחר תורת בהמה וכו',

[ואדרבה: אם האדם נעלה יותר, הרי זיכוכו קל יותר, ו"תורתו" היתה צריכה להתפרש לפני תורת הבהמה וכו'].

אלא להיפך: מפני חסרונו – מפני היותו נוצר מחומר גס, הנוטה לרע וכדומה יותר מבעלי החיים²⁰, וקשה יותר לזככו, כדלעיל.

ד.

מעלות האדם מלמעלה או על ידי יגיעה

לפי האמור לעיל יובן הקשר שבין המאמר "כשם שיצירתו... כך תורתו..." לבין בעל המאמר – ר' שמלאי²¹:

(18) וראה תניא פ"ד.

(19) ס"פ שמיני.

(20) ראה קונט' ומעין מט"ו פ"ב, שנט"ו זו היא מצד חומר הגוף.

(21) ועפ"י יתרוץ מה שרש"י בפי" כאן מביא גם שם בעל המאמר.

(22) ראה ע"ז (יט, א): נקראת על שמו כו' (של זה אשר) יהגה. ובפרש"י

שם שטרח כו'. וראה תניא רפ"ה.

(23) תניא רפ"ב.

(24) שם ספכ"ד.

(25) פסחים סב, ב. וברש"י שם.

(13) אבות ספ"ה. וראה הל' ת"ת לאדה"ז בתחלתו.

(14) ע"ז יט, א. ורש"י שם.

(15) ספר הבהיר – הובא בלקו"ת שלח נא, א. ובכ"מ. וראה גם זה"ג רכב, ב.

(16) פסחים סח, סע"ב.

ועד, שהתחלת הלימוד הוא באופן ד"שלא לשמה" ממש – בשביל

"קליות וכו'" (פיה"מ להרמב"ם ר"פ חלק ד"ה וכת חמישית), מיראת הרצועה

שבדי הסופר (תניא קו"א סד"ה להבין מ"ש בש' היחודים). וראה לקו"ש

[המתורגם] ח"ה ע' 14 ואילך ובהערה 58.

(17) משלי ח, ל-לא. וראה קו"א בתניא ד"ה דוד זמירות (קסא, א). סהמ"צ

להצ"צ מצות משא הארון בכתף. ד"ה אלפים שנה תשי"א. ועוד.

שדוקא הוא (אף מצד הגוף) עלה במחשבה תחילה, היא מפני המעלה שיגיע אליה רק באמצעות יגיעתו³¹.

והמעלה שיגיע אליה על ידי עבודתו קשורה לעצם העובדה שמצד גופו הוא נחות מכל הנבראים:

מצד עצם היות גוף האדם מחומר נחות אף מיתוש, הרי כאשר הוא משיג את זאת, שאדם שנוצר מן האדמה יהיה אדם מלשון "אדמה לעליון"³², הרי הוא מחדש מציאות חדשה³³. ועל ידי כך מתגלה אצלו כוח עצמותו ית', שרק בכוח זה אפשר לחדש יש מאין³⁴.

ז.

"תזריע": מעלת היגיעה

לפי זה יש לומר, שהשם "תזריע" אינו מבטא רק את מהות העבודה, כדלעיל בסוף סעיף ה', אלא אף את מעלת העבודה:

ידוע³⁵, שההולדה היא חידוש יש מאין, אך ההתחדשות אינה בעצם ההולדה, אלא ב"תזריע": ההולדה היא רק גילויי ההעלם, כי אף לפני ההולדה כבר קיים העובר בהעלם, ועל ידי הלידה הוא רק מתגלה. אך ההתחדשות כבר התרחשה ב"תזריע" ובאמצעות ההולדה מגלים שההזרעה היתה כראוי.

ולכן נקראת הפרשה בשם "תזריע", כי במלה זו מתבטאת המעלה המושגת באמצעות יגיעה, כדלעיל.

(משיחות ש"פ תזריע תשכ"ה)

ל"יצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף" היא מפני "יתוש קדמך"²⁶: מעלתו תושג מאוחר יותר, כאשר הוא מתייגע, כדלהלן.

לפי זה יובן מדוע הפרשה העוסקת ב"תורת האדם" נקראת "תזריע", כי המלה "תזריע", בלשון נקבה, מצביעה על יגיעה²⁷, כנאמר בלקוטי תורה²⁸, שהענין של "איש מזריע תחילה" רומז לאתערותא דלעילא, מתנה מלמעלה. ואילו "אשה כי תזריע" זוהי אתערותא דלתתא – עבודת האדם, והמעלות המושגות על ידי כך אינן נתונות במתנה, אלא הן מעלות שרושגו בעמל.

ו.

להגיע למעלה דוקא ממקום נמוך

ביתר עומק:

לפי הכלל "סוף מעשה במחשבה תחילה"²⁹, מובן שלפי כל הטעמים (ואף לפי הטעם שהאדם נוצר באחרונה מפני "יתוש קדמך") הכרחי לומר, שהאדם נברא אחרון מפני מעלתו³⁰ – היותו תכלית הבריאה כולה.

אך ההבדל בין השיטות השונות הוא: לפי הטעם "כדי שייכנס לסעודה מיד" וכדומה, יש לאדם מצד עצמו, מיד עם בריאתו, מעלה על פני כל הנבראים, כי מעלת נשמתו קיימת בו תמיד, כדלעיל בסעיף ד'. ואילו לפי הטעם "יתוש קדמך" הרי מצד עצמו הוא נחות מכל הנבראים, מפני שגופו הוא מחומר "גס" ונחות ביותר. והעובדה

26 וי"ל, שהוא גם הטעם לדרשת ר' יוחנן (ויק"ר כאן) "אם זכה אדם נוהל שני עולמות הזה והבא הה"ד אחר וקדם צרתני" – שגם הענין ד"אחור" צרתני מפרש ר"ל למעלייתא – כי ר"י ה"י מיוחס* – שהרי למדו אתו ס' יוחסין ועד שהי' מקור ללימוד ס' היוחסין [שלבן כשרצה ר' שמלאי ללמוד ספר יוחסין] – "אתא לקמי' דר' יוחנן", ולכן מבאר את מעלת האדם.

והוא גם מה שמסיים במדרש שם ר' יוחנן אומר אף קילוסו לא בא אלא באחרונה" – דמה שקילוסו הוא באחרונה הוא (בפשטות) מצד מעלת האדם, שהרי סדר הקילוס הוא מלמטה למעלה: דומם, צומח, חי ומדבר (ולהעיר מיהל אור ע' תקפא). וראה לקמן הערות 30; 31.

27 בפשטות ג"כ מובן: בכדי שיהי' "תזריע" בשלימות, היינו שתבוא ל"וילדה", צ"ל "אמו אוכלת" בכדי שיאכל העובר וכו' (גדה ל, ב).

28 פרשתנו ד"ה שוש תשיש.

29 נוסח פיוט לכה דודי.

30 ועפ"ז יובן מה שגם ר' שמלאי אומר (ב"ר פ"ה, א) "כשם שקילוסו כו' כך ברייתו כו'" – אף שזה שקילוסו בא לבסוף מורה (כנ"ל הערה 26) על מעלתו – כי גם לדעת ר"ש, בריאת האדם באחרונה היא מצד מעלתו.

ועפ"ז יומתק מה שבב"ר שם נאמר הלשון "כך ברייתו" – ולא "יצירתו" כהלשון בויק"ר שם (וכלשון הכתוב אחר וקדם צרתני), כי "יצירה" הוא בחי גילוי (צורה), ובחי' "בריאה" – מחשבה והעלם. ולכן, כשמדבר אודות פחיתות האדם, שזה יש בו בגלוי (משעת ההתהוות) אומר "יצירתו"; וכשמדבר אודות מעלתו (אבל – שאינה עדיין בו בפועל עכשיו, רק תבא ע"י עבודתו) – להיותו תכלית המוכן (עלה במחשבה), אומר הלשון ברייתו.

(* ועפ"ז יומתק מה שהקפיד כ"כ בנגוע ליחוסו (קדושין עא, ב).

31 ועפ"ז יובן גם הלשון "כשם שקילוסו כו' כך ברייתו כו'"

– דלכאורה: אף שפירוש "כשם" (ולא "מפני") הוא, שאותו הטעם לזה שקילוסו האדם הוא אחר קילוסו הבהמה כו' מטעם זה עצמו גם ברייתו היא באחרונה (כנ"ל ס"ב ובהערה 7), מ"מ, מכיון שהקילוסו הוא אחרי הבריאה, למה תולה הבריאה בהקילוס –

כי בזה מבאר, שמעלת האדם היא לא מצד תולדתו כ"א מצד עבודתו. שלמרות שנברא בחומר גס וכו' מ"מ גם הוא מקלס להקב"ה (ואז דוקא לאחר קילוסו, הקילוס שלו הוא נעלה יותר מהקילוס של בע"ח), ועי"ז דוקא נשלמה כונת ברייתו.

ובזה יובן גם המשך דברי המדרש (ב"ר) שם, שבתחלה מביא מאמרו של ר' שמואל "אף בקילוסו כו'" [כלשון ר' יוחנן (מקור היוחסין) בויק"ר שם], דמזה שתולה קילוסו בברייתו מוכח שבברייתו מצד עצמו יש מעלה; ועל זה מביא אח"כ מאמר ר' שמלאי "כשם שקילוסו כו' כך ברייתו כו'", שהמעלה הוא מצד שמוקלט, מצד עבודתו כנ"ל.

32 ס' עשרה מאמרות מאמר אכ"ח פ"ג ועוד. של"ה חלק תושב"כ סוף הדרוש צאן יוסף. ובכ"מ.

33 ראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ו ע' 22 ואילך ובהערות שם.

34 אנה"ק ס"כ כ (קל, ריש ע"ב). ובהמשך תרס"ו ע' שנוד"ה, שהכח לברר את "טבע החומרי הגמור דנה"ב כו', שזהו בבחי' התחדשות גמורה כחידוש יש מאין, הוא לפי שבהנשמה "כמו שירדה למטה מטה (בגוף ונה"ב) כי בה כח העצמות".

35 ד"ה שמה תשמח תרנ"ז ע' 3 (סה"מ תרנ"ז ע' קעה) ואילך. המשך הנ"ל ע' שלט. תה. וראה גם לקו"ת שה"ש מ, א.

גואל אחרון בכחו של גואל ראשון

"שלח נא ביד תשלח - ביד משיח שהוא עתיד לגלות" (מדרש לקח טוב ד, ג). הגאולה על ידי משה שהתורה נקראת על שמו "תורת משה", והגאולה על ידי משיח ש"הוגה בתורה כדוד אביו"

העתידה ע"י עבודתם הם, הוא ע"י התורה (וכמשיח לקמן).

ושייכות פנימית זו שבין משיח ומשה מרומזת גם בזה שביאת משיח נקראת יבוא שילה - ש"יבא שילה"⁷ בגימט' "משיח"⁸; ו"שילה" בגימט' "משה"⁹: כי "יבא שילה" - היינו גילוי של משיח וביאתו בפועל - הוא (בגימט') "משיח". ו"שילה" בגימט' "משה", היינו (זה שכבר ישנו קודם ל"יבוא") הכח על ביאתו של משיח הוא הוא ענינו של משה.

והנה ידועה שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁰ ש"יבא (שילה)" בגי' "אחד" ו"משה" בצירוף "אחד" בגי' "משיח".

והיינו שביאתו של משיח בפועל ("יבא") יהי ע"י העבודה באופן של "אחד". והכח לבצע עבודה זו ניתן לנו ממשה¹¹, ולכן "משה" (נתינת הכח על עבודה זו) בצירוף "אחד" (העבודה עצמה) בגי' "משיח".

ב

הביאור בזה:

ארז"ל "עולם על מילואו נברא"¹², היינו שכאשר נברא העולם היו כל עניניו בשלימותם. אלא שאח"כ ע"י חטא עה"ד, "שבא נחש על חוה, הטיל בה זוהמא"¹³, וירד האדם (והעולם¹⁴) משלימותו וממעלתו - עד הזמן דמ"ת, שאז נתעלו מירידתן, כי "ישראל

א

ה"פ" ש"שלח נא ביד תשלח" אי' במדרש²: "אמר (משה) לפניו רבש"ע שלח נא ביד תשלח - ביד משיח שהוא עתיד לגלות". אמנם, בקשתו זו של משה לא נתקבלה, כי רצונו של הקב"ה הי' שדוקא משה יהי השליח להוציא את בני ממצרים.

מדברי המדרש מובן שישנה שייכות מיוחדת בין משה ומשיח, אשר משום זה ביקש משה שהשליחות (בגאולתן של בני ממצרים) שהוטלה עליו תימסר "ביד משיח"; אלא שמ"מ היתה צריכה להיות הגאולה דיצי"מ דוקא ע"י משה, וענינו של משיח הוא דוקא גאולתן של ישראל מגלותם האחרון.

והנה תוכנה של שייכות זו שבין משה ומשיח (שמפני זה בא הצד-השוה שבתפקידיהם: לגאול את בני ישראל מגלותם) מובן ע"פ מארז"ל³ "משה הוא גואל ראשון הוא גואל אחרון". והנה אין הפירוש שמשה גופו ובעצמו יהי "הגואל האחרון", שהרי משה הוא משבט לוי, ומשיח "יעמוד . . . מבית דוד"⁴ - משבט יהודה; אלא הפירוש, שמשה שהוא "גואל ראשון" הוא הוא שבכוחו ועל ידו יבא משיח הגואל האחרון.

והביאור: התורה היא ראשית (ועיקר) מעלתו של מלך המשיח - "הוגה בתורה"⁵; והיינו שכחו זה להיות גואלן של ישראל הוא ע"י התורה, שהיא "תורת משה"⁶; וכן עד"ז כחם של ישראל להביא את הגאולה

(7) ויחי מט, י.
 (8) בעל הטורים עה"פ.
 (9) זח"א כה, ב. רנג, א. בעה"ט שם. ל"ת להארז"ל ושה"פ פ' ויחי. וראה בהשיחה שנסמן בהערה הבאה.
 (10) אחש"פ תרצ"ט.
 (11) עדמשי"כ בתניא רפמ"ב - ועפ"ז יובן מה שמבואר בהשיחה שמה ש"שילה" בגי' "משה" היינו שמשו ידע שעיקר כל הגילויים יהי כאשר הכל יתברר, ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, ויבררו ויזכנו מדבר העמים, וילכו לשילה ברינה. דלכאורה זה שמשו ידע כו' אינו טעם (מספיק) שבשביל זה יהי בגי' שילה. ולפי המבואר בפנים י"ל שמשו ידע היינו ידיעה כדבשי - שיש לה תולדות, נתינת הכח על עבודה זו, ולכן הוא בגי' שילה.
 (12) ראה ב"ר פי"ד, ו. פי"ג, ג.
 (13) שבת קמו, א.
 (14) ראה תו"א יתרו עד, ב.

(1) שמות ד, יג.
 (2) לקח טוב עה"פ. וראה פדר"א פ"מ: ביד אותו איש שאתה עתיד לשלוח כו' שנא' הנה אנכי שולח לכם את אלי' הנביא גוי'. וראה תיב"ע: שלח כו' ביד פנחס דחמי למשתלחא בסוף יומיא (ופנחס הוא אלי' (תיב"ע וארא ו, יח. זח"ב קצ, סע"א. פדר"א פמ"ז. יל"ש ר"פ פנחס. מדרש אגדה שם. רש"י ב"מ קיד, ב. רלב"ג מ"א יז, א, ועוד).
 (3) ראה שמו"ר פ"ב, ד. זח"א רנג, א. שה"פ פ' ויחי. תו"א ר"פ משפטים.
 וגם להמבואר בפדר"א כו' (הובא בהערה הקודמת) שהכוונה ב"שלח נא ביד תשלח" לאל"י - ראה דב"ר ספ"ג: א"ל הקב"ה למשה כשם שנתת את נפשך עליהם בעוה"ז כך לע"ל כשאביא להם את אלי' הנביא שניכם באים כאחת.
 (4) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.
 (5) רמב"ם שם.
 (6) מלאכי ג, כב. וראה שבת פט, א.

דלפי שהבירור והעילוי ד"פסקה זוהמתן" במ"ת הי' בדרגא נעלית יותר מדרגת העילוי קודם חטא עה"ד, והיינו שפעולתו היתה פנימית וחודרת יותר²⁵, לכן גם בירידה שלאח"ז עדיין ניכרת פעולתו.

ג

¶ עד"ז הוא גם בענין העלי' בגאולה העתידה – שאז ילמד משיח תורה את כל בני" כולם²⁶, תורתו של משיח (בדוגמת העלי' שבמ"ת²⁷) – שגם בה מעלה גדולה ויתירה על העלי' שבמ"ת²⁸; ובשני הענינים הנ"ל – בגילוי האלקות מלמע' ובמדרגיגתם של בני" (והעולם):

מבואר בתניא²⁹ שעם היות שגילוי האלקות שהי' במ"ת הי' בבחי' ראי' חושיית, בכ"ז הי' זה רק "מעין" ודוגמת הגילוי שיהי' לע"ל. הרי מובן מזה שבחי' "ונגלה כבוד הוי' וגו'"³⁰ – גילוי אוא"ס ב"ה שיהי' לע"ל – הוא נעלה יותר מבחי' גילוי האלקות שהי' במ"ת.

וגם בנוגע למדרגיגתם של בני" והעולם, הרי לע"ל יקויים מ"ש "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" ו"בלע המות לנצח וגו'"³¹, והיינו

[לא כמו שהי' במ"ת שרק "פסקה זוהמתן" – ועדיין נשארה אפשריות שתחזור לאח"ז – (וכמו שהי' בפועל ע"י חטא העגל)³², והיינו לפי שהזיכור שנפעל בעולם לא הי' מצד העולם עצמו, כ"א מצד המשכת וגילוי אלקות מלמעלה, ולכן "במשוך היובל" – כשנסתלק גילוי זה היתה שוב אפשריות לחזרת הזוהמא³³. אבל לעת"ל היינו]

שענין הטומאה והזוהמא יועבר לגמרי, והיינו שהעולם עצמו מצד ענינו הוא יתברר ויזדכך ולכן גם הגילוי (והעלי') שיבא ע"יז יתגלה ויחדור בעולם באופן של "לנצח".

שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן¹⁵; ושוב באה ירידה אח"כ ע"י חטא העגל שאז חזרה זוהמתן¹⁶ – ועדיין היא בעולם עד בוא הגאולה העתידה ויקויים היעוד "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ"¹⁷, שאז תתבטל הזוהמא לגמרי, העולם יתברר ויזדכך ויתעלה בתכלית הבירור הזיכור והעלי'.

והנה ידוע אשר "ירידה צורך עלי' היא", והיינו שכל תכליתה של ירידה ממדרגיגה הקודמת היא לצורך עלי' הבאה על ידה¹⁸ – הרי מובן שהעלי' שלאחרי הירידה יש בה עלי' לגבי העילוי שהי' קודם הירידה. ומובן מזה שמדרגיגת העלי' ע"י מ"ת שבאה לאחרי הירידה ע"י חטא עה"ד, יש בה יתרון על דרגת העילוי שקודם חטא עה"ד; ובודאי שכמו"כ הוא ביתרון מעלתה של העלי' העתידה (שלאחרי הירידה בחטא העגל) לגבי העלי' דמ"ת (שקודם חטא העגל).

ומעלתה של עלי' זו (שלאחרי הירידה, לגבי המעלה הקודמת) היא ביתר שאת – הן מצד המשכת אוא"ס ב"ה מלמעלמ"ט והן מצד התעלותם של בני" (והעולם) מלמעלמ"ע.

וכמו שמצינו בעלי' דמ"ת: דעם היות שגם קודם מ"ת כבר ניתן הכח על קיום המצוות, ובלשון הרמב"ם¹⁹ ש"על ששה דברים נצטווה אדה"ר וכו' והוסיף לנח אבר מן החי כו' בא אברהם ונצטווה יתר על אלו כו' ויצחק כו' ויעקב הוסיף כו' ואמחז"ל דהאבות קיימו "כל התורה כולה עד שלא נתנה"²⁰ – עכ"ז הרי דוקא במ"ת נתחדש (לא רק עילוי רב ותוספת כח בקיום המצות עצמן²¹, אלא גם) כל הענין ד"ובנו בחזרת"²² – בחירת הקב"ה בבני", הבאה מעצמותו ית"צ²³ שלמע' מכל אור וגילוי (שנתגלה קודם מ"ת).

וכן הוא גם בנוגע למעלת דרגתם של בני" (והעולם): דאעפ"י שע"י חטא העגל חזרה זוהמתן של ישראל, מ"מ לא היתה זוהמא זו כמו קודם מ"ת²⁴.

(27) ראה תו"א שמות מט, א. ובכ"מ.

(28) ראה קה"ר (ספי"א ורפ"ב) שתורת עוה"ז הבל היא לפני תורתו של משיח.

(29) פל"ו.

(30) ישעי' מ, ה. וראה שער האמונה פכ"ה.

(31) ישעי' כה, ח.

(32) ראה ד"ה וירד תרמ"ג בסופו: ומה שבמ"ת פסקה זוהמתן אפ"ל שהוא כמ"ש בסש"ב בבניונים שהרע שבהם ישן ויכול להיות חזור וניעור, כמ"כ כאן הרי אח"כ הי' חטא העגל שחזרה זוהמתן והי' שינויים, והיינו שגם מתחלה לא נזדכך לגמרי.

(33) ראה בלקוטי שיחות שם שבמתן תורה – בפועל הי' רק הענין ד"עליונים ירדו לתחתונים", וענין "התחתונים יעלו לעליונים" – בירור ועליית התחתון עצמו הותחל לאחרי מ"ת אלא שהכח ע"ז ניתן במ"ת.

(15) שבת שם. זח"א נב, ב. זח"ב קצג, ב.

(16) זהר שם. וראה תניא ספ"ו.

(17) זכרי' יג, ב.

(18) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה שיחה א' לפ' לך ובהנסמן שם.

(19) הל' מלכים פ"ט ה"א.

(20) יומא כח, ב. קידושין פב, א.

(21) ראה לקו"ש ח"ג פ' לך. ח"ה פ' וירא ובהנסמן שם.

(22) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סי' ס' ס"ד.

(23) ראה לקו"ת ויקרא לח, ב. ספה"מ תש"ג ע' 24. לקו"ש ח"ד ע' 1341. וראה לקו"ש ח"א ע' 4 ס"ה ואילך.

(24) ראה ניצוצי אורות זח"ג יד, ב.

(25) שהרי במ"ת נתבטלה הגזירה דעליונים לא ירדו לתחתונים כו' (שמו"ר פ"ב, ג. וראה גם תנחומא וראא טו) וראה בהנסמן לעיל הערה 21. וראה לקו"ש ח"ח שיחה לחגה"ש.

(26) לקו"ת צו יז, א. שער האמונה פנ"ו.

ד

הנה מזה אשר דוקא לאחרי הירידה היא העלי' הנעלית ביותר, מובן אשר הירידה אינה אלא הכנה מוכרחת³⁴ להעלי' הבאה אחרי'. והיינו כי דוקא העבודה במקום הירידה היא המביאה את העלי'.

וכמו שהעלי' דמ"ת באה ע"י ההכנה ד"מעשה אבות"³⁵ ואח"כ הבירור וזיכוך ד"כור הברזל"³⁶ במצרים³⁷, שהם שהכינו את בני"י (והעולם) שיוכלו לקבל הגילוי דמ"ת;

כך, ע"י ההכנה של "מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות"³⁸ בבירור וזיכוך העולם עד שהעולם עצמו מצד ענינו הוא יזדכך ויתעלה כנ"ל תבוא העלי' דגאולה העתידה.

ה

הענין יובן בהקדים הקושיא הידועה³⁹ על מ"ש⁴⁰ "שמע ישראל וגו' ה' אחד": דלכאורה הי' מתאים יותר לומר "ה' יחיד", כי מלת "אחד" אינה מורה, לכאורה, על אמיתית יחודו של הקב"ה, שהרי יש "אחד המנוי" שיש שני לו (ולכן נאמר⁴¹ "יש אחד ואין שני", כי מלת "אחד" לבדה עדיין אינה שוללת "שני"), משא"כ מלת "יחיד" שוללת מעיקרו ענין של שני?

והביאור בזה³⁹, דהיא הנותנת:

תכלית ואמיתית אחדותו של הקב"ה אינה ניכרת בשלילת כל מציאות זולתו מעיקרו (בחי' יחיד); כ"א דוקא כאשר ישנה מציאות של עולם ובכ"ז נרגש בעולם שאינו מציאות לעצמו בזה דוקא מתבטאת אמיתת אחדותו של הקב"ה. וזהו ענין "אחד" שגם כשישנו למציאות של עולם מ"מ מיוחד הוא עמו ית' בתכלית היחוד⁴². וכמרומו בג' האותיות שבמלת "אחד": ד' - ד' רוחות העולם, ח' - ז' רקיעים וארץ (מעלה ומטה), א' - הקב"ה "אלופו של עולם"⁴³. והפי' במלת אחד הוא שצריכים להמשיך ולגלות אלקותו ית' (הנרמז באות א') בעולם (הנרמז באותיות ח' וד') שגם בעולם - לשון העלם והסתר - כפי שהוא במציאותו ובגדריו

הוא, יורגש שכל מציאותו הוא "אלופו של עולם" (וכמרומו גם בזה שהא' שבמלת "אחד" הרומזת על "אלופו של עולם" - היא הראשונה וכלולים בה ובטלים אלי'⁴⁴ הח' והד' הרומזות על מציאות העולם).

ו

אך לכאורה איך יהי' העולם - שענינו (כשמו) להעלים ולהסתיר על אלקות - "כלי" לקבל - ובאופן שיתגלה עי"ז - "אלופו של עולם", הנה לזה ניתנו תומ"צ לישראל במ"ת בכדי שבהם וע"י יבררו ויזכרו את העולם ויעשוהו "דירה לו יתברך בתחתונים"⁴⁵.

וזה שבמ"ת ניתן הכח לברר ולזכך את העולם, היינו, לא זו בלבד שאז ניתנו התורה ומצוותי', שעל ידם ייעשה העולם דירה לו ית', אלא שגם עצם גילוי האלקות שבמ"ת ומדריגתו של העולם באותה שעה נתנו הכח על בירור וזיכוך העולם לאחרי מ"ת:

בשעה שניתנה התורה נתבטל העולם ממציותו לגמרי מחמת עוצם הגילוי שמלמעלה, והיינו שביטול זה הי' מורגש גם בעולם, כמארז"ל: "צפור לא צווח כו' אלא העולם שותק וכו'"⁴⁶. ואף שהעולם עצמו, כמו שהוא בגדריו ובמציותו לא הי' ראוי עוד לקבל גילוי אור הנעלה שבמ"ת, ורק שנחבטל מגדריו וממציותו וכו' מצד הגילוי הבא מלמע' (ולכן הי' זה רק לפי שעה, כנ"ל),

הנה ביטול זה בשעת מ"ת הוא שנתן הכח שיוכל העולם להתברר ולהזדכך ולהתעלות אח"כ עד אשר יהי' "כלי" ודירה לו ית'.

ז

א עפ"ז יבואר מה ש"משה" בהוספת "אחד" הוא בגימטריא "משיח". כי ענינו של משה (מ"ת) הוא נתינת כח על העבודה בבירור וזיכוך העולם באופן של "אחד"⁴⁷, ועבודה זו בכחו של משה, תביא את הגאולה העתידה שהוא ענינו של משיח⁴⁸.

(44) ראה שעהיח"א פי"ב (פט, ב).

(45) תנחומא נשא פט"ז.

(46) שמו"ר ספכ"ט.

(47) ובזה יובן משארז"ל (דב"ר פ"ב, לו) שישראל זכו לק"ש במ"ת, כי במ"ת ניתן להם הכח על העבודה ד"אחד", ככפנים.

(48) ואף שבשיחה הנ"ל מבואר שזה ש"משה" בצירוף "אחד" בגי' "משיח" היינו שבוזו שבישראל תהי' אחדות בכלל, ובפרט התאחדות בענין הדיבור אודות משיח כו' ימשיכו הגאולה שלימה ע"י משיח. - הרי להיות שהגילויים דלע"ל תלויים לא רק בבירור וזיכוך ומצבם של ישראל עצמם, כ"א גם בבירור וזיכוך העולם כמבואר בתניא (פל"ז ואילך) ובכ"מ, הרי עכצ"ל שצ"ל הענין ד"אחד" גם בעולם.

(34) ראה לקו"ש ח"ה שיחה א' לפ' לך.

(35) ראה לקו"ש ח"ג ע' 776.

(36) מלכים א ח, נא.

(37) ראה תו"א יתרו (עד, א-ב), שמות שם.

(38) תניא רפ"ז.

(39) ראה תו"א וראו נה, ב. אמרי בינה שער הק"ש אות ח ואילך. ספהמ"צ להצ"ע ע' קכד. ובכ"מ.

(40) ואתחנן ו, ד.

(41) קהלת ד, ח.

(42) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1335.

(43) סמ"ק הובא בב"י או"ח סס"א. שו"ע או"ח שם ס"ו. שו"ע אדה"ז או"ח שם ס"ו. לקו"ת תזריע כג, ג. וראה ברכות יג, ב.

ליצה"ר⁵⁵ וכפשוטו - הוראה בכל דרכיו); ואח"כ באה העבודה בפועל בעניני עולם - "הנהגה בהם מנהג דרך ארץ"⁵⁶. ועד אשר כמ"ש הרמב"ם⁵⁷ "שהחכם כו' צריך שיהי' ניכר כו' במאכלו ובמשקו וכו'", והיינו שבכל ענינים אלו יהי' ניכר שהוא "החכם עיניו בראשו" ו"מלט הוא את העיר (קטנה) בחכמתו"⁵⁸, ה"חד" בטל לה"אלף" אלופו של עולם ע"י "אללף חכמה"⁵⁹.

ולאחרי גמר עבודת היום, שאז עושה האדם חשבון צדק של עבודתו במשך היום, מודגש שוב תפקידו להמשיך בחי' האל"ף בכל עניני העולם. וזהו שאומר "בידך אפקיד רוחי גו' אל אמת"⁶⁰. כי ענינו של "אמת" הוא ע"ד בחי' "אחד" הנ"ל, וכמ"ש⁶¹ "ואמת הוי' לעולם"⁶², וכדאי' בירושלמי⁶³ ש"חותמו של הקב"ה אמת" לפי שבג' האותיות אימ'ת', הנה הא' ראשונה שבאותיות, ומ' - אמצעיתן, ות' - אחרונה שבאותיות, כמ"ש⁶⁴ "אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים", והיינו שבכל עניני העולם מן הקצה אל הקצה יומשך ויתגלה "אמת הוי'" - אלופו של עולם ושמאמיתת מציאותו נמצאו כל הנמצאים. ולכן איתא בספרים⁶⁵ שבהסיר הא' ממלת "אמת" נשאר "מת" - היפך ענין החיים.

וכשם שבכללות, הרי במתן תורה ניתן הכח על בירור וזיכוך העולם, כך בעבודתו הפרטית של כאו"א, ע"י בירור וזיכוך חלקו בעולם ע"י עבודתו כמצווה עליו בתורה (בחי' משה), באים להגאולה הכללית⁶⁶ (בחי' משיח) בעגלא דידן.

(משיחת אה"ש"ט תשכ"ט -

לקו"ש חלק יא שיחה ב' לפרשת שמות)

עפ"ז מבוארת השייכות הפנימית בין משה ומשיח, כי הגאולה העתידה באה בפועל ע"י משיח, אבל זהו בכחו של משה, שממנו וע"י ניתנה היכולת לקרב ולהביא גילוי משיח.

מאידך, מובן גם ההבדל שביניהם: כי אף שמשה הוא גואלם של ישראל, הרי תכלית שעבוד וגלות מצרים וגאולתם ויציאתם של ישראל ממצרים הוא מ"ת, כמ"ש⁴⁹ "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", וענינו של מ"ת שהוא ענינו של משה, (נוסף על הענין העיקרי של בחירת הקב"ה בבניי כנ"ל), ה"ה נתנית הכח על העבודה בבירור וזיכוך העולם; ענינו של משיח הוא גמר הבירור והזיכוך והעיקר העבודה לאח"ז, כאשר העולם כבר יתברר ויזדכך וכו"⁵⁰.

ח

ה אדם הוא עולם קטן⁵¹. וע"ד סדר הנ"ל בעולם (כפשוטו) כן הוא בכאו"א ובכל יום ויום, אשר יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב. ואח"כ אומר בידך אפקיד רוחי. ולמחרתו נעשה ברי' חדשה⁵² ומתחיל עבודה חדשה.

עבודת היום מתחילה בתפלה ותורה - "לביהכ"נ ומביהכ"נ לביהמ"ד"⁵³, ואז גם מקבל "הכח" לעבודתו בעולם: נפה"א מתפשטת בגופו (ע"י התפלה)⁵⁴ ויכול למשול ביצה"ר ובחלקו בעולם (ע"י התורה תבלין

אלא שבכדי לפעול אחדות בעולם צ"ל תחלה אחדות בישראל (ראה לקו"ש ח"ט ע' 159 ובהערה 49 שם), ואמתית האחדות בישראל הוא ג"כ בדוגמת הענין ד"אחד" - שגם מצד ציור הפרטי שבהם, שבזה כ"א מחולק מחבירו - הם בהתאחדות (ראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 1142 ואילך. לקו"ש ח"ט הנ"ל).

(49 שמות ג, יב.

(50 וי"ל שזהו גם תוכן מענה הקב"ה למשה (פדר"א שם): לא אמרתי לך ואלחחך אל ישראל אלא לך ואשלחך אל פרעה, לאותו איש שאתה אומר אני שולח לע"ל אל ישראל כו', כי ענינו של משה הוא בעוד שיש מציאות "פרעה" בעולם, לברור ולזככו כו', משא"כ ענינו של אלי (ומשיח) הוא בעיקר לאחר ש"ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", כבפנים,

(51 תנחומא פקודי ג. ת"ז תס"ט ק, א). ועייג"כ אדר"נ פל"א. קה"ר א, ד. זח"א קלד, ב. מו"נ ח"א פע"ב. לקו"ת במדבר ה, סע"א.

(52 ילקו"ש תהלים רמז תשב. שו"ע אדה"ז או"ח מהדו"ק ס"ד ס"א, ס"ו ס"א.

(53 ברכות סד, א.

(54 לקו"ת פנחס עט, ד. ובכ"מ.

(55 ראה קידושין ל, ב.

(56 ברכות לה, ב. וראה שו"ע אדה"ז או"ח סי' קנה-קנו.

(57 הל' דעות פ"ה ה"א.

(58 קהלת ב, יד. ט, טו. נדרים לב, ב.

(59 איוב לג, לג.

(60 תהלים לא, ו.

(61 תהלים קיז, ב.

(62 ראה לקו"ת בהעלותך ל, ד.

(63 סנהדרין פ"א ה"א. וראה דב"ר פ"א, י. שהש"ר פ"א ט, א.

(64 ישעי' מד, ו.

(65 חדא"ג מהרש"א סנהדרין צז, א. ד"ה בלא זימני, וראה מאו"א

מע' אמת.

(66 ראה אגה"ק ס"ד.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב אד"ש, תשי"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מח"י אד"ש, בו כותב שעומדת אצלו על הפרק השאלה, אם יקבל משרת הוראה בבית הספר השייך לקונסרבטיבים, ומוסיף אשר קבל חנוכו באה"ק ת"ו, חבר הוא לאגודת ישראל ומדריך בפרחי אגודת ישראל.

מובן וגם פשוט, שבאם קבלתו משרה במוסד כהנ"ל יכול להתפרש בהסביבה כנתינת הכשר על שיטת הקונסרבטיבים, מופרך הדבר בתכלית, כיון שידוע פסק דין על השיטות האמורות - שהם כפירה גמורה.

- מובן שזהו בנוגע להשיטה, משא"כ בנוגע לחברי קהלות הקונסרבטיבים והרעפארם, שכמה מחבריהם ישנם מאמינים בה' ובתורתו ככל הדרוש, אלא שאינם מבחינים בין אור לחשך ובין קדושה לטומאה, וק"ל -

כן מובן ופשוט שבאם אפילו אין מקום לפירוש הנ"ל, אם תוכן הלימוד אינו על טהרת הקדש, ג"כ מופרך כל הדבר.

באם גם לחשש זה אין מקום כלל, ז. א. שיהי' הוא הבעל הבית בהנוגע להלימודים ובית הספר הוא נפרד ואינו שייך לענייני תפלותיהם והנהגותיהם וכו', הנה אדרבה יש מקום להשתדלות להחדיר לשם יר"ש וע"י חינוך התלמידים על טהרת הקדש, להוציא יקר מזולל, אף שמוכרחני לאמר שמקרה כזה נדיר הוא ביותר וביותר, ולא כתבתי זה אלא לשלימות השקו"ט.

ובודאי לדכוותי' למותר להוסיף, שהכתוב לעיל בענין שהלימוד הוא על טהרת הקדש, הכוונה לא רק לאותו הלימוד שמלמד הוא, אלא גם לשאר הלימודים שהילדים דכתתו ילמדו לפניו ולאחריו, כיון שבחדא מחתא נינהו, וההורים שימסרו ילדיהם ללמוד בהמוסד, מפני ששבעים רצון הם מהלימוד שלו באופן אוטומטי ילמדו תלמידים אלו גם שאר הלימודים.

כיון שכנראה נפגש הוא עם אנ"ש שבטרנטה, תקותי שרכש לו גם כן ידיעה אודות תורת החסידות וקובע עתים בלימוד תורתה הנקראת בזה הק' נשמתא דאורייתא, והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל האמור.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

אגרות קודש

בי"ה, כ"ג אד"ש, תשי"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה יחיאל מיכל יהודא ליב שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הארוך נתקבל מכתבו משושן פורים עם המוסגר בו ויה"ר שימשיך בבשו"ט הן בענייני הפרטים והן בעניינים הכלליים ובוזה הענין שהזמן גרמא חלוקת מצה שמורה ובפרט לאנשי הצבא, שמוכרח ששנה זו יתרבה מספר האנשים שיקבלו זה מאשר בשנים שקדמו, שהרי הכירו ובאו בקשר עם כמה חדשים, וגם ההתעוררות ערה בשנה זו יותר משלפני נוסף על ההוראה הכללית שמוכרח הענין דמעלין בקדש דוקא. ומובן שדברי בזה הוא לכל המתעסקים בדבר, וברשותו וגם זכותו למסור זה לכולם שהרי הזמן קצר.

שמחתי לידיעות הראשונות אודות החגיגה דפורים בכפר חב"ד, ובטח כמו בכל העניינים ישאיר קישור מתמיד והולך ומתרחב עם אלו שביקרו שם, שבודאי תהיי האפשרית לנצל קישור זה להפצת היהדות והחזקתה, ובכגון דא בטח גם להם, עכ"פ חלק חשוב מהם, יש להמציא כזית מצה שמורה.

צדקת שפ"ה יש להכניס לקופת הרשת, ומובן שרצון התעסקותו בזה באופנים המתאימים, כוונתי באופן שלא יבלבלו העוסקים בזה האחד לחבירו ע"י כניסה בגבול השני, אף שבכלל אין כאן מקום לחשוש כיון שכוננת כל אלה ה"ה לשם שמים, וצדקה זו ענין נעלה ביותר שזכותה מגינה על המתעסקים בה, ומזה פשוט שימשיך גם להבא בכזה והשי"ת יצליחו.

לפלא שמספר המשתתפים בהתועדות ובלמוד מבני הישיבות אין מתרבה כדבעי, ומהנכון הי' שהמתעסקים בזה יתייעצו באופן חשאי איך לתקן הדבר.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

בי"ה, כ"ג אד"ש, תשי"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

...במ"ש ע"ד נסיעה לכאן לחדש תשרי הבע"ל.

אף שבכלל נכון הדבר, אבל במה דברים אמורים שנסיעתו זו תביא תועלת לא רק בשבילו כאיש פרטי אלא גם בסביבתו ע"י השפעתו עליהם, וכנראה שאלה מהאברכים שביקרו כאן לפנים לא עשו בה כדבעי כ"א לצאת ידי חובתם גרידא, שאז צריך עיון אם ההוצאות שהוציאו (הוצאת ממון, הוצאת הזמן, ביטול הזמן מלימוד וכו') כדאיות היו, ובאם יקבל עליו בלבב שלם להתנהג כדבעי ולא כהנ"ל ובתור הכנה יוסיף בשקידה בלימוד והידור בקיום המצות, יהי רצון שהתעסקותו בהשגת הניירות והביקור כאן יהי בהצלחה.

בברכה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד אד"ש, תשי"ז
ברוקלין.
שלום וברכה!

במענה על מכתבו מב' תזריע והקודמו עם המוסגר במ העתק באנגלית.

נעם לי לקרות במכתבו האחרון שצד המנגד החליט לא לייסד גן ילדים ובמילא גם הוא מודה שדבר גדול נעשה במחנם הט' לטובת החנוך הכשר, אף שכמובן מצער שכנראה עד עתה נמצא במצב שצריך לאותות ומופתים להוכיח בהכרח של החינוך הכשר גם במחנם הט' שהכרח הענין מכריח להודות לא רק שאפשרי הדבר באופן עיוני אלא שאפשרי הוא ג"כ בהנוגע למעשה בפועל ואין הדבר תלוי אלא באלו שצריכים להתעסק בזה.

ויה"ר שעתה שראה האות והמופת תשתנה השקפתו וגם השקפת זוגתו תחיי בזה ויביטו על המצב ביהדות... שהכל ישנו ביכולת ובכח ולא עוד אלא שנותנים להם גם הכחות להוציא מהכח אל הפו"מ, אלא שעליהם מוטל לרסן (איינשפאנען) הכחות בכיוון הרצוי לפעולות האמורות, ואז יראו שרוב העלמות והסתרים אינם אלא מדומים, ומקצת שישנם יהפכו למסייעים וכסגולת ימים אלו דחדש הפורים, אשר התורה אומרת עליו, והחדש - ז. א. כל ימי החדש - אשר נהפך להם וגוי' לשמחה וגוי' ליום טוב.

וענין נהפך, הרי תוכנו, שגם הענינים שאינם בטוב הנראה והנגלה מסוגל הוא חדש זה, להפכם לשמחה וליום טוב נראים לעיני בשר.

בברכה.

ב"ה, כ"ט אד"ש, תשי"ז
ברוקלין.

צעירי אגודת חב"ד סניף כפר חב"ד
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

ז"ע נתקבל מכתבם מכ"א אד"ש, ראשי פרקים מהתועדות דפורים, ולפלא שמקצרים במקום שאמרו להאריך, ואף כפי שכותבים שכבר כתבו לי ע"ד התועדות זו, מובן שאין זה פוטר מכתובה את הנהלת צעירי אגו"ת, כיון שהם הן שארגנו ההתועדות.

בודאי למותר לעוררם שהתועדות בכגון דא הרי זה חרישה ולכל היותר גם זריעה, ומוכרח לאחרי זה כל המלאכות הנדרשות בכדי שיהי' צמיחה ופירות, ובנדון דידן מההתחלות שבוה לעמוד בקישור עם הפנים חדשות שבאו עמהם במגע בעת התועדות זו, אף שמובן שאופן הקישור לא עם כולם שוה הוא, ויש לנצל ימי חג הפסח הבע"ל, ובמבצע חלוקת מצה שמורה בפרט.

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש ולחג הפסח כשר ושמח.

יום ראשון כ"ג אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת ג- ואף שבשניהם... 100- והתפשטות.

את חיותם משלש קליפות הטמאות לגמרי. – על כל פנים, לאחר הירירות והצמצומים הרבים שעובר האור והחיות האלקי, הוא גם מתלבש בלבוש של קליפת נוגה, כדי להחיות את כל הענינים, גם המותרים וגם האסורים, של העולם הזה: **דְּהִינּוּ כָּל דְּבָרִים הַמְּתָרִים וְהַמְּהוּרִים שֶׁעוֹלָם הָהָא, –** מקבלים את חיותם על ידי לבוש של קליפת נוגה, **וּמְמַנְהָ –** מקליפת נוגה, **וְעַל יְדֵי מְשַׁפְּעִים דְּבָרִים הַמְּמַאִים, –** כל הדברים הטמאים והאסורים, הבאים משלש קליפות הטמאות לגמרי – מקבלים חיותם מן הקדושה, באמצעות קליפת נוגה. **כִּי הִיא –** קליפת נוגה, **פְּחִינָה מְמַצְעָת –** בין הקדושה לבין שלש קליפות הטמאות לגמרי, **כְּנֻקָּר לְעֵיל –** הרי שהאור והחיות האלקי של כל עניני העולם

הזה, התלבש בלבוש של קליפת נוגה, המסתיר על האלקות שלא יראו ולא ירגישו שהחיות באה מאלקות – ובדבר זה, הגוף והנפש שווים. **אִף־עַל־פִּי־כֵן תְּהַאֲרָה, שְׁהִיא תְּמַשְׁכַּת תְּחִיּוֹת אֲשֶׁר ה' מְאִיר וּמְחַיֶּה דְּרַךְ לְבוּשׁ זֶה, אֵינָה שְׁנֵה כְּכֵן –** במה מתבטא אי ההשוואה? – הרי זה **כְּתִיבִתָּ צִמְצוּם וְהַתְּפַשְׁטוּת –** אם ההארה והחיות הן יותר בבחינת צמצום, או שהן יותר בבחינת התפשטות – בכך מתבטא ההבדל שבין סוג נברא אחד למשנהו. את מה שלמדנו קודם אודות ה"הסתר פנים" של האור והתלבשותו ב"לבוש" ניתן להמשיל לאור המאיר דרך מסך עבה, שאו האור אינו אותו מהות אור כפי שהוא לפני שעובר את המסך, עד שהאור המאיר דרך המסך העבה, הוא כאילו "תולדה" של האור שלפני המסך; ואילו המדובר כאן הוא אודות צמצום והתפשטות האור, כלומר: עד כמה האור מצטמצם פחות או יותר. את הענין הזה ניתן להמשיל לאור המאיר דרך נקב קטן, הרי שהאור מצומצם וקטן ביותר, אבל זה אותו מהות אור שמאיר דרך חלון, שהוא אז יותר בהתפשטות ובמחושיות. כך גם בעניננו: ההארה האלקית הבאה על ידי הסתרה (שבקשר ל"הסתר פנים" כל הנבראים של העולם הזה שווים) קיים בה הבדל, אם היא באה באופן של צמצום והקטנה, או באופן של התפשטות. ובכך, כפי שנלמד להלן, ההבדל שבין ההארה בגופו של נברא, לבין ההארה שבנפש. אלא, לפני שרבנו הזקן מסביר את ההבדל הזה כפי שהוא מתבטא בגוף ונפש, הוא מסביר את ההבדל בין צמצום להתפשטות בשאר סוגי הנבראים:

וְאִף שֶׁשְּׁנֵיהֶם – בגוף ובנפש, **אֹר אֶחָד שְׁנֵה, –** האור והחיות האלקי היוצר ומחיה את הגוף ואת הנפש, בא בהם במדה אחידה של אור, כשהאחידות מתבטאת בכך: **כְּכִתְיַת הַסְּתֵר פְּנִים –** שפנימיות החיות מוסתרת, **וּלְבוּשִׁים שְׁוִים, שְׁהָאֹר מְסַתְמַר וּמְתַעֵלם וּמְתַלְבֵּשׁ בּוֹ, –** ההסתרות של האור והלבושים בהם הוא מסתתר – שווים בגוף ובנפש. **כִּי שְׁנֵיהֶם –** הגוף והנפש, **הֵם מְעוֹלָם הָהָא, –** ומאחר ששניהם – גם הגוף וגם הנפש – הם מן העולם הזה הרי הם שוים מבחינת הסתרת האור האלקי, **שֶׁכְּבָלְלוּתוֹ –** בכל העולם הזה, על עניניו הגשמיים והרוחניים, **מְסַתְמַר עֲשׂוּהָ הָאֹר וְהַחִיּוֹת שְׁמֵרוּתָ פִּי וְתַכְרָה, כְּכִתְיַת הַסְּתֵר פְּנִים וִירִידַת הַמְּדֻרְגוֹת**

כְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הַעוֹלָמוֹת מְמַדְרְגָה – עליונה, **לְמַדְרְגָה –** תחתונה, **כְּצִמְצוּמִים רַבִּים וְעֲצָמִים, עַד שֶׁנְּתַלְבֵּשׁ –** האור והחיות, **כְּקִלְפַת נְגַה לְתַחִיּוֹת כְּלָלוֹת עוֹלָם הָהָא הַמְּמַרְי, –** כדי שהחיות האלקית הבאה מ"מלכות דאצילות", הנקראת "רוח פיו יתברך", תהיה במדרגה של להחיות את העולם הזה החומרי – היה עליה לרדת בהשתלשלות העולמות. ("מ"בריאה" ל"יצירה", "מ"יצירה" ל"עשיה"). ובכל המדרגות שבכל עולם ועולם, והיה עליה לעבור דרך צמצומים רבים, הממעטים ומצמצמים את האור. ברם, גם כל המדרגות והצמצומים הרבים האלה, לא היו מספיקים ליצירת דבר של "יש" ו"מציאות", שכן, לאחר כל הצמצומים הרבים האלה, היה האור נשאר במדרגה כזו, שמציאות גשמית לא היתה יכולה להיווצר ממנו כי אם רק מציאות רוחנית, וכדי שיווצרו ממנו ענינים גשמיים של העולם הזה, היה על האור לעבור גם צמצומים מהפכניים, עד לידי שינוי מוחלט של מהות האור. ולאחר כל הצמצומים והירירות התלבש האור בקליפת נוגה, כדי שלא ייראה כלל שהחיות באה מאלקות, וכך לתת את האפשרות והברירה שהדבר יוכל להיות מנוצל לקדושה ולדבר מצוה, או ח"ו להיפך, לעשות בו עבירה, שהיא היפך הקדושה, שהרי זה ענינה של קליפת נוגה, כפי שלמדנו בפרקים הראשונים, שלגבי הדברים המקבלים חיותם מקליפת נוגה, יש בה טוב ורע, קיימת הברירה להיות מנוצלים לענינים של טוב וקדושה, או חס ושלוש של רע ועבירה. וכשהם מנוצלים, חלילה. לענין של איסור ועבירה, הם מקבלים אז

יום שני כ"ד אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת -100- כי בגוף הגשמי... -100- ושכלו בו ית'.

כְּבִלְוֹן שֶׁהוּא לְבוּשׁ נֶגַה - ובכל זאת, אין ההארה והמשכת החיות שבדומם וצומח, שווה להארה ולהמשכת האור שבחי ומדבר, שכן, בחי ובמדבר רואים במוחש שהם חיים, רק שלא ניכר שהחיות היא אלקות, כפי שלמדנו לעיל בפירוט, וכשם שהחיות וההארה האלקית שבדומם ובצומח אין להן ערך ודמיון כלל לחיות ולהארה האלקית שבחי ובמדבר - כִּף אֵין עֶרְךָ וְדִמְיוֹן כָּלְל בֵּין הָאֵרֶת וְהַמְשַׁכֵּת אוֹרֵי־אֵין כּוּף כְּרוּד־הוּא, שֶׁהוּא פְּנִימִיּוֹת רְצוּנוֹ וְיִתְכַרֵּךְ כְּלִי הַסֵּתֵר פְּנִים וְלְבוּשׁ כָּלְל, הַמְאִירָה וּמְלַבֶּשֶׁת בְּמִצְוֹת מְעִשִׂוֹת מְשִׁי, וְכֵן בְּמִצְוֹת הַתְּלוּיֹת כְּדַבּוּר וְכִטּוֹי שְׂפָתַיִם כְּלִי בְּנֵה, שֶׁהוּא - הַדִּיבּוּר, נְחֻשֵׁב כְּמַעֲשֵׂה מִמֶּשׁ כְּנֻזָּר לְעֵל, - הָאֵרֶה וְהַמְשַׁכֵּה וְ, מְפַנְמִיּוֹת רְצוֹן הַעֲלִיּוֹן, הַנְּמַשְׁכֵּת בְּמִצְוֹת הַמְעִשִׂוֹת וּבְמִצְוֹת שְׂבִדְבוּר, כִּשְׁהוֹן נַעֲשׂוֹת בְּלִי כּוּנָה, אֵין לָהֶן עֶרְךָ וְדִמְיוֹן כָּלְל, לְנֶפֶשׁ הַהָאֵרֶה וְהַמְשַׁכֵּת אוֹרֵי־אֵין כּוּף כְּרוּד־הוּא הַמְאִירָה

כִּי בְּגוּף הַנְּשָׁמִי - וב"עצם" חי, וְהַדּוּמָם מִמֶּשׁ פְּאֻכְנִים וְעֶפֶר - שלא נראות בהם חיות ורוחניות, גם של צמיחה מקטן לגדול - הנה בהם הַהָאֵרֶה הִיא בְּכַתְּיֵת צְמֻצוּם גְּדוֹל אֲשֶׁר אֵין כְּמוֹהוֹ, וְהַחַיּוֹת שָׁפּוֹ - בגוף ובדומם, שגם בו ישנה חיות, היא מוֹעֲטָת כָּל כֶּךָ, עַד שֶׁאֵין בּוֹ אֶפְסֵלוֹ בְּחַ הַצּוּמָח, וּבְצוּמָח - הַהָאֵרֶה אֵינָה בְּצְמֻצוּם גְּדוֹל כָּל כֶּךָ. - שכן, בצומח נראית על כל פנים תנועה מסיימת של חיות, בכך שהוא גדל מקטן לגדול, ואין הוא חומר סתמי כמו דומם. וְהַרְךָ כָּלְל נְחֻלְקוֹת - כל הנבראים של העולם הזה, לְאַרְבַּע מְדַרְגּוֹת: דּוּמָם, צוּמָח, חַי, מְדַבֵּר - "דומם" ידברים שאין בהם חיים ולא כוח לצמוח ולנבוט, "צומח" - כל דבר שצומח ונובט, "חי" - ברואים חיים, "מדבר" - המציין את האדם שיש בו שכל, והן: כְּנֻזָּר ד' אוֹתִיּוֹת שֶׁשֶׁם הַחַיּוּ"ה כְּרוּד־הוּא, שֶׁמִּמֶּנּוּ מְשַׁפְּעִים. - כל ארבעת סוגי הנבראים, מקבלים השפעתם וחיותם מארבע אותיות שם הוי'

ליקוטי אמרים

כי בגוף הגשמי והדומם ממש כאבנים ועפר ההארה היא בבחי' צמצום גדול אשר אין כמוהו והחיות שבו מועטת כל כך עד שאין בו אפי' כח הצומח ובצומח ההארה אינה בצמצום גדול כל כך. ודרך כלל נחלקות לארבע מדרגות דומם צומח חי מדבר כנגד ד' אותיות שם הוי"ה ב"ה שממנו מושפעים וכמו שאין ערך ודמיון ההארה והמשכת החי' שבדומם וצומח להארה והמשכת החיות המלוכש' בחי ומדבר אף שבכולן אור אחד שוה בבחי' הסתר פנים ומלוכש בלבוש אחד שכולן שהוא לבוש נוגה כך אין ערך ודמיון כלל בין הארת והמשכת אור א"ס ב"ה שהוא פנימיות רצונו ית' בלי הסתר פנים ולבוש כלל המאירה ומלוכשת במצות מעשיות ממש. וכן במצות התלויות בדבור וכיטוי שפתים בלי כוונה שהוא נחשב כמעשה ממש כנ"ל לגבי ההארה והמשכת אור א"ס ב"ה המאירה ומלוכשת בכונת המצות מעשיות שהאדם מתכוין בעשייתן כדי לדבקה בו ית' ע"י קיום רצונו שהוא ורצונו אחד וכן בכונת התפלה וק"ש וברכותיה ושאר ברכות שבכונתו בהן מדבק מחשבתו ושכלו בו ית'

וּמְלַבֶּשֶׁת כְּכּוֹנֵת הַמִּצְוֹת מְעִשִׂוֹת, שֶׁהָאָדָם מִתְּכַוֵּן בְּעִשְׂתּוֹן כְּרוּד לְדַבְּקָה בּוֹ יִתְכַרֵּךְ עַל יְדֵי קִיּוּם רְצוּנוֹ, שֶׁהוּא וְרְצוּנוֹ אֶחָד. וְכֵן כְּכּוֹנֵת הַתְּפִלָּה וְקִרְיַאת שְׁמַע וּבְרֻכּוֹתֶיהָ וְשֵׁאֵר בְּרֻכּוֹת, שֶׁכְּכּוֹנֵתוֹ כֶּהֵן - מְדַבֵּק מִחֲשַׁבְתּוֹ וְשָׂכְלוֹ בּוֹ יִתְכַרֵּךְ. - שזו המשמעות של הרעיון שהמעשה (והדיבור) נחשב לגוף ואלו הכוונה לנשמה - שההבדל הוא במדת ההארה שבהם.

ברוך הוא, כל סוג מאות אחרת. וכמו שאין ערך ודמיון ההארה והמשכת החיות שְׂבִדּוּמָם וְצוּמָח, לְהַהָאֵרֶה וְהַמְשַׁכֵּת החיות המְלַבֶּשֶׁת כְּחַי וְמְדַבֵּר, - וכשם שאינה דומה ההארה שבכל אחד מן הסוגים האלה זו לזו, אף שְׂבִדּוּלָן - בכל ארבעת הסוגים האמורים, אור אֶחָד שֶׁנֶּה - וההשוואה מתבטאת, בְּכַתְּיֵת הַסֵּתֵר פְּנִים, - שפנימיות האור מוסתרת בכלום, וּמְלַבֶּשׁ כְּלְבוּשׁ אֶחָד

יום שלישי כ"ה אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת -100- ולא שדביקות המחשבה... -נא- חי ומדבר.

ועבודתו של יהודי בלבד, שכן, בעבודתו העצמית בלבד, לא היה אף פעם מגיע לדביקות כזו בהקב"ה; אלא יש בכך משום צדקה וחסד מהקב"ה שציוונו לקיים מצוות, ובכך גופא נתן בנו הכוח להתייחד ולהתאחד אתו יתברך על ידי המצוה. הרי, מובן, שהעבודה של דביקות, במחשבה ושכל, בכונת המצוות או בשאר ענינים הנזכרים, אי אפשר שתהיה לה מעלה עליונה יותר מהדביקות בקיום המצוות.

ולא שדביקות המחשבה ושכל האדם בו יתברך היא מצד עצמה למעלה מדביקות קיום המצוות מעשיות בפעל ממש, כמו שיתבאר לקמן, - שהדביקות בהקב"ה, בנפשו של יהודי, על ידי קיום מצוות מעשיות, היא דביקות כזו שאומרים עליה "קדשנו במצותיו", שזה, למשל, כמו כשמקדשים אשה להתאחד אתה ביחוד גמור - כך הוא יחודו של יהודי עם הקב"ה על ידי קיום מצוות. יחוד זה אינו נעשה בכוחו

ליקוטי אמרים

ולא שדביקות המחשבה ושכל האדם בו ית' היא מצד עצמה למעלה מדביקו' קיום המצוות מעשיו' בפועל ממש כמ"ש לקמן אלא מפני שזוהו ג"כ רצונו ית' ויחודו של יהודי עם הקב"ה על ידי קיום מצוות. יחוד זה אינו נעשה בכוחו

במחשבה ושכל, בכונת המצוות או בשאר ענינים הנזכרים, אי אפשר שתהיה לה מעלה עליונה יותר מהדביקות בקיום המצוות.

הבאה, כאמור, בנתינת כוח מהקב"ה. אך העדיפות בכוונת המצוות לגבי קיומן בלי כוונה, מתבטאת (לא בעצם הדביקות, כי אם) בהארת הרצון העליון (שכן, כמו במעשה המצוות, כך גם בכוונת המצוות, קיים רצונו של הקב"ה) - ההארה של הרצון העליון המאירה (בדביקות של) כוונת המצוות, היא למעלה בהרבה מאשר הארת הרצון העליון המאירה בקיום המצוות כשלעצמו (בלי כוונה). עליונות זו דומה לעליונות הנשמה על הגוף. **אֵלָא מַפְנֵי שְׁוֵהוּ גַם בְּן רְצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ לְדַבְּקָה - עַם הַקַּב"ה, פְּשָׁל וּמַחְשָׁבָה וּבְנֵי הַמְצוֹת מַעֲשִׂוֹת וּבְכֻנַּת קַרְיָאֵת שְׁמַע וְתַפְלָה וְשֹׁאֵר פְּרָכּוֹת, - נִמְשַׁכְתּוּ, הֲרִי, גַם בְּכוּנָה זֶה, הָאֵרָה מִהֲרָצוֹן הָעֲלִיּוֹן - וְהָאֵרָת רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן הִיא הַמְּאִירָה וּמְלַבֶּשֶׁת בְּכֻנָּה זֶה, הִיא גְדוּלָה לְאִין קִין לְמַעְלָה מֵעֲלָה מֵהָאֵרָת רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן הַמְּאִירָה וּמְלַבֶּשֶׁת פְּקִיּוֹם הַמְצוֹת עֲצָמָן - שֶׁהוּא מְקִיִּים בְּמַעֲשֵׂה וּבְדַבְּרוֹ פְּלִי בְּנֵיהּ, - וְהָעֲלִיּוֹת שְׁבָהָרָת הָרָצוֹן הָעֲלִיּוֹן שֶׁבְ"כוּנָה", לְגַבֵּי הָהָאֵרָה**

שבו מעשה בלבד, היא: בגדל מעלת אור הנשמה על הגוף, שהוא פלי ומלבוש הנשמה, כמו גוף המצוה עצמה שהוא פלי ומלבוש הכוונה. ואומרים ש"מצוה בלא כוונה היא כגוף בלא נשמה". ואף שבשתייהן, במצוה ובכוונתה, מלבש רצון אחד - הרצון העליון, פשוט בתכלית הפשיטות, פלי שום שנוי וריבוי ח"ו ומיוחד במהותו ועצמותו ית' בתכלית היחוד אף על פי כן ההארה אינה שוה בבחינת צמצום והתפשטות*

ליקוטי אמרים

לדבקה בשכל ומחשבה וכוונת המצות מעשיו' ובכוונ' ק"ש ותפלה ושאר ברכות והארת רצון העליון הוה המאירה ומלובשת בכוונה זו היא גדולה לאין קץ למעלה מעלה מהארת רצון העליון המאירה ומלובשת בקיום המצות עצמן במעשה ובדבור בלי כוונה כגודל מעלת אור הנשמה על הגוף שהוא כלי ומלבוש הנשמה כמו גוף המצוה עצמה שהוא כלי ומלבוש לכוונתה ואף שבשתייהן במצוה ובכוונתה מלובש רצון אחד פשוט בתכלית הפשיטות בלי שום שנינו וריבוי ח"ו ומיוחד במהותו ועצמותו ית' בתכלית היחוד אף על פי כן ההארה אינה שוה בבחינת צמצום והתפשטות*
ונחלקת גם כן לארבע מדרגות כי גוף המצות עצמן ממש הן ב' מדרגות שהן מצות מעשיות ממש ומצות התלויות בדבור ומחשבה כמו תלמוד תורה וק"ש ותפלה וברכת המזון ושאר ברכות. וכוונת המצות לדבקה בו ית' שהיא כנשמה לגוף נחלקת ג"כ לשתי מדרגות כמו שתי מדרגות הנשמה שהן בגוף החומרי שהן חי ומדבר.

הגה"ה

(וכמ"ש בע"ה שכוונת המצות ותלמוד תורה היא במדרגת אור וגוף המצות הן מדרגות ובה' כלים שהם בחי' צמצום שע"י צמצום האור נהווו הכלים כידוע ל"ה):

"כלים". שכן, בספירות ישנם הרי אורות וכלים, האור הוא פשוט ובלי גבול לגבי הכלי, שהוא כבר מוגדר בגדר של חכמה או חסד וכדומה. כדי להיות בגדר חכמה וחסד וכו' - יש צורך בענין הצמצום. הרי, ש"אור" הוא בבחינת התפשטות, ו"כלי" בבחינת צמצום. כך גם ביחס לכוונת המצוות ולגוף המצוות - וכך מוסבר בהגדה: * (וכמו שכתוב פֶּעַץ חַיִּים, שְׁכֻנַּת הַמְּצוֹת וְתִלְמוּד תוֹרָה הִיא בְּמִדְרַגַּת אֹר, וְגוֹף הַמְּצוֹת הֵן מִדְרַגוֹת וּבְחִינּוֹת פְּלִים, שֶׁהֵם פְּחִינַת צְמֻצוֹם, שְׁעַל יְדֵי צְמֻצוֹם הָאֹר נִתְהוּוּ הַפְּלִים, פִּידוּעַ לְיִודָעִי ת"ן): - חכמה נסתרה, כך גם ההבדל בין כוונת המצוות לבין גוף המצוות, ביחס לצמצום והתפשטות).

על כל פנים, למדנו שכשם שאינה דומה החיות שבדומם וצומח לחיות שבחי ובמדבר, כך אינה דומה הארת הרצון העליון המאירה בגוף המצוה, להארת הרצון העליון המאירה בכוונת המצוה. עתה נלמד שכשם שבמשל ישנם ארבעה סוגים: דומם, צומח, חי ומדבר, וארבעה סוגים אלה מחולקים לשני חלקים כלליים: (א) דומם וצומח (ב) חי ומדבר - כך גם בנמשל של מצוות וכוונת המצוות - כדלהלן: וְנִחְלָקַת - מצוות וכוונת המצוות, גם כן לארבע מדרגות, כי גוף המצות עצמן ממש - הן שתי מדרגות, שהן מצות מעשיות ממש - שלא על ידי דיבור, שהרי הדיבור רק נחשב כמעשה, ומצות התלויות - בקיומן, בדבור ומחשבה, כמו תלמוד תורה וקריאת שמע ותפלה וברכת המזון - שמן התורה, ושאר פְּרָכּוֹת; - שמדברנן, שתי מדרגות אלו במצוות - מעשה מחד ודיבור ומחשבה מאידך - הן שתייהן בסוג של גוף המצוות; וּבְנֵי הַמְצוֹת לְדַבְּקָה בּוֹ יִתְבַּרְךָ, - על ידי קיום המצוות, שהיא - הכוונה, בְּנִשְׁמָה לְגוֹף, - של המצוה, נִחְלָקַת גַּם בְּן לְשֵׁנֵי מִדְרַגוֹת, כְּמוֹ שְׁנֵי מִדְרַגוֹת הַנִּשְׁמָה שֶׁהֵן בְּגוֹף הַחֲמָרִי, שֶׁהֵן: חֵי וּמְדַבְּרִי. - כך גם בכוונת המצוות, ישנה כוונה שהיא, למשל, כנשמה של בעל חי, וישנה כוונה עליונה יותר, שהיא כנשמה של מדבר שהוא בר־שכל - וכפי שיתבאר להלן:

שבמעשה בלבד, היא: בגדל מעלת אור הנשמה על הגוף, שהוא פלי ומלבוש הנשמה, כמו גוף המצוה עצמה שהוא פלי ומלבוש הכוונה. ואומרים ש"מצוה בלא כוונה היא כגוף בלא נשמה". ואף שבשתייהן, במצוה ובכוונתה, מלבש רצון אחד - הרצון העליון, פשוט בתכלית הפשיטות, פלי שום שנוי וריבוי חס ושלום, - ואם כן לא שייך, הרי, לומר שבכך ישנו יותר או פחות מהרצון העליון, ומיוחד - הרצון, בְּמַהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ פְּתִילֵי הַיַּחֲדוּד - אֵהֵעֶלְפִּיכֵן הַהָאֵרָה - וְהַתְּהַלְלוֹת בְּנַפְשׁ, אֵינָה שְׁוֵה בְּכַחֲחֵינָה צְמֻצוֹם וְהַתְּפִשְׁטוּת. - שביחס לקיום המצוה, ההארה היא בצמצום, ואינה מתבטאת באופן גלוי בדביקות נפש האדם בהקב"ה, ואילו, בכוונת המצוות, ההארה היא בהתפשטות ובהתגלות יתר, בדביקות מחשבתו ושכלו אתו יתברך. הגהה בהגדה הבאה, מסביר רבנו הזקן, שבשורש, בספירות העליונות, כוונת המצוות היא במדרגת "אור", ואילו גוף המצוות - בבחינת

יום רביעי כ"ו אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת -גא- כי מי שדעתו... -102- בנפשותינו כנז"ל.

ולקיים מצוות, כדי שתהיה לו, על ידי כך, דביקות בהקב"ה. ומכיוון שרצון זה וכוונה זו אינם באים אצלו משכלו והתבוננותו, כי אם על ידי התעוררות האהבה הטבעית (המסותרת) שבנשמתו - הרי זה, משום כך, למשל, כנשמת בעל חי, שאינו בעל שכל, ואהבתו ויראתו הן טבעיות (ולא "נולדות" משכלו) - זהו משמעות הדברים שזה עתה למדנו -

שמי שדעתו קצרה להוליד בתוכו, על ידי התבוננותו, אהבה "בהתגלות לבו" ו"ראה במוחו ופחד ה' בלבו" - רק שזוכר ומעורר את האהבה הטבעית המסתרת בלבו, ומוציאה מההעלם והסתיר הלב אל הגלוי פמחו על כל פנים, - אם אין בכוחו להביא להרגשת אהבה גלויה להקב"ה בלבו, הרי, על כל פנים, במוחו הוא מגלה אהבה זו, שיהיה רצונו שפמחו ותעלמות לבו מסכים ומתרצה פרצוי נמור פאמת לאמתו, למסד נפשו בפעל ממש על יחוד ה', - כלומר, מבחינת ההנחה שלו במוחו, וכן מן הבחינה של תעלומות

לבו, של האהבה המסותרת שבלב, נוצר רצון כן ואמיתי למסור נפשו על יחוד ה'. זאת - פרי לרבקה בו נפשו האלוהית ולבושית, - מחשבה, דיבור ומעשה, ולכללן ביחודו ואחדותו, שהוא רצון העליון המלכש בתלמוד תורה ובקיום המצוות, - כי על ידי לימוד תורה וקיום מצוות - מתאחדים הנפש האלקית ולבושית עם הקב"ה, פנוך לעיל; - שהיות ורצון הנשמה הוא להיות דבוק בהקב"ה, ולא להיות נפרד ממנו, הרי בשעה שמעוררים ומגלים את האהבה המסותרת, היא מביאה ללימוד התורה ולקיום המצוות, כדי לבצע את רצונו, להיות דבוק בהקב"ה; וגם היראה - הנדרשת כדי להישמר מלעבור על מצות-לא-תעשה, פלולה פה, - באהבה מסותרת זו, לקבל - על עצמו, עול מלכותו שלא למרד בו תם ושלום; - על ידי עבירה של מצות-לא-תעשה; ובכונה זו - הבאה מהאהבה והיראה הטבעיות שבנשמת כל יהודי, הוא סוד מרע - הוא שומר עצמו מלעבור עבירה, ועושה טוב, - בקיום מצות עשה, ולומר ומתפלל ומברך בפירוש המלות לברו, בלא דחילו ורחימו - בלי שתהיה לו יראה ואהבה, פתתגלות לבו ומחו - שכן, אם היו לו יראה ואהבה בלבו ובמוחו, היו אז לימודו ותפילתו לא רק בפירוש המלות, כי אם גם בהרגש החיות של אהבה

כי מי שדעתו יפה לדעת את ה' ולהתבונן בגדלותו ותברך, ולהוליד מבינתו יראה עלאה פמחו ואהבת ה' פחלל הימני שבלבו, - בו משכן הנפש האלקית ואהבתה הגלויה להקב"ה, להיות נפשו צמאה לה, לרבקה בו על ידי קיום התורה

והמצוות, שחן - התורה והמצוות, המשכת והארת אוריין סוף פרוף-הוא על נפשו - לרבקה בו, - כלומר: כוונתו לרצות להתדבק בהקב"ה, על ידי לימוד תורה וקיום מצוות, באה מכך, שהתבונן תחילה בגדלות ה'. התבוננות זו יצרה בו יראה ואהבה - צמאן להיות דבוק בהקב"ה; ומכיוון שהדרך להתדבקות בה' היא רק על ידי לימוד תורה וקיום מצוות - לכן הוא רוצה ללימוד תורה ולקיים מצוות מתוך כוונה להתדבק עם הקב"ה, ובכונה זו הוא לומר ומקיים המצוות, וכן בכונה זו מתפלל ומברך - הרי פונה זו, על דרך משל, כמו נשמת המדבר, שהוא - ה"מדבר", פעל שכל ובהירה וברעת ידבר. -

כך גם ה"כוונה" שלו, להיות דבוק בהקב"ה - באה מדעתו ובחירתו. שכן, הרי בשכלו הוא יצר בנפשו את הרצון והתשוקה להיות דבוק בהקב"ה. ומי שדעתו קצרה לידע ולהתבונן בגדלות אינוסוף פרוף-הוא, להוליד האהבה מבינתו פתתגלות לבו, - מי שאינו מסוגל להוליד אהבה לה' בלבו כתוצאה מהתבוננות בגדלותו יתברך, שכן דעתו קצרה לשם כך; וכן - אין הוא יכול ליצור את היראה פמחו ופחד ה' בלבו, - כי, שכלו קצר מדי לעורר על ידי התבוננותו, רגשי אהבה ופחד בלבו (יראה במוחו) - כיצד, איפוא, אדם כזה מקיים תורה ומצוות, הרי, שלימות קיומה של מצות-עשה, היא דוקא על ידי אהבת ה', ושלמות ההישמרות מלעבור על מצות-לא-תעשה, באה על ידי יראת ה' - מסביר רבנו הזקן, שקיומו תורה ומצוות בא לאדם כזה מהאהבה המסותרת שבלב כל אחד מישראל להקב"ה. אהבה מסותרת זו, כוללת בקרבה גם יראה (כפי שלמדנו בפרק י"ח ובפרק י"ט). כלומר: הוא מקיים תורה ומצוות, על ידי שהוא מעורר בתוכו את האהבה המסותרת. ולמרות שאין הוא יכול להביא את האהבה המסותרת ולהפכה לאהבה גלויה בלבו - היא, אבל, מתגלה במוחו, ופירוש הדבר שבמוחו קיים רצון גלוי להתדבק בהקב"ה. דבר זה מביא אותו ללימוד תורה

ליקוטי אמרים

כי מי שדעתו יפה לדעת את ה' ולהתבונן בגדלותו ית' ולהוליד מבינתו יראה עלאה במוחו ואהבת ה' בחלל הימני שבלבו להיות נפשו צמאה לה' לרבקה בו ע"י קיום התורה והמצוות שהן המשכת והארת אור א"ס ב"ה על נפשו לרבקה בו ובכוונה זו הוא לומר ומקיים המצוות וכן בכוונה זו מתפלל ומברך הרי כוונה זו על ד"מ כמו נשמת המדבר שהוא בעל שכל ובחירה וברעת ידבר ומי שדעתו קצרה לידע ולהתבונן בגדלות א"ס ב"ה להוליד האהבה מבינתו בהתגלות לבו וכן היראה במוחו ופחד ה' בלבו רק שזוכר ומעורר את האהבה הטבעית המסותרת בלבו ומוציאה מההעלם והסתיר הלב אל הגלוי במוח עכ"פ שיהיה רצונו שבמוחו ותעלומות לבו מסכים ומתרצה בריצוי גמור באמת לאמיתו למסו' נפשו בפועל ממש על יחוד ה' כדי לדבק' בו נפשו האלהית ולבושית ולכללן ביחודו ואחדותו שהוא רצון העליון המלוכש בת"ת ובקיום המצוות כנ"ל וגם היראה כלולה בה לקבל מלכותו שלא למרוד בו ח"ו ובכוונה זו הוא סוד מרע ועושה טוב ולומר ומתפלל ומברך בפירוש המלות לברו בלא דחילו ורחימו בהתגלות לבו ומוחו הרי כוונה זו עד"מ כמו

וּכְמוֹ טַבַּע בְּנִפְשׁוֹתֵינוּ, בְּנוֹכַח לְעֵיל: – בפרק י"ח, שהאבות הורישו לכל אחד מילדיהם ("עד עולם") – נשמה של קדושה, ובאותה נשמה ישנה האהבה (המסותרת והכוללת בתוכה גם יראה) להקב"ה. ומכיוון שאהבה זו אינה שכלית, כי אם טבעית, לכן היא

נמשלת לנשמה של בעל חי. הרי, שבגוף המצוות, ישנן שתי מדריגות: מצוות מעשיות ומצוות שבדיבור ומחשבה, המשולות לדומם ולצומח; ובכונת המצוות גם כן שני ענינים: חי ומדבר. הכוונה הבאה מן השכל וההתבוננות היא כמו

נשמתו של "מדבר", שהוא בעל שכל ובחירה, והכוונה הבאה מן האהבה המסותרת (ובה כלולה גם יראה) – היא, על דרך משל, כמו נשמתו של בעל חי.

ויראה – הרי בְּנִיחָה זו – שיש לו בשעת לימוד התורה וקיום המצוות, כדי להתדבק עם הקב"ה, שרצון זה וכוונה זו אינם באים אצלו, כאמור, מתוך אהבה ויראה שמצד השכל וההתבוננות, כי אם מן האהבה המסותרת, הרי זה עַל דֶּרֶךְ מְשַׁל כְּמוֹ נְשַׁמַּת הַחַי

שְׁאִינוּ בְּעַל שֶׁבֶל וּבְחִירָה, וְכָל מְדוּתָיו, – של הבעל חי, שְׁחֵן וְרֵאָתוֹ מְדַבְּרִים מְדוּקָיִם אוֹתוֹ וְאֶהְרָתוֹ לְדַבְּרִים הַנְּאֻהָבִים אֵצֶל, הֵן – המדות הללו, רַק מְבַעֲיִים אֵצֶל – אצל בעל חי, וְלֹא – ואינן באות מְבִינָתוֹ וְדַעְתּוֹ; וְכֵן הֵן עַל דֶּרֶךְ מְשַׁל הַיִּרְאָה וְהָאֶהְבָּה הַמְסֻתְרוֹת בְּלֵב כָּל יִשְׂרָאֵל, – גם הן אינן "תוצר" של שכל ובחירה, אלא קיימות באופן טבעי בנשמתו של כל אחד מישראל, כִּי הֵן יִרְשָׁה לָנוּ מֵאַבּוֹתֵינוּ,

ליקוטי אמרים

נשמת החי שאינו בעל שכל ובחירה וכל מדותיו שהן יראתו מדברים המזיקים אותו ואהבתו לדברים הנאהבים אצלו הן רק טבעיים אצלו ולא מבינתו ודעתו וכך הן על ד"מ היראה והאהבה הטבעיות המסותרות בלב כל ישראל כי הן ירושה לנו מאבותינו וכמו טבע בנפשותינו כנו"ל:

יום חמישי כ"ז אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת –102– פרק לט. ומפני... –104– היא מצוה עצמה.

אזוה טעם, הרי גם מלאכים – שאהבתם ויראתם הן טבעיות ולא נוצרות מהשכל – נקראים בשם חיות ובהמות.

וּמִפְנֵי זֶה גַם בֵּין נְקֻרָאִים הַמְלַאכִּים בְּשֵׁם חַיּוֹת וּבְהֵמוֹת, בְּדַבְּרֵיהֶם: – כמו שכתוב: "וּפְנֵי אַרְיֵה אֵל הַיָּמִין וְגו' וּפְנֵי שׁוֹר מְהַשְׁמָאֵל" וְגו', – המדובר ב"פני אריה" ו"פני שור"

שב"מרכבה" העליונה. הרי שהמלאכים נקראים "אריה" ו"שור". ואלה הם שמות של חיות ובהמות. וכל כך למה? – לְפִי שְׁאִינָם – "חיות הקודש" – המלאכים אינם בְּעֵלֵי בְחִירָה, – אין להם

הבחירה החפשית הקיימת באדם, לבחור בטוב או ברע, וְיִרְאָתָם וְאֶהְרָתָם – להקב"ה, היא מְבַעֲרֵת לָהֶם, – ואין הם צריכים לעורר אותן, על ידי הבנתם השכלית בגדלות ה', כְּמוֹ שְׁכָתוּב בְּ"רַעֲיָא מְהִימְנָא" פְּרֻשַׁת פִּינְחָס. – ומכיוון שיראתם ואהבתם קבועות בהם בטבע, לכן הם משולים למדותיהן הטבעיות של חיות ובהמות. וְלִבְנֵי מַעְלָת – ומדריגת, הַצְּדִיקִים גְּדוּלָּה מִהֶם, – מהמלאכים, כִּי מְדוּר נְשַׁמַּת הַצְּדִיקִים הוּא בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה, וּמְדוּר הַמְלַאכִּים

בְּפָרָק ל"ט. בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, מדוע חכמינו ז"ל, מדמים את עשיית המצוה ל"גוף", ואת כוונת המצוה – ל"נשמה". כן הסביר שישנן שתי מדריגות בכונת המצוות, כשם שישנן שתי מדריגות של נשמה בעצמים חיים: הנשמה שבבעל חי והנשמה שבאדם. כשהכוונה הרצון במצוה, להיות דבוק בהקב"ה על ידי עשיית המצוה, נוצר באדם על ידי שכלו והתבוננותו בגדלות ה', בעוררם בו את האהבה בגילוי בלבו, ורצון להתאחד עם הקב"ה על ידי תורה ומצוות – הרי כוונה זו ורצון זה, הם, למשל, כנשמה של אדם,

"מדבר", שהוא בעל שכל ובחירה; ואילו, אם שכלו קצר מדאי ואין בכוחו "התבוננות" שלו, לעורר אהבה כזו ורצון כזה – ורצונו וכוונתו (כלומר: ה"נשמה" שבקיום המצוות שלו), באים מהתעוררות ה"אהבה מסותרת" שבו, אותה אהבה טבעית ומסותרת להקב"ה שבירושה מהאבות בכל אחד מישראל – הרי רצון זה וכוונה זו, הם, למשל, כנשמה של בעל חי, שכל מדותיו, אהבתו ויראתו, אינן "גולדות" משכל והבנה, כי אם – טבעיות. בפרק זה, אותו אנו עומדים ללמוד, מסביר רבנו הזקן, שמפני

1. יחזקאל א', י. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מבאר כאן בנוגע למלאכים – שאי"ז כלל מענין שש"ב – בכדי להדגיש גודל מעלת העובדים בדו"ר שכליים שהם גדולים אפילו ממלאכים וחיות הקודש. וי"ל בדא"פ שעוד ענין למדנו – במעלת העובדים בדו"ר טבעיים [שהם נוגע יותר לסש"ב, שנקודתו לבאר איך שקרוב אליך – לכאור"א] שלא נטעה לומר שהדו"ר שלהם אינן בתוקף כמו הדו"ר שכליים [ובמילא גם ה"לעשותו" שלהם (שנמשכת מהדו"ר – כנ"ל פ"ד) אינו בתוקף וכו'] – ולזה מבאר שדו"ר טבעיים ה"ז מדרי' המלאכים דהמרכבה דפני ארי' כו'. ומוכן תוקף עבודתם (אלא שזהו עבודת המדות ולא דמוחין) כו'. ומהו מוכן דקרוב אליך לכאור"א בלבבך (דו"ר) – הוא לא רק שבכאור"א יש דו"ר, אלא שבכאור"א קרוב שיהי' דו"ר בתוקף כו' וגם לעשותו בתוקף כו'". כלומר: לכאורה אינו מוכן: מדוע מתעכב כאן רבנו הזקן בענין עבודת המלאכים? הרי אין זה כלל ענינו של ספר ה"תניא", "ספר של בנינונים", להסביר ענין עבודת המלאכים. ענינו של ספר ה"תניא" הוא להסביר את העבודה ששייכת לבני ישראל ולכל אחד מישראל. אלא הענין הוא, שהכוונה היא להדגיש את המעלה המעולה של עבודת קיום התורה והמצוות מתוך חיות של אהבה ויראה שכליות, שהיא למעלה אף מעבודת המלאכים וחיות הקודש. כך מובנים הדברים בפשטות. ואילו

מתחלקות לארבעה חלקים כלליים – (א) חכמה, (ב) בינה, (ג) זעיר אנפין (=מדות), (ד) מלכות – מאירים בארבעת העולמות: "אצילות", "בריאה", "יצירה", "עשיה", והם מהווים האלקות שבכל עולם: ב"עולם האצילות" מאירה ספירת ה"חכמה" – ולכן, תכלית

הביטול לאלקות, היא ב"עולם האצילות", שכן, שם מורגש שאין סוף ברוך הוא, הוא לבדו ואין זולתו. הרגשה זו באה מ"חכמה", כפי שלמדנו בהגדה בפרק ל"ה; ב"עולם הבריאה", הנקרא "עולם הכסא", מאירה ספירת ה"בינה", ולכן הוא עולם ההשגה, שהשמות והמלאכים שבאותו עולם הם בעלי השגה גדולים; ב"עולם היצירה", מאירות שש הספירות של "עולם האצילות", זעיר אנפין, ולכן עבודת הנבראים של

"עולם היצירה" – היא עבודת המדות; ב"עולם העשיה", מאירה ספירת ה"מלכות", והעבודה שם באה מתוך קבלת עול מלכות שמים. – הרי, שב"עולם היצירה" מאירות המדות של אין סוף ברוך הוא. ולכן, זאת היא עבודת המלאכים – שמקומם ב"עולם היצירה": תמיד, יומם ולילה לא ישקטו, לעמד ביראה ופחד וכו', – לפני הקב"ה, והינו כל מחנה נבריא שמהשמאל, – שמבחינת ה"גבורה" הנקראת "שמאל" – שמחנה גבריאל עובד עבודתו מתוך יראה ופחד; ועבודת מחנה מיכאל, היא תמיד מתוך אהבה להקב"ה, שכן, כאמור, ב"עולם היצירה" מאירות מדות אין סוף ברוך הוא, ולכן, גם עבודתם של הנבראים והמלאכים של "עולם היצירה", היא תמיד בענין המדות. אבל בעולם הבריאה מאירות שם חכמתו ובינתו ודעתו של אין סוף ברוך הוא, – בחינת חכמה-בינה-דעת של "עולם האצילות", שכן – חכמה-בינה-דעת, מקור המדות ואם ושרש להן, – למדות, כפי שלמדנו בפרק ג'. ובידאיתא בתקונים – וכמו שכתוב ב"תיקוני זוהר": דאימא עלאה – ספירת "בינה" דאצילות, מקננת ומאירה ב"עולם הבריאה", הנקרא

בעולם היצירה. – ו"עולם הבריאה" הוא למעלה מ"עולם היצירה", כפי שיוסבר להלן, שהאהבה והיראה הבאות מן השכל, שייכות ל"עולם הבריאה", שהוא עולם ההשגה וההבנה: ואילו אהבה ויראה טבעיות שייכות ל"עולם היצירה", שהוא עולם המדות. ב"הגדה"

הבאה, מסביר רבנו הזקן, שמה שלמדנו שהמלאכים הם ב"עולם היצירה", המדובר במלאכים סתם. אך, ישנם גם מלאכים שמקומם ב"עולם הבריאה", שכן, אופן עבודתם, הוא באהבה ויראה הבאות מהבנתם הגדולה בגדלות ה'. הגהה* (והינו – מה שלמדנו שהמלאכים הם ב"עולם היצירה", המדובר הוא: בפתח מלאכים, אבל יש מלאכים עליונים בעולם הבריאה – היינו מאלה שעבודתם גדולה ורחימו שכליים, – יראה

ואהבה שכליות, כמו שכתוב ב"דעיא מהימנא" שם, שיש שני מיני חיות הפךש: מבעיים – שעבודתם היא מתוך אהבה ויראה טבעיות, ושכליים, – שעבודתם היא מתוך אהבה ויראה שכליות, וכמו שכתוב בעין חיים): – עד כאן למדנו, שמקומן של נשמות הצדיקים, שעבודתם באהבה ויראה שכליות, הוא ב"עולם הבריאה"; ומקום המלאכים, שאהבתם ויראתם טבעיות, הוא ב"עולם היצירה". להלן – תוסבר השייכות של אהבה ויראה שכליות, ל"עולם הבריאה", ושייכות אהבה ויראה טבעיות, ל"עולם היצירה": והתברר שביניהם – בין "עולם הבריאה" ל"עולם היצירה", הוא, כי בעולם היצירה מאירות שם מדותיו של אין סוף ברוך הוא לבדו, – ולא בחינות חכמה-בינה-דעת של אין סוף ברוך הוא, שכן – המדות: אהבתו ופחדו ויראתו וכו', – אהבה, פחד ויראה, הן מדות של "חסד" ו"גבורה". כך מאירות שם גם שאר המדות של אין סוף. וכמו שכתוב בתקונים – ב"תיקוני זוהר", ועין חיים] דשית ספירין מקננת ביצירה. – שש הספירות, מ"חסד" עד "יסוד" מקננות, מאירות, ב"עולם היצירה", שכן, ארבעה הפרצופים של "עולם האצילות", כלומר, עשר הספירות כפי שדן

ליקוטי אמרים

הגה"ה

(והיינו כסתם מלאכים אבל יש מלאכים עליונים בעולם הבריאה שעבודתם נדחילו ורחימו שכליים כמו"ש בר"מ שם שיש שני מיני חיות הקדש טבעיים ושכליים וכמו"ש בע"ה):

המלאכי בעולם היצירה* וההכרל שביניהם הוא כי בעולם היצירה מאירות שם מדותיו של א"ס ב"ה לבדן שהן אהבתו ופחדו ויראתו וכו'. וכמו"ש [בתיקונים וע"ח] דשית ספירין מקננת ביצירה ולכן זאת היא עבודת המלאכים תמיד יומם ולילה לא ישקוטו לעמוד ביראה ופחד וכו' והיינו כל מחנה גבריאל שמהשמאל ועבודת מחנה מיכאל היא האהבה וכו'. אבל בעולם הבריאה מאירות שם חכמתו ובינתו ודעתו של א"ס ב"ה שהן מקור המדות ואם ושרש להן וכדאיתא בתיקונים דאימא

לאמיתו של דבר – ממשיך הרבי שליט"א – אפשר לומר, שרבנו הזקן מלמד אותנו בכך ענין נוסף: להדגיש מעלתם של אלה שעבודתם היא מתוך אהבה ויראה טבעיות, מתוך האהבה המסותרת – דבר זה כבר נוגע באופן ממש לתוכנו של "ספר של בינונים", שנקודתו ומטרתו הן להסביר כיצד "קרוב אליך", כיצד קרוב לכל אחד מישראל לקיים תורה ומצוות "בלבבך", ברגשי הלב ובחיות של אהבת ה' ויראת ה': שאדם לא יטעה לחשוב שאהבתו ויראתו – אהבה ויראה טבעיות, אינן באותו תוקף כמו האהבה והיראה השכליות, וממילא ה"לעשותו" שלו, כלומר, קיומו תורה ומצוות, הבא מ"בלבבך", מהאהבה והיראה הטבעיות, אינו גם כן באותו תוקף – לכן מסביר כאן רבנו הזקן ומדגיש שעבודה זו של אהבה ויראה טבעיות היא עבודתם של המלאכים וחיות המרכבה. שמכאן מובן גדולתה ותוקפה של עבודה זו: אלא – זוהי עבודה של מדות ולא של מוחין, וממילא מובן, ש"קרוב אליך – בלבבך", שלכל אחד קרוב הענין של אהבה ויראה – לא זו בלבד שבכל אחד ואחד ישנן אהבה (מסותרת) ויראה. אלא שלגבי כל אחד ואחד "קרוב הדבר", שהאהבה והיראה תהיינה בתוקף, שכן, האהבה והיראה הטבעיות בבני ישראל הן על דרך האהבה והיראה של המלאכים וחיות הקודש שבמרכבה, וממילא יכול גם ה"לעשותו" להיות בתוקף, שכל אחד מישראל יקיים תורה ומצוות בחיות וברגש פנימי של אהבת ה' ויראת ה'.

ברוך-הוא, – השגתן היא באופן של "מוחק דגדלות", שהן מבינות אלקות כמו שהיא, בלי לבושי השגה ובלי משלים של הסברה, ועבודתן היא, לכן, "עבודת המוחין", שיש לה שייכות ל"עולם הבריאה", ול"גן עדן העליון" שב"עולם הבריאה". **אבל פְּחִינַת הַרוּחַ שֶׁל הַצְּדִיקִים, –**

עבודתם היא עבודת ה"רוח", עבודת המדות. שכן, גם השגתם בגדלות ה', אינה מגיעה לאופן ההשגה של אלה שהם בדרגה של "נשמה", כך שכל עבודתם מתוארת כ"עבודת המדות", כי, גם המוחין שלהם שייכים למדות, בשמשם כמעוררי המדות. **וְכֵן שֶׁאֵד פֶּלֶא נְשֻׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁעֲבָדוּ אֶת ה' בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוֹ –** ביראה ואהבה, המסתרות פֶּלֶא פְּלִלוֹת יִשְׂרָאֵל – ולא מתוך אהבה ויראה הבאות מן השכל – אֵין עוֹלוֹת לְשָׁם, – ל"גן עדן העליון" שב"עולם הבריאה", רַק

ליקוטי אמרים

עילאה מקנא בתלת ספירן בכרסיא שהוא עולם הבריאה ולכן הוא מדור נשמות הצדיקים עובדי ה' בדחילו ורחימו הנמשכות מן הבינה ודעת הגדולת א"ם ב"ה שאהבה זו נקרא רעותא דלבא כנ"ל ומרעותא דלבא נעשה לבוש לנשמה בעולם הבריאה שהוא גן עדן העליון כדלקמן וכמ"ש בזהר ויקהל אך היינו דווקא נשמות ממש שהן בחי' מוחין דגדלות א"ם ב"ה אבל בחי' הרוח של הצדיקים וכן שאר כל נשמות ישראל שעבדו את ה' בדחילו ורחימו המסותרות בלב כללוי ישראל אין עולות לשם רק בשבת ור"ה לבר דרך העמוד שמג"ע התחתון לג"ע העליון שהוא עולם הבריאה הנקרא ג"ע העליון להתענג על ה' ולהנות מזיו השכינה כי אין הנאה ותענוג לשכל נברא אלא במה שמשכיל ומבין ויודע ומשיג בשכלו ובינתו מה שאפשר לו להבין ולהשיג מאור א"ם ב"ה ע"י חכמתו ובינתו ית' המאירות שם בעולם הבריאה ומה שזוכות

"כורסיא", עולם הכסא, פְּתִילַת סְפִירָן בְּכַרְסִיא, שֶׁהוּא עוֹלָם הַבְּרִיאָה. – ואלו הן חכמה-בינה-דעת שב"אצילות". וְלִבְּנֵי – מפני שב"עולם הבריאה" מאירות בחינות חכמה-בינה-דעת של אין סוף, לכן הוא – "עולם הבריאה", מְדוּר נְשֻׁמוֹת הַצְּדִיקִים, עוֹבְדֵי ה'

בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוֹ, – ביראה ואהבה, הַנְּמַשְׁכוֹת מִן הַפְּחִינָה וְדַעַת הַגְּדוֹלַת אֵין סוּף בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁאֵהָבָה זֶה נִקְרָא "רְעוּתָא דְלִבָּא", – רצון שמן הלב, שנתעורר על ידי השכל, ושלא כמו הרצון שלמעלה מהשכל, כַּנְּזָכָר לְעֵיל; וּמִ"רְעוּתָא דְלִבָּא" נַעֲשֶׂה לְבוּשׁ לְנִשְׁמָה בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה, שֶׁהוּא גֵן עֵדֵן הָעֲלִיּוֹן, כַּדְלַקְמֵן, – כפי שיתבאר להלן, וְכַמוֹ שְׁפָתוּב בְּזֵהַר – פִּרְשַׁת וְיִקְהַל. – הרי, שהנשמות שעבודתם מתוך אהבה ויראה הבאות מן השכל וההתבוננות בגדלות ה' – מקומן ב"עולם הבריאה",

שהוא "גן עדן העליון", שכן, "גן עדן התחתון" הוא ב"עולם היצירה", ו"גן עדן העליון" – ב"עולם הבריאה", וכפי הידוע, ענינו של "גן עדן" הוא, ש"יושבין ונהנין מזיו השכינה". תענוג זה בא מהבנתם והשגתם גדלות ה' – וזהו השכר עבור העבודה הקשורה בהשגה והתבוננות בגדלות ה'. להלן, מסביר רבנו הזקן, שבכך מתכוונים לאותן נשמות שהן במדרגת נשמה ממש – אלה שהשגתם הנעלה ביותר מתוארת כבחינת "מוחק דגדלות", ולא רק השגתם ושכלם יש להם שייכות ל"עולם הבריאה", כי אם גם מדותיהם, אהבתם ויראתם, יש להן שייכות ל"עולם הבריאה". כי, גם מדותיהן נכללות במוחקין ובשכל שלהם, עד שכל עבודתם מתוארת כ"עבודת מוחין". ואילו, נשמות שהשגתם איננה נעלה כזו, הרי למרות שאהבתן ויראתן באות על ידי התבוננות ושכל, הרי זה רק שהשכל משמש לעורר וליצור את מדות האהבה והיראה, אבל עיקר עבודתן היא "עבודת המדות" – ולכן, שייכות נשמות אלו, ל"עולם היצירה", שהוא עולם המדות. ומכל-שכן שאותן נשמות שעבודתן היא מתוך "אהבה מסותרת" – המדות הטבעיות, שאינן באות מן השכל ומן המוחין, בודאי ובודאי שמקומן הוא ב"עולם היצירה"; רק בזמנים מסויימים עולות גם נשמות אלו ב"גן עדן העליון", ב"עולם הבריאה".

אך – מה שלמדנו, ש"מדור" נשמות הצדיקים, הוא ב'בריאה', הֵינּוּ דִקְרָא נְשֻׁמוֹת מִמֶּשׁ, – ו"נשמה" היא הרי ענין השכל, כמו שכתוב: "נשמת שדי תבינם", שֶׁהֵן בְּחִינַת מַחֲיָה הַגְּדוֹלַת אֵין-סוּף

בְּשֶׁבֶת וְרֵאשִׁיתָהּ לְבָר, – שבת וראש חודש הם הזמן לעליית כל העולמות, ככתוב (בסוף ספר ישעיה): "והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבת, יבוא כל בשר להשתחוות וגו'". – בזמנים אלה עולות גם נשמות אלו ל"גן עדן העליון", הַרְבֵּה הַעֲמוּד שֶׁמִּנֵּן עֵדֵן הַתַּחְתּוֹן לְגֵן עֵדֵן הָעֲלִיּוֹן, שֶׁהוּא עוֹלָם הַבְּרִיאָה הַנִּקְרָא גֵן עֵדֵן הָעֲלִיּוֹן, לְהַתְעַנֵּג עַל ה' וְלִהְנוֹת מִזֵּי הַשְּׂכִינָה, – התענוג וההנאה מאלקות הם בעיקר ב"גן עדן העליון" שב"עולם הבריאה" – עולם ההשגה, שכן, התענוג שיש לנשמה מאלקות, בא מהשגתה והבנתה אלקות, עד כמה שאפשר להשיג; – כִּי אֵין הִנָּאָה וְתַעֲנוּג לְשֹׁכֵל נִבְרָא אֲלָא בְּמָה שֶׁמְשַׁכֵּיל וּמַבִּין יוֹדֵעַ וּמְשִׁיג בְּשִׁכְלוֹ וּבִינָתוֹ, – "משכיל", "מבין", "יודע" – מכוונות לכוחות חכמה-בינה-דעת, מֵה שֶׁאֲפִשֶׁר לוֹ לְהִבִּין וּלְהַשִּׁיג מְאוּרֵ-אֵין-סוּף בְּרוּךְ-הוּא, – ומה שנשמות אלו מבינות בשכל ומשיגות אור אין סוף ברוך הוא ב"גן עדן העליון" שב"עולם הבריאה", בא: עַל יְדֵי הַקְּמָתוֹ וּבִינָתוֹ וְתַבְרָךְ – על ידי ספירות ה"חכמה" וה"בינה" של "עולם האצילות", הנקראות חכמתו ובינתו, הַמְּאִירוֹת שָׁם בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה. – ב"עולם הבריאה" מאירות, כאמור, ספירות "חכמה" ו"בינה" ד"אצילות", ולכן הנשמות שב"גן עדן העליון" מבינות ומשיגות אור אין סוף ברוך הוא, ומוזה בא ה"תענוג" שלהן. ובשבת וראש חודש עולות גם שאר הנשמות ל"גן עדן העליון", כדי שגם הן תהיה להן התענוג הבא מהשגה. ומה שְׁזוֹכוֹת נְשֻׁמוֹת אֵלוֹ –

3. איוב לב, ח. 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלכאורה איך אפשרית שייכות בין חי (געה"ת) ומדבר (געה"ע) אלא שהוא ע"י עמוד (ומזה גם ראוי דעכ"צ דאף שהן ב' מדרגות אפשרית עלי' כו'". כלומר: דברי רבנו הזקן שהעליה היא על ידי ה"עמוד", מסלקות קושי שיש להקשות לכאורה, כיצד אפשרית העליה מ"חי" (גן עדן התחתון) ל"מדבר" (גן עדן העליון) – ואומר רבנו הזקן שהעליה היא על ידי ה"עמוד"; ומכאן גם ראה שמן ההכרח לומר שאם כי הם שתי מדרגות – אפשרית העליה מאחת לשניה.

שהן קיימו בהיותן למטה בעולם הזה. והן מבינות אותו "זיו" בהשגה אמיתית, הן מבינות את מהות האהבה, וזה יוצר בהן את התענוג הנפלא של "גן עדן". ובלשון ה"תניא": **וְהַנְּהָה, כָּל זֶה הוּא בְּמִדּוֹר הַנְּשָׂמוֹת וּמְקוֹם עֲמִידָתָן**, - לפעמים במקום שלמעלה ממקום

עמידתן הקבוע - כמו בשעת עלייתן ב"עולם הבריאה" בימי שבתות וראשי חודשים. ובלשון כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מקום עמידתן - שזהו לפעמים לא במדורן (וכמו בשבת ור"ח דעולות לבריאה אף שמדורן ביצירה)". **אֲךָ תוֹרַתְךָ וְעֲבוֹדָתְךָ נִכְלָלוֹת מִמֶּשֶׁךְ בְּיַד הַסְּפִירוֹת, שְׁתֵּן - עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת, בְּחִינַת אֱלֹהוֹת, וְאוֹרֵי-אֵינְסוֹף מְתִיחֵד בְּהֵן - בעשר הספירות, בְּתִכְלִיֹּת הַיְחוּד; - האור האין סופי המאיר בעולם, מתאחד עם הספירות של אותו עולם בתכלית היחוד; וְהֵינּוּ - מה שאנו אומרים שהתורה והעבודה עולות ונכללות**

בעשר הספירות, הרי זה בְּיַד הַסְּפִירוֹת הַבְּרִיאָה עַל יְדֵי דְחִילוֹ וְרַחֲמוֹ שְׁכָלִיִּים, - יראה ואהבה שכליות. כשהתורה והעבודה נעשות מתוך אהבה ויראה שכליות, הן נכללות אז בעשר הספירות של "עולם הבריאה", וְכִי הַסְּפִירוֹת הַיְצִירָה עַל יְדֵי דְחִילוֹ וְרַחֲמוֹ מְבַעֲרִים; - יראה ואהבה טבעיות, כשהתורה והעבודה נעשות מתוך אהבה ויראה טבעיות, הן נכללות אז בעשר הספירות של "עולם היצירה", וְכִתּוּב מְלַבְּשׁוֹת י' סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת וּמִיחָדוֹת בְּהֵן בְּתִכְלִיֹּת, - עשר הספירות של "עולם האצילות", מתלבשות ומתאחדות בתכלית, בעשר ספירות "עולם הבריאה", ועל ידן גם בעשר ספירות "עולם היצירה", וְי' סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת מִיחָדוֹת בְּתִכְלִיֹּת בְּמֵאֲצִילֵן אֵינְסוֹף בְּרוּךְ-הוּא. - שהאציל וגילה את עשר ספירות "עולם האצילות" - כמו שאומרים לגבי נבראים ובוראים, כך אומרים לגבי נאצלים ומאצילים - שעשר ספירות "עולם האצילות" מאוחדות בתכלית עם מאצילן, הרי, שהתורה והעבודה של הנשמות בהיותן בעולם הזה, על ידי שהן נכללות בעשר ספירות "עולם היצירה", או "עולם הבריאה" - הן מתאחדות עם אין סוף ברוך הוא. **מֵה שְׂאִיִן בֵּן הַנְּשָׂמוֹת, - כשלעצמן, ולא תורתן ועבודתן, אֵינֶן נִכְלָלוֹת פְּאֵלְהוֹת דְּי' סְפִירוֹת, אֲלָא עוֹמְדוֹת בְּחִיכּוֹלוֹת וּמְדוּרֵי דְּבְרִיאָה או יצירה, - "היכלות" ו"מדורים" הם ענין של "עולם" ו"יש", ואינם בבחינת ביטול והתאחדות כמו הספירות, וְהֵנְהִינּוּ - הנשמות, מִזֵּי הַשְּׂכִינָה, הוּא אוֹרֵי-אֵינְסוֹף בְּרוּךְ-הוּא הַמְּיַחֵד בְּיַד הַסְּפִירוֹת הַבְּרִיאָה או הַיְצִירָה, - "זיו השכינה" ממנו הן "נהנין" - הוא אור אין סוף ברוך הוא המאחד בעשר ספירות "עולם הבריאה" או בעשר ספירות "עולם היצירה", והוא יוֹ תוֹרַתְךָ וְעֲבוֹדָתְךָ מִמֶּשֶׁךְ - הזיו של תורתך ועבודתך של**

שעבדו את השי"ת מתוך מדות אהבה ויראה טבעיות, לְעֵלוֹת לְמַעְלָה מֵהַמְּלָאכִים, - מקומם של המלאכים הוא, כאמור, ב"עולם היצירה", בגלל עבודתם במדות טבעיות, ואין אנו אומרים שאיפעם הם עולים ל"עולם הבריאה" - אֲף שְׂעָבְדוּ - אותן נשמות, בְּדְחִילוֹ וְרַחֲמוֹ -

ביראה ואהבה, מְבַעֲרִים לְבָד, - באותו סוג אהבה ויראה טבעיות כמו המלאכים - מדוע, איפוא, ביחס לנשמות אלו, אנו אומרים שהן עולות בזמנים מיוחדים ל"עולם הבריאה"? אלא - הֵינּוּ, מִפְּנֵי שְׂעָל יְדֵי דְחִילוֹ וְרַחֲמוֹ שְׁלָהֶם - יראה ואהבה של אותן נשמות, אֲתַכְפִּיא - נכפתה, סְטָרָא אַחְרָא תְּמַלְבְּשָׁת בְּגוֹפֶם, בֵּין בְּחִינַת "סוּר מִרְע" - להימנע מלעשות רע, ועל ידי כך, לְכַבֵּשׁ הַתְּאוּוֹת וְלִשְׁבֹּרָן, - התאוה נשברת כשלא נותנים לה לבוא לידי פועל במעשה, בדיבור או אפילו

במחשבה של עבירה - דבר שבא כתוצאה מהיראה שלהן, וְכִי בְּחִינַת "וְעֵשָׂה טוֹב" - לעשות מצוות ומעשים טובים כנגד הטבע והרצון של הנפש הבהמית, שהיא נפש של "סטרא אחרא". ענין ה"עשה טוב" בא להן בעיקר מאהבתן להקב"ה, בְּנִזְכָּר לְעֵל, וְהֵם - הנשמות בהיותן בעולם הזה, הֵיוּ בְּעֵלֵי בְּחִירָה לְבָחַר בְּרַע חַס וְשְׁלוֹם וּבְחַרְוֹ בְּטוֹב, לְאֲכַפִּיא לְסְטָרָא אַחְרָא - לכפות את ה"סטרא אחרא", לְאֲסִתְלָקָא יְקָרָא דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ-הוּא כּו', - שיתרומם כבודו של הקב"ה, כביכול, בכל העולמות, בְּיַתְרוֹן הָאוֹר כּו', - כיתרון האור הבא מן החושך דוקא, שכן על ידי שבירתן את החושך של ה"סטרא אחרא", המשיכו יתרון באור הקדושה, בְּנִזְכָּר לְעֵל. - הרי, למרות שהאהבה ויראה, באותן נשמות, היו טבעיות ולא שכליות, אך, כיון שקיומן תורה ומצוות באהבתן ויראתן, בא להן על ידי בחירה, לכן עבודתן היא למעלה מעבודתם של המלאכים שאינם בעלי בחירה. ומכאן זכותן לעלות, בזמנים מסויימים, ב"גן עדן העליון", דבר שאין המלאכים זוכים לו. להלן, יסביר רבנו הזקן, שמה שלמדנו שמקומן של הנשמות בעלות האהבה והיראה השכליות, הוא בעולם הבריאה, ומקומן של הנשמות בעלות האהבה והיראה הטבעיות, הוא בעולם היצירה - מדובר ביחס לנשמות עצמן. ואילו, התורה והעבודה של הנשמות נכללות בעשר הספירות, של העולם בו עלו אותה תורה ואתה עבודה. עשר הספירות הן אלקות, ועל ידי העליה בעשר הספירות של העולם - הן מתאחדות באין סוף ממש. ואילו מקומן של הנשמות הוא ב"היכלות" של העולמות, שהם ענין של "עולם" ולא של אלקות, ותענוגן הוא מזיו השכינה בלבד של אותו עולם - כלומר: מתגלה לאותן נשמות "זיו" מהתורה שהן למדו ומהמצוות

חכמינו ז"ל⁵: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא", שכן בעולם הבא, ב"גן עדן", נהנית הנשמה מזיו והארה בלבד של תורתה ועבודתה, ואילו, בהיותה בעולם הזה, יש לה את ה"עצם" של התורה והעבודה, שעל ידו היא מתאחדת

עם הקב"ה עצמו. המעלה שבגן עדן מתבטאת רק בכך ששם היא קולטת את ה"זיו" בהשגה אמיתית, היא משיגה שם את מהותו של

הזיו – והשגת המהות של אלקות, גורמת תענוג נפלא. זהו פירוש מאמר חכמינו ז"ל: "יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי עולם הזה" – כולל, קורת הרוח מהתורה והעבודה בעולם הזה – שכן, קורת הרוח והתענוג האמיתי קיים ב"גן עדן" דוקא, שם הנשמה משיגה ומבינה אלקות בהשגת המהות. אחרי שרבנו הזקן הסביר, ש"עולם הבריאה" הוא מקום הנשמות שעבודתן היא מתוך אהבה ויראה שכליות, ו"עולם היצירה" – מקום הנשמות שעבודתן היא מתוך אהבה ויראה טבעיות – הוא ממשיך להסביר ש"עולם האצילות" הוא מקום הנשמות של צדיקים גדולים שעבודתם למעלה גם מאהבה ויראה שכליות. עבודתם של אותם צדיקים היא בבחינת "מרכבה", שכל ענייניהם היו בתכלית הביטול להקב"ה, ולא היה קיים בהם רצון אחר כלל, כי אם מה שהוא רצון העליון בלבד.

אותן נשמות, [עין זהר ויקהל דף רי], כי שכר מצוה – היא מצוה עצמה: – שמהתורה והמצוות שאדם קיים, ושמואחדות עם אין סוף ברוך הוא, נמשך ומתגלה "זיו", לנשמה בגן עדן – והתענוג הוא השכר של קיום התורה והמצוות. מכאן אפשר להבין גדלותה

ויקרותה של מצוה שיהודי מקיים בעולם הזה, ושל לימודו תורה ועבודתו את הקב"ה – אם מזיו והארה בלבד של תורה ועבודה, יש

לנשמה תענוג נפלא כזה בגן עדן! גדלות התענוג אנו למדים ממה שחכמינו ז"ל אומרים בנוגע ל"אחר", שמוטב שידונו אותו בגיהנום, כדי שיוכל לבוא ל"עלמא דאתי", לעולם הבא – לשכר של "גן עדן". כלומר: כדאים כל יסורי גיהנום (עליהם אומר הרמב"ן שכל יסורי איוב במשך שבעים שנה, אין להם ערך כלל ליסורי הנפש בגיהנום אפילו שעה אחת (וכדלקמן "אגרת התשובה" פרק י"ב)), ובלבד שיוכלו לאחר מכן להגיע לתענוג הנפלא שב"גן עדן". וכאמור, מתבטא תענוג זה בכך, שהנשמה נהנית מ"זיו" ו"הארה" של התורה והעבודה. שכן, את עצם התורה והמצוה לא היה בכוח הנשמה לקלוט ב"גן עדן", היא היתה מתבטלת לגמרי לעומתן. ה"עצם" של התורה והמצוות שהנשמה קיימה בעולם הזה, יתגלה רק לעתיד לבוא. ב"גן עדן" מאיר, כאמור, זיו והארה בלבד. בכך מובן מאמר

ליקוטי אמרים

תורתן ועבודתן ממש [ע' זהר ויקהל דר"י] כי שכר מצוה היא מצוה עצמה:

יום שישי כ"ח אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת 104 – ועולם האצילות... – 104 – אלקות ממש.

הצמצום האמור, ויתירה מזו: ולא יהיו בגדר נבראים כלל, רק יחזרו למקורם ושרשם שהוא בחינת אלהות ממש. – אילו ספירות חכמה בינה דעת של "עולם האצילות", היו מאירות ב"עולם הבריאה", בלי צמצום, והנבראים של "עולם הבריאה" היו

מקבלים מהן השגה להבין אלקות כפי שהיא מצד ספירות "עולם האצילות" כמו שהן בעצם – היו אז אותם נבראים בטלים במציאות, כי אין בכוח השגתם "לקלוט" אור נעלה כזה. לכן היה הצמצום בתהליך ירידת והארת חכמה בינה דעת של "אצילות", ב"עולם הבריאה". ורק על ידי הצמצום, יש בכוח שכלו

של הנברא, לקבל ולקלוט שכל והבנה באור אין סוף ברוך הוא, עד כמה ששכל של נברא יכול להשיג ולהבין אור אין סוף. אך, ב"עולם האצילות", בו ספירות חכמה בינה דעת הן, כמו שהן בעצם – אין בכוח שכלם של נבראים לקבל מהן השגה באור אין סוף ברוך הוא – ובלשון רבנו הזקן:

ועולם האצילות שהוא למעלה מהשכל וההשגה והכנה לשכל נברא, – שכן, גם נברא רוחני, כמו למשל נשמה של "עולם הבריאה", הוא בכל זאת "נברא", ו"עולם האצילות" הוא למעלה גם מהשגתו. טעמו של דבר: כי הקמתו ובינתו ודעתו של

אין-סוף ברוך הוא מיוחדת שם פו בתכלית היחוד, ביחוד עצום ונפלא, ביתר שאת ויתר עז לאין גזן מעולם הנבראה. כי שם ב"עולם הבריאה", ידרו להאיר בבחינת צמצום, – חכמה בינה דעת של "עולם האצילות", הנקראות "חכמתו ובינתו ודעתו של אין סוף ברוך הוא", מאירות ב"עולם הבריאה", רק אחרי

ליקוטי אמרים

ועולם האצילות שהוא למעלה מהשכל וההשגה וההכנה לשכל נברא כי חכמתו היחוד ביחוד עצום ונפלא ביתר שאת ויתר עז לאין קץ מבעולם הבריאה כי שם ידרו להאיר בכחי צמצום כדי שיוכלו שכלים נבראים לקבל מהן חב"ד לידע את ה' ולהבין ולהשיג איוז השגה באור א"ס ב"ה כפי כח שכלים הנבראים שהם בעלי גבול ותכלית שלא יתבטלו במציאותם ולא יהיו בגדר נבראים כלל רק יחזרו למקורם ושרשם שהוא בחי' אלהות ממש.

שהצמצום במדה כזו, כדי שיוכלו שכלים נבראים – השכל של הנשמות והמלאכים של "עולם הבריאה", לקבל מהן – ענין של חכמה בינה דעת, לידע את ה', ולהבין ולהשיג איוז השגה באור אין-סוף ברוך הוא, כפי כח שכלים הנבראים, שהם בעלי גבול ותכלית, שלא יתבטלו במציאותם, – בלי

5. אבות ד, יז. 6. ולא שזה (ש"לא יהיו בגדר נבראים כלל") הוא תוצאה (ממה שיתבטלו ממציותן), (כ"א הוא הוספה על זה, דהיינו שיתבטלו ממציותן, ויתירה מזו... הם לא יהיו... גדר נבראים), וכדלקמן "וליבטל כו' וליכלל" ע"פ הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

שבת קודש כ"ט אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת -104- והנה צמצום זה... -נג- זאת עבודתם.

שְׁעוֹדְתֶם הַיָּא לְמַעְלָה מְעַלָּה אֶפְלוּ מִכְּחִינַת דְּחִילוֹ וְרַחֲמוּ - יראה ואהבה, הַנְּמַשְׁכוֹת מִן הַכִּינָה וְדַעַת בְּגִדְלָתוֹ יִתְפַּדֶּה, כְּמוֹ שְׁעוֹלָם הַאֲצִילוֹת הוּא לְמַעְלָה מְעַלָּה מִכְּחִינַת כִּינָה וְדַעַת לְשִׁכְלָ נִבְרָא, - כך גם עבודתם היא הרבה למעלה מהאהבה

וְהֵנָּה, צְמֻצוֹם זֶה - מה שספירות חכמה-בינה-דעת של "אצילות" נצטמצמו, כדי להאיר ב"עולם הבריאה", הַיָּא סִפְתָּ הַהָאָרָה שְׁמַאֲירוֹת שָׁם הַכְּמַה-בִּינָה-דַעַת שֶׁל אֵינְסוֹף בְּרוּךְ-הוּא - חכמה-בינה-דעת של "עולם האצילות", לְנִשְׁמוֹת אֱלוֹ בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה, - שכן, בגלל

והיראה הבאות מן השכל; אֱלֹא עֲבוֹדְתֶם הֵיִתְחַ?

בְּכִינַת מְרַכְּבָה מִמַּשׁ לְאֵינְסוֹף בְּרוּךְ-הוּא, וְלִפְטִיל אֱלוֹ בְּמִצִּיאוֹת, וְלַהֲכַלֵּל בְּאוֹרוֹ יִתְפַּדֶּה, הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם, עַל יְדֵי קוּיִם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, עַל דְּרָךְ שְׁאֲמְרוּ: - חכמינו ז"ל⁸: "הָאֲבוֹת הֵן הֵן הַמְּרַכְּבִים", וְהֵינּוּ - מה שהאבות מתוארים כ"מרכבה", הוא: לְפִי שְׁפָל יְמִיהֶם הֵיִתְחַ וְזֹאת עֲבוֹדְתָם. - האבות היו תמיד בהתבטלות של

ליקוטי אמרים

והנה צמצום זה היא סבת ההארה שמאירות שם חב"ד של א"ס ב"ה לנשמות אלו בעולם הבריאה. משא"כ באצילות שאינם בבחי' צמצום כ"כ א"א לשכלים נבראים לקבל מהן ולכן לית מחשבתא דילהון תפיסא שם כלל לכן הוא מדור לצדיקי' הגדולים שעבודתם היא למעלה מעלה אפי' מבחי' דחילו ורחימו הנמשכות מן הבינה ודעת בגדולתו ית' כמו שעולם האצילות הוא למעלה מעלה מבחי' בינה ודעת לשכל נברא אלא עבודתם היתה בבחי' מרכבה ממש לא"ס ב"ה וליכטל אלו במציאות ולהכלל באורו ית' הם וכל אשר להם ע"י קיום התורה והמצות ע"ד שאמרו האבות הן הן המרכבה והיינו לפי שכל ימיהם היתה זאת עבודתם.

שהאור בא על ידי צמצום - יכולות הנשמות לקבל ממנו, שתהיה להן השגה באור אין סוף ברוך הוא. מַה שְׁאֵין בְּנוֹ בְּאֲצִילוֹת, שְׁאֵינִים - ספירות חכמה-בינה-דעת שב"אצילות", אינן בְּכִינַת צְמֻצוֹם כָּל כֶּךָ - כפי שהדבר ב"עולם הבריאה". שהרי, בכל זאת, בהיותן ענין של "ספירות", יש כבר בכך משום צמצום מסויים, אלא לא צמצום כזה כמו שהוא ב"עולם הבריאה", ולכן אֵי אֶפְשָׁר לְשַׁכְּלִים נִבְרָאִים לְקַבֵּל מֵהֶן, - מהספירות שב"אצילות". וְלָבֵן לִית מְחַשְׁבְּתָא דִּילְהוֹן תְּפִיסָא שָׁם בְּלָל. - אין ל"מחשבה" של הנבראים "תפיסה" (השגה) שם כלל. המחשבה וההשגה של נבראים אינן יכולות כלל "לקלוט" את האור המאיר ב"אצילות". לָבֵן הוּא - "עולם האצילות", מְדוֹר לְצַדִּיקִים הַגְּדוֹלִים,

"מרכבה": על ידי קיומם תורה ומצוות, הם יוצרים, על עצמם ועל כל עניניהם את דרגת ההתבטלות העליונה ביותר להקב"ה, כך שאין להם רצון אחר כלל, כי אם רק מה שהוא רצון ה' - ולכן מקומם של צדיקים אלה הוא ב"עולם האצילות", בו מורגש אותו סוג של ביטול.

ההפסק נתקבל מכתבו מכ"ד אדי"ש, ולפלא שאינו כותב דבר מהשתתפותו בעסקנות חב"ד ומהשתתפותו בשיעורים הנלמדים ברבים, שהרי אף זה שכמה שיעורים לומד ביחידות, זכות ודבר גדול הוא ביותר להשתתף בלימוד הנלמד בעשרה מישראל וכמובן ג"כ מאגה"ק סי' כ"ג ועיין ג"כ בקונטרס החלצו מענינים אלו, ותקותי שאין זה אלא שחסר בכתובה אבל לא בהפוי"מ.

7. "לכאורה צ"ל 'היא' וכלפני זה" - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 8. בראשית רבה מז, ו. זהר ח"א רי, ב.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט אדי"ש, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחר ההפסק נתקבל מכתבו מכ"ד אדי"ש, ולפלא שאינו כותב דבר מהשתתפותו בעסקנות חב"ד ומהשתתפותו בשיעורים הנלמדים ברבים, שהרי אף זה שכמה שיעורים לומד ביחידות, זכות ודבר גדול הוא ביותר להשתתף בלימוד הנלמד בעשרה מישראל וכמובן ג"כ מאגה"ק סי' כ"ג ועיין ג"כ בקונטרס החלצו מענינים אלו, ותקותי שאין זה אלא שחסר בכתובה אבל לא בהפוי"מ.

במ"ש הוראת הרב לנדא שיי' בענין קביעות המזווה שאזלינן בתר היכר ציר, זאת אומרת לאן הדלת נפתחת, כן הוא מנהגנו לבד הדלת היוצאת לחוץ. ומובן שהתיקון בזה נכנס ג"כ בכלל בדיקת המזווות...

במענה לשאלתו, ישנה הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר וכמדומה כבר גם נדפסה, בהנוגע לשלשת השיעורים דחת"ת, שאם מאיזה סיבה לא הספיק ללמד ביום יש להשליםם בלילה שלאחריו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור מתוך הרחבת הדעת ושמחה.

ה'תש"ג	כג אדר שני	יום שלישי	יום ראשון תהלים: מפרק קח עד פרק קיב
		שיעורים. חומש: שמיני, שלישי עם פירש"י. תהלים: קח-קיב. תניא: ואף שבשניהם . . . "100" והתפשטות.	
		אאמו"ר אמר לרב אחד – בעל עבודה ומתמיד בלימודו: א רב בעדארף בכל עת ובכל רגע געדיינקען, אז תמיד שטייט ער אויף דעם שוועל וואָס צווישען מזכי הרבים און ח"ו מחטיאי הרבים, אויף דעם שוועל פון עומק רום און עומק תחת, און אלע ענינים בעדארף נוגע זיין אין פנימית נקודת הנפש ממש, ווייל בנפשו הוא.	

תרגום חפשי

אאמו"ר אמר לרב אחד – בעל עבודה ומתמיד בלימודו: רב צריך לזכור בכל עת ובכל רגע, כי תמיד ניצב הוא על הסף שבין מזכי הרבים, וח"ו, מחטיאי הרבים; על הסף של עומק רום ועומק תחת – וכל הענינים צריכים לגעת בפנימיות נקודת הנפש ממש, כי בנפשו הוא.

ה'תש"ג	כד אדר שני	יום רביעי	יום שני תהלים: מפרק קיג עד פרק קיח
		שיעורים. חומש: שמיני, רביעי עם פירש"י. תהלים: קיג-קיח. תניא: כי בגוף . . . "100" בו ית'.	
		באמירת אנא בכח צריך לראות - או לצייר במחשבה - השמות, שהם הר"ת, אבל לא לאמרם.	

ה'תש"ג	כה אדר שני	יום חמישי	יום שלישי תהלים: מפרק קיט עד פסוק צו מצותך מאד
		שיעורים. חומש: שמיני, חמישי עם פירש"י. תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד. תניא: ולא שדבקת . . . "נא" חי ומדבר.	
		החסיד ר' מרדכי האראדאקער סיפר: פתגם הראשון ששמענו מרבינו הזקן כשבאנו לליאונא הי': וואָס מען טאָר ניט טאָר מען ניט, און וואָס מען מעג דארף מען ניט [האסור – אסור, והמותר – מיותר]. – כש'לש ארבע שנים עבדנו בזה עד שהבאנו אופן זה בעניני חיינו, ורק אז נכנסנו ליחידות לשאול דרך בעבודה.	

ה'תש"ג	כו אדר שני	יום ששי	יום רביעי תהלים: מפסוק צו מה אהבתי עד פסוק קעז לא שכחתי
		שיעורים. חומש: שמיני, ששי עם פירש"י. תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי. תניא: כי מי . . . בנפשותינו כנו"ל.	
		כל הקדוש בעם אלקי אברהם ויסוד בית ישראל, בהעמדת דור ישרים וחנוכם, בכשרות האוכל, ואצילות טוהר קדושת השבת, מסר ונתן השם הנכבד והנורא על ידי נשי ישראל לשמרם ולעבדם.	
		האשה אשר תמלא חובתה ותעודתה בחיי המשפחה, בהנהגת הבית ובתנוך על פי התורה, עלי' הכתוב אומר חכמות נשים בנתה ביתה.	

שבת	כז אדר שני, פרשת החדש	ה'תש"ג	יום חמישי
מברכים ר"ח ניסן. אמירת כל התהלים בהשכמה. יום התוועדות. הפטורה: כה אמר - עולת תמיד.			תהלים: מפרק קכ עד פרק קלד
שיעורים. חומש: שמיני, שביעי עם פירש"י. תהלים: קכ"קלד. תניא: פרק לט. ומפני . . . "104" מצוה עצמה.			
<p>משיחת אאמו"ר: חטא בני אהרן ה' בקרבנתם לפני ה' וימותו. רצוא בלי שוב. דער אמת איז אז מ'קומט לפני ה' דארף זיין תטהרו, ריין און קלאָהר, עס מוז זיך דערהערען אין מעשה בפועל [האמת היא שכאשר נגשים לפני ה' צריך להקדים תטהרו - נקי וטהור. חייבים להפנים במעשה בפועל ש], כל הגבוה גבוה ביותר יורד למטה מטה ביותר, ורצוא בלי שוב, היא מיתה. ועל זה בא ציווי ה' אל משה (ויקרא טז ב) שיאמר לאהרן, אותיות נראה, ובכחות הנפש הוא השכלה, לאמר, בשביל לבוא אל הקדש גם מבית לפרוכת שהוא לפני הצמצום, דארף מען וויסען אז על הארן, אותיות נראה, השכלה, איז פאראן א כפורת, א כוונה פון א פארשטעל, וואָס דאָס איז דער פני הכפורת [יש לדעת שעל הארן, אותיות נראה, השכלה - ישנה "כפורת", כוונה של הסתרה, שזהו פני הכפורת], אשר על כן [האזהרה] ולא ימות, זאָל מען ניט בלייבען באם רצוא אליין [שלא להשאר ב'רצוא' בלבד], כי בענן אראה על הכפורת, דער צמצום הראשון איז כוונתו הגילוי, און דער מבוא צו דעם איז דער ואל, ביטול עצמי, טאָן וואָס חסידות הייסט, ניט דאָס וואָס דער שכל זאָגט, דאן איז יבוא אל הקדש [הצמצום הראשון מטרותו הגילוי, והמבוא לכך הוא ה'ואל", ביטול עצמי, לבצע את מה שהחסידות מורה, ולא את מה שהשכל אומר. או אז - "יבא אל הקודש"].</p>			

יום ראשון	כח אדר שני	ה'תש"ג	יום שני
הרחמן דברית מילה - אומרים.			תהלים: מפרק קלה עד פרק קלט
שיעורים. חומש: תזריע, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: קלה"קלט. תניא: ועולם . . . "104" אלקות ממש.			
<p>(משיחה בסעודת ברית מילה): בברית מילה אומרים כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים. ונוהגים אצלנו, אז מען גיט דמי קדימה אז דער אינגעל זאָל לערנען [שנותנים דמי-קדימה שהילד ילמד] - [ונתן כ"ק אדמו"ר שליט"א סכום מסוים באמרו]: - דאָס איז פאר דער ישיבה [זה עבור הישיבה].</p>			

יום שני	כט אדר שני	ה'תש"ג	שבת קודש
שיעורים. חומש: תזריע, שני עם פירש"י. תהלים: קמ"קב. תניא: והנה צמצום . . . "נג" עבודתם.			תהלים: מפרק קמ עד פרק קנ
<p>באחת ההתועד[וי]ות אמר אאמו"ר: הקב"ה ברא את העולם וכל הדברים הגשמיים מאין ליש, און אידען דארפען מיש לאין, פון די גשמיות מאַכען רוחניות. די עבודה מאַכען פון גשמיות רוחניות און דעם גשמי מאַכען א כלי פאר רוחניות, דאָס איז א חובת גברא, אין דעם איז מחויב כל אחד ואחד בפרט [וייהודים צריכים לעשות מ"יש" ל"אין", מהגשמיות לעשות רוחניות. העבודה לעשות מהגשמיות רוחניות ואת הגשמי לעשות כלי לרוחניות - זוהי מטלה אישית. בזה מחוייב כל אחד ואחד בפרט].</p>			

יום ראשון

ברכה על עשיית מעקה - מדוע וכיצד?

להלן מיקבץ מדיני הברכה:

מח: הבונה מעקה לעצמו, מברך "לעשות מעקה"; הבונה עבור אחרים, מברך "על עשיית מעקה" (רמב"ם שם).

מי: בעל הבית יכול לברך גם במקרה שפועל – אפילו גוי – בונה עבורו מעקה, שכן הדבר נחשב כאילו בנה בעצמו, ובתנאי שהלה שכיר ולא קבלן (מתנה אפרים שלוחין סי' יא). ויש הטוענים כי במידה והפועל גוי, לא ניתן לברך, כי אין שליחות לגוי (מנ"ח מצוה תקמו).

מתני: ה'חתם סופר' כותב שיש לברך לפני סתימת הפירצה האחרונה, אבל קודם לכן – אין זה מעקה (שו"ת אורח סי' נב).

הלכות רוצח ושמירת נפש פרק יא, הלכה א: מצות עשה לעשות אדם מעקה לגוו, שנאמר: "ועשית מעקה לגיך".

בהלכות ברכות (פ"א, ה"ב-ג) כותב הרמב"ם כי יש לברך על עשיית מעקה. ניתן לתמוה על כך: ההלכה אומרת שאין לברך על דבר שנועד למנוע סכנה (שם ה"ד). איך מברכים על עשיית מעקה שבאה, לכאורה, כדי שלא תשים דמים בביתך?

מסתבר, שלדעת הרמב"ם מצות עשיית מעקה אמורה גם כאשר אין סכנה. ראייה לכך: הפסוק "ולא תשים דמים" נמנה כמצוה בפני עצמה, ומכאן שאין הוא טעם למצות מעקה, שהרי טעמי המצוות לא נמנים כחלק מתרי"ג מצוות (אג"ק יב, ע"ק פח).

יום שני

קנין הגבהה - מעל הקרקע ומעל השולחן

אם שיעור הגבהה הינו 90cm, מטרת שיעור זה כדי שמעשה ההגבהה יהיה חשוב ומשמעותי. לפי זה אין הברל בין הגבהה מהרצפה או מהשולחן, תמיד יש להגביה טפח לפחות; ואולם אם צריך שלוש טפחים, הרי זה משום שכל מה שנמצא בתוך גובה שלוש טפחים מהקרקע, נחשב כאילו עודנו מונח עליה ("לבוד"). אם כן, מעיקר הדין די בהגבהה כלשהי, ושיעור שלוש טפחים נובע מסיבה צדדית הקשורה לקרקע.

לפי זה, גם הגבהה מעל השולחן תחשב כהגבהה לכל דבר, מאחר והחפץ גבוה מהקרקע יותר משלושה טפחים.

(מנחת פתים, חושן משפט סימן קצח)

הלכות מכירה פרק ב, הלכה ה: ואם הגביה, קנה.

קנין הגבהה פירושו הגבהת החפץ הנקנה באמצעות הלוקח. נחלקו הראשונים: יש אומרים שצריך להגביה שלושה טפחים, ויש אומרים שדי בטפח אחד (הגה"מ א).

ומהו דין הגבהת חפץ המונח על שולחן – האם גם באופן זה נדרש להגביה שיעור מסוים; או שמא אין צורך בכך, שהרי בכל מקרה החפץ גבוה הרבה מעל הקרקע, ואם כן די בהגבהה כלשהי.

יש הרוצים לומר כי הדבר תלוי במחלוקת הנזכרת – כמה הוא שיעור הגבהה:

יום שלישי

בעסקים לא צריך ליהנות

כסף, מדוע הקידושין לא חלים?

עלינו לומר שלא הרי קידושין כהרי מכירה:

קידושי אשה חלים רק כאשר האשה נהנית מדבר שהאיש נותן, ובכך היא מסכימה להקנות לו את עצמה. לכן מי שמקדש אשה ב"מתנה על מנת להחזיר" – אין היא מקודשת, כי לא נהנית מכלום (אישות פ"ה ה"ד), ואדרבה, זה גנאי עבורה להתקדש בחינם.

זו הסיבה שאם קידש אשה בהלוואה – הקידושין לא חלים, שכן ההנאה שהיתה בעת קבלת ההלוואה, חלפה כבר ועברה לה. לא כן מכירה. כאן אין צורך בהנאה דווקא, שהרי אפילו "מתנה על מנת להחזיר" מועילה בתור קנין כסף. מובן אפוא שגם מחילת הקונה על חובו כמוה כתשלום כסף.

(אבני מלואים, סימן כח, ס"ק טו)

הלכות מכירה פרק ה, הלכה ד: אָמַר לוֹ רְאוּבֵן: 'מְכַר אֹתָן לִי בְחַמְשִׁים זָוָה שֵׁשׁ לֵי בְדִדְךָ דְּמֵי הַמְכָר, וְאָמַר לוֹ: 'הֵן' - קָנָה רְאוּבֵן.

מדובר במקרה ששמעון חייב כסף לראובן כתוצאה מקניה שעשה אצלו. עתה מתחלפות היוצרות – ראובן הוא הקונה משמעון מוצר כלשהו, תמורת וויתור על החוב ששמעון חייב לו.

זאת אומרת: קנין מלוה – שהקונה מוותר על חוב שהמוכר חייב לו – דינו כקנין כסף.

לפי זה מתעוררת תמיהה: בהלכות אישות (פ"ה ה"ג) נפסק שהמקדש אשה בהלוואה – שמוותר לה על חוב כספי שחייבת לו – אינה מקודשת, בנימוק ש"המלוה להוצאה ניתנה, ואין כאן שום דבר קיים להנות בו". ואם ויתור על חוב כמוהו כתשלום

יום רביעי

מכירת חמץ לגוי

כמקובל, רב הקהילה מוכר את החמץ של כל בני הקהילה לגוי. מובן, כי חמץ זה שווה סכום רב, והגוי אינו משלם בעת הקניה את דמי כל החמץ. הקנין נעשה אפוא על ידי נתינת סכום סמלי בלבד.

תשלום כזה הינו בעייתי, כמבואר בהלכה שלפנינו, שכאשר

הלכות מכירה פרק ח, הלכה א: המוכר שדה לחברו באֵלֶּף זָוָה, וְנָתַן לוֹ מִקְצַת הַדְּמִים, וְהָיָה יוֹצֵא וְנִכְנָם וְתוֹבֵעַ שְׂאָר הַדְּמִים . לֹא קָנָה הַלּוֹקֵחַ אֶת הַלָּה.

הלכה זו מהווה אחד המקורות לדין נרחב שהתפתח סביב מנהג מכירת חמץ לגוי לפני חג הפסח.

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ מא

ברם, לדעת אדמו"ר הזקן תקנה זו אינה מועילה. ניתן להוכיח זאת, בין היתר, מלשון הרמב"ם, שסתם וכתב כי נתינת מקצת הדמים אינה מועילה, ולא הביא מימרא זו שניתן להפוך את דמי המכירה להלוואה. הווי אומר: לדעתו, פיתרון זה לא

נתקבל להלכה (חי' צ"צ קמח, א).

לפיכך תיקן אדמו"ר הזקן כי המכירה תיעשה באופן שיהודי אחר יקבל על עצמו ערבות שהגוי ישלם את החוב. כך המוכר יהא סמוך ובטוח בתשלום הדמים.

[הלכות מכירת חמץ לאדמו"ר הזקן]

הקונה שילם רק מקצת מהסכום, והמוכר אינו סמוך ובטוח שישלם לו את השאר – המכירה לא חלה. והרי גם במכירת חמץ המוכר אינו בטוח שהגוי יתן לבסוף את מלוא הסכום, כאשר אין כל עירובן לכך.

בעקבות זאת תיקן בעל ה'נודע ביהודה', שיסכמו ביניהם בשעת הקניה כי המוכר זוקף את שאר דמי המכירה בתור הלוואה. ומבואר בגמרא, כי באופן זה מועיל הקנין, שהרי הדבר נחשב כאילו התשלום התקבל במלואו, אלא שהמוכר החליט מיוזמתו להעניק הלוואה לקונה, כענין צדדי שאינו שייך לעצם המכירה.

יום חמישי

מכירה בהסכמה מתוך אילוץ

עם זאת, הדבר ברור שאם כפו על אדם לוותר על רכושו ללא תמורה, רשאי הוא לתבוע את רכושו בחזרה בטענה שמעולם לא הסכים לאבד את רכושו.

ומה הדין במקרה ביניים – אם נאלץ למכור וקיבל תמורה חלקית בלבד?

הדעות חלוקות. יש אומרים שלמכירה כזו אין שום תוקף, כי "היאך אפשר שיתרצה בפרוטה על קרקע שווה מנה" (ב"י חו"מ, סי' רה. והמלי"מ כותב שכן דעת הרמב"ם); ויש אומרים כי בקרקעות גם מכירה כפויה תמורת תשלום חלקי הינה ברת-תוקף (עליה דר"י, ב"ב מה).

הלכות מכירה פרק י, הלכה א: מי שְאָנְסוּהוּ עַד שְׁמֵכֶר וְלָקַח אֶת דְּמֵי הַמִּקְחָה, אִפְלוּ תְלוּהוּ עַד שְׁמֵכֶר - מִמְכָּרוּ מִמְכָּר. ראובן פתח חנות במרכז העיר. עד מהרה הגיעו עבריינים שהבהירו לו כי האזור נמצא בשליטתם, ולבסוף הסכימו "לאפשר" לו למכור להם את החנות. בליט ברירה הסכים ראובן להצעה. לימים ביקש לבטל את העסקה למפרע.

במבט ראשון היה נראה שהצדק עמו, שהרי המכירה נעשתה בניגוד לרצונו. ואולם ההלכה היא שאין ביכולתו לבטל דבר, שכן סוף סוף בשעת המכירה הוא גמר בדעתו והסכים להקנות את הנכס. ובלשון הגמרא: "אגב אונסיה גמר ומקני" (ב"ב מז).

יום שישי

החכם מול העשיר

העיר לקוץ להם שער – ובתנאי – שאין בה אדם חשוב לתקן מעשה המדינה, כי במידה ויש בה 'חכם' אין הם יכולים לקבוע תקנות ללא הסכמתו.

הווי אומר: יכולתם של אנשי העיר לקבוע תקנות תלויה בהסכמת החכם. מכאן למדים אנו, בקל וחומר, שהחכם יכול לקבוע בעצמו תקנות לטובת אנשי העיר, ותקנותיו מחייבות את כלל הציבור, אף את אלו המתנגדים לכך!

וכשם שהחכם מוכיח אותם ללכת בדרך התורה, למרות שיש הקצים בתוכחתו, כן הוא באשר ליתר תקנותיו הקשורות לניהול התקין של הקהילה.

[ש"ת מהרי"ט"ץ החדשות סימן קסח]

הלכות מכירה פרק יד, הלכה יא: אִם יֵשׁ בָּהּ חָכָם חָשׁוּב, אִין הַתְּנַאי שְׁלֵהֵן מוֹעִיל בְּלוֹם . . אֵלֵא אִם בֵּן הַתְּנָה עִמָּהֵן וְעִשׂוּ מִדַּעַת הַחָכָם.

קהילה יהודית אחת סבלה רבות ממושל העיר. קם "חכם אחד מרביץ תורה, שהיה מטפל בצרכי ציבור" והגיע לידי הסכם עם המושל: אנשי הקהילה ישלמו לו סכום גדול באורח חד פעמי, ובתמורה, יניחם לנפשם.

בני הקהילה השתתפו ברובם בתשלום שהושת עליהם, אך כמה גבירים השתמטו בתואנה שההסכם לא נעשה על דעתם. ונשאלה שאלה לפני מהרי"ט צהלון, האם חייבים הם בתשלום? תשובתו הסתמכה על דברי הרמב"ם האמורים: "רשאיני בני

שבת-קודש

מדיניות החזרת מוצר בלתי כשר

המקרים?

ההסבר לכך:

כאשר הלקוח אכל בשוגג ממאכל האסור מן התורה – למרות שהמאכל הסב לו הנאה, מכל מקום ההפסד גדול יותר מההנאה, כי עבר על איסור וצריך כפרה; לעומת זאת מי שאכל בשוגג דבר האסור מדרבנן – אינו צריך כפרה, "וכאילו לא עבר". מאחר שהנאתו גדולה מחסרונו – אין הוא מקבל החזר על מה שאכל.

[נתיבות המשפט, חו"מ סימן רלד ב-ג]

הלכות מכירה פרק טז, הלכה טו: אֶכְל הַמוֹכֵר דָּבָר שְׂאֵפוֹר אֶכְלֵתוּ מִדְּבָרֵי סוּפְרִים - . . אִם אֶכְלָן אֶכְלָן, וְאִין הַמוֹכֵר מְחֻזֵּר לוֹ בְּלוֹם.

למדנו להבדיל בין סוגי האיסורים ביחס למדיניות החזרת מוצרים. באיסורי תורה צריך להחזיר את דמי הקניה במלואם גם אם הקונה אכל את הדבר, ובאיסורים דרבנן אין המוכר מחזיר במידה והמוצר נאכל על ידי הקונה.

ויש לתמוה: הרי בכל מקרה המוכר הטעה את הקונה בכך שמכר מוצר לא כשר. אם כן, מה פשר ההבדל בין שני

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - כ"ג-כ"ט אדר ב' ה'תשס"ח

יום ראשון

הלכות רוצח ושמירת נפש פָּרָק יא

א. מצות עשה לעשות אדם מעקה לגגו, שנגאמר: "ועשית מעקה לגגך"; והוא, שיהיה בית דירה [מגורים]; אכל בית האוצרות [מחסן תבואה] ובית הבקר וכיוצא בהן, אינו זקוק לו. וכל בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות, פטור מן המעקה.

ב. בית של שני שתיים, חייב במעקה, שנגאמר: "כי יפל הנפל ממנו", לא תלה אלא בנופל. אם פן למה נאמר "גגך"? למצט בתי כנסיות ובתי מדרשות, לפי שאינן עשויין לדירה. היתה רשות הרבים גבוהה מגגו - אינו זקוק למעקה, שנגאמר: "כי יפל הנפל ממנו", ולא לתוכו.

ג. גבה המעקה - אין פחות מעשרה טפחים, כדי שלא יפל ממנו הנופל. וצריך להיות המחיצה חזקה, כדי שישען האדם עליה ולא תפל. וכל המניח גגו בלא מעקה - בטל מצות עשה, ועבר על לא תעשה, שנגאמר: "ולא תשים דמים בביתך". ואין לזקין על לאו זה, מפני שאין בו מעשה.

ד. אחד הגג ואחד כל דבר שיש בו סכנה וראוי שיכשיל בו אדם וימות, כגון שהיתה לו פאר או בור בתצרו, בין שיש בו מים בין שאין בו מים - חייב לעשות לו חליה [תל עפר] גבוהה עשרה טפחים, או לעשות לה כסוי כדי שלא יפל פה אדם וימות. וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות - מצות עשה ולהסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה יפה, שנגאמר: "השמר לך והשמר נפשך". ואם לא הסיר, והניח המכשולות המביאין לידי סכנה - בטל מצות עשה, ועבר על "לא תשים דמים".

ה. הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהן סכנת נפשות; וכל העובר עליהן ואמר: 'הריני מספן בעצמי, ומה לאחרים עלי בכך', או 'איני מקפיד על כך' - מכין אותו מכת מרדות.

ו. ואלו הן: לא ניח אדם פיו על הסילון [צינור] המקלח מים וישתה, ולא ישתה בלילה מן הנהרות ומן האגמים, שמא יבלע עלוקה, והוא אינו רואה. ולא ישתה מים מגלין - שמא שתה מהן נחש וכיוצא בו מזוחלי עפר, וימות.

ז. ואלו הן המשקין האסורין משום גלוי: המים, והיין ואפלו מזוג, ואפלו התחיל להשתנות טעמו לחמץ, והחלב, והדבש, והציר [מיץ מחאכל]; אבל שאר כל המשקין - אין מקפדין על גלוי, שאין בעלי ארס שותין מהן.

ח. השום שנתרסק ואבטיח שנתחף, ונתגלה - אסור; וכן כל כיוצא בזה. יין מבשל, אין בו משום גלוי; וכן יין תוסס, והוא היין משעת דריכתו עד שלשה ימים, ויין או מים או חלב שהיו חמין, כל זמן שההכל עולה מהן, וכן משקין שהיה המשקה יורד מלמעלה לתוכן טפה אחר

טפה, והוא שיהיה טורד ויורד - כל אלו אין בהן משום גלוי; שזוחלי עפר מתרואין מבעבוע המשקה ומן ההכל, ואין שותין ממנו.

ט. מי כבשין [שכבשו בהן ירקות], ומי שלקות [שבישלו בהן], ומי תורמוסין [צמחים מרים] - אין בהן משום גלוי. מים ששרה בהם כבשין ושלקות ותורמוסין - אם נשתנה טעמן, אין בהן משום גלוי; ואם אין בהן נותן טעם, אסורין. וכן מים שהדיח בהן פרישים ודרמוסקין [סוגי פירות] לחולה - אסורין משום גלוי.

י. יין שערב בו דברים חדין [חריפים] כפולפלין, או דברים מרים כאפסנתין, עד שנשתנה טעמו - אין בו משום גלוי; והוא הדין בשאר המשקין.

יא. כל המשקין האסורין משום גלוי שנתגלו, בין ביום בין בלילה - אסורין; ואפלו היה בצדן אדם ישן, אין אימת ישן על הזוחלין. וכמה ישוה ויהיו אסורין? כדי שיצא הרחש [רמש] מתחת און כלי, וישתה ויחזר למקומו. **יב.** שעור המים שאסרו אם נתגלו, כדי שיהיה הסם נפר [נרגש] בהן ומזיק. אבל אם היו המים מרבין כדי שתאבד בהן המרה - הרי אלו מתירין, בין בקרקעות בין בכלים. וכן הדין בשאר המשקין.

יג. מעין המושף [זורם] כל שהוא, אין בו משום גלוי. לגין [כדי יין] מגלה שהניחו בשדה תבה ומגדל, או בתיק שלו, או בבור, אפלו עמק מאה אמה, או במגדל גבוה מאה אמה, או בטרקלין מזה ומסיד - הרי זה אסור. בדיק את התבה או את המגדל, ואחר כך הניחו בו - הרי זה מתיר. ואם היה בהן נקב, אסור; פמה יהיה בנקב? כדי שתכנס אצבע קטנה של קטן.

יד. חבית שנתגלתה - אף על פי ששתו ממנה תשעה ולא מתו, לא ישתה עשירי; מעשה היה, ואמרו ששתה עשירי ומת, מפני שארס הנחש שוקע למטה. ויש סם חמת זוחלי עפר [נחשים] שעולה וצופה למעלה, ויש סם שהיא נתלית באמצע המשקה; ולפיכך הכל אסור, ואפלו סגנו במסננת. וכן אבטיח שנתגלה - אף על פי שאכלו ממנו תשעה ולא מתו, לא יאכל עשירי.

טו. מים שנתגלו - לא ישפכם לרשות הרבים, ולא ירביץ בהן את הבית, ולא יגבל [יערב] בהן את הטיט, ולא ירחץ בהן פניו ידיו ורגליו, ולא ישקה מהן בהמה, בין בהמתו בין בהמת חברו; אבל משקה אותן לחתול.

טז. עסה שגלושה במים מגלין, אפלו היא של תרומה - תשרף; ואפלו נאפית, הרי הפת אסורה.

הלכות רוצח ושמירת נפש פָּרָק יב

א. בהמה חיה או עוף ששכן נחש וכיוצא בו, או שאכלו סם הממית האדם - קדם שישתנה בגופן, הרי אלו אסורין משום סכנת נפשות. לפיכך, בהמה חיה או עוף

יב. אסור למכור לגויים כל כלי המלחמה, ואין משחזרין להן את הדין [סכין]. ואין מוכרין להן לא ספין, ולא קולרין, ולא כבלים [מיני שרשרות], ולא שלשלאות של ברזל הנדוּאָה [מהודות], ולא דְבֵים וְאִיּוֹת, ולא כל דָּבָר שֵׁשׁ בוּ נֶזֶק לְרַבִּים; אֲבָל מוֹכְרִין לְהֵן תְּרִיסִין [מגינים], שְׂאִינָן אֵלָא לְהֵגֵן.

יג. וכשם שאסור למכור לגוי, כך אסור למכור לישראל שמוכר לגוי. ומתיר למכור הדין לחיל של בני המדינה, מפני שהן מגנין על ישראל.

יד. כל שאסור למכור לגוי - אסור למכרו לישראל שהוא ליסטים, מפני שנמצא מחזק ידי עוברי עברה ומכשילין. ולא אלו בלבד, אלא כל המכשיל עור בדבר, והשיאו עצה שאינה הוגנת [נכונה], או שחזק ידי עוברי עברה, שהוא עור ואינו רואה דרך האמת מפני תאות לבו - הרי זה עובר בלא תעשה, שנגאמר: "ולפני עור, לא תתן מכשול"; הבא לטל ממך עצה, תן לו עצה ההוגנת לו.

טו. ואסור להשיא עצה טובה לגוי, או לעבד רשע. ואפלו להשיאו עצה שייעשה דבר מצוה, והוא עומד ברשעו - אסור; ולא נתנסה דניאל אלא על שהשיא עצה לבנוכדנאצר לתן צדקה, שנגאמר: "להן מלכא, מלכי ישפר עלך".

הלכות רוצח ושמירת נפש פרק יג

א. מי שפגע בחברו בדרך, ובהמתו רוכצת תחת משאָה - בין שהיה עליה משאָה הראוי לה, בין שהיה עליה יתר ממשאָה - הרי זה מצוה לפרק מעליה; וזו מצות עשה, שנגאמר: "עזב תעזב עמו".

ב. ולא יפרק ויניחנו נבהל [לחזק] ילף, אלא יקים עמו ויחזר ויטען משאו עליה - שנגאמר: "הקם תקים עמו", זו מצות עשה אחרת. ואם הניחו נבהל, ולא פרק ולא טען - בטל מצות עשה, ועבר על מצות לא תעשה, שנגאמר: "לא תראה את חמור אחיך".

ג. היה פהן, והבהמה רוכצת בכית הקברות - אינו מטמא לה, כשם שאינו מטמא להשיב אבדה. וכן אם היה זקן [תלמיד חכם] שאין דרכו לטען ולפרק - הואיל ואינה לפי כבודו, פטור.

ד. זה הפלל: כל שאלו היתה שלו, היה טוען ופורק - הרי זה חייב לפרק ולטען בשל חברו. ואם היה חסיד ועושה לפנים משורת הדין - אפלו היה הנשיא הגדול, וראה בהמת חברו רוכצת תחת משאָה של תבן או קנים וכיוצא בהן, פורק וטוען עמו.

ה. פרק וטען, וחזרה ונפלה - חייב לפרק ולטען פעם אחרת, אפלו מאה פעמים, שנגאמר: "עזב תעזב", הקם תקים עמו". לפיכך צריך להדדה [לידך] עמו עד פרסה, אלא אם כן אמר לו בעל המשאָה: 'איני צריך לך'.

ו. מאימתי יתחייב לפרק ולטען עמו? משיראהו ראיה שהיא כפגיעה [כראיה פנים בפנים] - שהרי נאמר "כי תראה", ונאמר "כי תפגע". וכמה? שערות חכמים, משיהיה ביניהם מאתים ושש וששים אמה ושני שלישי אמה,

שנמצאו חתוכי רגלים - אף על פי שהן מתרין משום טרפה, הרי אלו אסורין משום סכנה, שמא אחד מזוחלי עפר נשכן; עד שיבדקו. כיצד בודקן? צולה אותן בתנור: אם לא נתחתף [נתפרק] הבשר, ולא נשתנה משאר הצלי - הרי אלו מתרין.

ב. וכן נקורי [נקבי] תאנים וענבים והקשואין והדלועין והאבטיחין והמלפפנות - אפלו היו גדולים ביותר, בין תלושין בין מחברין, ואפלו היו בתוף הכלי - כל שיש בו לחה ונמצא נשוף, אסור; שמא נחש וכיוצא בו נשכו. ואפלו ראה צפור או עכבר יושב ומנגר - הרי אלו אסורין, שמא במקום נקב נקב.

ג. תאנה או ענב שנשל העקץ שלהן, אין בהן משום גלוי; לפיכך, אוכל אדם תאנים וענבים בליה, ואינו חושש. תאנה נקרה שיבשה ונעשית גרוגרת, ותקרה נקורה שיבשה - שתיהן מתרות.

ד. אסור לאדם לתן מעות או דינרין לתוף פיו; שמא יש עליהם רק יבש של מפי שחין או מצרעין, או זעה - שכל זעת האדם סם המות, חוץ מזעת הפנים.

ה. וכן לא יתן אדם פס [כף] ידו תחת שחיו - שמא נגע בידו במצרע או בסם רע, שהדיים עסקניות. ולא יתן התבשיל תחת המטה, אף על פי שהוא עוסק בסעודה, שמא יפל בו דבר המזיק, והוא אינו רואה.

ו. וכן לא ינעץ הספין בתוף האתרוג או בתוף הצנון - שמא יפל אדם על חדה, וימות. וכן אסור לאדם לעבר תחת קיר נטוי, או על גשר רעוע, או להכנס לחרבה; וכן כל כיוצא באלו משאר הסכנות, אסור לעמד במקומן.

ז. וכן אסור ליהודי להתיחד עם הגויים, מפני שהן תשודין על שפילות דמים. ולא יתלוה עמהן בדרך; פגע בגוי בדרך, מחזירו לימינו [מפנהו]. היו עולין במעלה או יורדים בירידה - לא יהיה ישראל למטה והגוי למעלה, אלא ישראל למעלה והגוי למטה; שמא יפל עליו להמתו. ואל ישח [יכוף] לפניו, שמא ירץ [ירוצץ] את גלגלתו.

ח. אם שאלו: 'לאן אתה הולך?' ירחיב לו את הדרך [יאמר לו מקום מרוחק], בדרך שהרחיב יעקב לעשו, שנגאמר: "עד אשר אבא אל אדני שעירה".

ט. אסור לקח רפואה מן הגוי, אלא אם כן נתיאשו ממנו שיחיה; ואסור להתרפאת מן המין, ואף על פי שנתיאשו ממנו - שמא ימשכו אתריו. ומתיר לקח רפואה מן הגויים לכהמה, או למכה שבגוף מבחוץ, כגון מלוגמה ורטיה [תחבושות שונות]; ואם היתה מכה של סכנה, אסור לקח ממנו. וכל מכה שמחללין עליה את השבת, אין מתרפאין מהן.

י. ומתיר לשאל לרופא גוי, ויאמר לו: 'סם פלוני יפה לך, וכך וכך תעשה'; אכל לא יקח ממנו.

יא. ואסור להסתפר מהן ברשות היחיד, שמא יהרגנו. ואם היה אדם חשוב - מתיר, מפני שהוא מתירא להרגו. ואם דמה לגוי שהוא אדם חשוב, כדי שיפחד ממנו ולא יהרגנו - הרי זה מתיר להסתפר ממנו.

מצוה לפרק ולטען עמו, ולא יניחנו נוטה למות; שמה ישתהה בשביל ממונו, ויבוא לידי סכנה, והתורה הקפידה על נפשות ישראל, בין רשעים בין צדיקים, מאחר שהם נלויים אל ה' ומאמיניו בעקר הדת, שנאמר: "אמר אליהם, חי אני נאם ה' אלהים, אם אחפץ במות הרשע, כי אם בשוב רשע מדרכו, ותיזה".

בריף רחמנא דסייען.

נגמר ספר אחד עשר בעזרת שדי, ומגן פרקיו, שנים וששים: הלכות נזקי ממון, ארבעה עשר פרקים; הלכות גנבה, תשעה פרקים; הלכות גזלה ובאבדה, שמונה עשר פרקים; הלכות חובל ומזיק, שמונה פרקים; הלכות רוצח ושמירת נפש, שלשה עשר פרקים.

יום שני

בשם ה' אל עולם.

ראשית חכמה - קנה חכמה, ובכל קנייך קנה בינה.

ספר שנים עשר והוא ספר קנין

הלכות מכירה

יש בכללן חמש מצוות - אחת מצות עשה, וארבע מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) דין מקח וממכר; (ב) שלא יונה במקח וממכר; (ג) שלא יונה בדברים; (ד) שלא יונה גר צדק בממונו; (ה) שלא יונהו בדברים. ובאור מצוות אלו בפסקים אלו.

הלכות מכירה פרק א

א. המקח אינו נקנה בדברים, ואפלו העידו עליהם עדים. כיצד? 'בית זה אני מוכר לך', 'זין זה אני מוכר לך', 'עבד זה אני מוכר לך', ופסקו הדמים [וסיכמו מחיר], ורצה הלוקח ואמר 'קניתי', ורצה המוכר ואמר 'מכרתי', ואמרו לעדים: 'הווי עלינו עדים שמכר זה ושלקח זה' - הרי זה אינו כלום, וכאלו לא היתה ביניהם דברים מעולם. וכן בנותן מתנה ומקבלה.

ב. אכל אם נקנה המקח באחד מדברים שהוא נקנה בהן - קנה הלוקח, ואין צריכין עדים פלל; ואין אחד מהן יכול לחזור בו.

ג. ובמה יקנה המקח? הקרקע נקנית באחד משלשה דברים - בכסף, או בשטר, או בחזקה.

ד. כיצד בכסף? מכר לו בית או שדה, ונתן לו הדמים - קנה. במה דברים אמורים? במקום שאין כותבין את השטר; אבל במקום שדרכם לכתב שטר מכר, לא קנה עד שיקתב את השטר. ואין קרקע נקנית בפחות משנה פרוטה.

שהוא אחד משבעה ומחצה במיל; הנה רחוק ממנו יתר מזה, אינו זקוק לו.

ז. מצוה מן התורה לפרק עמו בחנם. אבל לטען עליו - הרי זו מצוה, ונוטל שכרו; וכן בשעה שמדדה עמו עד פרסה, יש לו שכר.

ח. מצא בהמת חברו רבוצה תחת משאה - אף על פי שאין הבעלים עמה, מצוה לפרק מעליה ולטען עליה, שנאמר: "עוב תעוב", "הקם תקים" - מפל מקום. אם בן למה נאמר "עמו"? שאם היה בעל הבהמה שם, והלך וישב לו ואמר לזה שפגע בו: 'הואיל ועליך מצוה, אם רצית לפרק לבדך, פרק' - הרי זה פטור, שנאמר: "עמו". ואם היה בעל הבהמה זקן או חולה, חייב לפרק ולטען לבדו.

ט. בהמת הגוי והמשא של ישראל - אם היה הגוי מחמר אחר בהמתו, אינו זקוק לה; ואם לאו, חייב לפרק ולטען, משום צער ישראל. וכן אם היתה הבהמה של ישראל, והמשאוי של גוי - חייב לפרק ולטען, משום צער ישראל. אבל בהמת הגוי ומשאו - אינו חייב להטפל בהן אלא משום איבה [שנאה].

י. תמרין שרגליו של אחד מהן [מהחמורים] רעועות - אין תמרינו רשאים להקדים ולעבר מעליו; נפל האיש, רשאים לעבר מעליו.

יא. הנה אחד טעון ואחד רוכב, וידחקם הדרך [הגיעו דרך צרה] - מעבירין את הרוכב מפני הטעון. אחד טעון ואחד ריקן, מעבירין את הריקן מפני הטעון. אחד רכוב ואחד ריקן, מעבירין את הריקן מפני הרכוב. שניהן טעונין, שניהן רכובין, שניהן ריקנין - עושין פשרה ביניהן.

יב. וכן שתי ספינות שהיו עוברות בנהר ופוגעות זו בזו, אם עוברות שתיהן בבת אחת טובעות, ואם עברו זו אחר זו עוברות, וכן שני גמלים שהיו עולים במעלה גבוהה ופגעו זה בזה, אם עוברין שניהן בבת אחת נופלין, ואם בזה אחר זה עולין - ביצד הן עושין? טעונה ושאינה טעונה, תדחה שאינה טעונה מפני הטעונה; קרובה ורחוקה [לנמל מוצאם], תדחה קרובה מפני שאינה קרובה. שתיהן רחוקות או שתיהן קרובות, שתיהן טעונות - הואיל וכלן בדיח אחד, הטל פשרה ביניהן, והן מעלות שכר זה לזה. וכן וכיוצא בו נאמר: "בצדק תשפט צמיתך".

יג. הפוגע בשנים - אחד רובץ תחת משאו, ואחד פרק מעליו ולא מצא מי שיטען עמו - מצוה לפרק בתחלה משום צער בעלי חיים, ואחר כך טוען. במה דברים אמורים? בשעה שונאין או שניהן אוהבים; אבל אם הנה אחד שונא ואחד אוהב - מצוה לטען עם השונא תחלה, כדי לכף את יצרו הרע.

יד. השונא שנאמר בתורה - הוא מישראל, לא מאמות העולם. והיאף יהיה לישראל שונא מישראל, והכתוב אומר "לא תשנא את אחיך בלבבך"? אמרו חכמים, כגון שראוהו לבדו שעבר עברה, והתרה בו ולא חזר - הרי זה מצוה לשנאו, עד שיעשה תשובה ויחזור מרשעו. ואף על פי שעדין לא עשה תשובה - אם מצאו נכהל במשאו -

בה, שטיחת הפרות, או העמדת הבהמה שם, וכיוצא בזה משאר התשמיש.

טז. המוכר שדה לחברו, ונכנס בה הלוקח וזרעה או נרה [חרש], או שאסף פרות האילן או זמרו [כרת ענפים], וכל פיוצא בדברים אלו - הרי זה קנה, שהרי החזיק; ואין אחד מהם יכול לחזור בו. וכן אם אסף המוכר סל של פרות ונתן ללוקח - קנה לוקח מיד בחזקה, שהרי גלה דעתו שהקנה לו שדה זו קנין גמור, ונעשו פרותיה שלו. **יז.** הגוי אינו קונה בחזקה, אלא בשטר הוא שקונה עם נתינת הפסף. וישאל הבא מתמת הגוי - הרי הוא כגוי, ואינו קונה אלא בשטר. כל המחבר לקרקע - הרי הוא לקרקע, כגון עובדים העומדות להפצר - הרי זה פמטלטלין לקניה, ויש להן אוניה.

יח. כשם שהקרקע נקנית בכסף ובשטר ובחזקה - כך שכירות הקרקע נקנית בכסף לבדו, או בשטר לבדו, או בחזקה; ואין אחד מהן יכול לחזור בו.

יט. המוכר לחברו עשר שדות בעשר מדינות - פיון שהחזיק באחת מהן, קנה כלן. ואפלו הייתה אחת מהן הר גבוה, והשניה מצולה [עמק], שהרי תשמיש זו אינה תשמיש זו - אף על פי כן פיון שהחזיק באחת מהן, קנה השאר.

כ. במה דברים אמורים? שנתן דמי פלן. אבל אם לא נתן דמי פלן, לא קנה אלא פנגד מעותיו; לפיכך אם היו הכל במתנה, קנה פלן. וכן בשכירות - פיון שהחזיק באחת מהן, קנה פלן כל זמן השכירות. היו מקצת הקרקעות במקבר, ומקצתן בשכירות - פיון שהחזיק בין בשכורה בין במקורה, קנה הכל.

הלכות מכירה פרק ב

א. עבד פנעני - הרי הוא כקרקע לקניה, ונקנה בכסף ובשטר או בחזקה.

ב. ומה היא החזקה בקנין עבדים? שישתמש בו כדרך שמשמשין בעבדים, בפני רבו. כיצד? התיר לו מנעלו, או שהנעיל לו מנעלו, או שהוליף כליו אחריו לבית המרחץ, או שהפשיטו, או סכו, או גרדו, או הלבישו, או הגביה את רבו - קנה; וכן אם הגביה הרב את העבד, קנהו.

ג. תקפו והביאו אצלו [בעל כרחו] - קנהו; שהעבדים נקנין במשיכה פזו. אבל אם קרא לעבד וכא אצלו, או שאמר לו רבו הראשון: 'לך אצל הלוקח', והלך אצלו - לא קנה; עד שימשכנו בתקיפה, או ישתמש בו כמו שבארנו. ואם החזיק בו שלא בפני הרב, צריך שיאמר לו: 'לך חזק וקנה'.

ד. עבד קטן - הרי הוא כבהמה, וקונין אותו בדברים שקונין בהן הבהמה ובדברים שקונין בהן העבדים; לפיכך נקנה במשיכה, אף על פי שלא תקפו.

ה. הבהמה, בין דקה בין גסה - נקנית במשיכה; אף על פי שאפשר להגביה אותה, לא הצריכוהו להגביה, מפני שמתחבטת בארץ. ואם הגביה, קנה. ומהגביה, קונין בכל

ה. התנה הלוקח ואמר: 'אם רציתי אקנה, בכסף אקנה, או בשטר אקנה', ונתן הפסף על תנאי זה - הרי זה קנין, ואין המוכר יכול לחזור בו מפני התנאי; והלוקח יכול לחזור בו עד שיתכתב את השטר. וכן אם התנה המוכר בזה. **ו.** האומר לחברו: 'תן מנה לפלוני וקנה ביתי לך' - פיון שנתן, קנה הפית מדין ערב.

ז. כיצד בשטר? כתב לו על הנזיר או על החרש או על העלה: 'שדי נתונה לך', 'שדי מכורה לך' - פיון שהגיע השטר לידו, קנה; אף על פי שאין שם עדים כלל, ואף על פי שאין השטר שונה כלום. במה דברים אמורים? במוכר שדהו מפני רעתה [שמעוניין למכור]; אבל בשאר הקרקעות - אף על פי שהגיע השטר של מוכר לידו, ואפלו היו בו עדים - לא קנה עד שיתן את הדמים.

ח. כיצד בחזקה? מכר לו בית או שדה, או נתן אותו מתנה - פיון שנעל או גדר או פרץ כל שהוא, והוא שיועיל במעשיו - הרי זה קנה. במה דברים אמורים? בשהחזיק בפני המוכר; אבל שלא בפני המוכר או הנותן, צריך שיאמר לו: 'לך חזק וקנה'; ואחר כך אם החזיק - קנה, אף על פי שאינו בפני הבעלים.

ט. והמוכר בית לחברו, ומסר לו את המפתח - הרי זה כמי שאמר לו: 'לך חזק וקנה', אף על פי שאינו בפני הבעלים; וכשיחזיק, יקנה. וכן המוכר את הבור - פיון שפסר לו דליו [הדלי שלוח], הרי זה כמי שאמר לו: 'לך חזק וקנה'; וכשיחזיק, יקנה.

י. כיצד המחזיק בנעילה קנה? כגון שמכר בית או חצר, והיה הפתח פתוח, ונעל הלוקח את הפתח וחזר ופתחו - הרי זה החזיק וקנה, שהרי נשתמש בו שמוש המועיל.

יא. כיצד המחזיק בגדירה כל שהוא קנה? כגון שהיה שם גדר, והיו עולין לו בנחת, והוסיף עליו כל שהוא והשלימו לעשרה, ונמצא שאין עולין לו אלא בדתק - הרי זה הועיל, וקנה. וכן אם הייתה שם פרצה והיו נכנסים בה בדתק, והרחיב בה כל שהוא עד שנמצא הנכנס נכנס ברוח - הרי הועיל, וקנה.

יב. נתן צרור [אבן] והועיל, כגון שסכר בו המים לשדה, או נטל צרור והועיל, כגון שפתח בנטילתו המים לשדה - הרי זה קנה. וכן כל פיוצא בזה.

יג. המוכר שדה לחברו בצד שדהו, או שנתנה לו במתנה - פיון שדש את המצר [השווה את אדמת הגבול] שבין שתי השדות ונעשו שתיהן בשדה אחת, קנה. אבל אם הלך בה לארפה ולרחבה, אין הלוקח זה מועיל כלום; ואם שביל ברמים מכר לו - הואיל ונעשה להלוף, קנה בהלוף.

יד. וכמה שעור רחב הדרך שיקנה בהלוכו? אם היה מסים במחיצות, קנה כדי שיגביה רגל ויניח רגל בצדה; ואם אין שם מחיצות, קנה ברחב כדי שתהיה על ראשו חבילה של שריגים ויסב בה.

טו. הייתה הקרקע צחיח [יבש] סלע שאין בה לא גדידה ולא פרצה, ואינה בת זריעה - הרי החזקה שקונה אותה

ג. הספינה - הואיל ואי אפשר להגביהה, ויש במשיכתה טרח גדול, ואינה נמשכת אלא לרבים - לא הצריכהו משיכה, אלא נקנית במסירה; וכן כל פיוצא בזה. ואם אמר לו המוכר: 'לך משף וקנה' - אינו קונה הספינה, עד שימשכנה בלה ויוציאנה מפל המקום שהיתה בו; שהרי הקפיד המוכר שלא יקנה זה אלא במשיכה.

ד. נמצאת למד, שהלוקח מטלטלין - אף על פי שנתן כל הדמים, יכול לחזור בו; וכן המוכר יכול לחזור בו, עד שיגביהה, או ימשף דבר שאינו בן הגבהה, או ימסר המוכר ללוקח דבר שאין דרכו להמשף. וכיון שהגביהה, או משף דבר שאין דרכו להגביהה, או נמסר לו דבר שאין דרכו להמשף - קנה, ואין אחד משניהן יכול לחזור בו; וכופין את הלוקח לתן את הדמים.

ה. ולמה תקנו חכמים דבר זה במטלטלין? גזרה, שמה יתן הלוקח דמי החפץ, וקדם שיגחנו יאבד באנס, כגון שנפלה דלקה ונשרף, או באו לסטים ונטלוהו; אם יהיה ברשות הלוקח, יהממה המוכר ולא יצילו. לפיכך העמידו חכמים ברשות המוכר, כדי שישתדל ויציל החפץ, שאם אבד, יהיה חייב לשלם.

ו. נמצאת אומר, שאם נתן דמי המקח ונאנס קדם שיגחנו, ואמר לו הלוקח: 'תן לי מקחי או החזר לי את מעותי', ואף על פי שיש עדים שאבד באנס, ולא היה במוכר כח להצילו ולא נתרשל בדבר זה - הרי זה מחזיר את הדמים, שהרי תקנו חכמים משיכה. לפיכך, אם היה ביתו של לוקח שיש בו החפץ הנמכר משכר למוכר, לא תקנו לו חכמים משיכה; שהרי המקח ברשות הלוקח הוא, ומשנתן את הדמים - נקנה המקח, ואין אחד מהן יכול לחזור בו.

ז. וכן השוכר את המקום שאותן המטלטלין הנמכרין מנחין בו - קנה, ואין אחד מהן יכול לחזור בו; ואף על פי שלא הגביהה ולא משף ולא נמסרו לו, שהרי נעשה ברשותו. וכבר בארנו ששכירות קרקע נקנית בכסף או בשטר או בחזקה.

ח. המקנה קרקע ומטלטלין כאחד - גיון שקנה הקרקע בכסף או בשטר או בחזקה, נקנו המטלטלין עמהם; בין שהיו שניהן במקב או במתנה, בין שמכר המטלטלין ונתן הקרקע, בין שמכר הקרקע ונתן המטלטלין - גיון שקנה הקרקע, קנה המטלטלין.

ט. במה דברים אמורים? בשיהו המטלטלין צבורין באותה קרקע; אבל אם היו במקום אחר, צריך שיאמר לו: 'קנה המטלטלין על גבי הקרקע'. אפלו היו המטלטלין במדינה אחרת, ואמר לו: 'קנה אותן על גבי קרקע פלונית' - גיון שקנה הקרקע, נקנו המטלטלין, ואף על פי שאינן צבורין בתוכה; ואם לא אמר לו: 'קנה על גבי קרקע', לא קנה. וקרקע כל שהוא, קונין על גבה כל מטלטלין שירצה.

י. הקנה השדה לאחד והמטלטלין לאחר - אף על פי שאמר לו: 'קנה המטלטלין על גבי הקרקע, והחזיק

מקום. אבל המשיכה, אין קונין בה אלא בסמטה, או בחצר של שניהם; ואין קונין בה ברשות הרבים, ולא בחצר שאינה של שניהם.

יא. כיצד קונין את הבהמה במשיכה? אין צריך לומר אם משכה והלכה או שרכב עליה והלכה בו, שקנה; אלא אפלו קרא לה ובאה, או שהבישה (הכה אותה) במקל ורצתה לפניו - גיון שעקרה וד ורגל, קניה; והוא שימשף בפני הבעלים, אבל אם משף שלא בפני הבעלים - צריך שיאמר לו קדם שימשף: 'לך משף וקנה'.

יב. המוכר עדר לחברו, או שנתנו לו במתנה - גיון שמסר לו משכוכית, והיא הבהמה המהלכת בראש העדר והכל נמשכים אחריה - אין צריך לומר לו 'משף וקנה'; שמסירת בהמה זו, כמי שאמר לו: 'לך משף וקנה' וכיון שמשף לו העדר - קנהו, אף על פי שמשף שלא בפניו.

יג. האומר לחברו: 'משף ותקנה', או 'חזק ותקנה', וכיוצא בדברים אלו, והלך ומשף או החזיק - לא קנה; שמשמע 'תקנה להבא', ועדין לא הקנה לו. אלא צריך המוכר או הנותן לומר לו: 'משף וקנה', או 'חזק וקנה', וכיוצא בדברים אלו, שמשמען שיקנה עתה בעת שימשף או יחזיק. האומר לחברו: 'משף פרה זו, ולא תקנה אלא לאחר שלשים יום', ומשף - לא קנה. ואם אמר לו: 'קנה מעכשיו ולאחר שלשים יום' - קנה, ואפלו היה עומדת באגס (מקום מרעה) ביום שלשים; שזה כמו שהקנה מעתה על תנאי, נעשה התנאי - נתקם הקנין. וכל האומר 'על מנת', כאומר 'מעכשיו'.

יד. המוכר בהמה לחברו, או נתנה לו במתנה, ואמר לו: 'קנה אותה בדרך שבני אדם קונין' - אם משף או הגביהה, קנה. אבל אם רכב עליה - אם בשדה, קנה; ובעיר, לא קנה, לפי שאין דרך בני אדם לרכב בעיר.

יט. לפיכך, אם היה אדם חשוב שדרכו לרכב בעיר, או אדם מזלזל ביותר (ללא ערך עצמי) שאינו מקפיד על הלוחו בעיר רוכב, כגון המטפלין בגדול הבהמות והעבדים, או שהיתה אשה, או שהיה ברשות הרבים שהרבים דוחקין שם - הרי זה קונה ברכיבה; והוא שתהלה בו.

הלכות מכירה פרק ג

א. אחד הבהמה, ואחד שאר כל המטלטלין - נקנין במעות, דין תורה; ומשנתן את המעות - קנה, ואין אחד מהן יכול לחזור בו. אבל חכמים תקנו שלא יקנו המטלטלין אלא בהגבהה, או במשיכת דבר שאין דרכו להגביהה.

ב. כיצד? המקבץ עצים או פשתן וכיוצא בהן, ונעשה מהן טעון (מטעון) גדול שאי אפשר להגביהו - אינו נקנה במשיכה, שהרי אפשר להתיר האגד ולהגביהו עץ עץ. וכן כל פיוצא בזה. אבל אם היה הטעון של פלפלין או אגוזים ושקדים וכיוצא בהן, והיה גדול שאין אחד יכול להגביהו - הרי זה נקנה במשיכה; שאם תירו, תתפרד ויהיה לו בו טרח גדול. וכן כל פיוצא בהן.

ב. כָּשֶׁם שֶׁאֵין כְּלִיו שֶׁל לֹקֵחַ קוֹנֶה לוֹ בְּרִשּׁוֹת מוֹכֵר - כִּף אֵין כְּלִיו שֶׁל מוֹכֵר קוֹנֶה לְלוֹקֵחַ, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּרִשּׁוֹת הַלֹּקֵחַ.

ג. מְסִירָה אֵינָה קוֹנֶה אֶלָּא בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וּבְחֶצֶר שֶׁאֵינָה שֶׁל שְׁנֵיהֶם. וְהַמְשִׁיכָה אֵינָה קוֹנֶה אֶלָּא בְּסִמְטָה, אוֹ בְּחֶצֶר שֶׁל שְׁנֵיהֶם. וְהַגְּבִיחָה קוֹנֶה בְּכָל מְקוֹם.

ד. דָּבָר הַנִּקְנָה בְּמִשְׁכָּה - אִם הָיָה בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וּמִשְׁכוֹ לְרִשּׁוֹת הַיְחִיד אוֹ לְסִמְטָה - פִּינּוֹן שֶׁהוֹצִיא מִקְצַת הַחֶפֶץ מְרִשּׁוֹת הַרְבִּים, קָנָה.

ה. טְעוֹן שֶׁל פְּרוֹת שֶׁהָיָה מִנְחַת בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וּמִשְׁכוֹ הַלֹּקֵחַ לְרִשּׁוֹתָו אוֹ לְסִמְטָה, אַחֵר שֶׁפָּסַק הַדְּמִים - קָנָה, אִף עַל פִּי שֶׁצִּדֵּין לֹא מֵדָד; וְכֵן אִם מֵדֵד הַלֹּקֵחַ בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, קָנָה רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן בְּהַגְּבִיחָה.

ו. הָיָה הַמוֹכֵר מוֹדֵד לְחוּף כְּלִיו שֶׁל לֹקֵחַ - לֹא קָנָה, שֶׁאֵין כְּלִיו שֶׁל לֹקֵחַ קוֹנֶה לוֹ בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים. הֵיוּ הַפְּרוֹת בְּרִשּׁוֹת הַלֹּקֵחַ - פִּינּוֹן שֶׁקָּבַל עָלָיו הַמוֹכֵר לְמִכְר - קָנָה לֹקֵחַ, וְאִף עַל פִּי שֶׁצִּדֵּין לֹא מֵדָד. הֵיוּ בְּרִשּׁוֹת הַמוֹכֵר, אוֹ בְּרִשּׁוֹת שֶׁהֵן מִפְּקָדִין אֶצְלוֹ - לֹא קָנָה לֹקֵחַ עַד שֶׁיִּגְבִּיחָה הַפְּרוֹת, אוֹ עַד שִׁיּוֹצִיאַן מְרִשּׁוֹתוֹ בְּשִׁכְרוֹת מְקוֹמָן וְכִיּוֹצֵא בוֹ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

ז. הֵיוּ הַפְּרוֹת בְּסִמְטָה אוֹ בְּחֶצֶר שֶׁל שְׁנֵיהֶם, וְאֶפְלוּ הֵיוּ בְּרִשּׁוֹת לֹקֵחַ, וְהָיָה בְּחוּף כְּלִיו שֶׁל מוֹכֵר, וְקָבַל עָלָיו הַמוֹכֵר לְמִכְר, וְהִתְחִיל הַמוֹכֵר לְמִדֵּד לְחוּף כְּלִיו שֶׁל מוֹכֵר - אִם אָמַר לוֹ: 'כּוֹר בְּשִׁלְשִׁים סָלַע אֲנִי מוֹכֵר לָךְ', יָכוֹל לְחֹזַר בוֹ וְאֶפְלוּ בְּסֵאָה אַחֲרֵיכֶן, הוֹאִיל וְעִדֵּין הַפְּרוֹת בְּכִלְיוֹ, וְלֹא גָמַר כָּל הַמִּדָּה, וְכִלְיוֹ שֶׁל מוֹכֵר אֵינּוּ קוֹנֶה לְלוֹקֵחַ אִף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּרִשּׁוֹת הַלֹּקֵחַ. וְאִם אָמַר לוֹ: 'כּוֹר בְּשִׁלְשִׁים סָאָה בְּסָלַע', רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן קָנָה; שְׁבִינּוֹן שֶׁפָּסְקוּ הַדְּמִים עַל כָּל סָאָה וְסָאָה, כָּל סָאָה שֶׁיִּגְבִּיחָה הַמוֹכֵר וְיַעֲרָה אוֹתָהּ נִגְמְרָה מְכִירְתָּהּ, הוֹאִיל וְאֵין הַפְּרוֹת בְּרִשּׁוֹת הַמוֹכֵר וְלֹא בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים; וְאִלוּ לֹא הֵיוּ הַפְּרוֹת בְּכִלְיוֹ שֶׁל מוֹכֵר, פִּינּוֹן שֶׁהֵן בְּרִשּׁוֹת לֹקֵחַ, קָנָה מִשְׁפָּסַק, וְאִף עַל פִּי שֶׁלֹּא מֵדָד, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

ח. וְכֵן הַמוֹכֵר יֵינּוּ אוֹ שִׁמְן לְחִבְרוֹ בְּסִמְטָה אוֹ בְּחֶצֶר שֶׁל שְׁנֵיהֶם, אוֹ בְּרִשּׁוֹת לֹקֵחַ, וְהֵיחָה הַמִּדָּה שֶׁל סָרְסוֹר [מַתוּוֹר] - עַד שֶׁלֹּא נִתְמַלְּאת הַמִּדָּה הָרִי לְמוֹכֵר; מִשְׁנַתְּמַלְּאת הַמִּדָּה - הָרִי הֵן בְּרִשּׁוֹת לֹקֵחַ, וְאֵין אֶחָד מֵהֶם יָכוֹל לְחֹזַר בוֹ.

ט. וְכֵן פְּרוֹת שֶׁהָיוּ צְבוּרִין בְּסִמְטָה אוֹ בְּחֶצֶר שֶׁל שְׁנֵיהֶם, וְהַמִּדָּה אֵינָה שֶׁל אֶחָד מֵהֶן, וְהָיָה הַמוֹכֵר מוֹדֵד - עַד שֶׁלֹּא נִתְמַלְּאת הַמִּדָּה, הָרִי הֵיא בְּרִשּׁוֹת מוֹכֵר; וּמִשְׁנַתְּמַלְּאת הַמִּדָּה, הָרִי הֵיא שֶׁל לֹקֵחַ.

י. הֵיחָה הַמִּדָּה שֶׁל אֶחָד מֵהֶן, וְהָיָה בֵּה רִשְׁמִין לִידַע חֲצִיָּה, וְשִׁלְשָׁה, וְרִבְעִיָּה, וְכִיּוֹצֵא בֵּהן - פִּינּוֹן שֶׁהִגִּיעַ לְרִשְׁם מִן הַרִשְׁמִין, קָנָה רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן, וְאִף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְמַלְּאת הַמִּדָּה; שֶׁכָּל רִשְׁם מֵהֵן מִדָּה בְּפִנֵּי עֲצָמָה - שֶׁהָרִי שֶׁל אֶחָד מֵהֶם הֵיא הַמִּדָּה, וְהוּא סוּמָף עַל הַרִשְׁמִין שֶׁבֵּה.

יא. זֶה כָּל גְּדוּל יִהְיֶה בְּיָדְךָ: הַקּוֹנֶה אֶת הַמַּטְלָטְלִין - אִם פָּסַק הַדְּמִים וְאַחֵר כִּף הַגְּבִיחָה, קָנָה. וְאִם הַגְּבִיחָה תִּחְלָה

הָאֶחָד בְּקִרְעָה - לֹא קָנָה הַשְּׁנִי הַמַּטְלָטְלִין. וְאִם תִּפְשֹׁן אַחֵר שֶׁחֹזַר בוֹ הַמִּקְנָה - אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָן מִיָּדוֹ, שֶׁהָרִי תִּפְשֹׁן אַחֵר שֶׁקָּנָה חִבְרוֹ הַקִּרְעָה שֶׁנִּקְנְנוּ אֵלָיו עַל גְּבִיחָה.

יא. הַמִּקְנָה עֲבָדִים וְקִרְעוֹת כְּאֶחָד - הַחֲזִיק בְּעֲבָדִים, לֹא קָנָה הַקִּרְעוֹת. הַחֲזִיק בְּקִרְעוֹת, לֹא קָנָה הַעֲבָדִים, עַד שֶׁיְהִי עוֹמְדִין בְּחוּף הַקִּרְעָה; וְאִף עַל פִּי שֶׁאָמַר לוֹ: 'קָנָה עֲבָדִים עַל גַּב הַקִּרְעָה', לֹא קָנָה עַד שֶׁיְהִי בְּחוּבָה - שֶׁהַעֲבָד מֵהֵלֶף לְדַעַת עֲצָמוֹ.

יב. הַמִּקְנָה עֲבָדִים וּמַטְלָטְלִין כְּאֶחָד - מִשְׁף הַמַּטְלָטְלִין, לֹא קָנָה הַעֲבָדִים. הַחֲזִיק בְּעֲבָדִים - לֹא קָנָה הַמַּטְלָטְלִין, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה הַמַּטְלָטְלִין עַל גַּב הַעֲבָד; וְהוּא שֶׁיְהִי קְפוּת, שֶׁהָרִי אֵינּוּ יָכוֹל לְהֵלֶף.

יג. הַמִּקְנָה בְּהֵמָה וְכִלִּים שֶׁעַל גְּבִיחָה כְּאֶחָד - אִף עַל פִּי שֶׁמִּשְׁף הַבְּהֵמָה וְהַקְּנִיָּה, לֹא קָנָה הַכִּלִּים שֶׁעָלָיָה; עַד שֶׁיִּגְבִּיחָה, אוֹ יִמְשֹׁף הַכִּלִּים עֲצָמָן אִם אֵין דָּרְכָן לְהַגְּבִיחָה - שֶׁהַבְּהֵמָה כְּחֶצֶר הַמַּתְהַלֶּכֶת הֵיא, וְאֵין מֵה שֶׁבְּחוּבָה קָנוּ לְבַעֲלָיָה. לְפִיכָף, אִם הֵיחָה הַבְּהֵמָה כְּפוּתָהּ, קָנָה אִף כִּלִּים שֶׁעָלָיָה.

יד. אָמַר לוֹ הַמִּקְנָה: 'מִשְׁף בְּהֵמָה זֶה וְקָנָה כִּלִּים שֶׁעָלָיָה' - הוֹאִיל וְלֹא הִקְנָה לוֹ גּוֹף הַבְּהֵמָה, אִף עַל פִּי שֶׁמִּשְׁכָּה וְהֵיא כְּפוּתָהּ, לֹא קָנָה כִּלִּים שֶׁעָלָיָה, עַד שֶׁיִּמְשֹׁף הַכִּלִּים עֲצָמָן.

טו. הָיָה עֲצִיץ נָקוּב לְאֶחָד, וְהָיָה הַזָּרְעִים שָׂבוּ לְאֶחָד - הַקָּנָה הַעֲצִיץ לְבַעַל הַזָּרְעִים - פִּינּוֹן שֶׁמִּשְׁף, קָנָה; הַקָּנָה הַזָּרְעִים לְבַעַל הַעֲצִיץ - לֹא קָנָה, עַד שֶׁיְחִזִּיק בְּזָרְעִים עֲצָמָן.

טז. הָיָה הַעֲצִיץ וְהַזָּרְעִים שָׂבוּ לְאֶחָד, וְהַקָּנָה הַכֹּל לְאֶחָד - הַחֲזִיק בְּעֲצִיץ לְקָנוֹת הַזָּרְעִים, אִף הַעֲצִיץ לֹא קָנָה; הַחֲזִיק בְּזָרְעִים, קָנָה הַעֲצִיץ. וְזוֹ הֵיא שֶׁשְׁנוֹ: נִכְסִים שֶׁאֵין לָהֶם אַחֲרֵיאוֹת נִקְנִים עִם נִכְסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אַחֲרֵיאוֹת, שֶׁהַזָּרְעִים שֶׁבְּעֲצִיץ נָקוּב בְּזָרְעִים בְּאֶרֶץ, וְכָל הַמְּחַפֵּר לְקִרְעָה - כְּקִרְעָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

יז. כִּכָּר בְּאֲרָנוּ, שֶׁכָּל הָעוֹמֵד לְהַבְּצֵר - הָרִי הוּא כְּבָצוּר, וְאֵינּוּ נִקְנָה אֶלָּא בְּהַגְּבִיחָה אוֹ בְּשִׂאָר דְּבָרִים שֶׁנִּקְנִין בֵּהֵן הַמַּטְלָטְלִין.

יח. פִּשְׁתָּן שֶׁהוּא מְחַבֵּר לְקִרְעָה, וְיָבֵשׁ וְאֵינּוּ צָרִיף לְקִרְעָה, וְאָמַר לוֹ: 'יִפֶּה [תַּקוּן] לִי קִרְעָה כָּל שֶׁהוּא, וְקָנָה כָּל מֵה שֶׁעָלָיָה' - פִּינּוֹן שֶׁתִּלְשׁ כָּל שֶׁהוּא, קָנָה הַכֹּל מִפְּנֵי תְּנָאִי זֶה; וְאֶבֶל אִם הִקְנָה לוֹ הַפִּשְׁתָּן הֵזָה בְּמִכְר אוֹ בְּמַתָּנָה - לֹא קָנָה אֶלָּא מֵה שֶׁתִּלְשׁ, שֶׁהָרִי הַגְּבִיחָה. וְכֵן כָּל פִּיּוֹצָא בְּזֶה.

יום שלישי

הַלְכוֹת מְכִירָה פָּרֶק ד

א. כְּלִיו שֶׁל אָדָם - כָּל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְהַנִּיחוֹ, קוֹנֶה לוֹ; וְכֵינּוּן שֶׁנַּעֲשׂוּ הַמַּטְלָטְלִין בְּחוּף הַכִּלִּי, אֵין אֶחָד מֵהֶן יָכוֹל לְחֹזַר בוֹ, וְהָיָה זֶה כְּמוֹ שֶׁהַגְּבִיחָה, אוֹ כְּמוֹ שֶׁהִנְחוּ בְּחוּף בֵּיתוֹ. לְפִיכָף, אֵין כְּלִיו שֶׁל אָדָם קוֹנֶה לוֹ בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וְלֹא בְּרִשּׁוֹת הַמוֹכֵר, אֶלָּא אִם אָמַר לוֹ הַמִּקְנָה: 'לָךְ וְקָנָה בְּכִלִּי זֶה'. וְכֵן אִם קָנָה הַכִּלִּי תִּחְלָה וְהַגְּבִיחוֹ, וְאַחֵר כִּף הַנִּיחוֹ שֶׁם בְּרִשּׁוֹת הַמוֹכֵר, וְחֹזַר וְקָנָה מִמֶּנּוּ הַפְּרוֹת - פִּינּוֹן שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּחוּף הַכִּלִּי הֵזָה, קָנָה אוֹתָן; שֶׁמִּפְּנֵי הַנָּאִת הַמוֹכֵר בְּמִכִּירַת הַכִּלִּי, אֵינּוּ מִקְפִּיד עַל מְקוֹמוֹ.

דבר שאינו מצוי הוא, ולא הצריכו בו משיכה. אבל אם היה לו חוב עליו שלא מחמת המכר, ואמר לו: 'מכר לי מטלטלין בחוב שיש לי אצלך', ורצו שניהם - לא קנה; עד שגיבית, או ימשך דבר שאין דרכו להגיבית, או יקנה באחד מן הדרכים שהמטלטלין נקנין בהן.

ה. הפרקעות והעבדים והבהמה ושאר כל המטלטלין - כל אחד מהן נקנה בחליפין, והוא הנקרא 'קנין'. ועקר הדבר הזאת, שיתן הקונה למקנה כלי כל שהוא, ויאמר לו: 'קנה כלי זה חלף החצר או היין או הבהמה או העבד שמכרת לי בכך וכך': כיון שהגיבית המוכר את הכלי, וקנהו - קנה הלוקח אותו הפרקע או אותן המטלטלין, אף על פי שעדין לא משכן ולא נתן הדמים; ואין אחד מהן יכול לחזור בו.

ו. אין קונין אלא בכלי, ואף על פי שאין בו שנה פרוטה; ואין קונין בדבר שהוא אסור בהנחה, ולא בפרות, ולא במטבע. ואין קונין בכליו של מוכר, אלא בכלי הלוקח.

ז. הקנה אחד כלי למוכר כדי שיקנה הלוקח אותו הממכר, וזה הלוקח; ואף על פי שהקנה לו הכלי על מנת להחזירו, נקנה המקח וזכה בו הלוקח, שהמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה. אף על פי שלא תפס המוכר כל הכלי שקנהו חלף ממכרו, אלא אחז מקצתו ואחז המקנה לו מקצתו - קנה הלוקח; והוא שיאחז ממנו כדי שעור כלי, או יאחזנו אחיזה שהוא יכול לנתק את כל הכלי מיד המקנה לו. לפיכך, אם הקנה לו במקצת הבגד, צריך שיאחזו מן הבגד כדי שלש אצבעות; שאם יפסק ממקום שאחזו, הרי הוא כלי בפני עצמו - ששלש אצבעות מן הבגד קרוי כלי, כמו שבארנו בענין טמאת בגדים. וכן אם אחז פחות משלש, והיה יכול לנתק כל הכלי - קנה.

ח. זה שפותבין בשטרות: 'וקנינו מפלוני בכלי הפשר לקנות בו' - 'בכלי', להוציא הפרות וכיוצא בהן; 'הפשר', להוציא אסורי הנגה; 'לקנות בו', להוציא כליו של מוכר.

ט. זה הקנין, אינו צריך להיות בפני עדים, אלא אם היה בינו ובינו חבירו, קנה; שלא הצריכה תורה עדים בדיני ממונות אלא לכופר [למכחיש]; אבל המוכר או הנותן או השוכר או המשאיל וכיוצא בהן, אינו צריך עדים. וכיון שקנה הקונה בדרך מן הדרכים שקונין בהן - בין בהגבחה, בין במשיכה ומסירה, בין בקנין, בין בכסף או בשטר או בחזקה - קנה, ואף על פי שאין שם עדים.

י. המוכר או הנותן שקנו מידו - יש לכל אחד מהן לחזור בו כל זמן שעסיקין באותו ענין, ואף על פי שהקנין בפני עדים; ואם הפסיק הענין - אין אחד מהן יכול לחזור בו, אף על פי שאין ביניהם עדים. וכשם שחוזר המוכר והנותן, כך חוזר הלוקח והמקבל כל זמן שעסיקין באותו ענין, מה שאין כן בשאר דרכי ההקנה.

יא. יש דברים הרבה שאין צריכין קנין, ואין לקנין בהן טעם - כגון המשתחרר את עבדו, או המגרש את אשתו, או העושה שליח, או המוסר מודעה, או המבטל מודעה, או

והניח, ואחר כך פסק הדמים - לא קנה באותה ההגבחה; עד שגיבית אחר שפסק, או ימשך דבר שאין דרכו להגיבית. יב. היה דבר הנמכר דמיו קצובין וידועין, והגיביתו - קנהו, אף על פי שפסק אחר שהגיבית. והוא הדין בשאר דברים שקונין בהם המטלטלין, שצריך לקנות בהן אחר שפסק הדמים, אלא אם כן היו דמיו קצובין, כמו שבארנו. יג. לפיכך, המושך חמרין ופועלין והכניסין לתוך ביתו, ומדד עד שלא פסק הדמים - אפלו היה הלוקח הוא המודד, או שפסק הדמים ואחר כך מדד המוכר - שניהן יכולין לחזור בהן. פרקן הלוקח, והכניסין לתוך ביתו - אם פסק הדמים, ואחר כך מדד המוכר - אין שניהן יכולין לחזור בהן, שהרי סמכה דעתו למכור. ואם מדד עד שלא פסק - שניהן יכולין לחזור בהן, שהרי לא סמכה דעתו עדין למכור, ואפלו מדד הלוקח.

יד. הנוטל כלי מן האמן על מנת לבקרו [לבדוק] - אם היו דמיו קצובין ונאנס בידו [ונשבר], חייב בדמיו; הואיל ודמיו קצובין, מצת שהגיביתו נעשה ברשותו; והוא שגיביתו כדי לקנות את כלו, והיה אותו החפץ הנמכר חייב על הלוקח. אבל חפץ שהמוכר קץ [מאס] בו, והוא מבקש ורודף למכרו - הרי הוא ברשות המוכר עד שפסק הדמים, ויגיביתו הלוקח אחר שפסק.

טו. אחד המושך או המגיבית או המחזיק בעצמו, או שאמר לאחר להגיבית או למשך לו או להחזיק לו - הרי זה זכה לו. וכן בשאר דרכי ההקנה.

הלכות מכירה פרק ה

א. כל המטלטלין קונין זה את זה. ביצד? החליף פרה בתמור, או יין בשמן - אף על פי שמקפידין על הדמים ושערו כמה שנה זה וכמה שנה זה, ואחר כך החליפו - כיון שמשך האחד או הגביהו, קנה השני המטלטלין האחרות בכל מקום שהן, ונעשו ברשותו, ואף על פי שעדין לא משכן.

ב. החליף תמור בפרה וטלה, ומשך את הפרה ועדין לא משך את הטלה - לא קנה, שאין כאן משיכה גמורה. וכן כל כיוצא בהן.

ג. דמים שאין מקפידין עליהן - הרי הן כשאר מטלטלין, וקונין. ביצד? הרי שחפן [אסר] מעות בלא משקל ולא מנין, אלא נטלן אכסרה [באומדן], ואמר לו: 'מכר לי פרתך או יין זה באלו', ונתן לו את הדמים - קנה, ואין אחד מהן יכול לחזור בו; שנה דבר שאינו מצוי הוא, ולא הצריכו בו משיכה.

ד. וכן ראובן שמכר מטלטלין לשמעון בתמשים זוו, וקנה שמעון המטלטלין ונתחייב בדמים, ואחר שנתחייב שמעון בתמשים זוו אלו, היו לו יין או בהמה ועבד וכיוצא בהן משאר המטלטלין, והיה רוצה למכרן, ואמר לו ראובן: 'מכר אותן לי בתמשים זוו שיש לי בדרך דמי המכר', ואמר לו: 'הין' - קנה ראובן המטלטלין בכל מקום שהן, ואף על פי שלא משך ולא הגיבית; שגם זה

הדינרין שאינן יוצאין [חדלו להשתמש בהם] באותה המדינה, ואין נושאים ונותנים בהן עד שמשנין אותן למטבע אחר - הרי הן כפרות לכל דבר, ונקנין בקנין, וקונין את המעות, ואין המעות קונות אותן כשאר כל הפרות.

ז. המטבע - אין לו דרך שיזכה בו מי שאינו ברשותו, אלא על גבי הקרקע; כגון שיזכה הקרקע ועל גבי המעות, או שישכר את מקום המעות - כיון שזכה בקרקע בכסף או בשטר או בחזקה או בקנין, זכה במעות. והוא שיהיה אותן המעות קימין, כגון שהיה מפקדין במקום אחר. אבל ראובן שהיה לו חוב על שמעון, והקנה ללוי קרקע ועל גבי חוב שיש לו אצל שמעון - יראה לי שלא קנה החוב.

ח. היו עומדים שלשפן, ואמר לו: 'מנה שיש לי בידך, בין פקדון בין מלוה, תגה לזה' - קנה לוי, ואין אחד משלשפן יכול לחזור בו. ודבר זה אמרו חכמים שהיא הלכה שאין לה טעם, לפיכך אין למדין ממנה לדין אחר.

ט. היה ראובן חייב לשמעון מאה זוז, ואמר ללוי: 'תן לשמעון מאה זוז שאני חייב לו, עד שאאתן לך או עד שאעשה עמך חשבון', ואמר לו: 'הין', וקבל שמעון - כל אחד משלשפן יכול לחזור בו, ואפלו פרע לוי לשמעון מקצת חובו; לפיכך אם לא פרע לוי לשמעון, חוזר שמעון ותובע את ראובן בשאר חובו.

י. המוכר שטר חוב לחברו, או נתנו לו במתנה - אינו נקנה במסירת השטר לידו; שלא מכר אלא הראייה שבו, ואין הראייה נתפשת ביד.

יא. וכיצד יקנה השטר? שיתכתב לו המקנה: 'קנה שטר פלוני וכל שעבוד שבו', וימסר לו השטר; ונמצא שנקנה בכתיבה ומסירה. ואינו צריך עדים לענין קניתו, אבל צריך עדים לענין תביעה, שהרי הנתבע אומר לו: 'מי יאמר שבעל דברים שלי כתב ומסר לך? !'

יב. קנין השטרות בדרך הזאת, מדברי סופרים; אבל מן התורה, אין הראיות נקנות, אלא גוף הדבר הקנוי בלבד. לפיכך, המוכר שטר חוב לחברו - עדין יכול למחלו, ואפלו יורשו מוחלו.

יג. האשה שהכניסה שטר חוב לבעלה - אינה יכולה למחלו אלא מדעת בעלה, מפני שידה פירו.

יד. המקנה לחברו קרקע כל שהוא, והקנה לו על גבי שטר חוב - הרי זה קנה השטר בכל מקום שהוא, בלא כתיבה ובלא מסירה; ויראה לי, שגם זה יכול למחלו אחר שפכר. וכן המוכר קרקע, וכתב השטר ואין הלוקח עמו - כיון שהחזיק הלוקח בקרקע, נקנה השטר בכל מקום שהוא.

טו. האומר: 'זכו בשדה זו לפלוני, וכתבו לו את השטר', והחזיק הזוכה לו בקרקע - יש לנותן לחזור בשטר עד שיגיע ליד בעל המתנה, אף על פי שאינו יכול לחזור בשדה.

טז. אמר להם: 'זכו לו בשדה, על מנת שתכתבו לו את השטר' - אף על פי שהחזיקו לו בשדה, חוזר בזה ויבזה, עד שיגיע שטר המתנה לידי מקבל המתנה.

המוחל לחברו חוב או פקדון שיש לו בידו, וכל פיוצא בדברים אלו.

יב. נהגו רב המקומות להקנות למקצת אלו הדברים וכיוצא בהן, ואומרים: 'וקנינו מפלוני שעשה פלוני שליח', או 'שמחל לפלוני חוב שיש לו אצלו', או 'שפטל המודעה שמסר על גט זה', וכיוצא באלו, אף על פי שאינו צריך.

יג. קנין זה שנהגו להקנות באלו הדברים - אינו מועיל כלום, אלא להודיע שאינו אומר דברים אלו כמשחק ומתהל, אלא שגמר בלבבו ואחר כך אמר; לפיכך אם אמר: 'בכל שלם אני אמרתי, וגמתי לעשות דבר זה' - אין צריך דבר אחר כלל.

יד. הדברים שאין בהן ממש, אין הקנין מועיל בהן. כיצד? הרי שכתב בשטר: 'קנינו מפלוני שלחן בסחורה עם פלוני', או 'שיחלקו החצר שביניהן', או 'שישתתפו שניהן באמנות', וכיוצא בדברים אלו פלן - הרי זה קנין דברים, ואינו מועיל כלום; שהרי לא הקנה לחברו דבר מסים וידוע, לא עקר ולא פרות עקר הידוע.

הלכות מכירה פרק ו

א. הפרות - אף על פי שאין קונין בהן כמו שבארנו, הרי נקנין בקנין בשאר המטלטלין. אבל המטבע - כשם שאין קונין בו, כך אינו נקנה בקנין; נמצא המטבע אינו נקנה בקנין, ואינו נעשה הוא עצמו קנין לקנות בו בשאר הדברים.

ב. לשונות [חתיכות] של זהב ושל כסף - הרי הן כעשיות של ברזל או של נחשת, והכל כשאר מטלטלין הן, ונקנין בקנין, וקונין זה את זה בהחלפה כמו שבארנו. אבל המטבעות של כסף, או דינרין של זהב, או המעות של נחשת - הרי פלן דמים פנגד שאר מטלטלין, והנותן את אחד מהן דמי מטלטלין לא קנה עד שימשוף או יגביה כמו שבארנו; ואין אחד מהן נקנה בקנין, ולא נעשה קנין.

ג. במה דברים אמורים? בזמן שקונה שאר מטלטלין באחד ממיני מטבעות אלו, או עבדים וקרקעות. אבל הדינרין של זהב לגבי מטבעות של כסף, הרי הן כפרות; וכן המעות של נחשת, כמו פרות לגבי מטבע של כסף.

ד. כיצד? נתן לו דינר של זהב בעשרים וחמשה דינר של כסף - נקנה הכסף אף על פי שעדין לא בא הכסף לידו, וחיב לתן לו חמשה ועשרים דינר של כסף לשפסק [כפי שקבע] עמו; אם חדשים, חדשים; ואם ישנים, ישנים. אבל אם נתן לו עשרים וחמשה כסף בדינר זהב - לא קנה, עד שיקח הדינר של זהב; וכל אחד מהן יכול לחזור בו.

ה. נתן לו שלשים אסר של נחשת בדינר כסף - נקנה הדינר של כסף, וחיב לתן לו כמו שפסק עמו; אם דינר חדש, חדש; ואם ישן, ישן. אבל אם נתן לו דינר של כסף בשלשים אסר - לא קנה, עד שיקח האסרות של נחשת; וכל אחד מהן יכול לחזור בו.

ו. וכן מעות הרעות שפסלתן המלכות או המדינה, או

יום רביעי

הלכות מכירה פ"ק ז

א. מי שנתן הדמים ולא משך הפרות - אף על פי שלא נקנו המטלטלין כמו שבארנו, כל החוזר בו, בין לוקח בין מוכר - לא עשה מצוה ישראל, ותיב לקבל 'מי שפרע'. ואפלו נתן הערבון בלבד - כל החוזר, מקבל 'מי שפרע'.
 ב. וכיצד מקבל 'מי שפרע'? אוררין אותו בבית דין, ואומרין: 'מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה וממצרים ששטבעו בים, הוא יפרע ממי שאינו עומד בדבורו'; ואחר כך יחזרו הדמים.
 ג. הנותן דמי המטלטלין, או מקצת הדמים, וחזר בו הלוקח, ואמר לו המוכר: 'בוא וטל את מעותיך' - הרי המעות אצלו כמו פקדון; ואם נגנבו או אבדו, אינו תיב באחריותו. אבל אם חזר בו המוכר - הרי המעות ברשותו, ותיב באחריותו, ואף על פי שחזר בו ואמר ללוקח: 'בוא וטל את שלך'; עד שיקבל עליו 'מי שפרע', ויאמר לו אחר כך: 'בוא וטל את שלך'.
 ד. מי שהיה לו חוב אצל חברו, ואמר לו: 'מכר לי חבית של זין בחוב שיש לי אצלך', ורצה המוכר - הרי זה כמי שנתן הדמים עתה, וכל החוזר בו מקבל 'מי שפרע'; לפיכך, אם מכר לו קרקע בחובו - אין אחד מהם יכול לחזר בו, אף על פי שאין מעות המלוה מצויות בשעת המכר.
 ה. הלוקח מתברר קרקע או עבדים או שאר מטלטלין, ופסקו הדמים, והניח משכונן על הדמים - לא קנה; וכל הרוצה לחזר משניהם - חוזר, ואינו תיב לקבל 'מי שפרע'.
 ו. מכר לו בדברים בלבד, ופסקו הדמים, ורשם הלוקח רשם על המקח, כדי שיהיה לו סימן ידוע שהוא שלו - אף על פי שלא נתן מן הדמים כלום - כל החוזר בו אחר שרשם, מקבל 'מי שפרע'. ואם מנהג המדינה הוא שיקנה הרשם קנן גמור - נקנה המקח, ואין אחד מהן יכול לחזר בו; ויהיה זה תיב לתן הדמים.
 ז. דבר ברור הוא, שאין דין זה אלא בשרשם בפני המוכר, או שאמר לו המוכר: 'לך ורשם על מקחך', שהרי גמר להקנותו, כמו שבארנו בחזקה ובמשיכה.
 ח. הנושא ונותן בדברים בלבד - הרי זה ראוי לו לעמוד בדבורו, אף על פי שלא לקח מן הדמים כלום ולא רשם ולא הניח משכונן. וכל החוזר בו, בין לוקח בין מוכר - אף על פי שאינו תיב לקבל 'מי שפרע' - הרי זה ממחסרי אמונה, ואין רוח חכמים נוחה הימנו.
 ט. וכן מי שאמר לחברו שיתן לו מתנה, ולא נתן - הרי זה ממחסרי אמונה. במה דברים אמורים? במתנה מועטת, שהרי סמכה דעתו של מקבל כשהכטיחו; אבל במתנה מרובה, אין בה חסרון אמונה, שהרי לא האמין זה שיתן לו דברים אלו, עד שיקנה אותן בדברים שקונין בהן.
 י. הנותן מעות לחברו לקנות לו קרקע או מטלטלין, והניח מעות חברו אצלו, והלך וקנה לעצמו במעותיו - מה שעשה עשוי, והרי הוא מקלל הרמאין.

יא. היה יודע שזה המוכר אוהב אותו ומכבדו, ומוכר לו, ואינו מוכר למשלחו - הרי זה מפר לקנות לעצמו, והוא שייחזר ויודיעו. ואם מפחד שמא יבוא אחר ויקדמנו לקנות - הרי זה קונה לעצמו, ואחר כך מודיעו.
 יב. הורו מקצת המורים, שאם קנה לעצמו במעות חברו אחר שוקפן עליו מלנה - הרי קנה לעצמו, ומקבלין ממנו כשאמר 'זקפתי אותן המעות על עצמי במלוה'. ואני אומר שאין דין זה דין אמת, אלא מקח של משלח, כמו שיתבאר בדין העסק.
 יג. שלשה שנתנו מעות לאחד לקנות להם המקח - אם היו המעות מערבות, וקנה במקצת הדמים - אף על פי שהיתה פונת השליח שזה שקנה לאחד מהן, הרי המקח של פלו; וחולקין אותו לפי מעותיהן.
 יד. היו מעות כל אחד מהן צרויין [קשורים] ונתנומין [בחותם הבעלים] - אף על פי שהיה בלב השליח הזה שיקנה המקח לכלם, לא קנה אלא זה שקנה המקח במעותיו בלבד.
הלכות מכירה פ"ק ח
 א. המוכר שדה לחברו באלף זהו, ונתן לו מקצת הדמים, והיה יוצא ונכנס ותובע שאר הדמים - אפלו לא נשאר לו אלא זהו אחד - לא קנה הלוקח את פלו, אף על פי שכתב את השטר או החזיק.
 ב. חזר בו הלוקח, יד מוכר על העליונה: רצה - אומר לו: 'הא לך מעותיך, או קנה מן הקרקע פנגד המעות שנתת'; ונותן לו מן הדבורית שבה. ואם חזר המוכר, יד הלוקח על העליונה: רצה - אומר לו: 'תן לי מעותי, או תן לי קרקע פנגד מעותי'; ונטל מן היפה שבה. ואם לא היה יוצא ונכנס ותובע - קנה לוקח את פלו, ואין אחד מהן יכול לחזר בו; ושאר הדמים עליו כשאר החובות.
 ג. מכר שדהו מפני רעתה [שהקרקע רעה] - אף על פי שהוא יוצא ונכנס ותובע שאר הדמים, קנה הכל, ואין הלוקח יכול לחזר בו; שזה שתובע ורודף, לא מפני שעדין לא גמר והקנה, אלא כדי שלא יחזר בו הלוקח.
 ד. וכן הדין במוכר מטלטלין - אף על פי שמשך הלוקח הפרות והוציאן לרשותו, והמוכר נכנס ויוצא על שאר הדמים - לא קנה; ויד החוזר בו על התחתונה, כמו שבארנו; אלא אם כן מכר מפני רעת ממכרו, הרי זה קנה הכל.
 ה. לקח שנה מאה במאמץ, והרי המוכר יוצא ונכנס ותובע שאר הדמים - הרי זה ספק אם הוא כמוכר שדהו מפני רעתה, ואינו תובע אלא מפני שמכר בליק, או אינו כמוכר שדהו מפני רעתה, וזה שתובע מפני שעדין לא גמר להקנותו עד שיקח כל הדמים. לפיכך הרוצה לחזר משניהם, אינו יכול לחזר; ואם תפש המוכר ממקח שמכר פנגד המעות שנשארו לו, אין מוציאין מידו.
 ו. הקונה דבר מחברו, ונתן לו את הדמים, וטעה במנין המעות, ולאחר זמן תבעו המוכר ואמר לו: 'מאה שנתת לי אינך אלא תשעים' - נקנה המקח ומחזיר לו העשרה, אפלו אחר כמה שנים; בין בקרקע בין במטלטלין.

ו. נתנו הדמים ולא משכו הפרות, והוילו הפרות - חוזרין; לא יהיה כח הדיוט חמור מהן. הוקרו - אם רצו המוכרים לחזר בהם, חוזרין ומקבלין 'מי שפרע': שאם יהיה דינם שיקנו בנתינת המעות - יאמר להם המוכר: 'נשךפו הפרות שלקחתם או אכדו באגס, וכבר נעשו ברשותכם משעת נתינת המעות'.

ז. בארבעה פרקים בשנה, העמידו דבריהם על דין תורה בכשר, מפני שהעם פלן צריכין לבשר; ואלו הם: ערב יום טוב האחרון של חג, וערב יום טוב הראשון של פסח, וערב העצרת, וערב ראש השנה. ביצד? היה לטבח שור, אפלו שנה מאה דינר, ולקח דינר אחד מן הלוקח כדי לתן לו בשר כשישחט, ולא נתקבצו לו כל דמי השור - אינו יכול לחזר בו, אלא משחיטין את הטבח בעל פרהו, וכופין אותו לשחט ולתן הבשר ללוקח; לפיכך אם מת השור, מת ברשות הלוקח.

יום חמישי

הלכות מכירה פָּרָק י

א. מי שאנסוהו עד שמכר ולקח את דמי המקח, אפלו תלוהו עד שמכר - ממכרו ממכר, בין במטלטלין בין בקרקעות; שמפני אגסו גמר ומקנה, ואף על פי שלא לקח הדמים בפני העדים. לפיכך, אם מסר מודעה קדם שימכר ואמר לשני עדים: 'דעו שזה שאני מוכר חפץ פלוני או שדה פלונית לפלוני, מפני שאני אנוס' - הרי הממכר בטל; ואפלו החזיק כמה שנים, מוציאין אותה מידו; ומחזיר את הדמים.

ב. וצריכין העדים לידע שהוא מוכר מפני האגס, ושהוא אנוס ודאי - לא שייסמכו על פיו. וכל מודעה שאין כתוב בה: 'אנו העדים ידענו שפלוני זה אנוס היה, אינה מודעה. ג. כמה דברים אמורים? במוכר או בעושה פשרה. אבל במתנה או במחילה - אם מסר מודעה קדם המתנה - אף על פי שאינו אנוס, הרי המתנה בטלה; שאין הולכין במתנה אלא אחר גלוי דעת הנותן - שאם אינו רוצה להקנות בכל לבו, לא קנה המקבל מתנה; והמחילה, מתנה היא.

ד. אחד האגס את חברו בשפהו או תלהו עד שמכר, או שהפחידו בדבר שאפשר לו לעשותו, בין ביד גויים בין בידו - הרי זה אגס. ומעשה באחד ששכר פרדס מחברו לעשר שנים, ולא היה שטר ביד המשפיר, ואחר שאכלו השוכר שלש שנים, אמר לו: 'אם לא תמכרנו לי, אכבש שטר שכירותו ואטען שהוא לקוח בידו'; ואמרו חכמים שזה אגס. וכן כל פיוצא בזה. לפיכך אם תבעו המשפיר בבית דין, וכפר בו וטען שהפרדס שלו, ואחר כך מסר המשפיר מודעה, ואחר כך מכר לשוכר שפפר בו - הרי הממכר בטל; שהרי יש לו עדים שהוא אנוס, והן העדים שפפר בו בבית דין בפניהם, והן עדי המודעה. וכן כל פיוצא בזה.

ז. האומר לחברו: 'כשאמכר שדה זו, הרי היא מכורה לך מעכשו במאה זו', וקנה מידו על כך, ולאחר זמן מכרה לאחר במאה - קנה הראשון. מכרה ביותר על מנה - קנה האחרון; שלא אמר לו אלא 'כשאמכר', שיהיה מוכר מדעתו תחלה, וזה לא היה רוצה למכר, ולא מכר אלא מפני התוספת שהוסיף זה על שניה; ונמצא כמי שנגאנס ומכר.

ח. אמר לו: 'כשאמכרנה, הרי היא קנויה לך מעכשו כמה שישומו אותה בית דין שלשה' - אפלו על פי שנים מן השלשה; אמר לו: 'כמו שאומרין שלשה', עד שיאמרו השלשה. וכן אם אמר לו: 'כמו שישומו אותה בית דין של ארבעה' - עד שישומו הארבעה פלן ויספירו, וימכר לאחר כמו שהספירו; ואחר כך יקנה הראשון. שמו אותה שלשה או ארבעה, ואמר המוכר: 'עד שיבואו שלשה אחרים או ארבעה וישומו' - אין שומעין לו, שהרי קנו מידו תחלה שמכר מעכשו.

הלכות מכירה פָּרָק ט

א. המוכר להקדש, ואמר לו הגובר: 'בכמה אתה מוכר חפץ זה?' ואמר: 'בעשרה' - אפלו היה שנה מאה - בין שאמר 'בעשרה', אינו יכול לחזר בו: שהאמירה לגבה כמסירה להדיוט.

ב. הגובר שקנה להקדש, או שמכר ההקדש - ידו על העליונה. ביצד? נתן דמים של הקדש, אף על פי שלא משך הפרות - אם הוקרו, קנה בדין תורה; ואם הוילו הפרות, חזר, שהרי לא משך, ולא יהיה כח הדיוט חמור מבח ההקדש. וכן אם מכר חפץ של הקדש, ומשכו הלוקח ולא נתן דמים, והויל החפץ - קנה, שלא יהיה כח הדיוט חמור מבח הקדש. ואם הוקר החפץ - חזר בו, שהרי לא לקח הגובר דמים, וההקדש אינו נקנה אלא בכסף, שנגאמר: 'ונתן את הכסף, וקם לו'; ואין הגובר חייב לקבל 'מי שפרע'.

ג. נכסי יתומים קטנים, הרי הן כהקדש. ביצד? יתומים שמכרו פרות ונמשכו מהן הפרות, ועדין לא לקחו הדמים, והוקרו הפרות - חוזרין בהן, שאין נכסי יתומים נקנין אלא בכסף כהקדש; והוילו הפרות, לא יהיה כח הדיוט יתר חמור מבחם.

ד. וכן אם לקחו הדמים, ועדין לא נמשכו פרותיהן, והוקרו - חוזרין כשאר ההדיוטות. אבל אם הוילו הפרות, ורצו הלוקחות לחזר בהן - חוזרין ומקבלין 'מי שפרע', כדינם עם שאר העם; שאם נחייב אותם לקח הפרות כדין תורה - הרי זו רעה ליתומים; שאם יהיה דינם כך, כשיצטרכו למכר לא ימצאו מי שיתן להם דמים.

ה. וכן יתומים שלקחו פרות, ומשכו הפרות ולא נתנו הדמים, והוקרו - לא יהיה כח הדיוט גדול מבחן. ואם הוילו הפרות, אינן חוזרין; שזו רעה להם: כשיצטרכו לקנות פרות, לא ימצאו מי שימכר להם.

לו: 'אם לא נתתי לך מכאן ועד יום פלוני, תן את שטרך', והגיע זמן, ולא נתן - לא יתן השליש את השטר, שזו אסמכתא היא.

ו. וכן כל התנאים שמתנין בני אדם ביניהן, אף על פי שהן בעדים ובשטר, 'אם יהיה כף או אם תעשה כף אתן לך מנה או אקנה לך בית זה, ואם לא יהיה או לא תעשה לא אקנה לך ולא אתן לך' - אף על פי שעשה או שהיה הדבר, לא קנה; שכל האומר 'אם יהיה' או 'אם לא יהיה' - לא גמר והקנה, שהרי דעתו עדין סומכת שמה יהיה או שמה לא יהיה.

ז. כל האומר: 'קנה מעכשיו' - אין פאן אסמכתא כלל, וקנה; שאלו לא גמר להקנותו, לא הקנהו מעכשיו. כיצד? 'אם באתי מכאן ועד יום פלוני, קנה בית זה מעכשיו', וקנו מידו על כף - הרי זה קנה, אם בא בתוך הזמן שקבע. וכן כל פיוצא בזה.

ח. מי שמכר חצרו או שדהו, ופרש בשעת מכירה שהוא מוכר כדי לילך למקום פלוני, או מפני המטר שנמנע, כדי לקנות חטים בדמי חצרו - הרי זה כמוכר על תנאי. לפיכך, אם ירד המטר אחר שמכר, או באו חשין והוולו, או נמנע הדרך לילך לאותה הארץ, או שלא נסתייע לו לעלות או לקנות החטים - הרי זה מחזיר אותן הדמים, ומחזיר לו קרקעו; שהרי פרש שאינו מוכר אלא לעשות דבר פלוני, והרי לא נעשה. וכן כל פיוצא בזה.

ט. אכל המוכר סתם - אף על פי שהיה בלבו שמפני כף וכף הוא מוכר, ואף על פי שמראין הדברים שאינו מוכר אלא לעשות כף וכף, ולא נעשה - אינו חוזר; שהרי לא פרש, ודברים שבלב אינן דברים.

י. מי שהקנה לחברו, והתנה עליו: 'על מנת שתתן מקח זה או תמכרנו לפלוני' - אם נתנו או מכרו לאותו פלוני, קנה; ואם לא קיים התנאי ומכרו לאחר, או שלא מכרו ולא נתנו בזמן שקבע לו - לא קנה. וכן המוכר או הלוקח שהתנה שיחזיר לו המקח בזמן פלוני, או כשישתן לו המעות - הרי המכר קיים, ויחזיר כשהתנה.

יא. מכר קרקע לחברו, והתנה המוכר ואמר ללוקח: 'כשיהיו לי מעות, תחזיר לי קרקע זו' - הרי הפרות של מוכר. מכר לו סתם, ואמר לו הלוקח מדעתו: 'כשיהיו לך מעות, תביאם לי ואני אחזיר לך קרקע זו' - הרי התנאי קיים, והלוקח אוכל פרות; ואין בזה אבק רבית, שהרי מדעתו חביב עצמו בתנאי זה.

יב. מעשה באשה ששלחה ראובן לקנות לה חצר משמעון שהיה קרובה, ואמר שמעון המוכר לראובן השליח: 'אם יהיו לי מעות, תחזיר לי פלונית קרובתי קרקע זו, והשיבו ראובן ואמר לו: 'אתה ופלונית קרובים כמו אחים', כלומר: הדבר קרוב שהיא תחזיר לך, ואינה מקפדת על זה. וכא מעשה זה לפני חכמים, ואמרו: הרי זה השליח לא קנה כלום, שהרי לא סמכה דעתו של קרוב זה על דברי השליח, מפני שלא השיבו תשובה ברורה; ונמצא שלא גמר ולא הקנה. וכן כל פיוצא בזה.

ה. במה דברים אמורים? באנס, שהרי הוא חמסן, מפני שפופה את המוכר למפר שלא לרצונו. אבל הגזל והחזק גזלן, ואחר כך לקח שדה שגזל - אין המוכר צריך למסר מודעה, כמו שבארנו בהלכות גזלה.

ו. עדי המודעה - יש להן לחתום הן עצמן באותו הממכר שנמסרה להם המודעה עליו, ואין בכך כלום. ואפלו אמר להם בפני האנס: 'ברצוני מכרתי, בלא אנס', הרי המודעה קיימת; כשם שאנסו שימכר בלא רצון, כך אנסו עד שאמר: 'ברצוני אני מוכר'.

ז. וכן אם הודה בפניהם שלקח הדמים אחר שמסר המודעה על כף, אינו חביב להחזיר כלום; שהאנס אנסו עד שיודה, והעדים כבר ידעו שהוא אנוס. אבל אם מנה הדמים בפניהם, חביב להחזיר.

ח. העירו עליו עדי הממכר שבטל המודעה, הרי המודעה בטלה; ואם אמר לעדי המודעה: 'היו יודעין, שכל קנין שאני לוקח לבטל המודעה ומודעה דמודעה שהפל בטל, ואיני אומר כף אלא מפני האנס שאתם יודעין, ואין בדעתי להקנות לזה האנס לעולם' - הרי הממכר בטל, ואף על פי שקנו מידו לבטל המודעה על הדרך שבארנו.

הלכות מכירה פרק יא

א. המקנה, בין קרקע בין מטלטלין, והתנה תנאין שאפשר לקיימן, בין שהתנה המקנה בין שהתנה הקונה - אם נתקיימו התנאין, נקנה הדבר שהקנה; ואם לא נתקיים התנאי, לא קנה. ויכבר בארנו משפטי התנאים בהלכות אישות.

ב. במה דברים אמורים? בשקנה בדרך מן הדרכים שקונין בהם, והרי יש עליו לקיים את התנאי. אבל אם לא קנה עתה, והתנה עמו שאם יתקיים תנאי זה יקנה, ואם לא יתקיים לא יקנה - אף על פי שנתקיים התנאי, לא קנה; שזו אסמכתא היא ועל סוחר זמן אחרו, שהרי סמך קנייתו לעשיית כף וכף; וכל אסמכתא אינה קונה, שהרי לא גמר בלבו להקנותו.

ג. כיצד? המוכר בית לחברו או נתנו לו במתנה על תנאי שילך עמו לירושלים ביום פלוני, והחזיק זה בבית מעתה - הרי זה קנה כשילך עמו לירושלים באותו היום; ואם עבר אותו היום ולא הלך, לא קנה. אבל אם התנה ואמר לו: 'אם תלך עמי לירושלים ביום פלוני, או אם תביא לי דבר פלוני, אתן לך בית זה, או אמכרנו לך בכך וכך', והלך עמו באותו היום, או הביא לו - אף על פי שהחזיק בבית אחר שקיים התנאי - לא קנה, שזו היא האסמכתא. וכן כל פיוצא בזה.

ד. לפיכך, הנותן ערבון לחברו ואמר לו: 'אם אני אחזר פי, ערבוני מחול לך', והלה אומר: 'ואם אני אחזר פי, אכפל לך ערבונך' - אם חזר בו הלוקח - קנה זה את הערבון, שהרי הוא תחת ידו; ואם חזר בו המוכר - אין מתיבין אותו לכפל הערבון, שזו אסמכתא היא ועדין לא קנה.

ה. וכן מי שפרע מקצת חובו, והשליש את השטר ואמר

שֶׁמִכֹּחַ שְׁוֵה שְׂשִׁים בְּחֻמְשֵׁים פְּחוֹת פְּרוּטָה - בְּטֵל הַמִּקְחָה, וְהַמִּתְאַנֶּה יְכוּל לְהַחְזִיר הַחֶפֶץ וְלֹא יִקְנֶה כֶּלֶל; אֲבָל הַמוֹנֶה אוֹתוֹ אֵינּוּ יְכוּל לְחַזֵּר אִם רָצָה זֶה וְקָבַל, אִף עַל פִּי שְׂבִטֵל הַמִּקְחָה. אֵינּוּ הַמוֹנֶה חַיֵּב לְהַחְזִיר, עַד שֶׁתִּהְיֶה הַהוֹנְנָה יְתָר עַל פְּרוּטָה; הִיתָה פְּרוּטָה בְּשׁוּה - אֵינּוּ מִחְזִיר, שְׂאִין הוֹנְנָה לְפְרוּטוֹת.

ה. עַד מָתַי יִהְיֶה לוֹ לְחַזֵּר וְלִתְבַע הַהוֹנְנָה, אוֹ לְבִטֵּל הַמִּקְחָה? עַד כְּדֵי שְׂפִירָאָה לְתַגְר אוֹ לְקָרֹבוֹ. וְאִם שָׁהָה יְתָר עַל זֶה - אֶפְלוּ לִקְחָה שְׁוֵה מֵאָה בְּמֵאֵתִים, אֵינּוּ חוֹזֵר.

ו. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּלוֹקַח, שְׁהָרִי הַמִּקְחָה בְּיָדוֹ וּמִרְאָהוּ. אֲבָל הַמוֹכֵר חוֹזֵר בְּהוֹנְנָה לְעוֹלָם; וְאֵינּוּ צָרִיף לומר בְּכִטּוּל מִקְחָה, שְׂאֵינּוּ יוֹדֵעַ דְּמֵי זֶה שְׂמִכֹּחַ עַד שְׂפִירָאָה כְּמוֹתוֹ שְׂנִמְכָּר. לְפִיכֵף, אִם הִנֵּה הַמִּקְחָה דְּבָר שְׂאִין בְּמֵינּוּ שְׂנוּי וְהוּא כֶּלֶל שְׁוֵה, כְּגוֹן הַפְּלִפְלִין וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן - הָרִי זֶה אֵינּוּ חוֹזֵר, אֲלֵא עַד כְּדֵי שְׂפִירָאָה עַל שְׂעַר שְׂבִישׁוּק בְּלִבָּהּ. ז. וְכֵן אִם נוֹדַע שְׂבִיא לִידוֹ כְּמִכְרוֹ, וְיָדַע שְׂטֻעָה וְלֹא תִבַע - אֵינּוּ יְכוּל לְחַזֵּר וְלִתְבַע, שְׁהָרִי מִחַל.

ח. כִּשְׂם שְׁהוֹנְנָה לְהַדְיוּט - כִּף הוֹנְנָה לְתַגְר, אִף עַל פִּי שְׁהוּא בְּקִי. וְכִשְׂם שְׁהוֹנְנָה בְּפִרוֹת וּבְכַהֲמָה, כִּף יֵשׁ הוֹנְנָה בְּמִטְבְּעוֹת.

ט. בִּיצַד? הָרִי שְׁהִיָּה דִינָר שֶׁל זֶהֱב בְּאַרְבַּעַה וְעֶשְׂרִים דִּינָר שֶׁל כֶּסֶף, וְצִרְפָּה [וְהַחֲלִיפָה] בְּעֶשְׂרִים דִּינָר, אוֹ בְּשִׁמּוֹנָה וְעֶשְׂרִים - הָרִי זֶה מִחְזִיר אֶת הַהוֹנְנָה; הִנֵּה יְתָר עַל זֶה [יּוֹתֵר מִשְׁמִית], בְּטֵל הַצְרוּף [הַחֲלִיפָה]; פְּחוֹת מִכָּאֵן [פְּחוֹת מִשְׁמִית], מִחִילָה.

י. וְכֵן אִם הִיתָה הַסְּלַע חֲסֵרָה שְׁתוּת, וְהָיוּ מוֹצִיאִין הַסְּלַעִים בְּמִנְיָן לֹא בְּמִשְׁקָל - מִחְזִיר הַהוֹנְנָה.

יא. עַד מָתַי יֵשׁ לוֹ לְהַחְזִיר הַדִּינָר אוֹ הַסְּלַע—בְּכַרְכִּים [בְּעֵרִים]? עַד כְּדֵי שְׂפִירָאָה לְשִׁלְחִנִי בְּכַפְרִים שְׂאִין הַשְּׁלַחְנִי מִצוּי שָׂם, יֵשׁ לוֹ לְהַחְזִיר עַד עַרְכֵי שְׂבִיתוֹת; שְׂאִין מִפִּיר הַסְּלַע וְחֲסֵרוֹנָה וְדַמְיָה אֲלֵא הַשְּׁלַחְנִי. וְהוּא הַדִּין לְמוֹכֵר סְפָרִים, אוֹ אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת - שְׂיֵשׁ לְלוֹקַח לְחַזֵּר, עַד כְּדֵי שְׂפִירָאָה אוֹתָם לְתַגְרִים הַבְּקִיאִין בְּהֵן כְּכֵל מְקוּם שְׁהֵן; שְׂאִין הַכֵּל בְּקִיאִים בְּדְבָרִים אֲלוֹ. לְפִיכֵף, אִם לֹא הִנֵּה מִפִּיר בְּאוֹתָהּ הַמְּדִינָה, וְהוֹלִיף הַמִּקְחָה לְמְקוּם אַחֵר, אוֹ שְׂבִיא הַבְּקִי לְאַחַר זְמַן מְרַבָּה, וְהוֹדִיעוּ שְׂטֻעָה - הָרִי זֶה חוֹזֵר.

יב. הַנּוֹתֵן סְלַע חֲסֵרָה לְחִבְרוֹ - אִם הִנֵּה מִפִּירָה, אֶפְלוּ לְאַחַר שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֹדֶשׁ - הָרִי זֶה מִחְזִירָה; וְאִם הִנֵּה אֶפְשָׁר לְהוֹצִיאָה עַל יְדֵי הַדְּחָק - אֵינּוּ יְכוּל לְהַחְזִירָה לְאַחַר זְמַן, אֲלֵא אִם כֵּן קָבְלָה מִמֶּנּוּ בְּמֵדַת חֲסִידוֹת.

יג. הַמוֹכֵר לְחִבְרוֹ שְׁוֵה אַרְבַּע בְּחֻמְשׁ, שְׁהָרִי הַמִּקְחָה בְּטֵל כְּמוֹ שְׂבִארְנוֹ, וְלֹא הַסְּפִיק לְהִרְאוֹתוֹ לְתַגְר אוֹ לְקָרֹבוֹ, עַד שְׁהוּקַר וְעִמַּד בְּשִׁבַע - לוֹקַח יְכוּל לְחַזֵּר בוֹ, וְלֹא הַמוֹכֵר; שְׁהָרִי הַלוֹקַח אוֹמֵר לְמוֹכֵר: 'אֵלּוּ לֹא הוֹנִיתִנִי, לֹא הִיִּיתִי יְכוּל לְחַזֵּר, וְעַתָּה שְׁהוֹנִיתִנִי תַחֲזוּר? ! הֵיאָף יִהְיֶה חַחוּטָא נִשְׁכָּר? !'

יד. וְכֵן מוֹכֵר שְׂמִכֹּחַ שְׁוֵה חֻמְשׁ בְּאַרְבַּע, וְזֵל וְעִמַּד בְּשִׁלְשׁ - מוֹכֵר יְכוּל לְחַזֵּר בוֹ, וְלֹא לוֹקַח; שְׁהָרִי אוֹמֵר לוֹ הַמוֹכֵר לְלוֹקַח: 'לֹא מִפְּנֵי שְׁהוֹנִיתִנִי תַחֲזוּר בִּי.'

יג. אֲסַמְכְּתָא שְׁקֵנוּ מִיָּדוֹ עֲלֶיהָ בְּבֵית דִּין חֲשׁוּב, הָרִי זֶה קוֹנֶה; וְהוּא שְׂפִירָאָה וְכִיּוֹתֵי בְּבֵית דִּין, וְהוּא שְׂלֵא יִהְיֶה אָנוּס. יד. בִּיצַד? הָרִי שְׁהַתְּפִים שְׁטָרוּ אוֹ שׁוֹכְרוּ בְּבֵית דִּין, וְקֵנוּ מִיָּדוֹ שְׂאֵם לֹא בָּא בְּיוֹם פְּלוּנִי יְנַתֵּן שְׁטָר זֶה לְכַעַל דִּינוֹ, וְהִגִּיעַ הַיּוֹם, וְלֹא בָּא - הָרִי אֵלּוּ נוֹתְנִין; וְאִם עֲכָבוּ נִהָר אוֹ חֲלִי מִלְּבוֹא, לֹא יִתְנוּ. וְכֵן כֵּל כִּיּוֹצֵא בְּזָה; וְהוּא שְׂפִירָאָה בְּבֵית דִּין חֲשׁוּב.

טו. הַמְּחִיב עֲצָמוֹ בְּמִמּוֹן לְאַחַר בְּלֵא תְּנֵאֵי כֶּלֶל - אִף עַל פִּי שְׂלֵא הִנֵּה חַיֵּב לוֹ כְּלוּם, הָרִי זֶה חַיֵּב; שְׁדָּבָר זֶה כְּמוֹ מִתְּנָה הוּא, וְאֵינּוּ אֲסַמְכְּתָא. בִּיצַד? הָאוֹמֵר לְעֵדִים: 'הָיוּ עֲלֵי עֵדִים שְׂאֵנִי חַיֵּב לְפְלוּנִי מְנָה', אוֹ שְׂפִירָאָה לֹא בְּפִנֵּי עֵדִים: 'הָרִי חַיֵּב לְךָ מְנָה בְּשְׁטָר', אִף עַל פִּי שְׂלֵא אָמַר 'אַתָּם עֵדִים' - הוֹאִיל וְאָמַר בְּשְׁטָר, הָרִי זֶה כְּמִי שְׂאָמַר 'הָיוּ עֲלֵי עֵדִים', וְחַיֵּב לְשֵׁלֵם, אִף עַל פִּי שְׂשִׁנְיָהֶם מוֹדִים וְהָעֵדִים יוֹדְעִים שְׂלֵא הִנֵּה לוֹ אֲצֵלוֹ כְּלוּם; שְׁהָרִי חַיֵּב עֲצָמוֹ, וְגַמֵּר וְשִׁעָבַד עֲצָמוֹ כְּמוֹ שְׂפִירָאָה הַעֲרַב. וְכֵן הוֹרוּ רַב הַגְּאוּנִים.

טז. חַיֵּב עֲצָמוֹ בְּדְבָר שְׂאֵינּוּ קָצוּב, כְּגוֹן שְׂאָמַר: 'הָרִינִי חַיֵּב לְזוֹן אוֹתָךְ אוֹ לְכַסּוֹתָךְ חֻמְשׁ שְׁנַיִם' - אִף עַל פִּי שְׁקֵנוּ מִיָּדוֹ, לֹא נִשְׁתַּעְבַּד; שְׁזוֹ כְּמוֹ מִתְּנָה הִיא, וְאֵינּוּ כָּאֵן דְּבָר יוֹדֵעַ וּמִצוּי שְׁנִתְּנוּ בְּמִתְּנָה. וְכֵן הוֹרוּ רַבּוֹתֵי.

יז. וּמִפְּנֵי מָה הַפּוֹסֵק עִם אִשְׁתּוֹ שְׂפִירָאָה זֵן אֶת בִּתּוֹ, חַיֵּב לְזוֹנָה? מִפְּנֵי שְׂפִירָאָה בְּשִׁעַת נִשׁוּאִין, וְהַדְּבָר דוֹמֵה לְדְבָרִים הַנִּקְנִין בְּאִמְרָה.

יח. כִּשְׁהָיוּ חֻמְשֵׁי סְפָרַד רוֹצִין לְהַקְנוֹת בְּאֲסַמְכְּתָא, כִּף הָיוּ עוֹשִׂין: קוֹנִין מְנָה שְׁהוּא חַיֵּב לְזָה מֵאָה דִּינָרִין, וְאַחַר שְׂחִיב עֲצָמוֹ, קוֹנִין מִבְּעַל חוֹבוֹ שְׂכָל זְמַן שְׂפִירָאָה כִּף אוֹ שְׂיַעֲשֶׂה כִּף, הָרִי חַיֵּב הִנֵּה מִחוּל לוֹ מַעֲכָשׁוֹ, וְאִם לֹא יִהְיֶה אוֹ לֹא יַעֲשֶׂה, הָרִינִי תוֹכַעוּ בְּמִמּוֹן שְׂחִיב עֲצָמוֹ בוֹ. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה הֵינּוּ עוֹשִׂין כְּכֵל הַתְּנָאִין שְׂבִין אֲדָם לְאִשְׁתּוֹ בְּשִׁדּוּכִין, וְכֵל הַדְּבָרִים הַדּוּמִין לָהֶם.

הַלְכוֹת מְכִירָה פָּרֶק יב

א. אֲסוּר לְמוֹכֵר אוֹ לְקוֹנֶה לְהוֹנוֹת אֶת חִבְרוֹ, שְׂנִאָמַר: 'וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְּכָר לְעַמִּיתְךָ, אוֹ קִנְיָה מִיָּד עַמִּיתְךָ - אֵל תוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו'. וְאִף עַל פִּי שְׁהוּא עוֹבֵר עַל לֹא תַעֲשֶׂה, אֵינּוּ לוֹקָה, מִפְּנֵי שְׂנִתְּנָן לְהַשְׁבוֹן [לְהַשְׁבִּיב]; וְכֵן שְׁהוֹנָה בְּמִזִּיד, בֵּין שְׂלֵא יָדַע שְׂיֵשׁ בְּמִמְכָר זֶה הוֹנְנָה - חַיֵּב לְהִשְׁבִּיב. ב. בְּמָה תִּהְיֶה הַהוֹנְנָה וְיִהְיֶה חַיֵּב לְהִשְׁבִּיב? שְׂתוּת [שְׁמִית] בְּשְׁוֵה [בְּדִיּוּק]. בִּיצַד? הָרִי שְׂמִכֹּחַ שְׁוֵה שְׂשֶׁה בְּחֻמְשָׁה, אוֹ שְׁוֵה שְׂשֶׁה בְּשִׁבַּע, אוֹ שְׁוֵה חֻמְשָׁה בְּשִׁבַּע, אוֹ שְׁוֵה שְׂשֶׁה בְּשִׁבַּע - הָרִי זֶה הוֹנְנָה; וְנִקְנָה הַמִּקְחָה, וְחַיֵּב הַמוֹנֶה לְהַחְזִיר אֶת הַהוֹנְנָה כֶּלֶה לְמִתְאַנֶּה.

ג. הִיתָה הַהוֹנְנָה פְּחוֹת מְנָה כְּכֵל שְׁהוּא, כְּגוֹן שְׂמִכֹּחַ שְׁוֵה שְׂשִׁים דִּינָר בְּחֻמְשֵׁים וּפְרוּטָה - אֵינּוּ חַיֵּב לְהַחְזִיר כְּלוּם; שְׂכָל פְּחוֹת מִשְׁתוּת, דֶּרֶךְ הַכֵּל לְמַחַל בוֹ.

ד. הִיתָה הַהוֹנְנָה יְתָרָה עַל הַשְׁתוּת כְּכֵל שְׁהוּא, כְּגוֹן

אָלָא לְרֵאָאָה שְׁבֵהָן, וְיִצְאֻוּ הַקְדָּשׁוֹת, שְׁנֵאָמַר: "עֲמִיתְךָ", וְלֹא הַקְדָּשׁ.

ט. בַּמָּה דְּבָרִים אָמְרִים? בַּמּוֹכֵר נִכְסֵי עֲצָמוֹ. אֲבָל הַשְּׁלִיחַ שִׁטְעָה בְּכָל שָׂהוּא, בֵּין בַּמַּטְלָטְלִין בֵּין בַּקְרָקְעוֹת - חוֹזֵר. וְיִרְאֶה לִי שֶׁכֵּן הֵדִין בְּאַפּוֹטְרוֹפּוֹס (מִמּוֹנֵה עַל נִכְסֵי יְתוּמִים) שִׁטְעָה בְּכָל שָׂהוּא, בֵּין בַּמַּטְלָטְלִין בֵּין בַּקְרָקְעוֹת - חוֹזֵר; וְאֵינּוּ דוֹמָה לְבֵית דִּין, מִפְּנֵי שֶׂהוּא יַחֲדִיד.

י. בֵּית דִּין שִׁמְכְרוּ נִכְסֵי יְתוּמִים וְטָעוּ, בֵּין בַּקְרָקְעוֹת בֵּין בַּמַּטְלָטְלִין - אִם טָעוּ בְּפָחוֹת מִשְׁתּוֹת, הֲרִי זֶה מַחֲלֵה בְּהִדְיוּט; טָעוּ בְּשִׁתּוֹת, בְּטַל הַמַּקָּח. וְאִם רָצוּ שְׂלֹא לְבַטֵּל הַמַּמְכָּר, וְיַחְזִירוּ הַהוֹנְגָה - מִחְזִירִין; לֹא יִהְיֶה כַח הַדְּיוּט חֲמוּר מֵהֵן.

יא. וְרֵאָה לִי, שְׁבִית דִּין שִׁמְכְרוּ קְרָקַע אוֹ עֲבָדִים שֶׁל יְתוּמִים שְׂוֵה מְנָה בְּמֵאֲתִים, אֵין הַלּוֹקֵחַ יָכוֹל לְחַזֵּר בָּהֶן; לֹא יִהְיֶה כַח הַהִדְיוּט חֲמוּר מִכַּח הַיְתוּמִים. וְכֵן הֵדִין בְּאַפּוֹטְרוֹפּוֹס שִׁמְכָר קְרָקַע וְעֲבָדִים - שְׂאִין הַלּוֹקֵחַ יָכוֹל לְחַזֵּר בְּהוֹנְגָה, בְּדִין הַהִדְיוּט.

יב. הָאֲחִין וְהַשְּׁתַּפִּין שִׁחְלְקוּ מַטְלָטְלִין, הֲרִי הֵן בְּלִקְוֹחוֹת: פָּחוֹת מִשְׁתּוֹת, נִקְנָה מִקָּח וְאֵין מִחְזִיר כְּלוּם; יֵתֵר עַל שְׁתּוֹת, בְּטַל מִקָּח; שְׁתּוֹת, קָנָה וּמִחְזִיר אוֹנֵיגָה. וְאִם הִתְנֵוּ בִּינֵיהֶם שִׁיחְלְקוּ בְּשׁוּם הַדְּיָנִין, וְטָעוּ בְּשְׁתּוֹת - בְּטַלְהַ תְּלוּקָה; שֶׁהַדְּיָנִין שִׁשְׁמּוּ וּפְתַחוּ שְׁתּוֹת אוֹ הוֹתִירוּ שְׁתּוֹת - מִכְּרָם בְּטַל.

יג. הַבְּהֵמָה, וְהַמְרַגְלִיּוֹת, וְהַסִּיף (חֲדַב), וְסִפֵּר הַתּוֹרָה - הֲרִי הֵם כְּשִׂאָר מַטְלָטְלִין, וְיֵשׁ בָּהֶן הוֹנֵיגָה. אֵין לָךְ דְּבָר שְׂאִין בּוֹ הוֹנֵיגָה, חוּץ מֵאַרְבַּעַה דְּבָרִים שִׁמְנוּ חֲכָמִים. וְהוּא, שִׁיְהִיגָה מוֹכֵר אוֹ קוֹנֵה בְּנִכְסֵי עֲצָמוֹ כְּמוֹ שִׁבְאַרְנוּ.

יד. כְּשֶׁם שְׂאִין לְקְרָקְעוֹת הוֹנֵיגָה - כֶּף שְׂכִירוֹת קְרָקַע אֵין לוֹ הוֹנֵיגָה; אֲפִלּוֹ שִׁכְר טְרַקְלִין גְּדוֹל בְּדִינָר בְּשָׁנָה, אוֹ רֶפֶת קֶטַנָּה בְּדִינָר בְּכָל יוֹם - אֵין לוֹ הוֹנֵיגָה.

טו. הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת עֲמּוֹ, בֵּין בַּקְרָקַע בֵּין בַּמַּטְלָטְלִין - אֵין לוֹ הוֹנֵיגָה, מִפְּנֵי שֶׂהוּא כְּקוֹנֵה אוֹתוֹ לְזָמַן. וְעֲבָדִים, אֵין בָּהֶן הוֹנֵיגָה.

טז. שִׁכְרוּ לְזָרַע לוֹ קְרָקַע, וְאָמַר: 'יִרְעָתִי בַּה זָרַע הָרְאוּי לָהּ', וּבָאוּ עֲדִים וְהַעֲדִידוּ שְׁזָרַע בַּה פָּחוֹת מִן הָרְאוּי לָהּ - הֲרִי זֶה סֶפֶק אִם יֵשׁ לוֹ הוֹנֵיגָה, מִפְּנֵי הַזָּרַע, אוֹ אֵין לוֹ הוֹנֵיגָה, מִפְּנֵי הַקְרָקַע. לְפִיכָף, אֵין מוֹצִיאִין מִיַּד נִתְבָּע; וְכֵן אֵין מְשִׁבְעִין אוֹתוֹ אֲלֵא שְׁבוּעַת הַסֵּת, מִפְּנֵי צַד הַקְרָקַע שִׁישׁ בָּאֵן.

יז. הַשּׁוֹכֵר אֶת הַכְּלִי אוֹ אֶת הַבְּהֵמָה, יֵשׁ לָהֶן אוֹנֵיגָה; שֶׁהַשְּׂכִירוֹת, מְכִיבָה בֵּת יוֹמָה הִיא. וְאִם יֵשׁ בַּה הוֹנֵיגָה שְׁתּוֹת אוֹ יֵתֵר, בֵּין שֶׁהִתְאַנָּה שׁוֹכֵר בֵּין שֶׁהִתְאַנָּה מְשִׁכֵּר - הֲרִי זֶה מִחְזִיר הוֹנֵיגָה, וְאֲפִלּוֹ לְאַחַר זָמַן מְרַבָּה.

יח. וְרֵאָה לִי, שֶׁתִּקְבָּלֵן יֵשׁ לוֹ הוֹנֵיגָה. בִּיצֵד? כִּגוֹן שֶׁקָּבַל עָלָיו לְאַרְגַּב כִּגְדֵן זֶה בַּעֲשָׂרָה זָוִיּוֹם, אוֹ לְתַפֵּר חֲלוּקֵי זֶה בְּשָׁנֵי זָוִיּוֹם - הֲרִי זֶה יֵשׁ לוֹ הוֹנֵיגָה; וְכָל אֶחָד מִשְׁנֵיהֶן, בֵּין קָבַלֵן בֵּין בַּעַל הַכִּגְדֵן - חוֹזֵר לְעוֹלָם כְּמוֹכֵר.

טו. הַמוֹכֵר שְׂוֵה חֲמֵשׁ בְּשֵׁשׁ, וְלֹא הַסִּפִּיק לְהִרְאוֹתוֹ עַד שֶׁהוֹקֵר וְעָמַד בְּשִׁמּוֹנָה - הֲרִי הַמוֹכֵר חַיֵּב לְהַחְזִיר אֶחָת שֶׁל הוֹנֵיגָה; שֶׁהֲרִי נִקְנָה הַמַּקָּח, וְחַיֵּב לְהַחְזִיר; וּכְשֶׁהוֹקֵר, בְּרִשׁוֹת לּוֹקֵחַ הוֹקֵר. וְכֵן אִם מְכָר שְׂוֵה שֵׁשׁ בְּחֲמֵשׁ, וְהוֹזִלוּ וְעָמְדוּ עַל שְׁלֹשׁ - הֲרִי הַלּוֹקֵחַ חַיֵּב לְהַחְזִיר סֵלַע אֶחָת שֶׁל הוֹנֵיגָה; שֶׁהֲרִי נִקְנָה הַמַּקָּח, וּבְרִשׁוֹת הַלּוֹקֵחַ הוֹזֵל.

יום שישי

הלכות מכירה פרק יג

א. הַמַּחְלִיף בָּלִים בָּלִים אוֹ בְּהֵמָה בְּבֵהֵמָה, אֲפִלּוּ מַחֲט בְּשִׁרְיוֹן, אוֹ טֵלָה בְּסוּס - אֵין לוֹ הוֹנֵיגָה, שְׂוֵה רוּצָה בַּמַּחֲט יוֹתֵר מִן הַשִּׁרְיוֹן; אֲבָל הַמַּחְלִיף פְּרוֹת בְּפְרוֹת, בֵּין שִׁשְׁמּוֹ אוֹתָם קִדְּם הַמְכִיבָה בֵּין שִׁשְׁמּוֹ אוֹתָם אַחַר הַמְכִיבָה - יֵשׁ לָהֶן הוֹנֵיגָה.

ב. הַלּוֹקֵחַ בְּדָמִים אֲכִסְרָה [לְגַא מִדָּח], כִּגוֹן שֶׁחָפֵן בְּמַעוֹת וְאָמַר לוֹ: 'מְכָר לִי פְּרִתְךָ בְּאַלּוּ' - אֵף עַל פִּי שֶׁקוֹנָה בְּחִלְפִין, קָנָה וּמִחְזִיר אוֹנֵיגָה כְּמוֹ שִׁבְאַרְנוּ. וְהוּא הֵדִין לְלוֹקֵחַ פְּרוֹת אֲכִסְרָה בְּסֵלַע אוֹ בְּשִׁתִּים, שֶׁקָּנָה וּמִחְזִיר אוֹנֵיגָה. בַּעַל הַבֵּית שִׁמְכָר כְּלֵי תְשִׁמִּישׁוֹ - אֵין לוֹ הוֹנֵיגָה, שְׂאִלּוֹ לֹא הִרְבּוּ לוֹ בְּדָמִים, לֹא יִהְיֶה מוֹכֵר לוֹ אֶת כְּלֵי תְשִׁמִּישׁוֹ.

ג. הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ: 'עַל מְנַת שְׂאִין לָךְ עָלִי אוֹנֵיגָה', יֵשׁ לוֹ עָלָיו הוֹנֵיגָה. בַּמָּה דְּבָרִים אָמְרִים? בְּסֵתָם, שְׂאֵינּוּ יוֹדַע כְּמָה הוֹנֵיגָה יֵשׁ בּוֹ בְּדִי שִׁימְחַל. וְאֵין צְרִיךְ לוֹמַר אִם אָמַר לוֹ: 'עַל מְנַת שְׂאִין בּוֹ הוֹנֵיגָה', שֶׁהֲרִי יֵשׁ בּוֹ. אֲבָל בַּמְפָּרֵשׁ - אֵין לוֹ הוֹנֵיגָה, שֶׁכָּל תְּנָאֵי שִׁבְמָמוֹן קָיָם.

ד. בִּיצֵד? מוֹכֵר שְׂאֵמֵר לְלוֹקֵחַ: 'חֲפֵץ זֶה שְׂאֵנִי נוֹתֵן בְּמֵאֲתִים, יוֹדַע אֲנִי שְׂאֵינּוּ שְׂוֵה אֲלֵא מְנָה, עַל מְנַת שְׂאִין לָךְ הוֹנֵיגָה, אֲנִי מוֹכֵר לָךְ' - אֵין לוֹ עָלָיו הוֹנֵיגָה. וְכֵן לּוֹקֵחַ שְׂאֵמֵר לְמוֹכֵר: 'חֲפֵץ זֶה שְׂאֵנִי לּוֹקֵחַ מִמֶּךָ בְּמֵאָה, יוֹדַע אֲנִי שְׂוֵה מֵאֲתִים, עַל מְנַת שְׂאִין לָךְ עָלִי הוֹנֵיגָה, אֲנִי לּוֹקֵחַ מִמֶּךָ' - אֵין לוֹ עָלָיו הוֹנֵיגָה.

ה. הַנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּאֵמּוֹנָה, אֵין לוֹ עָלָיו אוֹנֵיגָה. בִּיצֵד? 'חֲפֵץ זֶה כִּכָּף וְכָף לְקַחְתִּי, וְכָף וְכָף אֲנִי מְשַׁתְּכֵר בּוֹ' - אֵין לוֹ עָלָיו הוֹנֵיגָה.

ו. וְכָל הַנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּאֵמּוֹנָה, אִם לָקַח בָּלִים רַבִּים אוֹ בְּגָדִים רַבִּים בְּמִמְכָּר אֶחָד - לֹא יִחְשַׁב אֶת הַרַע בְּאֵמּוֹנָה וְאֶת הַיִּפְסָה בְּשׁוּיּוֹ, אֲלֵא אוֹ זֶה וְזֶה בְּאֵמּוֹנָה אוֹ זֶה וְזֶה בְּשׁוּיּוֹ. וְיֵשׁ לוֹ לְהַעֲלוֹת עַל הַמַּקָּח שִׁכְר הַתַּתָּף [סבב], וּשְׂכָר הַחֲמֹר [בעל הַחֲמֹר], וּשְׂכָר הַפְּנִדָק [מלוו]. אֲבָל שִׁכְר עֲצָמוֹ אֵינוֹ מַעֲלָה לוֹ, מִפְּנֵי שֶׂהוּא כְּפוּעֵל - אֵינוֹ מוֹסִיף אוֹתוֹ עַל הַמַּקָּח, אֲלֵא מְפָרֵשׁ וְאוֹמֵר לוֹ: 'כֶּף וְכָף אֲנִי מְשַׁתְּכֵר'.

ז. הַגּוֹי - אֵין לוֹ הוֹנֵיגָה, שְׁנֵאָמַר: "אִישׁ אֶת אַחִיו". וְגוֹי שֶׁהוֹנָה אֶת יִשְׂרָאֵל, מִחְזִיר הַהוֹנֵיגָה בְּדִינָן שְׁלָנוּ; לֹא יִהְיֶה זֶה חֲמוּר מִיִּשְׂרָאֵל.

ח. אֵילוּ דְּבָרִים שְׂאִין לָהֶן הוֹנֵיגָה: הַקְרָקְעוֹת, וְהַעֲבָדִים, וְהַשְּׂטָרוֹת, וְהַהַקְדָּשׁוֹת; אֲפִלּוּ מְכָר שְׂוֵה אֶלֶף בְּדִינָר, אוֹ שְׂוֵה דִינָר בְּאַלֶּף - אֵין בָּהֶן הוֹנֵיגָה; שְׁנֵאָמַר: "אוֹ קָנָה מִיַּד עֲמִיתְךָ" - דְּבָר הַנִּקְנָה מִיַּד לֵיָד; וְיִצְאוּ הַקְרָקְעוֹת, וְיִצְאוּ עֲבָדִים שֶׁהִקְשׁוּ לְקְרָקְעוֹת, וְיִצְאוּ שְׂטָרוֹת שְׂאִין גּוֹפֵן קְנוֹי

יג. כיצד? היתה בעל תשובה, לא יאמר לו: 'זכר מעשה הרשונים'. ואם היתה בן גרים, לא יאמר לו: 'זכר מעשה אבותיך'. היתה גר וכא ללמד תורה, לא יאמר לו: 'פה שאוכל נבלות וטרפות, ובוא וילמד תורה שנתנה מפי הגבורה'?! היו חללים ויסורין באין עלי, או שהיה מקבר את בניו - לא יאמר לו פדרף שאמרו חבירי של איוב: "הלא יראתך כסלתך [בטחונך], זכר נא מי הוא נקי אבד".

יד. היו חמירין מבקשין תבואה - לא יאמר להם: 'לכו אצל פלוני שמוכר תבואה', והוא יודע בו שאינו מוכר תבואה מעולם. נשאלה שאלה של דבר חכמה - לא יאמר למי שאינו יודע אותה חכמה: 'מה תשיב בדבר זה? או: 'מה דעתך בדבר זה?' וכן כל פיוצא באלו הדברים.

טו. כל המונה את הגר, בין במקומו בין בדברים - עובר בשלשה לאוין, שנאמר: "וגר לא תונה", זה הונת דברים; "ולא תלחצנו", זה הונת ממון. הא למדת, שהמונה את הגר עובר בשלשה לאוין: משום "לא תונו איש את אחיו", ומשום "אל תונו איש את עמיתו", ומשום "וגר לא תונה".

טז. וכן אם לחצו והוניהו במקומו, עובר בשלשה: משום "אל תונו איש את אחיו", ומשום "ולא תונו איש את עמיתו", ומשום "ולא תלחצנו".

יז. ומפני מה עובר בגר על לאו של הונת דברים, אף בהונת ממון, ועל לאו של הונת ממון, אף בהונת דברים? מפני שהוציא הכתוב את שניהן בלשון הונת סתם, וכפל הלאוין בגר בשני הדברים בפרוש: "לא תונה", ו"לא תלחץ".

יח. גדולה הונת דברים מהונת ממון - שזו נתנה להשבון, וזו לא נתנה להשבון, וזה במקומו, וזה בגופו; והרי הוא אומר בהונת דברים: "ויראת מאלהיך", לפי שהדבר מסור ללב. הא כל דבר שהוא מסור ללב, נאמר בו: "ויראת מאלהיך". וכל הצועק מהונת דברים - נענה מיד, שנאמר: "כי אני ה'".

הלכות מכירה פרק טו

א. המוכר לחברו במדה, או במשקל, או במנזן, וטעה בכל שהוא - חוזר לעולם; שאין הונת אלא בדמים; אבל בחשבון, חוזר.

ב. כיצד? מכר לו מאה אגוזים בדינר, ונמצאו מאה ואחד או תשעה ותשעים - נקנה המקח ומחזיר את הטעות, ואפלו אחר כמה שנים. וכן אם נמצאו המעות יתר או חסר מן המנזן שפסק, חוזר; ואפלו אחר שקנו מידו שלא נשאר לו אצל חברו כלום - חוזר, שקנן בטעות הוא. וכן כל פיוצא בזה.

ג. וכן המוכר לחברו קרקע, או עבד, או בהמה, או שאר מטלטלין, ונמצא במקח מום שלא ידע בו הלוקח - מחזירו אפלו אחר כמה שנים, שזה מקח טעות הוא; והוא, שלא ישתמש במקח אחר שיידע במום; אבל אם נשתמש בו אחר שראה המום - הרי זה מחל, ואינו יכול להחזיר.

הלכות מכירה פרק יז

א. כבר בארנו, שהנושא ונותן באמונה, ואמר: 'כף וכף אני משתפר' - אין לו הונת. אפלו אמר: 'זה לקחתי בסלע וכעשר אני מוכר', מתר. אבל בית דין חבין לפסק השערים [לקבוע מחיר], ולהעמיד שוטרין לכף; ולא יהיה כל אחד ואחד משתפר כל מה שירצה, אלא שתות בלבד פסקו להן בשכרן, ולא ישתפר המוכר יתר על שתות.

ב. במה דברים אמורים? בדברים שיש בהם חיי נפש, כגון יינות שמנים וסלתות. אבל העקרין [שורשים], כגון החמס והקשט והלבונה וכיוצא בהן - אין פוסקין להן שער, אלא ישתפר המשתפר כל מה שירצה.

ג. ואין משתפרין פעמים בביצים; אלא התגר הראשון הוא מוכרן בשכר, והלוקח ממנו מוכרן בקרן בלבד.

ד. אסור לעשות סחורה בארץ ישראל בדברים שיש בהן חיי נפש; אלא זה מביא מגרנו ומוכר וזה מביא מגרנו ומוכר, כדי שימכרו בזול. ובמקום שהשמן מרבה, מתר להשתפר בשמן.

ה. אין אוצרין [אוגרים] פרות שיש בהן חיי נפש בארץ ישראל, וכן בכל מקום שרבו ישראל; שהרי מגיע מדבר זה צער לישראל. במה דברים אמורים? בלוקח מן השוק; אבל המכנים משלו, מתר לעשות קבו [המעט שיש לו] אוצר.

ו. מתר לאצור פרות שלש שנים, ערב שביעית ושביעית ומוצאי שביעית. ובשני בצרת - אפלו קב חרובין לא יאצור, מפני שמכנים מארה [קללה] בשערים. וכל המפקיע שערים, או שאצור פרות בארץ ישראל, או במקום שרבו ישראל - הרי זה כמלנה ברבית.

ז. במה דברים אמורים? בפרות שיש בהן חיי נפש. אבל התבלין, כגון פמון ופלפלן - מתר לאצור אותן בארץ ישראל ולהוציא אותן ממקום למקום, כשאר העקרין.

ח. אין מוציאין פרות שיש בהן חיי נפש, כגון יינות שמנים וסלתות, מארץ ישראל לחוצה לארץ ולא לסוריה, ולא מרשות מלך זה לרשות מלך אחר בארץ ישראל.

ט. רשאים בני העיר לקח להם שער לכל דבר שירצו, ואפלו לבשר וללחם, ולהתנות ביניהן לכל מי שיעבר על התנאי, יענשו אותו כף וכף.

י. וכן רשאים אנשי אמניות לפסק ביניהם שלא יעשה אחד ביום שיעשה חברו, וכיוצא בזה, וכל מי שיעבר על התנאי, יענשו אותו כף וכף.

יא. במה דברים אמורים? במדינה שאין בה חכם חשוב לתקן מעשה המדינה ולהצליח דרכי יושביה. אבל אם יש בה חכם חשוב, אין התנאי שלהן מועיל כלום; ואין יכולין לענוש ולהפסיד על מי שלא קבל מן התנאי, אלא אם בן התנה עמהן ועשו מדעת החכם. וכל מי שהפסיד לפי התנאי שאינו מדעת החכם, משלם.

יב. כשם שהונת במקח ומכר, כך הונת בדברים - שנאמר: "ולא תונו איש את עמיתו, ויראת מאלהיך, אני ה'", זו הונת דברים.

ממלאכתו, אינו מחזיר, שאין העבדים לתשמיש המטה, אלא למלאכה.

יג. נמצא בו שחין רע, או חלי המתש את כחו, או שהיה נכפה, או משעמם [משוגע] - הרי זה מום, מפני שמבטלו ממלאכתו. וכן אם נמצא בו צרעת וכיוצא בה מדברים אלו המגאלים - הרי זה מום, מפני שנפשו של אדם אוננת מהם; ונמצא שאינו מתעסק לו במלאכת אכילה ושתייה. וכן אם נמצא ליסטים מזן - הרי זה מום המאבד את בלו, מפני שהמלך תופש אותו והורגו. וכן אם נמצא מכתב למלכות - הרי זה מום ומחזירו, מפני שהמלך תופשו למלאכתו בכל עת שירצה. אבל אם נמצא גנב או חוטף או גונב נפשות, או בורח תמיד, או זולל וסובא, וכיוצא בדברים אלו - אינו יכול להחזיר, שכל העבדים בקוחת שיש בהן כל הדעות הרעות, אלא אם כן פרוש.

שבת קודש

הלכות מכירה פָּרָק טז

א. המוכר זרעוני גנה, שאין עצמן של זרעונים נאכל, לחברו, ולא צמחו - חיב באחריותו ומחזיר לו את הדמים שלקח ממנו, שחזקתן לזריעה; והוא, שלא צמחו מחמת עצמן; אבל אם לקח הארץ בכרד וכיוצא בו - אינו חיב באחריותו, שפא מחמת הכרד לא צמחו. וכן כל פיוצא בזה. ב. מכר לו זרעים הנאכלים, כגון חטים ושעורים, וזרען, ולא צמחו - אינו חיב באחריותו; אפלו היו זרע פשתן, שרב בני אדם קונין אותו לזריעה - הואיל ואוכלין אותו, אינו חיב באחריותו. והוא הדין לדברים הנמכרים לרפואה ולצביעה. וכן כל פיוצא בזה.

ג. מכאן אתה למד, שכל הלוקח מקח מחברו, והודיעו שהוא מוליכו למדינה פלוגית למכרו שם, ואחר שהוליקו לשם נמצא בו מום - אינו יכול לומר לו: 'החזר לי מקחי לכאן'; אלא מחזיר לו את הדמים, והמוכר מטפל להביא ממכרו או למכרו שם. ואפלו אבד או נגנב אחר שהודיעו, הרי הוא ברשות מוכר. אבל אם לא הודיעו שיוליכו למדינה אחרת, והוליקו ונמצא בו שם מום - הרי זה ברשות הלוקח, עד שייחזיר המקח במומו למוכר.

ד. הלוקח מקח ונמצא בו מום, ואבד אחר כך או נגנב - הרי זה ברשות לוקח, עד שייחזירו למוכר; ואם התליע ונפסד מחמת הזמן, הרי זה ברשות מוכר. ואם היה לו להודיע למוכר ולא הודיעו - הרי זה ברשות לוקח.

ה. המוכר שור לחברו, ונמצא נגח - יכול לומר לו: 'לשחיטה מכרתיו לך'. במה דברים אמורים? בשחיטה הלוקח קונה לשחיטה ולחרישה; אבל אם היה ידוע שהוא קונה לחרישה בלבד - הרי זה מקח טעות, וחוזר. וכן כל פיוצא בזה.

ו. המוכר בהמה לטבח, ושחיטה ונמצא טרפה - אם נודע בודאי שהיתה טרפה בשלקחה, הרי זה מחזיר לו את השחוטת ויחזיר המוכר את הדמים. מכאן אתה למד,

ד. אין מחשבין פחת המום. אפלו מכר לו כלי שוה עשרה דינרין, ונמצא בו מום המפחיתו מדמיו אסר - מחזיר את הכלי, ואינו יכול לומר לו: 'הא לך אסר פחת המום'; שהלוקח אומר: 'בחפץ שלם אני רוצה'. וכן אם רצה הלוקח לקח פחת המום, הרשות ביד המוכר; שהוא אומר לו: 'או תקנה אותו כמות שהוא, או טל דמים שלך ולך'. ה. כל שהסכימו עליו בני המדינה שהוא מום שמחזירין בו מקח זה, מחזירין בו; וכל שהסכימו עליו שאינו מום, הרי זה אינו מחזיר בו אלא אם פרוש; שכל הנושא ונותן סתם, על מנהג המדינה הוא סומך.

ו. כל הלוקח סתם, אינו לוקח אלא דבר השלם מכל מום. ואם פרוש המוכר ואמר: 'על מנת שאין אתה חוזר עלי במום' - הרי זה חוזר, עד שיפרש המום שיש בממכרו וימחל הלוקח, או עד שיאמר לו: 'כל מום שימצא במקח זה הפוחת דמיו עד כך וכך, קבלתי אותו'; שהמוחל צריך לידע הדבר שימחל לו בו ויפרש אותו, כמו המפרש בהזניה.

ז. המוכר פרה לחברו, ומנה בה מומין גלויים ומומין שאין נכרין, ולא היה בה מום מאותן המומין הגלויין שפניה, ונמצא בה מום מאותן שאינן נכרין - הרי זה מקח טעות, וחוזר אף על פי שפרש המום שנמצא; שהרי הלוקח אומר: 'כשראיתי שאין בה אלו המומין הנראין שפניה, אמרתי: כך אין בה אלו שאינן נראין שפניה, ואינו מפרש מומין אלו אלא כדי להשביח דעתי'.

ח. פיצד? 'פרה זו עגרת היא, חגרת [צולעת] היא, נשכנית היא, רבצנית היא', ונמצאת נשכנית או רבצנית - הרי זה מקח טעות. היו בה כל המומין שפניה, אין זה מקח טעות. וכן אם היתה חגרת ונמצאת נשכנית - אף על פי שאינה עגרת, אין זה מקח טעות.

ט. הראה לו המום שיש בה, ואמר לו: 'מום זה יש בה, ומום פלוני ומום פלוני' - אף על פי שאותן המומין שפניה אינן נראין, ונמצאו בה כולן או מקצתן - אין זה מקח טעות.

י. וכן המוכר שפחה לחברו, ואמר לו: 'חגרת היא, גדמת [בעלת יד אחת] היא, סומה היא, שוטה היא, נכפית [טובלת ממחלת נפילה] היא', ולא היה בה מום מאלו המומין שפניה, ונמצאת נכפית - הרי זה מקח טעות. וכן כל פיוצא בזה.

יא. מכאן אני אומר, שהמוכר לחברו חפץ במאה דינרין, ואמר לו: 'חפץ זה אינו שוה אלא זוז אחד, על מנת שאין לך עלי אונגיה' - הרי זה יש לו עליו אונגיה; שהרי זה אומר: 'כיון שראיתי שאינו שוה זוז, ידעתי שאינו מתפנן אלא להשביח דעתי'. עד שיפרש כדי ההזניה שיש במקחו בודאי או קרוב לה בכדי שהדעת נוטה, שהרי זה ידע בודאי הדבר שמחל בו. וכנה ראוי לדון.

יב. המוכר עבד או שפחה - אין הלוקח יכול להחזירו מפני מומי הנואי שאין מבטלין אותו ממלאכתו, והן הנקראין 'סמפון'; שאם היה זה סמפון גלוי, כבר ראהו; ואם אינו נראה, כגון שומא בפשוט, או נשיכת כלב, או ריח הפה או החטם וכיוצא בו - הואיל ואינו מבטלו

יפות - המוכר יכול לחזור בו, ולא הלוקח. רעות ונמצאו רעות, יפות ונמצאו יפות - אף על פי שאינן יפות שאין למעלה מהן, ולא רעות שאין למטה מהן, והרי יש שם הונאה שתות - אין אחד מהן יכול לחזור בו, אלא קנה ומחזיר אונייה.

ב. אכל המוכר חטים שחממית [אדומה] ונמצאת לבנה, או לבנה ונמצאת שחממית, עצים של זית ונמצאו של שקמה [תאנה מדברית], של שקמה ונמצאו של זית, זין ונמצא חמץ, חמץ ונמצא זין - כל אחד משניהן יכול לחזור בתברו, שאין זה המין שאמר שימכר לו. וכן כל פיוצא בזה.

ג. המוכר זין לחברו, ונתנו הלוקח בקנקניו והחמיץ מיד - אינו חייב באחריותו, ואף על פי שאמר לו: 'לתבשיל אני צריך לו'; ואם ידוע שינוי מחמיץ, הרי זה מקח טעות. מכר לו זין, והרי הוא בקנקני המוכר והחמיץ - אם אמר לו: 'למקפה [לתבשיל] אני צריך' - מחזיר ואומר לו: 'הרי יינדך ונקנך, שאני לא קניתי לשתותו אלא לבשל מעט מעט'. ואם לא אמר לו 'למקפה הוא' - אינו יכול להחזיר, שהרי אמר לו: 'למה לא שתית אותו? ולא הנהיך לך לשתותו עד שיחמיץ'.

ד. המוכר חבית של שכר לחברו, והחבית של מוכר, והחמיצה בתוף שלשה ימים הראשונים - הרי זה ברשות המוכר, ומחזיר את הדמים; מפאן ואילף, ברשות לוקח.

ה. המוכר חבית של זין לחברו כדי למכרה מעט מעט, והחמיצה במחציתה או בשלישה - חוזרת למוכר; ואם שנה הלוקח הנקב שלה, או שהגיע יום השוק ושהה ולא מכר - הרי היא ברשות הלוקח. וכן המקבל חבית של זין מחברו כדי להוליכה למקום פלוני ולמכרה שם, וקדם שפגיע לשם הוזהל היין או החמיצה - הרי זו ברשות המוכר, מפני שהחבית והיין שלו. וכן כל פיוצא בזה.

ו. האומר לחברו: 'זין מבשם [עמיד] אני מוכר לך', חייב להעמיד לו עד העצרת. אמר לו: 'זין זשן אני מוכר לך', נותן לו משל שנה שעברה; 'מישן', משל שלש שנים; וצריך שיעמד ולא יחמיץ עד החג. ובמקום שיש שם מנהג ידוע, הכל כמנהג המדינה.

ז. האומר לחברו: 'מרתף זה של זין אני מוכר לך למקפה', או שמכר לו מרתף של זין סתם - הרי הלוקח מקבל עליו עצרה קנקנים בכל מאה שלא יהיה יינם טוב, אלא פכר התחיל להשתנות [להחמיץ]; יתר על זה - לא יקבל.

ח. אמר לו: 'מרתף של זין למקפה אני מוכר לך', או שאמר לו: 'חבית של זין אני מוכר לך' - נותן לו זין שכלו יפה וראוי לתבשיל. אמר לו: 'מרתף זה של זין' - נותן לו זין הנמכר בתנות, שהרי הוא בינוני, לא רע ולא יפה. אמר לו: 'מרתף זה אני מוכר לך', ולא הזכיר זין - אפלו כלו חמץ, הגיעו. וכן כל פיוצא בזה.

ט. האומר לחברו: 'ערכה של עץ אני מוכר לך', או: 'קורת בית הפד אני מוכר לך' - אינו נותן לו עץ שראוי לחפור בו ערכה, או קורה שראויה לקורת בית הפד, אלא ערכה

שהמוכר שהיה מום במקפרו, ועשה בו הלוקח מום אחר קדם שיודע לו המום הראשון - אם עשה דבר שדרכו לעשותו, כגון זה ששחט את הטרפה - פטור; ואם שנה, ועשה מום אחר קדם שיודע לו המום - מחזיר המקח לבצעלו, ומשלם דמי המום שעשה.

ז. קנה בגד וקראו לעשות ממנו חלוק, ואחר כך נודע המום מחמת הקריעה - מחזיר לו את הקרעים. תפרו, ואחר כך נודע המום - אם השבית, נוטל שכח התפירה מן המוכר. וכן כל פיוצא בזה.

ח. המוכר קרקע לחברו, ואכל פרותיה, ולאחר זמן נראה לו פה מום - אם רצה להחזיר קרקע לבצלים, מחזיר כל הפרות שאכל; ואם היתה חצר ודר בה, צריך להעלות לו שכר.

ט. המוכר דבר שיש בו מום שאינו נראה, ואבד המקח מחמת אותו המום - הרי זה מחזיר את הדמים.

י. פיצד? המוכר שור לחברו שאין לו טוחנות [שינים], והניחו הלוקח עם הבקר שלו, והיה מניח המאכל לפני פלן ואוכלין, ולא היה יודע שזה אינו אוכל עד שמת ברעב - הרי זה מחזיר לו את הנבלה, ויחזיר לו את הדמים. וכן כל פיוצא בזה.

יא. היה המוכר ספסר שלוקח מזה ומוכר לזה, ואינו משהה המקח עמו, ולא ידע במום זה - הרי הספסר נשבע שבועת הסת שלא ידע במום זה, ונפט; מפני שהיה על הלוקח לבדק השור בפני עצמו ולהחזירו לו קדם שימות, והיה הספסר מחזירו על המוכר הראשון. הואיל ולא עשה, הוא הפסיד על עצמו. וכן כל פיוצא בזה.

יב. השוחט את הבכור ומוכרו, ונודע שלא הראהו לממחה - מה שאכל אכל, ויחזיר לו את הדמים; והנשארו מן הבשר כדי הלקוחות - יקבר, ויחזיר להן את הדמים. וכן השוחט את הפרה ומכרה, ונודע שהיא טרפה - מה שאכל אכל, ויחזיר לו את הדמים; ומה שלא אכל - יחזיר הבשר לטבח, ויחזיר לו את הדמים.

יג. מכר הלוקח בשר זה של טרפה לגויים, או שהאכילו לפלבים - יחשב עם הטבח על דמי הטרפה, ויחזיר לו הטבח את המותר. וכן כל פיוצא בזה.

יד. המוכר בשר לחברו, ונמצא בשר בכור, פרות, ונמצאו טבלים; זין, ונמצא זין נסך - מה שאכלו אכלו, ויחזיר להן את הדמים. וכן כל המוכר דבר שאסור לאכלו מן התורה, כך הוא דינו - בין שהיה אסורו בכרת, בין שהיה אסורו בלאו בלבד.

טו. אכל המוכר דבר שאסור אכילתו מדברי סופרים - אם היו הפרות קימין, מחזיר את הפרות ונוטל את דמיו; ואם אכלו אכלו, ואין המוכר מחזיר לו כלום. וכל אסורי הנגיה, בין מן התורה בין מדבריהם - מחזיר את הדמים, ואין בהן דין מכירה כלל.

הלכות מכירה פרק יז

א. ארבע מדות במוכרין: מכר לו חטים יפות ונמצאו רעות - הלוקח יכול לחזור בו, ולא המוכר. רעות ונמצאו

אחד; מחמש גרנות (מקומות שדשים תבואה), ונותן לתוף מגורה אחת; ובלבד שלא יתפון לערב.

ח. אסור לערב שמרים, בין גיין בין בשמן, ואפלו כל שהוא; ואפלו שמרים של אמש בשמרים של יום, אסור. אכל אם ערה היין מכלי לכלי, נותן שמריו לתוכו.

ט. המוכר לחברו שמן מזקק, אינו מקבל שמרים. מוכר לו שמן סתם, מקבל לג ומחצה שמרים לכל מאה לג; ומקבל בשאר שמרים שמן עכור העולה למעלה על פני השמן, יתר על השמרים הידועים באותו מקום.

י. במה דברים אמורים? בשנתן לו מעות בתשרי שהשמן עכור, ולקח השמן בניסן במדת תשרי, שהיא גדולה מפני אותו השמן הקופה למעלה. אכל אם לקח במדת ניסן, שהיא קטנה מפני שכבר צלל השמן - אינו מקבל אלא השמרים בלבד.

יא. המוכר חטים לחברו, מקבל עליו רבע קיטנית לכל סאה. שעורים, מקבל עליו רבע נשוכות לכל סאה. עדשים, מקבל עליו רבע עפרורית [עפר ואבנים קטנות] לסאה. תאנים, מקבל עליו עשר מתליעות לכל מאה. מוכר לו שאר פרות, מקבל עליו רבע טנופות לכל סאה. נמצא בהן יתר על השעורין האלו כל שהוא - ינפה את הכל, ויתן לו פרות מגפין וברורין שאין בהן כליים.

יב. ואין כל אלו הדברים אמורים, אלא במקום שאין להן מנהג; אכל במקום שיש להן מנהג, הכל כמנהג המדינה.

יג. יש מקומות שנהגו שיהיו כל הפרות ברורין ומנקין מכל דבר, ושיהיו הינות והשמנים צלולים, ולא ימכרו שמרים כלל. ויש מקומות שנהגו אפלו היו בהן מחצה שמרים, או שהיה בפרות מחצה עפר או תבן או מין אחר, ימכר כמות שהוא. לפיכך הבורר צרור מתוף גרנו של חברו, נותן לו דמי חטים כשעור צרור שברר; שאלו הניחו, היה נמכר במדת החטים; ואם תאמר: 'יתזרנו' - הרי אמרו: 'אסור לערב כל שהוא'.

יד. המוכר נקננים [כדים] בשרון במקום שאין מנהג, מקבל לכל מאה עשרה פיטסות [כדים רעים]; והוא שיהיו נאות ועשויות בגפרית.

בצורתה, או קורת בית הכרם בצורתה, שכל הרואה אומר: 'זו ערבה', או: 'זו קורת בית הכרם'. וכן כל פיוצא בזה.

הלכות מכירה פרק יח

א. אסור למות את בני אדם במקום וממכר, או לגנב את דעתם; ואחד גויים ואחד ישראל בדבר זה. היה יודע שיש בממכרו מום, יודיעו ללוקח. ואפלו לגנב דעת הבריות בדברים, אסור.

ב. אין מפרנסין [מייפסין] לא את האדם, ולא את הבהמה, ולא את הפלים הישנים כדי שיראו פחדשים. אכל מפרנס התדשים, כגון שישוף ויגהץ וינפה כל צרכן.

ג. אין משרבטין את האדם במים של חורין [מי טובין] וכיוצא בהן כדי שיתפח ויראו פניו שמנים, ולא צובעים את הפנים בשרק [אודם] וכיוצא בו, ולא נופחין את הקרבים, ולא שורין את הבשר במים; וכן כל פיוצא בדברים אלו אסורין. ואין מוכרין בשר נבלה לגוי בכלל בשר שחוטא, אף על פי שהנבלה אצלו כשחוטא.

ד. מתר לבר [לברר] את הגריסין, אכל לא על פי (בשטח העליון) המגורה [אוצר התבואה], שאינו אלא כגונב את העין, וידמה שהכל ברור. ומתר לחנוני לחלק קליות וקאוזים לתינוקות ולשפחות כדי להרגילן לבוא אצלו; ופוחת משער שבשוק כדי להרבות במקיפין ממנו, ואין בני השוק יכולין לעכב עליו, ואין בזה גנבת הדעת.

ה. אין מערבין פרות בפרות, אפלו חדשים בחדשים, ואין צריך לומר ישנים בחדשים, ואפלו הישנים בליקר והחדשים בזול, מפני שהלוקח רוצה לישנן. גיין התירו לערב קשה ברך בין הגתות [באמצע תהליך התסיסה] בלבד, מפני שמשבחיחו. ואם היה טעמו נפר, מתר לערב בכל מקום; שכל דבר הנפר טעמו, הלוקח מרגיש בו; ולפיכך מתר לערב אותו.

ו. אין מערבין מים גיין. ומי שנתערב לו מים גיין - לא ימכרנו בתנות, אלא אם כן מודיעו; ולא לתגר אף על פי שמודיעו, שמא ירמה בו אחרים. ומקום שנהגו להטיל מים בגיין, יטיל; והוא, שיהיה בין הגתות.

ז. התגר נוטל מחמש גתות, ונותן לתוף פיטס [גיגית]

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ג-כ"ט אדר ב' ה'תשס"ח

יום ראשון

הלכות טמאת מת פרק כא

טמאה, שיצילו בצמיד פתיל; והן - כלי גללים, כלי אבנים, כלי אדמה, וכלי עצמות הדג ועורו ועצמות העוף, וכלי עץ הבא במדה [- שאינו נייד], ונסרים [גורים] של עץ שהן פשוטין [- ללא בית קיבול] ואינן כליים, וגלמי כלי מתכות; כל אלו, מצילין בצמיד פתיל. אם הדברים שבתוף כלי המקף נצולו - קל וחמר לבלועין [בבעלי חיים], ולכלים שתחת האהלים. מה בין אהלים, לכלים שמצילין בצמיד פתיל? שהכלים אינן מצילין אלא בצמיד פתיל, והאהלים מצילין בכסוי בלבד.

א. מנין לצמיד פתיל שמציל [- מונע טומאה] באהל המת? שנאמר: "וכל כלי פתוח, אשר אין צמיד פתיל עליו - טמא הוא"; הא יש צמיד פתיל עליו, ומהי השמועה [- משה רבינו] למדו, שאין הפתוח מדבר אלא בכלי חרש בלבד, כלי שאינו מתטמא אלא דרך פתחו; ולפיכך, אם היה פתוח סתום, ומקף צמיד פתיל - הציל על כל שבתוכו. קל וחמר לכל הכלים שאין מקבלין

אף על פי ששפת הפרח נראה בין הכסוי והחודות. ואם לאו, הכל טמאים.

ח. חדות הבנוי בתוך הבית, וכלי המציל נתון על פיו, והיתה טמאה בין שפת הפלי ושפת החודות, או בתוך החודות - הבית טמא; שאין האהל שבתוך הבית מונע הטמאה, כמו שבארנו. היתה טמאה בבית - כלים שבבית החודות, אם יש במקומם טפח על טפח על רום טפח, טהורים; ואם לאו, טמאים. ואם היו כחלי החודות רחבים משל בית - בין כך ובין כך טהורים, מפני שאינם חשוכין מפתלי הבית; וכשם שמציל החודות בתוכו, כך מציל בביתו. כבר בארנו, שהתנור הישן [- שהסיקו בו] - הרי הוא ככל הכלים, שהם מביאים את הטמאה, ואין נעשין אהלים; ומפני זה אינו מציל על מה שבתוכו, אלא אם כן היה מקף צמיד פתיל, כשאר כלים המצילין. וכן בארנו, שהתנור החדש - אינו ככלים לענין זה, אלא נעשה אהל; ולפיכך, מציל על מה שבתוכו בכסוי בלבד בלא צמיד פתיל, כאהלים. וכסוי התנור, הוא הנקרא 'סרידה'.

ט. תנור ישן בתוך החדש, וסרידה [- כיסוי] על פי החדש, והרי הכסוי נשען על פי התנור הישן - רואין: אם כשינטל הישן תפל הסרידה [פנימה] - לא תציל, וכל שבתוכו טמא; ואם לאו, הכל טהור. היה החדש בתוך הישן, והסרידה מנחת על פי הישן - אם יש בין החדש והכסוי פחות מטפח - כל שבתוך החדש טהור, וכאלו הסרידה מנחת על פיו.

י. סרידה של חרש שיש לה שפה, והיא עודפת על פי התנור, ומקפת צמיד פתיל [- כיסוי מהודק] - אפלו היתה טמאה תחתיה או על גבה, שהכל טמא - הרי כנגד אור של תנור טהור. היתה הטמאה כנגד אורו של תנור - כנגדו עד לרקיע טמא, וכל מה שבתוכו טהור.

יא. קדרה שפניה [- הפכה] על פי החבית, ומרח [- חיבר] דפנותיה עם החבית - מצלת על כל מה שבתוכה, ועל מה שביניה ובין שפתות החבית. הושיבה על פי החבית כדרכה, ומרח - אינה מצלת; מפני שהקדרה מתטמאה מאוירה; ואין כלי טמא מציל, כמו שבארנו.

יום שני

הלכות טמאת מת פרק כב

א. שולי המחצין [קערורית שבתחתית כלי גדול], ושולי קרקרות כלים [בית קיבול בשולי הכלי מבחוץ], ודפנותיהן מאחוריהן [שקערורית שבדופן הכלי מבחוץ] - אין מצילין בצמיד פתיל באהל המת; קרסמן [- חתך], וישפן [- שייף], ועשן כלים - מצילין בצמיד פתיל; שאין מציל בצמיד פתיל אלא כלים.

ב. כלי חרש שנתן בו טיט עד חציו, לא בטלו; ואם השקיע בו את הכלים, מציל.

ג. כלי חרש מציל בצמיד פתיל, עד שניקב במוציא רמון [בינוני]; ובגדול, עד שיפחת [- יתחרר] רבו. כיצד? כלי גדול שנפחת רבו, והקיפו צמיד פתיל, וסתם מקום הפחת

ב. משפף שפפיהו [על פיו], מציל בכסוי; אף על פי שקצתו נקוב ונקב קטן - הרי הוא פסול.

ג. כל הכלים המצילין בצמיד פתיל - אם היה בהן טפח על טפח על רום טפח, וקפן על פיהן על הארץ - אף על פי שלא מרח בצמיד פתיל מן הצדדין, הרי אלו מצילין כל מה שתחתיהן עד התהום - מפני שהם באהל, והאהל מציל; אלא אם כן היה הכלי כלי חרש, שאין אהלי כלי חרש מצילין. כיצד? חבית [חרס] שפניה על פיה - אף על פי שמרחה בטיט מן הצדדין, כל מה שתחתיה טמא, שנאמר: "צמיד פתיל עליו", ולא צמיד פתיל על גבו. הדביק פיה לכתל, ומרח מן הצדדים - מצלת על כל מה שבתוכה, ועל כל שנגדה בכתל; ואם לא מרח מן הצדדין, אינה מצלת - שאין כלי חרש מציל משום אהל, כמו שבארנו. אבל שאר כל הכלים המצילין בצמיד פתיל, שהיו פיותיהן דבוקות בדפני הבית - מצילין בלא צמיד פתיל, מפני שהם מצילין משום אהלים; לפיכך, צריך שיהיה בדפן הכלי [גובה] - טפח - שאין הכלים מצילין עם דפנות אהלים, עד שיהיה להם דפן טפח. היה לכלי דפן חצי טפח, והיה יוצא מדפן האהל שפה חצי טפח, והדביק זה לזה - אף על פי שיש שם חלל טפח, אינו מציל; עד שיהיה טפח ממקום אחד.

ד. כשם שמצילין מבפנים עם דפנות האהל - כך מצילין חוץ לאהל, אם סמכן לאהל; שהרי האהל נעשה כסוי מכל מקום. כיצד? כלי מהן שיש לו דפן טפח, שהניחו על גבי יתדות חוץ לאהל, וסמך פיו לדפן האהל, והיתה טמאה תחתיו - כלים שבתוכו טהורין. ואם היה סמוך לכתל חצר, או לכתל גנה - אינו מציל, לפי שאינן כתל אהל; ולפיכך כלים שבתוך הכלי טמאים, שהרי האהילו על הטמאה.

ה. קורה שיש בה פותח [רוחב] טפח, והיא נתונה מכתל לכתל, וטמאה תחתיה, וקדרה תלויה [- קשורה] מן הקורה, והיתה הקורה נוגעת בפי קדרה פלו ומכסה אותו - כלים שבקדרה טהורים, שהרי הצלו בכסוי האהל להם; ואם לא היה פי הקדרה מכסה בקורה, אלא ביניהן רוח - כל מה שבקדרה טמא, והקדרה עצמה טמאה.

ו. בור שבתוך הבית, וטמאה בבית, וכלים בבור - אם היה מכסה בנסר [גזיר עץ] חלק, או בכלי המציל שיש לו דפן [גובה] - טפח - הרי כל מה שבבור טהור. היה לבור בנן סביב לפיו, גבוה טפח על הארץ - בין שפסוה בכלי המציל שיש לו דפן, בין שלא היתה לו דפן - הרי זה מציל, שהרי יש לו דפן טפח ממקום אחד.

ז. חדות [בור שעל שפתו בנויים כתלים] הבנוי בתוך הבית, ומנורה בתוכו, והפרח [בית הנר שבקצה הקנה] שלה יוצא ומכסה פי החודות, ונתן כלי המציל באהל המת על פי החודות, והרי הוא נשען על פרח המנורה - רואין: אם תנטל המנורה, והכלי המציל עומד [- אינו נופל פנימה] - הרי זה מציל על כל שבתחתיה, וכלים שבין שפת הכלי ושפת החודות טהורים עד התהום; ואף המנורה טהורה,

[שיהיה צמיד פתיל?] בסידי ובגבסין [- גבס], בנפת ובשענה, בטיט ובצואה ובחמר ובחריסית, ובכל דבר המתמרס; ואין מקיפין לא בצבץ [- מתכת דקה] ולא בעופרת, מפני שהוא פתיל [- כיסוי] ואינו צמיד [- מהודק]. ומקיפין בדבלה [- תאנה] שמנה שלא הכשרה [לטומאה], ובצבץ שגלוש במי פרות כדי שלא יטמא - שדבר טמא, אינו חוצץ.

ט. מגופת החבית שנתחלקלה [- נתרופפה] - אף על פי שאינה נשמטת, אינה מצלת; שהרי נתרעע הצמיד. הפדור והפקעת של גמי [- מיו עשב] שנתנן על פי החבית, ומרח מן הצדדין - לא הציל, עד שימרח על כל הפדור ועל כל הפקעת מלמשן למעלן [כל הגלוי]. וכן במטלית של בגד שקשרה על פי הכלי. היתה של ניר או של עור, וקשרה במשיחה - אם מרח מן הצדדין, הציל.

י. חמת [נוד] של עור הדג או הניר, שהלביש בהן את החבית, וצורה [- קשרה] מלמטה [מתחת לחבית] - הרי זו מצלת; ואם לא צורה - אף על פי שמרח מן הצדדין, לא הציל.

יא. חבית זפותה [מבפניס], שנתקלף חרש מלמעלה, והנפת שלה עומד, ונתן הפסוי על הנפת, ודחקו [דבקו] עד שדבק בנפת, ונמצא הנפת עומד בין הפסוי ובין קרקע החבית - הרי זה מציל; וכן בכלי המוריס [- שומן דגים] וכיוצא בהם מדברים המתמרחין, שהיה המתמרח בין הפסוי ובין הכלי כמו נר - הואיל והכל דבוקין, הרי זה מציל.

יום שלישי

הלכות טמאת מת פרוק כג

א. כל הכלים המצילין בצמיד פתיל [כלי מכוסה בהידוק], מצילין על כל מה שבתוכן - בין אכלין, בין משקין, בין בגדים וכלי שטף [הנשתרים במקווה]; זה הוא דין תורה. אבל מדברי סופרים, שכלי חרש המקף צמיד פתיל, אינו מציל אלא על האכלין ועל המשקין ועל כלי חרש אחרים שיהיו בתוכו; אבל אם היה בתוף כלי חרש המקף כלי שטף, או בגדים - הרי אלו טמאים. ומפני מה אמרו שלא יציל על הכל, כשאר כלים המצילין? מפני ששאר הכלים המצילין אינן מקבלין טמאה כלל, וכלי חרש מקבל טמאה, וכלי טמא אינו חוצץ; וכל כלי עמי הארץ בחזקת טמאה, כמו שיתבאר. ולמה לא אמרו, כלי חרש של עמי הארץ לא יציל על הכל, ושל חבר [- תלמיד חכם] יציל על הכל, שהרי הוא טהור? מפני שאין עם הארץ טמא בפני עצמו, ויאמר: 'הואיל וכלי חרש מציל על הכל, אהד אני ואחד החבר'; ולפיכך השווה, ונזרו שלא יציל על הכל. ולמה אמרו, 'מציל על האכלין ועל המשקין ועל כלי חרש'? מפני שאלו השלשה טמאים הם על גב [- מפני] עם הארץ - בין קדם שיהיו באהל המת, בין אחר שיהיו שם תחת צמיד פתיל. ולעולם לא ישאל החבר מעם הארץ, לא אכלין ולא משקין ולא כלי חרש אלא על דעתו שהן טמאין - שהרי אין להם טהרה לעולם.

בצמיד פתיל - הרי זה מציל, אף על פי שאינו חשוב כלי לענין טמאה. אבל כלי המקף צמיד פתיל שהיה נקוב או סדוק, ולא סתם הנקב - נטמא, ואינו מציל. וכמה היה בנקב? אם היה כלי העשוי לאכלין, שעורו במוציא זיתים; היה עשוי למשקה, שעורו בכונס משקה [אם נכנסים דרכו מים]. העשוי לכף ולכף - מטילין אותו לתמרו, ומשינקב בכונס משקה, אינו מציל - עד שישתם הנקב, או ימטענו.

ד. תנור שהיתה סרידה [- כיסוי] על פיו, ומקף צמיד פתיל, ונתון באהל המת, ונסדק התנור - אם היה הסדק מלא פי מרדע [מוט ההיגוי של בהמת החרישה], שהוא הקף טפח - נטמא התנור, ואף על פי שאין המרדע יכול להכנס בסדק, אלא הרי הוא כמותו בשונה; פחות מאן, התנור טהור. ונסדקה הסרידה שעל פיו כמלא פי מרדע נכנס [- גדול קצת ממרדע], הרי זה טמא; פחות מאן, נצול בצמיד פתיל. היה הסדק עגל - אין רואין אותו ארף, אלא שעורו מלא פי מרדע נכנס.

ה. תנור המקף צמיד פתיל, שנקב נקב בעינו [- ארובות] של תנור הטוחה [בטיט] - אם היה הנקב מלא כוש [- מקל] נכנס ויוצא כשהוא דולק [- ואינו כבה] - הרי זה נטמא; ואם היה הנקב פחות מזה, נצול.

ו. נקב התנור מצדו - שעורו מלא כוש נכנס ויוצא כשלא דולק. וכן מגופת החבית שנקבה, שעורה כדי שתכנס מיצה שניה [- הקשר השני] של [גבעול ה] שפון בנקב; ונצבים [- חביות] גדולים שנקבו, שעורם כדי שתכנס מיצה שניה של קנה. פחות מאן, טהורין. במה דברים אמורים? בזמן שנעשו ליין. אבל אם נעשו לשאר המשקין - אפלו נקבו ככל שהן, נטמאו; ואין הצמיד פתיל מועיל להם, עד שישתם הנקב. ואף בזמן שנעשו ליין, לא אמרו אלא שנקבו שלא בידי אדם. אבל אם נעשו בידי אדם - אפלו כל שהן, טמאים; ואינן נצולין, עד שישתם הנקב.

ז. חבית שהיא מלאה משקין טהורין, ומניקית [- כלי שאיבת יין] של חרש בתוכה, והחבית מקפת צמיד פתיל, ונתונה באהל המת - החבית והמשקין טהורין, והמניקית טמאה - מפני שקצתה האחת בתוף החבית המקפת, והקצה השני פתוחה לאהל המת, ואינו סתום; אף על פי שהיא עקומה, אין העקם פסוים.

ח. חבית המקפת צמיד פתיל שנקבה מצדה, וסתמו שמרים את הנקב - תציל. אגף [- סתם] חצי הנקב [בטיט], וסתם חצי [בשמרים] - הרי זה ספק, אם הציל אם לא הציל. סתם את הנקב בזמורה, עד שימרח [טיט] מן הצדדים [בין הזמורה לחור]; וסתמו בשני קיסמים [זמורות] חתוכות לאורכו, עד שימרח מן הצדדין ובין זמורה לחברתה. וכן נסר [- גזיר עץ] שהוא נתון על פי התנור, ומרח מן הצדדין - הציל; היו שני נסרים, עד שימרח מן הצדדין ובין נסר לחברו. חבר את שני הנסרים במסמרים של עץ וכיוצא בהם, או שלפף עליהם שוגמין [- קליפות דבקות] - אינו צריך למרח מן האמצע. במה מקיפין

ב. בית שחלקו בנסרים [גדרי עץ] או ביריעות - אם חלקו מן הצדדין [לאורכו], או מפלפי הקורות [בין היריעה לתקרה], והיתה השמאה בבית - כלים שביין המחיצה וביין הכתל, או שביין המחיצה וביין הקורות, טהורין. היתה השמאה בין המחיצה לכתל, או בין מחיצה לקורות - כלים שבבית טמאין; שאין המחיצה מונעת השמאה שלא תצא ותטמא, כענין שבארנו באהל שבתוף הבית. היו הכלים בתוף עבי המחיצה עצמה - בין שהיתה השמאה לפנין מן המחיצה, או שהיתה בתוף הבית - אם היתה מקום הכלים טפח על טפח, טמאים; ואם לאו, טהורין. וכבר בארנו ביצד דין הבית, אם חלקו מפלפי ארצו.

ג. בית שהוא מלא תבן, ואין בינו לבין הקורות [של תקרה] פותח טפח, שמאה בפנים, בין בתוף התבן בין שהיתה בין תבן לקורות - כל הכלים שפנגד יציאת השמאה במלואו של פתח, טמאים. היתה שמאה חוץ לתבן במלואו של פתח - כלים שבפנים - אם יש במקומם טפח על טפח על רום טפח, טהורין; ואם לאו, טמאין. ואם יש בין תבן לקורות פותח טפח - בין כף ובין כף, טמאין; שאין התבן חוצץ, מפני שסתם תבן דעתו לפנותו. ד. כתל שביין שני בתים, ושמאה בתוף הכתל - בית הקרוב לשמאה טמא, והקרוב לטהרה [- רחוק מן הטומאה] טהור; היתה מחצה למחצה, שניהם טמאין. היתה שמאה באחד משני הבתים, והכלים בתוף הכתל - מחציו וכלפי שמאה טמאים, מחציו וכלפי טהרה טהורין; מחצה למחצה, הרי הם טמאין. וכן מעזיבה [- שכבת טיט] שביין הבית והעליה, והשמאה בתוף המעזיבה - מחציה ולמטה, הבית טמא והעליה טהרה; מחציה ולמעלה, העליה טמאה והבית טהור; מחצה למחצה, שניהם טמאין. היתה שמאה באחד מהם, וכלים בתוף המעזיבה - מחציה וכלפי שמאה טמאין, מחציה וכלפי טהרה טהורין; מחצה למחצה, שניהם טמאין. היתה המעזיבה לאויר [תחת השמים], ושמאה בתוכה - מחציה ולמטה - הבית טמא; והעומד מלמעלה - אפלו כנגד השמאה - טהור, שהרי פשטה השמאה בכל הבית. היתה השמאה מחציה ולמעלה - הבית טהור, והעומד מלמעלה כנגד השמאה טמא. מחצה למחצה - הבית טמא, והעומד מלמעלה כנגד השמאה טמא; שהרי אי אפשר לצמצם [- לזייק].

ה. וכן כתל המשמש את הבית, ידון מחצה למחצה. ביצד? כתל שהוא לאויר [תחת השמים], ונג הבית סמוך לכתל, ואינו מרפב על הכתל [- הכותל בולט], ושמאה רצוצה בתוף הכתל - היתה מחציו ולפנים - הבית טמא, והעומד מלמעלה על ראש הכתל טהור, כעומד על גג הבית. היתה מחציו ולחוץ - הבית טהור, והעומד מלמעלה כנגד השמאה טמא, שהרי לא פשטה שמאה בתוף הבית. היתה השמאה מחצה למחצה - הבית טמא, והעומד מלמעלה טהור, שהרי פשטה שמאה בבית. נטל [- קילף שיכבה] מהכתל מבפנים, או שהוסיף בכתל מבחוץ, עד שנומצאת השמאה מחציה וכלפנים - הבית טמא; נטל

ולא יבוא בהם לידי תקלה. אבל כלי שטף - שואל אותם החרב מעם הארץ, ומטבילין מפני מגע עם הארץ, ומעריב שמשן [ממתין לשקיעה], ומשתמש בהן בטהרות. לפיכך חשו חכמים, שמא ישאל מנינו כלי שטף, שדבר היה תחת צמיד פתיל בכלי חרש שלו, שהרי העם הארץ הזה מדמה שנצול, והרי הוא טמא שמאת שבעה; ויטביל החרב, ויעריב שמשו, וישתמש בו בטהרות, ויבוא לידי תקלה. ומפני זה גזרו, שלא יציל כלי חרש על כלי שטף שבתוכו. ב. כלי חרש שמשמשין בהן באפר הפרה [אדומה], או בקדשים - עמי הארץ נאמנין על טהרתן, מפני שהן נזהרים בהן הרבה; ולפיכך יצילו על הכל בצמיד פתיל, אף על פי שהם של חרש.

ג. אדם שהיה נתון בתוף החרבית, ומקפת צמיד פתיל - טהור; ואפלו עשיה [- עשאה] גולל [- כיסוי] לקבר. ויראה לי, שנה שלא גזרו על האדם שהוא תחת צמיד פתיל בכלי חרס, מפני שהוא דבר שאינו מצוי; וכל דבר שאינו מצוי ברוב העתים, לא גזרו בו.

ד. ארבה שביין בית לעליה, ושמאה בבית, וקדרה נתונה על פי ארבה, ונקובה בכונס משקה [בשיעור שמים וכנסים דרכו] - הקדרה שמאה, והעליה טהרה. היתה שלמה - כל שבעליה מאכלין ומשקין וכלי חרש, טהור; אבל האדם וכלי שטף שבעליה, טמאים - שאין כלי חרש חוצץ, אלא על האכלין ועל המשקין וכלי חרש; וכל שבעליה זו הטהורה, כאלו הוא תחת צמיד פתיל בכלי חרש וטמאו את האדם שבעליה זו, מפני שהוא דבר המצוי. לפיכך, אם היה בעליה זו כלי מתכת וכיוצא בו מלא משקין - הכלי טמא שמאת שבעה, והמשקין טהורין. היה בה אשה לשה בערבה של עץ - האשה והערבה טמאין שמאת שבעה, והבצק טהור כל זמן שהיא עוסקת בו; פרשה, וחררה ונגעה בו - טמאתו. וכן אם פנה הבצק או המשקין לכלי אחר מפלי שטף שבעליה - נטמאו במגע הכלי האחר. היה על פי ארבה זו שאר כלים המצילין בצמיד פתיל, שאינן מקבלין שמאה כמו שבארנו, ולפיכך אין מגע עם הארץ מטמא אותן, או שהיה כלי חרש הטהור לפרה אדמה או לקדש, שהכל נאמנין על טהרתן - הרי זה מציל על כל מה שבעליה. היה אהל נטוי בעליה, ומקצתו מרדד [- מונח] על הארבה שביין בית לעליה - הרי זה מציל, ואף על פי שאין גגו [של אוהל] על הארבה; שהאהל מציל בכסוי, כמו שבארנו.

יום רביעי

הלכות שמאת מת פרוק כד

א. בית שחלקו בקנגנים [של חרס] טהורות מן הארץ עד הקורות, ושמאה בחציו האחד - אם היה פי הקנגנים כלפי הטהרה, הרי אלו מצילות; ואם היו כלפי השמאה, אינן מצילות. טחן בטיט [ופיהם כלפי טומאה], בין מבפנים בין מבחוץ - רואין: אם יכול הטיט לעמד בפני עצמו, מציל; ואם לאו - אינו מציל, והרי הכל אהל אחד.

השמאָה: אם הוא בְּחִצֵי עֵבִי הַכְּתָל שֶׁלְפָנַיִם, הַבַּיִת טְמֵא; וְאִם הָיְתָה הַשְּׂמָאָה מִחִצֵי כְּתָל וְלַחֲוֶיז, הַבַּיִת טָהוֹר; מִחֲצֵה לַמִּחְצָה, הַבַּיִת טְמֵא.

ה. שְׁנֵי פִרְדֵּסְקִין זֶה בְּצַד זֶה, אוֹ זֶה עַל גַּב זֶה, וְשְׂמָאָה מְנַחֵת בְּאֶחָד מֵהֶם, וְנִפְתַּח [הַדְּלֵת] - הוּא וְהַבַּיִת טְמֵא, וַחֲבָרוּ טָהוֹר; הָיְתָה טְמָאָה רְצוּצָה בְּתוֹךְ הַבְּנַיִן - רוֹאִין אֵת הַפִּרְדֵּסְקִין כְּאִלוֹ הֵן אֹטוּמִין, וְיִדוּן מִחְצָה לַמִּחְצָה.

ו. כְּזוּיֵת מִן הַמֵּת מִדְּבַק בְּאֶסְקֵפַת הַבַּיִת מִבְּחוּץ, הַבַּיִת טָהוֹר; הֵיזָה רְצוּץ תַּחַת הָאֶסְקֵפָה, יִדוּן מִחְצָה לַמִּחְצָה. הֵיזָה מִדְּבַק לַמִּשְׁקוּף, הַבַּיִת טְמֵא.

ז. כָּלֵב שְׂאֵכָל בֶּשֶׂר הַמֵּת, וְיֵמֵת בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים [שֶׁלֹּא נִתְעַכַּל], וְהָרִי הוּא מְטַל עַל הָאֶסְקֵפָה - רוֹאִין חֲלַל הַשְּׂמָאָה מִגּוֹפוֹ [מִהַמְקוֹם בְּגוּף בּוֹ נִמְצְאָה הַטּוּמְאָה]: אִם הוּא מִכְּנֶגֶד הַמִּשְׁקוּף וְלִפְנֵי, הַבַּיִת טָהוֹר; וְיִמְכַנְגֵּד הַמִּשְׁקוּף וְלַחֲוֶיז, הַבַּיִת טָהוֹר.

ח. הָאִשָּׁה שִׁמְתָה עֲבָרָה בְּתוֹךְ מַעְיָה - אִם נִעְשָׂה רֹאשׁ הַגִּפְּל כְּפִקָּה שֶׁל שְׁתֵּי [- כְּדוֹר חוֹטֵי צַמַר] - כִּינּוּן שֶׁנִּפְתַּח הַרְחָם, עַד שֶׁנִּרְאָה הָרֹאשׁ, נִטְמָא הַבַּיִת מִפְּנֵי הָעֲבָר, אִף עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא יֵצֵא.

ט. הָאִשָּׁה שֶׁהִיא מְקַשָּׁה לִילֵד, וְיֵצְאָת מִבַּיִת לְבַיִת, וְהַפִּילָה גִּפְּל מֵת בַּבַּיִת הַשְּׁנַיִ - הָרִי הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן טְמֵא בְּסִפְּק: שְׂמָא כְּשֶׁהָיְתָה בּוֹ, יֵצֵא רֹאשׁוֹ שֶׁל גִּפְּל זֶה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁלֹּא הָיָה רֹאשׁ הַגִּפְּל כְּפִקָּה שֶׁל שְׁתֵּי. אֲכָל אִם הָעֵגִיל רֹאשׁ כְּפִקָּה - הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן טָהוֹר; שֶׁאֵלּוּ נִפְתַּח וְחָמָה שֵׁם, לֹא הָיְתָה יְכוּלָה לְהִלָּף עַל רַגְלֶיהָ; לְפִיכָף, אִם הָיְתָה נִשְׁלַת בְּאֲגָפִים [- בִּיַּדֵי חִבְרוּתֶיהָ], וְהוֹצִיאָהּ מִבַּיִת לְבַיִת - הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן טְמֵא בְּסִפְּק, אִף עַל פִּי שֶׁהָעֵגִיל רֹאשׁ כְּפִקָּה שֶׁל שְׁתֵּי.

י. הָאִשָּׁה שֶׁהַפִּילָה שְׁלִיָּה, הַבַּיִת טְמֵא וְדַאי; חִזְקָה הוּא, שְׂאִין שְׁלִיָּה בְּלֹא וְלֵד.

יא. מִי שֶׁלְלֵדָה שְׁנֵי יְלָדִים, אֶחָד חַי וְאֶחָד מֵת - אִם הַמֵּת יֵצֵא רֹאשׁוֹן, חַי טָהוֹר; שֶׁחַיִי לֹא נִגַע בּוֹ מִשִּׂיעָצָה לְאֹוִיר הָעוֹלָם. וְאִם חַיִי יֵצֵא רֹאשׁוֹן, חַיִי הוּא טְמֵא; שֶׁחַיִי אֵי אֲפָשׁוּר שְׁלֹא יִגַע בּוֹ הַמֵּת מִשִּׂיעָצָה לְאֹוִיר הָעוֹלָם - מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְגַּלְגֵּל אַחֲרָיו כְּאֶבֶן, שְׂאִין בּוֹ רִיחַ חַיִּים כְּדֵי לְהַעֲמִיד עֲצָמוֹ.

יב. הָאִשָּׁה שֶׁיִּלְדָה וְלֵד מֵת, אֶפְלוֹ גִּפְּל קָטָן כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ - חַיִי הִיא טְמָאָה טְמֵאָת שְׂבָעָה. מֵת עֲבָרָה בְּתוֹךְ מַעְיָה, וְפִשְׁטָה חִמְיָה [- מִיִּלְדַת] אֵת יָדָהּ וְנִגְעָה בּוֹ - חִמְיָה טְמָאָה שְׂבָעָה, וְהָאִשָּׁה טָהוֹרָה עַד שֶׁיֵּצֵא הַיָּלֵד; וְטְמֵאָת חִמְיָה מִדְּבָרֵיהֶם - גְּזֵרָה, שְׂמָא תִּגַע בּוֹ מִשִּׂיעָצָה לְפִרְזוּדוֹד [שֶׁל אַהֲשָׁה]. אֲכָל מִן הַתּוֹרָה, אִין מִגַּע בַּיִת הַסְּתָרִים [- מִקּוּמוֹת מוֹסְתָרִים בְּגוּף] מִגַּע; הוֹאִיל וְהוּא בְּתוֹךְ הַמַּעֲיָם, הַנּוֹגֵעַ בּוֹ טָהוֹר. וְכֵן הַבּוֹלֵעַ טְבַעַת טְמָאָה, וְחֹזֵר וְכֹלֵעַ אַחֲרֶיהָ טְבַעַת טָהוֹרָה - אִף עַל פִּי שֶׁנִּגְעוּ זֶה בְּזוֹ בְּיַדָּי בְּתוֹךְ מַעְיָ, אִינוּ מִגַּע; וְהַשְּׂמָאָה בְּטְמָאָתָהּ, וְהַטְּהוֹרָה בְּטְהוֹרָתָהּ.

מִבְּחוּץ, אוֹ שְׁהוֹסִיף בְּעֵבִי הַכְּתָל מִכְּפָנַיִם, עַד שֶׁנִּמְצְאָת הַשְּׂמָאָה מִחִצֵי כְּתָל וְלַחֲוֶיז - הַבַּיִת טָהוֹר. הָיְתָה הַשְּׂמָאָה נִתּוּנָה עַל גְּבִי הַכְּתָל, אֶפְלוֹ מִחֲצֵי וְלִפְנֵי - הַבַּיִת טָהוֹר.

ו. בַּיִת הַמִּשְׁמָשׁ אֵת הַכְּתָל, יִדוּן כְּקַלְפַת הַשּׁוּם [אִף שֶׁכִּבְּחָה דְקָה תַּחצוּץ]. כִּיִּצֵּד? הַחוֹפֵר שְׁנֵי כּוּכִים [קִבְרִים בִּטְלַעַן] אוֹ שְׁתֵּי מַעְרוֹת זֶה בְּצַד זֶה, עַד שֶׁנִּמְצְאוּ שְׁנֵי בַּתִּים [- חַלְלִים] חֲפוּרִים בְּקַרְקַע, וְנִעְשָׂה בִּינֵיהֶם כְּתָל הַמַּכְדִּיל בֵּין שְׁנֵיהֶם, וְהָיְתָה טְמָאָה בַּבַּתִּים, וְכֹלִים בְּכָתָל - אִם יֵשׁ עֲלֵיהֶם כְּקַלְפַת הַשּׁוּם, טָהוֹרִין. הָיְתָה טְמָאָה בְּכָתָל זֶה, וְכֹלִים בַּבַּתִּים - אִם יֵשׁ עֲלֵיהֶם כְּקַלְפַת הַשּׁוּם, טָהוֹרִים. הִנֵּה לְמַדָּת, שֶׁכְּתָל בְּנַיִן, נִדוּן מִחְצָה לַמִּחְצָה; וְכְתָל הַסְּלַע [- הַסְּלַע מִשְׁמַשׁ כְּכֹתֵל] אוֹ שֶׁנִּעְשָׂה מִגּוּשׁ הָאֶרֶץ כְּשֶׁחוֹפֵר מִכָּאן וּמִכָּאן, נִדוּן כְּקַלְפַת הַשּׁוּם.

ז. כְּתָל שְׂחִצֵי עֲבִיו בְּנַיִן וְחֲצִיו סַלַע, נִדוּן מִחְצָה לַמִּחְצָה. ח. טְמָאָה שֶׁהָיְתָה בֵּין קוֹרוֹת [הַתְּקָרָה] הַבַּיִת - אֶפְלוֹ אִין תַּחֲתֶיהָ אֵלֹא כְּקַלְפַת הַשּׁוּם, הַבַּיִת טָהוֹר; וְרוֹאִין אֵת הַשְּׂמָאָה כְּאִלוֹ הִיא רְצוּצָה בְּאֶרֶץ, וְטְמָאָה כְּנֶגְדָה בְּלִבְד. וְאִם יֵשׁ בְּמִקְוֵמָה טַפַּח עַל טַפַּח, הַכֹּל טְמֵא; וְכֵן אִם הָיְתָה נִרְאִית בְּתוֹךְ הַבַּיִת - בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף, הַבַּיִת טְמֵא. שְׁנֵי פְתָחִים זֶה עַל גְּבִי זֶה, וְטְמָאָה בְּכָתָל שְׂבִינִיָּה - אִם נִרְאִית שֶׁהִיא לְתוֹךְ אֶחָד מֵהֶם, הוּא טְמֵא וַחֲבָרוּ טָהוֹר; וְאִם לֹאוּ, נִדוּנִין מִחְצָה לַמִּחְצָה.

יום חמישי

הלכות טמאת מת פרק כה

א. עֲמוּד שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְטְמָאָה רְצוּצָה תַּחֲתָיו - טְמָאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה בּוֹקֵעַת וְיִוֶּרְדַת, וְאִינוּ מִטְמֵא אֵלֹא כְּנֶגֶד הַשְּׂמָאָה בְּלִבְד. וְאִם הָיָה פֶּרַח [- קִישׁוּט] יוֹצֵא מִצְמוּד זֶה, וְכֹלִים תַּחַת הַפֶּרַח - הַכֹּלִים טָהוֹרִים, שְׂאִינוּ מִטְמֵא אֵלֹא כְּנֶגֶד הַשְּׂמָאָה בְּלִבְד.

ב. וְאִם יֵשׁ בְּמִקְוֵם הַשְּׂמָאָה טַפַּח עַל טַפַּח עַל רוּם טַפַּח - חַיִי הוּא כְּקָבֵר סְתוּם, וּמִטְמֵא מִכֵּל סְבִיבָיו; וְהַבַּיִת כְּלוֹ טְמֵא, שֶׁחַיִי הָאֵהִיל עַל הַקָּבֵר.

ג. טְמָאָה שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַכְּתָל, וּמִקְוֵמָה טַפַּח עַל טַפַּח עַל רוּם טַפַּח - כָּל הָעֲלִיּוֹת הַבְּנוּיּוֹת עַל כְּתָל זֶה, אֶפְלוֹ עֶשֶׂר - טְמֵאוֹת, שֶׁחַיִי הַכְּתָל כְּלוֹ קָבֵר סְתוּם עַד סוּפוֹ; וְהוּא כְּתָל כָּל הָעֲלִיּוֹת, וְכֹל עֲלִיָּה מִקְוֵם מֵאֲהֵלֶת עַל הַקָּבֵר. כִּנְהַ בַּיִת בְּצַד הַכְּתָל מִכָּאן, וּבַיִת מִכָּאן, וּכְנֶה עֲלִיָּה עַל גְּבִי שְׁנֵי הַבַּתִּים, עַד שֶׁנִּמְצָא רֹאשׁ הַכְּתָל הַשְּׂמָאָה הוּא בְּאֲמָצַע קַרְקַע הָעֲלִיָּה - חַיִי הָעֲלִיָּה טְמָאָה, שֶׁחַיִי הָאֵהִיל עַל הַקָּבֵר. וְהָעֲלִיָּה הַשְּׁנִיָּה הַבְּנוּיָה עַל גְּבִיהָ - טָהוֹרָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵן זֶה עַל גַּב זֶה, וְאִין הַכְּתָל הַשְּׂמָאָה כְּתָלָהּ.

ד. חוֹר גְּדוֹל שֶׁבְּעֵבִי הַכְּתָלִים שֶׁדָּרָךְ כְּנֵי אֲדָם לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ לְתַשְׁמִישׁ, וְהוּא הַנִּקְרָא 'פִּרְדֵּסִיק', שֶׁהָיְתָה טְמָאָה מְנַחֵת בְּתוֹכוֹ, וְיֵשׁ עֲלָיו דְּלָתוֹת סְגוּרוֹת - הַבַּיִת טָהוֹר. הָיְתָה הַשְּׂמָאָה רְצוּצָה בְּקַרְקַעוֹ, אוֹ בְּכַתְלָיו, אוֹ בְּגוּ - רוֹאִין אֵת כָּל הַחוֹר כְּלוֹ כְּאִלוֹ הוּא אֲטוּם, וְרוֹאִין מִקְוֵם

יום שישי

הלכות פרה אדמה

יש בכללן שתי מצוות עשה; וזה הוא פרטן: (א) דין פרה אדמה; (ב) דין טמאת מי נדה וטהרתן. ובאור שתי מצוות אלו - בפסקים אלו.

הלכות פרה אדמה פרק א

א. מצוות פרה אדמה, שתהיה בת שלש שנים או בת ארבע; ואם הייתה זקנה - כשרה, אלא שאין ממתנין לה, שמה פשחיר ותפסל. ואין לוקחין עגלה ומגדלין אותה, שנאמר: "ויקחו אליך פרה", לא עגלה. מצאו עגלה - פוסקין [ומשלמים] עליה דמים, ותהיה אצל בעליה עד שתגדיל ותעשה פרה; ולוקחין אותה מתרומת הלשכה.

ב. זה שנאמר בתורה "תמימה" - תמימת אדמות, לא תמימת קומה; אלא אם הייתה ננסה, כשרה כשאר הקדשים. היו בה שתי שערות לבנות או שחורות, בתוף גמה אחת, או בתוף שתי כוסות [- גומות] והן מוכיחות [- מונחות] זו על זו - פסולה.

ג. היו בה שתי שערות, עקרן [- מקום צמיחתם] מאדים וראשן משחיר, עקרן משחיר וראשן מאדים - הכל הולך אחר העקר; וגו' במספרים את ראשן המשחיר, ואינו חושש משום גזה בקדשים - שאין פגמתו לגזו.

ד. וצריך שישאר מן המאדים כדי שתנטל בזוג [- מספריים] - שכל שצרה שאינה נטלת בזוג, הרי היא כאלו אינה; לפיכך, אם היו בה שתי שערות לבנות או שחורות שאינן נלקטין בזוג - הרי זו כשרה.

ה. היו קרניה או טלפיה שחרים, יגד [- יחתור]; גלגל העין והשנים והלשון, אין מראייהן פוסלין בפרה.

ו. הנה בה יבלת, וחתכה - אף על פי שצמח במקומה שער אדם, פסולה.

ז. כל המומין הפוסלין הקדשים - פוסלין בפרה, שנאמר: "אשר אין בה מום"; הייתה יוצא דפן [נולדה] מדופן הבהמה לא באופו טבעי, או מקרן [- תמורה של כלב], או אתנן [- תמורה של זנות], או טרפה, או שגרבצה פסולה; שכל הפוסל את הקדשים למזבח, פוסל את הפרה, ואף על פי שהיא כקדשי ברוך הבית, הואיל וקראה הכתוב "חטאת". ומתיר לקח אותה מן הגוי, ואין חוששין שמה רבצה הגוי, שאינו מפסיד בהמתו. יתרה פרה על הקדשים, שהעבודה פוסלת בה - שנאמר: "אשר לא עלה עליה על", ובצגלה ערופה הוא אומר: "אשר לא עבד בה, אשר לא משכה בעל"; מה על האמור בצגלה, עשה שאר עבודות בעל - אף על האמור בפרה, יפסל בה שאר עבודות בעל. אלא שהעל פוסל בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה, ושאר עבודות אין פוסלות אלא בשעת עבודה. כיצד? קשר עליה העל - אף על פי שלא תרשה בו, פסולה; הכניסה לרוש, אינה נפסלת עד שידוש

בה. וכן כל פיוצא בזה. רכב עליה, נשען עליה, נתלה בזנבה ועבר בה את הנהר, קפל עליה את המוסרה [- חבל], נתן טליתו עליה, נתן עליה כסות של שקין - פסולה. קשרה במוסרה - אם הייתה מורדת וצריכה שמירה, כשרה; ואם לא הייתה צריכה - פסולה; שכל שמירה שאינה צריכה, משוי הוא. עשה לה סנדל שלא תחליק, פרש טליתו עליה מפני הזבובין - כשרה. זה הכלל: כל שהוא לצרפה, כשרה; לצרף אחר, פסולה. נעשית בה מלאכה מאליה, או שעלה עליה דבר מאליו - אם לרצונו, פסולה, שנאמר: "אשר לא עבד בה" - שאם עבד בה לרצונו, הרי זה כמי שעבד בה. לפיכך, אם שכן עליה העוף - כשרה; עלה עליה זכר - פסולה; ואין צריך לומר שהמעברת פסולה. הכניסה לרובה [- צמד בקר], ודשה מאליה - כשרה; הכניסה כדי שתניק ותדוש - פסולה, שהרי עשת לרצונו. וכן כל פיוצא בזה.

ח. פרה שנולד בה פסול, תפדה. וכן אם מתה, תפדה מפני עורה; אבל לא להאכיל בשרה לפלבים.

ט. נשחטה לשם חלין - תפדה, ואינה מכפרת [- מטהרת]; נשחטה על גב מערכתה [- מקום המערכת], אין לה פדיון עולמית.

י. לקחו פרה, ומצאו אחרת נאה ממנה - הרי זו תפדה שלא במום.

יא. אף כהן הדיוט, כשר לשרפת הפרה - שנאמר: "וינתתם אותה אל אלעזר הכהן", וצדין אהרן הנה קים; ומפי השמועה [- ממשא רבינו] למדו: זו נעשית באלעזר, ושאר כל הפרות - בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט.

יב. והעושה אותה - לוכש ארבעה כלים [- בגדים] של כהן הדיוט, בין שעשה אותה כהן גדול, בין שעשה אותה כהן הדיוט.

יג. כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף, שהיו טבולי יום [- טמאים שטבלו היום] - כשרים למעשה הפרה לקדש [- לתת האפר במים] ולהיות מאפרה, ואף על פי שעדין לא העריב שמשן; שנה שנאמר בכל הפרשה "איש טהור", הוא הטהור למעשר שני; אף על פי שאינו טהור לתרומה עד שיעריב שמשו - הרי זה טהור לפרה.

יד. הצדוקין היו אומרין, שאין מעשה הפרה כשר אלא במערבי שמש; לפיכך היו בית דין בבית שני מטמאין את הכהן השורף את הפרה בשרץ וכיוצא בו, וטובל, ואחר כך עוסק בה - כדי לבטל דברי אלו הנודים שומרין מהעולה על רוחם, לא מן הקבלה. וכן כל הפלים שמכניסין לתוכן אפר הפרה, פלן טבולי יום היו.

טו. החותף שפופרת של קנה להניח בה אפר חטאת - טמא אותה ונטבילנה, ואחר כך גינת בה. והחותף את השפופרת והמטבילה - טעון טבילה, מפני שעשאהו כטמא מת בשביעי שלו; ולפיכך אינה צריכה הנהיג שלישי ושביעי, אלא מטמאה - כדי להראות לצדוקין, ומטבילה ונתן בה.

שבת קודש

הלכות פרה אדמה פרק ב

א. מעלות [- חומרות] יתרות עשו בטהרת פרה אדמה, והרחקות גדולות הרחיקו מטמאת המת בכל מעשיה; מפני שהיא פרה בטבולי יום, חשו שמא יבואו לזלזל בה. ומפני זה, בשמפרישין הבהן השורף אותה, מפרישין אותו ללשכה מוכנת בעזרה, ובית אבן היטה נקראת, מפני שכל פליה כלי אבנים שאין מקבלין טמאה; ובכלי האבן היה משתמש כל שבעת ימי ההפרשה. ולא היו אהיו הפהגים נוגעין בו, כדי להרבות בטהרתו.

ב. שבעת ימים קדם שרפת הפרה, מפרישין בהן השורף אותה מביתו - כשם שמפרישין בהן גדול לעבודת יום הכפורים; ודבר זה, קבלה ממשה רבנו. וכן מפרישין אותו מאשתו - שמא תמצא נדה, ויהיה טמא שבעת ימים.

ג. הלשכה שהיה יושב בה כל שבועה, צפונית מזרחית היטה, כדי להזכירו שזו כחטאת הנשחטת בצפון, אף על פי שהיא נשחטת ברוח.

ד. כל יום יום משבעת ימי ההפרשה, מזין עליו מי חטאת, שמא נטמא למת, והוא לא ידע; חוץ מיום רביעי להפרשה, שאינו צריך הנזאה, לפי שאי אפשר שהיה לא שלישי לטמאתו ולא שביעי - שאין הזיה בשביעי עולה משום הזית שביעי, עד שיזה בשלישי מלפניה. ומן הדין היה שאינו צריך הנזאה אלא בשלישי ושביעי להפרשה בלבד, וזה שמזין יום אחר יום - מעלה יתרה עשו בפרה. ה. ברביעי בשבת היו מפרישין אותו, כדי שיחול רביעי שלו להיות בשבת; שההזיה אינה דוחה שבת, וברביעי אינו צריך הזיה.

ו. בכל יום יום מימי ההפרשה שמזין עליו בהן, מזין עליו מאפר פרה מן הפרות שנושרפו כבר; ואם לא היה שם אלא אפר פרה אחת בלבד, מזין ממנו עליו כל הששה.

ז. כשמזין עליו בימי ההפרשה, אין מזה עליו אלא אדם שלא נטמא במת מעולם, שהמזה צריך שיהיה טהור; ואם תאמר, יזה עליו איש שנטמא והזה עליו - שמא זה שהזה עליו לא היה טהור מטמאת מת. וכן הכלים שממלאין בהן ומקדשין להזות על הבהן השורף - כלם כלי אבנים היו, שאין מקבלין טמאה. וכל הדברים האלו, מעלות יתרות הן שעשו בה. וכיצד ימצא איש שלא נטמא במת מעולם? תצרות היו בירושלים, בנויות על גבי הסלע, ותחתיהן חלול, מפני [חשו] קבר התהום [- בעומק האדמה]; והיו מביאין נשים עברות, ויולדות שם, ומגדלות שם את בניהם. וכשירצו להזות על הבהן השורף, מביאין שוורים - מפני שכרשיהם נפוחות - ומניחין על גביהן דלתות, ויושבין התינוקות על גבי הדלתות, כדי שיהיה אהל מכדיל בינים לבין הארץ, מפני קבר התהום; וכוסות של אבן בידם, והולכין עד לשילוח. הגיעו עד לשילוח, יורדין שם וממלאין - שאין לחש שם מפני קבר התהום, שאין דרך בני אדם לקבר בנהרות; ועולין, ויושבין על גבי הדלתות. והולכין עד שמגיעין לחר הבית. הגיעו לחר הבית, יורדין ומהלכין על רגליהן, מפני שכל הר הבית והענרות, תחתיהן היה חלול מפני קבר התהום; ומהלכין עד פתח העזרה, ובפתח העזרה היה קלל [- כד] של אפר. נוטלין האפר, ונותנין במים שבכוסות, ומזין על הבהן ששורף. ומטבילין היו את התינוקות שממלאין ומקדשין ומזין על השורף, שאף על פי שהן טהורין מטמאת המת - שמא נטמאו בטמאה אחרת.

ח. תינוק ששבל למלאת ולהזות - לא ימלא בכליו תינוק אחר, אף על פי ששבל; ותינוק ששבל להזות על פהן זה - אינו מזה על פהן אחר, עד שיטבל לשם מעשה זה הבהן. וכן כלים שטהרום לחטאת זו - לא יתעסקו בהם בפרה אחרת, עד שיטבילום לשמה. וכל הדברים האלו, מעלות יתרות בפרה.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות — כ"ג-כ"ט אדר ב' ה'תשס"ח

יום ראשון

מצות לא תעשה רצט.

מצות עשה רב. רג. מצות לא תעשה ער.

המצוה הרצ"ט — האזהרה שהזהרנו מלהכשיל זה-את-זה בעצה (שאינה הוגנת). והוא: שאם ישאלך עצה בדבר שאינו בקי בו. הרי באה האזהרה מלהטעותו ומלרמותו, אלא תורהו על הדבר שאתה חושבו שהוא טוב וישר, והוא אמרו יתעלה: "ולפני עור לא תתן מכשל" (ויקרא יט, יד) ולשון ספרא (פרשת קדושים): "ולפני סומא בדבר — היה נוטל ממך עצה אל תתן לו עצה שאינה הוגנת לו". ואמרו שלאו זה כולל גם מי שמוסיע לדבר עברה או גורמה, לפי שהוא בא לאותו האדם שסמאה התאוה את-ראיתו ונעשה עור ועוזרו בתעיתו. או יכין לו סבות עברתו ועל דרך זו אמרו על המלוה ברבית והלוה ברבית ששניהם עוברים משום "ולפני עור לא תתן מכשל", לפי שכל-אחד מהם עור לחברו והכשיר לו השלמת העברה. והרבה דברים מסוג זה אומרים בהם: עובר משום: "ולפני עור לא תתן מכשל". ופשטיה דקרא הוא מה-שהזכרנו תחלה.

המצוה הר"ב — הצווי שנצטוינו להוריד את-המשא מעל הבהמה שכשלה במשאה בשדה, והוא אמרו יתעלה: "כִּי-תִרְאֶה חֲמֹר שֹׁנֵאֵךְ רֹכֵץ וְגו' עֹזֵב תַּעֲזֹב עִמּוֹ" (שמות כג, ה). ולשון המכלתא (פרשת משפטים): "עֹזֵב תַּעֲזֹב — פְּרִיקָה". וְשֵׁם אָמְרוּ: "עֹזֵב תַּעֲזֹב" — נִמְצְאוּנו לְמַדִּין שֶׁהוּא עוֹבֵר עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא-תַעֲשֶׂה", כְּלוּמַר: שָׂאֲנוּ נִצְטוּיֵנוּ לְפָרֵק מַעֲלִיָּה (מצות עשה) וְהִזְהַרְנוּ מִלְּהַנִּיחָה רוֹכֵצַת תַּחַת מִשְׁאֵה כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר בְּמִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה (המצוה המשלימה ע"ר): וְאִם הִנִּיחָה רוֹכֵצַת תַּחַת מִשְׁאֵה, עוֹבֵר עַל עֲשֵׂה וְלֹא-תַעֲשֶׂה. הִנֵּה נִתְבָּאֵר לָךְ, שְׂזֵה שֹׁנֵאֵמֶר "עֹזֵב תַּעֲזֹב" — מִצְוֹת עֲשֵׂה. וְכִבֵּר נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי מִצְוֵה זוּ בְּפָרֵק ב' מ[בְּכֹא] מְצִיעָא (לב.).

המצוה הר"ג — הצווי שנצטוינו לטעון את-המשא על הבהמה או על האדם אם הוא לבדו,

אחר שהורדנוהו ממנו או שהורידו זולתנו. כי כמו שנצטוינו לפרק ממנו, כך נצטוינו לטעון עמו. והוא אמרו יתעלה: "הֵקֵם תְּקִים עִמּוֹ" (דברים כב, ד). ולשון המכלתא (פרשת משפטים שם): "הֵקֵם תְּקִים עִמּוֹ — טְעִינָה". וכִבֵּר נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי מִצְוֵה זוּ בְּפָרֵק ב' מ[בבא] מְצִיעָא (לב.). וְשֵׁם נִתְבָּאֵר, שֶׁמִּצְוֵה מִן-הַתּוֹרָה לְפָרוֹק וּמִצְוֵה מִן-הַתּוֹרָה לְטַעוֹן.

המצוה המשלימה מאתים ושבעים — האזהרה שהזהרנו מלעזוב את-הלכוד במשאו מעכב בדרך, אלא נעזרהו ונפרק מעליו עד שיתקן משאו, ונגביה עמו את משאו, או על גבו או על בהמתו, כמו שנתבאר בדיני מצוה זו, והוא אמרו: "וְחִדַּלְתָּ מְעֹזֵב לוֹ" (שמות כג, ה). ולשון המכלתא (פרשת משפטים שם): "וְחִדַּלְתָּ מְעֹזֵב לוֹ עֹזֵב תַּעֲזֹב עִמּוֹ", נִמְצְיֵנוּ לְמַדִּין שֶׁהוּא עוֹבֵר עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא-תַעֲשֶׂה. וְכֹא עוֹד לֹא מִיְחַד בְּעִנְיָן זֶה וְהוּא אָמְרוּ בְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה: "לֹא-תִרְאֶה אֶת-חֲמֹר אַחֶיךָ וְגו'" (דברים כב, ד), וְכִסְפָּרֵי (פרשת תצא שם): "לֹא-תִרְאֶה אֶת-חֲמֹר אַחֶיךָ וְכו' — מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה, וְלִהְלֵךְ הוּא אֹמֵר: "כִּי-תִרְאֶה חֲמֹר שֹׁנֵאֵךְ" (שמות כג, ה) — מִצְוֹת עֲשֵׂה". וְכִבֵּר נִתְבָּאֵרוּ גַם דִּינֵי מִצְוֵה זוּ בְּפָרֵק ב' מְבָאֵר מְצִיעָא (לב.).

יום שני, יום שלישי

מצות עשה רמה.

המצוה הרמ"ה — הצווי שנצטוינו בדין מקח וממכר, כלומר: הדרכים שבהן מתקים המקח והממכר בין המוכרים והקונים, וכבר למדו על אפן (קנין) זה ממה-שאמר יתעלה: "וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמְּכָר לְעַמִּיתְךָ וְגו'" (ויקרא כה, יד), אָמְרוּ (בבא מציעא מז:): "דְּבָר הַנִּקְנָה מִיָּד לְיָד, כְּלוּמַר הַמְּשִׁיכָה". וְכִבֵּר נִתְבָּרַר, שְׁדָבַר תּוֹרָה מְעוֹת קוֹנוֹת, וְאִין הַמְּשִׁיכָה בְּמִטְלָלִין אֲלָא תִקְנַת חֲכָמִים: וְכֵן הַמְּסִירָה וְהַגְּבִיָּה. וְכִפְרוּשׁ אָמְרוּ (שם עט:): כְּדִרְךָ שֶׁתִּקְנוּ מְשִׁיכָה בְּלוֹקָחִין כֶּף תִּקְנוּ מְשִׁיכָה בְּשׁוּמְרִין (שה"משיכה" לרשותן מטילה

זֶה-אֶת-זֶה בְּדָבָרִים, וְהוּא שְׁנֵאמַר לוֹ דְּבָרִים
הַמְצַעְרִים אוֹתוֹ וּמְעַלְיָבִים אוֹתוֹ וְלֹא יוּכַל לְעֲמוֹד
מִפְּנֵי שִׁיתְּבִישׁ מֵהֶם, כְּגוֹן שֶׁקָּדְמוֹ לוֹ מְעַשֵׂי
נְעוּרִים וְשָׁב מֵהֶם, וְנֵאמַר לוֹ: תוֹדָה לֵה'
שֶׁהֶעֱבִירָךְ מִדְּרֹךְ פְּלוֹנִית אֶל דְּרֹךְ טוֹבָה זֹה, וְכִיּוֹצֵא
בְּכֹף מֵאֲמִירָה פּוֹנְעֵת שֶׁל מוֹמִיִּם מְכַאֲיָבִים, וְהוּא
אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת-עַמִּיתוֹ וְיִרְאֶת
מֵאֲלֹהֶיךָ" (ויקרא כה). אָמְרוֹ (בבא מציעא נח:): זֶה
אוֹנָאת דְּבָרִים. וְלִשׁוֹן סִפְרָא (פרשת בהר שם):
"כִּשֶׁהוּא אוֹמֵר "וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת-עַמִּיתוֹ" —
הָרִי אוֹנָאת דְּבָרִים אָמוּרָה. כִּי־צַד? אִם הִיא בְּעַל
תְּשׁוּבָה לֹא יֵאמַר לוֹ: זְכוּר מְעַשֵׂיךָ הָרָאשׁוֹנִים
וְגו', הִיוּ חֲלָאִים וְכוּ' (— צרות באים עליו —
ומצדיק עליו את הדין בהזכירו חטאיו) רָאָה חֲמָרִים
(סוחרים המחפשים לקנות ומפנה אותם למקום שאינו
שייך כלל) וְכוּ', לֹא יֵאמַר לוֹ בְּכֹמָה חֲפֵץ זֶה
(שואלו על מחירו — ואינו חפץ לרכשו) וְגו'".
וְאָמְרוֹ (בבא מציעא שם): "גְּדוּלָה אוֹנָאת דְּבָרִים
מֵאוֹנָאת קָמוֹן, שֶׁבְּאוֹנָאת דְּבָרִים הוּא אוֹמֵר:
'יִרְאֶת מֵאֲלֹהֶיךָ'". וְכִבְר נִתְבְּאָרוּ דִּינֵי מְצָנָה זֹה
בְּפֶרֶק ד' מִבְּבֵא מְצִיעָא (מט: ואילך).

יום רביעי, יום חמישי

מצות לא תעשה רנ.

הַמְצָנָה הַמְשַׁלְיָמָה מֵאֲתִים וְחֲמָשִׁים —
הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מְלֵהוֹנוֹת (לרמות) זֶה-אֶת-זֶה
בְּמִסְחָר בְּשַׁעַת מְקָח וּמְמָכָר, וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה:
"וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמְּכָר לְעַמִּיתְךָ אוֹ קָנָה מִיַּד עַמִּיתְךָ
אֶל-תוֹנוֹ אִישׁ אֶת-אָחִיו" (ויקרא כה, יד). וּבְסִפְרָא
(פרשת בהר) אָמְרוֹ: "אֶל-תוֹנוֹ אִישׁ אֶת-אָחִיו —
זֶה אוֹנָאת קָמוֹן". וְכִבְר נִתְבְּאָרוּ דִּינֵי מְצָנָה זֹה
בְּפֶרֶק ד' מִבְּבֵא מְצִיעָא (מט: ואילך).

יום שישי, שבת קודש

מצות לא תעשה רנא.

הַמְצָנָה הָרַנ"א — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מְלֵהוֹנוֹת

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט אד"ש, תשי"ז

ברוקלין.

ברכה ושלוש!

זה מזמן נתקבל מכתבה, בו כותבת אשר למרות שקשה הדבר בכל זה תמשיך להתעסק בענייני נשי
ובנות חבי"ד, ולהי הישועה.

ונעם לי לקרות את זה, ותקותי חזקה שלא רק תקיים התחלת מכתבה, ז. א. ע"ד התעסקותה,
אלא שיתקיים ג"כ הסיוע, להי הישועה, ותראה פרי טוב בעמלה בזה, אשר נוסף על הסיפוק נפשי ממה
שרואים הצלחת הפעולות, יביא זה גם כן לחיזוק השפעתה על הידידות ומכרותי שגם הן תוסיפנה בפעולות
במסגרת נשי ובנות חבי"ד, והרי זוהי דרישת וגם הכרח השעה, וכל המוסיף הרי זה משובח.

ובפרט ימים אלו שנמצאים אנו בין ימי הפורים והפסח, שבשניהם נשים צדקיות שבאותו הזמן
היו הפעילות בזה.

בברכה להצלחה בעבודתה מתוך בריאות הנכונה ושמחה ולבשו"ט.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן – אדמו"ר הזקן – בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך – הלכות שבת

י ואפלו אם חל יו"ט בערב שבת, יכל לקנות בו שבייתה*, ואין בזה משום הכנה*. ואף אם קנה שבייתה בערב יו"ט, אינה מועלת לשבת שלאחריו. וכן אם קנה שבייתה בערב שבת אינה מועלת ליו"ט שאחר השבת, וצריך לחזור ולקנות שבייתה בבין השמשות של מוצאי שבת ליו"ט. וכן הדין בב' ימים טובים של גלויות. אבל בב' ימים טובים של ראש השנה די בשבייתה שקנה בערב יו"ט הראשון אף ליו"ט השני, כמו שיתבאר כל זה בס' תמ"ס⁵⁶:

י א וכל זה* כשפליג בנהר והספינה הולכת בשביל נכרים ומהלכת למועלה מי' טפחים.

ואף אם מוליכים אותה על ידי בהמות המהלכים בשפת הנהר אין בכך פלוג, ואינו דומה לקרון שמוליכים אותו בהמות שאסור להלך בו אפלו בתוך התחום גזרה שמא יחתך ומוצה להנהיג בה הבהמות כמ"ש בס' ש"ה⁵⁷, לפי שהיושב בקרון קרוב הוא אצל הבהמות, ודרך הוא שלפעמים הוא מנהיג הבהמות, אבל היושב בספינה רחוק הוא מבהמות המהלכות בשפת הנהר ומוליכים את הספינה על ידי חבלים ארזים, ואין דרכו לעולם להנהיג אותן:

יב ובמקום שנהגו להפליג אף בימים המלוחים (מערב שבת או אפלו בשבת* על ידי קניית שבייתה מערב שבת), אם אינם הולכים לטיול אלא לסחורה או לראות פני חבריהם אין למחות בידם, לפי שיש מי שאומר שקל מה שהאדם הולך לסחורה, אפלו יש לו מזונות והולך לסחורה להרווחה, או שהולך לראות פני חברו, חשוב הכל דבר מצוה לענין זה שמותר לו להפליג בתוך ג' ימים לפני השבת*, אע"פ שיתבטל מענג שבת וגם אף שאפשר שיצטרך לעשות מלאכה גמורה בעצמו מפני פקודת נפש, ואינו חשוב דבר הרשות אלא מי שהולך לטייל בלבד:

ביאורים

לקנות בו שבייתה – כגון שקנה שבייתה בספינה בערב יו"ט, ומותר לו להכנס בה כעת כדי לקנות שבייתה בערב שבת⁵⁴.

משום הכנה – הואיל ובשעת קנייתו שבייתה כאן בשבת – לא אמר כלום⁵⁵.

וכל זה – היינו שכל היתר הכניסה לספינה בשבת המבואר בסעיפים ט-י, הוא רק במקרה שאם היה נכנס בתוך ג' ימים הסמוכים לשבת – לא היה חל שום איסור; דהיינו שמפליג בנהר ולא בים (סעיף א), הספינה הולכת בשביל נכרים (סעיף ו), ומהלכת למעלה מי' טפחים (סעיף ה).

או אפילו בשבת – ואפילו ישנו חשש שיצטרך לחלל את השבת הזו – אין לאסור, כיון שעכשיו אינו מחללו אפילו מד"ס⁵⁸.

ג' ימים לפני השבת – גם קודם ג' ימים לא הותר אלא במי שמוכרח לצאת למדברות לחיי נפשו לפרנסתו, אבל מי שאינו מוכרח אסור לו להכניס עצמו למצב שיצטרך לחלל שבת אפילו לדיעה זו המקילה, ודומה למי שיש לו בגד בעל ד' כנפות ועושה תחבולות כדי לפטרו מציצת שראוי לעונש⁵⁹.

מקורות

המונהגת ע"י בהמות ההולכות על שפת הנהר נחשבת כצידי צידיה, וגם אין לחוש שמא יחתוך זמורה להנהיג הבהמות, כמבואר כאן.

(58) שהרי קנה שבייתה בע"ש כמבואר בסעיף ט. (קו"א סק"ה). (59) צ"צ שו"ת יו"ד סי' צב ס"א, בכמה מכתבים (נדפסו בקונו' בענין נסיעת אניות ישראליות בש"ק שנדפס בשערי הלכה ומנהג על אתר) הזכיר כ"ק אדמו"ר דברי הצמח-הצדק הללו בתור חיזוק לאיסור הנסיעה באניות אלו. ראה לעיל אותיות כה, לב, לג.

(54) או באופן המבואר בס' שלט הובא לעיל הערה 49.

(55) להלן סי' תד ס"ד, ובס' תא ס"א נתבאר שאינו צריך לומר כלום בשעת שבייתו.

(56) סי' זה בשוע"ר לא הגיע לידינו (צינונים לשו"ע מהדורה החדשה), ובטור ושוע"ר ונו"כ שם נתבאר דיני עירובין ביו"ט שני של גלויות (שצריך לערב עליו בפ"ע), והטעם לחילוקו של ראש-השנה משאר היו"ט.

(57) סעיף כג, שם מבואר האיסור להשתמש בבהמה או אפילו בצידי הבהמה (כגון להסמך עליה), אבל בצידי צידיה מותר (שמשתמש בצידי דבר המונח על צידי הבהמה), וספינה

שולחן ערוך – הלכות תפילין

ד — צריך שיהא גגה ארץ ורגלה קצרה, שאם תהא רגלה ארכה מנגה — תדמה לכו"ף פשוטה ותפסל כשלא יקראנה התינוק דל"ית. ולכתחלה צריך שתהא הרגל פשוטה בשפוע קצת לצד ימין, ושיהא לה תג קטן בראש גגה מצד שמאל. וצריך להזהר בתג שלא לחזוריה לרבעה, שלא תהא נראית כרי"ש, ותפסל על ידי קריאת התינוק.

ויש מי שקבלה בידו שאינו די שיהא לה זויות חדה מלאחוריה, אלא לכתחלה יהא לה שם עקב טוב, כי תמונתה כמו שני ו"וין סגורים, והעקב הוא נגד ראש הוי"ו אחד. ויעשה גם כן עקץ קטן לצד ימין בולט על פניה למעלה, ועוקץ זה הוא כנגד ראש הוי"ו השני.

ה — צריך לעשות לה לכתחלה תג קטן למעלה מצד שמאל, וגם באחוריה יעשה עקץ קטן שתהא מרבעת כמו דל"ית ולא יעלה פריש.

והנקדה שבתוכה לא תהא סמוכה לגגה, אלא יהא ביניהם חלק כל כף בכדי שאדם בינוני יכירנו היטב מעל ספר תורה שעל גבי הבימה כשקורא בו, ואם נגעה ממש בגגה אפלו נגיעה דקה כחוט השערה — פסולה. ולא תהא הנקדה נגד אמצע הגג אלא נגד סופו בצד שמאל, ואם יעשה באמצע — פסולה, וצריך לתקנה, אלא אם כן אין תקון מועיל — אזי יש להכשיר אפלו לכתחלה כמו שנתבאר סימן לב.

ויש מי שקבלה בידו שהנקדה תהא דקה למעלה ועבה קצת למטה פעין יו"ד, כי תמונת ה' הוא דל"ית ויו"ד (בכל הה"יין, חוץ מהה"יין של שם הוי"ה ברופן הוא, שיש בהם קבלה אחרת כמו שיתבאר). ותהיה הנקדה עקמה למטה לצד ימין, ולא לצד שמאל, פן תדמה לתי"ו.

ו — צריך להיות ראשה קצר, שלא תדמה לרי"ש, ורגלה ארכה, שלא תדמה ליו"ד ותפסל על ידי קריאת התינוק. וטוב שתהיה יעלה לצד ימין בראשה, שלא תדמה לזי"ן. ואף על פי שראש הוי"ו עובר משני צדדין, מפל מקום יש לחוש שמא תינוק שאינו חכם ולא טפש יקראנה זי"ן ותפסל.

ועל פי הסוד צריך להיות רגלה פשוטה בשונה, ועבה מתמעט והולף מעט מעט, עד שתהא חדה למטה.

ועל פי קבלת האר"י ז"ל צריך להיות עקץ קטן מצד שמאל

בראש כל הוי"וין שבתפלין, ולא בספר תורה.
ז — צריך להזהר שלא תהא רגלה ארכה, שלא יתדמה לנו"ן פשוטה ותפסל על ידי קריאת התינוק, וראשה צריך להיות עובר משני צדדין שלא תדמה לזי"ן, ויהיה מרבע — על פי הסוד.

ח — לכתחלה צריך לעשות לה חטוטרת על גבי שתי רגליה, וגם תג קטן בראש רגל שמאל, אבל רגל ימין יהיה ראשו עגל לצד ימין לכתחלה, ושתי רגליה צריכים להיות כשני זי"נין לכתחלה.

ועל פי קבלת האר"י ז"ל צריכה להיות רגל הימנית כמו וי"ו בתפלין, וכן החטוטרת שעל רגל הימין יהיה עב, ושעל רגל השמאל יהיה דק.

ואם הארץ החי"ת עד שנשתנה צורת הזי"נין לגמרי, אפלו עשה דל"ית וזי"ן וחטוטרת על גבו — פסולה, ובתפלין אין לה תקון, משום שלא פסדון. אבל אם לא עשה לה חטוטרת כלל, אפלו האריכה הרבה — פשרה בדיעבד.

ט — צריך שיהיה ראש ימין שלה כפוף מעט למטה לכתחלה, אבל לא יהיה כפוף הרבה לכתחלה, וראש שמאל שלה יהיה כזי"ן (לדברי המצריכים פן בכל אותיות שעטנ"ז ג"ן, אבל לפי קבלת האר"י ז"ל תהיה כזי"ן ישרה בתפלין). אבל ראש ימין לכתחלה יהיה עגל כזי"ן, ולא יהא ראוי להושיב עליו פתרי התגין, שאם ראש ראשון היה שונה והגון לתגין כמו ראש השני — לא היו מדרגין עליו להושיבם בראש השני, דומה למה שאמרו: "אין מעבירין על המצות". ומשעם זה כל היו"דין שבעד ימין בעי"ן וצד"י ושי"ן שבספר תורה כלם פניהם כלפי מעלה, ואין ראויין להושיב עליהן פתרי התגין.

י — צריך להיות עליה תג קטן מלמעלה לכתחלה, וצריך לעשות ראשה כפוף בשמאלו למטה שיהיה כמו עקץ קטן יורד למטה, ויהיה עקץ זה קצר מרגלה פן תדמה לחי"ת, ורגלה יהיה כפוף קצת לכתחלה להיטיב צורתה, ויהיה רגל קטן ולא גדול פן תדמה לרי"ש. ויהיה קצר ולא ארץ שלא תדמה לזי"ן ותפסל על ידי קריאת התינוק, ואם חסר עקצה השמאלי, ואין צריך לומר רגלה הימנית — פסולה, ובשמאלי מועיל תקון אפלו בתפלין, אבל לא בימיני כמו שנתבאר בסימן לב.

סימן לו, דין דקדוק כתיבתן סעיף ב, אותיות ד-י

לקוטי תורה

אלקי במאכל גשמי, אלא שהקב"ה ציווה אותנו לאכול מצה זכר למצה שבני אכלו ביציאתם ממצרים, ובשכר זה אנו זוכים לגילוי אור אלקי.

אבל לאמיתו של דבר, הפירוש ד"מצות מלא וי"ו" הוא, שבתוך המצות הגשמיות הללו עצמן (שבהן מקיימים מצות אכילת מצה) מתלבש גילוי עצום מאור אלקי גבוה מאד (הנרמז באות וי"ו כנ"ל), לעומת המצות שאכלו קודם חצות שלא הי' בהם גילוי כזה.

תוכן הפרק: המעלה שבמאכלים גשמיים שהם יכולים להוסיף כח וחיות בנפש האדם, ואפילו בנפש האלקית וכדי להבין את ההבדל בין שתי בחינות מצה הנ"ל, מקדים תחילה ביאור הטעם שאדם צריך לאכילה ושתי גשמית כדי להתקיים.

דהנה, לכאורה ניתן הי' להבין משנת"ל בענין התגלות האלקות שבאכילת מצה, שאין ההתגלות קשורה בעצם המצה הגשמית (שלאכאורה איך שייך לומר שיש גילוי אור

"אצילות, בריאה, יצירה, עשי". עולמות אלו נקראים בשם "סדר השתלשלות" ("שלת" של עולמות, הנמשכים אחד מהשני בסדר והדרגה, ממדריגה למדריגה).

וגילה לנו האריז"ל, ש"סדר השתלשלות" זה (ובמיוחד העולם הראשון, עולם האצילות) נקרא בשם "עולם התיקון", אך למעלה מכל העולמות יש עולם רוחני אחר המכונה "עולם התהו", ונרמז בכתוב "והארץ היתה תהו וגו'", לפי שבעולם זה שורר "חורבן" המכונה "שבירת הכלים".

ביאור הדבר:

בספרי קבלה מבואר שבכל עולם ועולם (מד' עולמות אלה) יש "אורות" ו"כלים". פירוש: "אורות" הם החיות והאור האלקי המתגלה באותו עולם, ו"כלים" הם הדברים שבהם ועל ידם מתגלה אור וחיות זה. משל לאור וכלי באדם - חיות הנפש היא ה"אור", והגוף שבו מלובשת חיות הנפש הוא ה"כלי".

והסיבה ל"שבירת הכלים" בעולם התהו היא לפי ששם יש "אורות מרובים וכלים מועטים". היינו שב"עולם התהו" האורות והגילויים של הקב"ה הם גדולים ועצומים מאד ואין ה"כלים" שבעולם התהו מסוגלים לקבל ולהכיל את האורות המרובים שבהם ולכן "נשתברו" הכלים.

ע"ד מאמר רז"ל לענין ארבעה שנכנסו לפרדס, "בן זומא הציץ ונפגע", דהיות שמוחו וליבו לא היו מסוגלים להכיל את עומק הסודות והגילויים הרוחניים שב"פרדס", הנה לא זו בלבד שלא "קיבל" מאומה מכניסתו לשם, אלא אדרבה, היא גרמה לנפילה ממדריגתו (נטרפה דעתו), עד ש"אחר קצץ בנטיעות" היינו שיצא לתרבות רעה, היפך קדושת ה"פרדס".

משא"כ ב"עולם התיקון" - "האורות מועטים והכלים מרובים", היינו שיש מיזוג נכון של "אורות" ו"כלים", באופן שהאור נתפס ונקלט כראוי בתוך הכלי.

מובן ופשוט ש"חורבן" עולם התהו הי' כן בכוונה תחילה, שכן הי' רצונו של הקב"ה שיהי' עולם כזה שהכלים לא יכילו את האורות הגדולים וישתברו.

והטעם לכך:

תכלית הכוונה היא שיהי' עולם גשמי שיהי' "מלא קליפות וסטרא אחרא שהן נגד ה' ממש לומר אני ואפסי עוד", היינו עולם שאין שם גילוי אלקות ואור הקדושה מתעלם ומסתתר בו בתכלית, ובני" ע"י עבודתם יגלו את אור הקדושה שבו. "כי זהו סוד כל ענין מעשה התחתונים

- כדי להסביר יסוד זה, שבמצה גשמית מלובש אור עליון רוחני ביותר, מקדים ביאור באחד מיסודות האריז"ל בענין ה"אורות העליונים" הטמונים במאכלים גשמיים בכלל.

[זהו שהולך ומבאר:]

ולחבין כל זה צריך להקדים ענין מ"ש כי לא על הלחם לבדו יהיה האדם וכו'. דבזה מתורץ הקושיא איך יש נכח המאכל להחיות את האדם, הלא הלחם הוא בחינת צומח והאדם הוא בחינת מרבה, וא"כ איך יהיה הצומח שלמטה הרבה ממדריגת האדם, בחינת "מחיה" להמרבה שלמעלה ממנו הרבה.

מדריגת החיות של אדם היא למעלה הרבה ממדריגת החיות של צומח ואפילו של בעל חי, שהוא סוג אחר לגמרי של חיים, ואיך זה שעל ידי אכילת צומח או חי תתחזק החיות של אדם.

אלא על זה מתורץ הכתוב: "כי לא על הלחם לבדו - היינו מצד עצמות הלחם - יהיה האדם", אלא "על כל מוצא פי הוי'", שמלובש ממש בהלחם, הוא המחיי את האדם.

ד"פי ה'" (דיבורו יתברך) המלובש בלחם היינו ממאמר "תדשא הארץ דשא", שהוא כוחו יתברך הבורא ומקיים את התבואה והלחם, וכמ"ש בלקוטי תורה [להאריז"ל] פ' עקב כי "אותו דבר ה' נכנס באותו המזון והוא זן ומחיה את האדם".

חיות האדם אינה מן הלחם עצמו, אלא מהכח האלקי ("פי הוי'") שבלחם.

אך צריך לחבין דהלא גם באדם מלובש דבר ה', ממאמר "נעשה אדם", וא"כ למה יקבל חיות מהלחם שמלובש בו ממאמר תדשא כו'.

עדיין אינו מובן, מדוע צריך האדם לקבל חיותו מ"דבר ה'" המלובש בלחם, ולא מספיק החיות מ"פי ה'" המלובש בו בעצמו. ועל כרחך צריך לומר, שיש עדיפות ומעלה ב"דבר ה'" המלובש בלחם גשמי לגבי ה"דבר ה'" ד"נעשה אדם".

[להבנת הענין שיתבאר להלן, יש לבאר בקצרה ענין "עולם התיקון ועולם התהו" וענין "שבירת הכלים" דעולם התהו (שנזכר בכתבי האריז"ל):

בתורת הסוד מבואר, שיש עולמות רוחניים שקדמו לבריאת עולם הזה הגשמי, שבכללות הם ארבעה עולמות

ועל זה איתא בכתבי האריז"ל שעיקר ענין ה"שבירה" הוא ב"ספירות התחתונות", שהן בחינת המדות, ולא במדרגת ה"מוחין".

וטעם הדבר:

כנזכר לעיל, סיבת ה"שבירה" היא שמאיר אור גדול שלמעלה מהגבלת ה"כלי", וענין כזה שייך לגדר וטבע המדות. וכפי שאנו רואים בבני אדם ההבדל בין שכל לרגש הלב, דרגש המדות מצד עצמו (כאשר אין בו שום השפעה מצד שכל האדם) יכול להיות בלי מדידה והגבלה, ולמשל - כעסו של קטן שאינו יודע גבולות, לפי שאין לו שכל המשקיט ומגביל את כעסו. וכן בכל המדות כולן, שעצם טבע של רגש ומדות, בלי התערבות כח השכל - הוא רגש בלתי מוגבל.

ואילו גדרו של שכל הוא להיפך ממש, שהבנת דבר לאשורו על בוריו תלוי בכך שתופסים כל פרט ופרט, דבר דבור על אופנו, כך ש"אור" השכל הוא מדוד ומוגבל, לפי כלי שכלו של האדם.

וזהו אחד מההבדלים העיקריים דעולם התהו ועולם התיקון, שעולם התהו הוא בחינת גילוי מידותיו יתברך כפי שהן מתגלות בכל תקפן, בלי מדידה והגבלה; משא"כ עולם התיקון עיקרו הוא בחינת המוחין, ולפיכך הוא עולם "מסודר", "אורות בכלים", על פי הנהגת החכמה, שגם המדות של עולם התיקון מדודות ומוגבלות המה, כי המוחין מושלים ושולטים עליהן.

וזהו שממשין:]

והאדם שרשו מעולם התיקון, ועיקר בחינת עולם התיקון הוא בחינת חכמה ראציליות.

נשמת האדם שרשה מעולם התיקון, לפי שנפשו (גם נפשו האלקית) היא נפש שכלית (שלכן האדם הוא בעל שכל בעצם מהותו), ולפיכך שרשה מ"עולם התיקון", לפי שעיקרו של עולם התיקון הוא - המוחין שבו (דלהיות שהמוחין שולטים בעולם זה, לכן הוא "עולם מתוקן" ומסודר).

וזהו שעיקרו של עולם התיקון הוא בחינת "חכמה ראציליות", פירוש: "אצילות" הוא העולם הראשון ב"סדר ההשתלשלות", ובעולם האצילות גופא - ספירת החכמה הוא הכח היותר עליון שבו, והוא מקורם ומנהיגם של שאר הכוחות ("ספירות") כולם, כי המעלה ומדרגה ראשונה אצל הנבראים היא החכמה שלכן נקראת ראשית. . כי מהחכמה נמשכות בינה ודעת, ומהן נמשכות כל המדות".

וזהו עבודתם שניתן להם. . במה שנתן בתחלה מקום להתהוות הרע, וחזרתו לטוב הוא על ידי נשמות ישראל".

והנה, על ידי "השתלשלות העולמות", שהיא ירידה בסדר והדרגה מעולם עליון לעולם תחתון, אי אפשר שמעולם של קדושה יתהווה עולם הקליפה שהוא הפכי בתכלית ואין שום ערך ודמיון ביניהם.

ולפיכך, כדי שייבא עולם גשמי, שהחיות האלקית מוסתרת בו כל כך עד שהוא "מלא קליפות וסטרא אחרא" - הי' צורך ב"שבירה", שהיא מביאה ל"נפילה" וירידה בדילוג גדול, מעולם שכולו קדושה לעולם הקליפות.

וזהו מה שמבואר בתורת הסוד שמ"שבירת כלים" זו של עולם התהו "נפלו" וירדו "ניצוצות" קדושה לעולם הזה הגשמי, ונתפזרו בכל הדברים הגשמיים שבעולם לקיימם ולהחיותם. וזוהי עבודת האדם עלי אדמות, שעל ידי קיום המצות בחפצים גשמיים, וכן במילוי צרכיו הגשמיים לשם שמים, "מברר" ומעלה את הניצוצות העליונים מעולם התהו הטמונים בדברים הגשמיים.

וזהו שהולך ומבאר:]

אך הענין הוא על פי המבואר בכמה מקומות דבחינת דומם צומח חי שרשן הוא מבחינת עולם התהו שקדם לבחינת עולם התיקון בו, אלא שנשתלשלו בריבוי המדרגות, ועל ידי שבירת הכלים, עד שירדו למטה מטה ונתהווה מהם דברים גשמיים.

שורש החיות האלקי המלוכש בדברים גשמיים דדומם צומח וחי הוא מעולם התהו שלמעלה מעולם התיקון, אלא שנפל למטה ע"י "שבירת הכלים".

[להבנת הענין שיבואר להלן יש לבאר, בקצרה עכ"פ, עוד נקודה עיקרית בענין "שבירת הכלים" דעולם התהו (המובא בכתבי האריז"ל) - שעיקר ענין ה"שבירה" הוא רק במדרגת ה"מדות" ולא בבחינת ה"מוחין".

פירוש:

המהות של העולמות היותר עליונים - כמו עולם האצילות (העולם הראשון שב"סדר ההשתלשלות"), וכל-שכן עולם התהו שלמעלה מעולם האצילות - היא, "עשר ספירות העליונות", היינו שאין בעולמות הללו נבראים שהם מציאות נפרדת מאלקות, אלא כל מציאות העולם היא בכך ששם מתגלים עשר הספירות, שהן עשרה כוחות אלקיים שנאצלו מאתו ית' "לאנהגא בהון עלמין", הנחלקות לשני סוגים: ג' מוחין (חכמה בינה דעת), ושבע מדות (חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות).

התגלות בפועל היא ע"י השכל דוקא. כלומר: אדם הראוי לשמו, שכלו שולט בכל כוחות נפשו ("המוח שליט על הלב"), ובמילא השכל "משקיט" את המדות ומגביל אותן, **כיאות לבן אדם**].

וכך בנמשל למעלה:

"עולם התהו" שלמעלה מעולם התיקון - עיקרו הוא **בחינת גילוי מידותיו יתברך כפי שהן בשרשן ומקורן, ששם מתגלות בכל תקפן, בלי מדידה והגבלה.** לשון אחר: **מדריגת עולם התהו היא ראשית התגלות המדות, דכל אחת מהמדות דעולם התהו היא העצמיות של המדה ההיא כפי שהיא בטהרתה בלי שום עירוב כח אחר שיגביל וישקיט אותה.** ולפיכך נעשה מזה "שבירת הכלים", כי אין ה"כלים" יכולים לסבול ריבוי האור.

וזהו שהולך ומבאר:

ושבירת הכלים שהיה בעולם התהו הוא בבחינת ז' מדות, אמנם הם בחינת המדות שלמעלה מהחכמה דאצילות, ונקרא בהמה רבה.

המידות דעולם התהו, שהן ה"עצמיות" של המידות, הן למעלה מבחינת חכמה דאצילות [כמו המדות שבנפש האדם להבדיל, שמושרשות בעומק הנפש למעלה מן השכל, כנ"ל] - ונקראות "בהמה רבה". פירוש:

בעל חי "אינו בעל שכל ובחירה, וכל מדותיו, שהן יראתו מדברים המזיקים אותו ואהבתו לדברים הנאהבים אצלו הן רק טבעיים אצלו", וזהו ש"הבהמה עיקרה הוא בבחינת המדות לבד", וכך בעולם הקדושה, שבחינת המדות נקראות בשם "בהמה" [שלכן נקראים המלאכים בשם חיות ובהמות, לפי שיראתם ואהבתם היא טבעית להם].

אלא שבבחינת "בהמה" (מדות) גופא יש שתי מדריגות כלליות: המדות כפי שהן באות לידי גילוי, שאז הן למטה מן השכל; וכפי שהן בשרשן ומקורן למעלה מן החכמה - ובחינה זו נקראת "בהמה רבה", כי המדות כפי שהן בשרשן הן בלי גבול ומדידה.

וזהו מדריגת "עולם התהו" שקדם ל"עולם התיקון", ונקרא "בהמה רבה". . שלפני האצילות".

[להבנת ענין הבא לקמן יש להקדים עוד פרט בענין "שבירת הכלים" דעולם התהו:

מלבד זה שה"כל" של כל מדה ומדה לא הי' יכול להכיל את ה"אור" - הנה מצד ריבוי האור שבמדות לא

ונקרא "המשכת מוחין", כי "בחכמה אתברירו". עוד טעם לשם "עולם התיקון" - מלבד היות עולם זה "מתוקן" ומסודר (היפך "שבירת הכלים" דעולם התהו) - לפי שהכח "לתקן" את ה"שבירה" דעולם התהו [היינו "לברר" הניצוצות מעולם התהו שנפלו למטה ונתלבשו בדברים גשמיים שהם מלאים קליפות וסטרא אחרא - ולהעלותם לקדושה] הוא מ"עולם התיקון".

וענין זה עולה בקנה אחד עם מ"ש לעיל ש"עיקר עולם התיקון הוא חכמה דאצילות", שכן איתא בזהר "בחכמה אתברירו", פירוש, על ידי בחינת החכמה "מתבררים" ומתתקנים ניצוצות הקדושה שבדברים גשמיים.

ולפיכך נקרא עולם התיקון "המשכת מוחין", לפי שבריא עולם התיקון היא על ידי שנמשכה ונתגלתה בחינת החכמה, שהיא ראשית עולם התיקון כנ"ל.

והאדם שיש בו נפש השכלית שרש השתלשלותה הוא ג"כ מבחינת חכמה.

זהו גם הטעם שעבודה זו של "בירור הניצוצות" היא רק בידי אדם, כי האדם שיש בו נפש שכלית, שרש השתלשלותה הוא ג"כ מבחינת חכמה דאצילות.

[ועתה יבאר ענין "שבירת הכלים" של עולם התהו ואיך עולם התהו הוא למעלה ממדריגת חכמה דאצילות.

אך להבנת הענין הבא לקמן יש להקדים, אשר הסיבה הפנימית להבדל הנ"ל בין השכל והמדות [שהמידות מצד עצמן הן בלתי מוגבלות, לעומת השכל הפועל באופן מסודר ומוגבל] היא, לפי ששורש המדות הוא עמוק מאד בנפש האדם, ולמשל אדם שיש לו אהבה למשהו, הרי זה מה שנפשו נמשכת אליו, כלומר, המדות הן טבע עצמיות הנפש כפי שבא לידי גילוי, דכל אדם יש לו טבע מסויים שמוטבע ומושרש בעצם נפשו, והוא המתגלה במדותיו;

משא"כ השכל אין זה האדם עצמו אלא רק כח פרוטי שניתן באדם שעל ידו יוכל לתפוס ולהבין דברים שחוג ממנו.

ונמצא ש"התגלות הנפש" היא ביתר שאת במדות האדם מאשר בכוחות השכל, ולפיכך המידות מצד עצמן בלתי מדודות הנה, לעומת השכל שהוא בעל "גבול" ו"מדה" בעצם מהותו.

[אלא שהקב"ה הטביע את נפש האדם כך, שאע"פ ששורש המדות הוא בנפש עצמה, למעלה מן השכל, הנה

"מוצא פי ה'" אינו ה"דבר ה'" כפי שהוא מלובש בלחם, אלא שרשו ומקורו.

ובבחינת מקורן ושרשן ("מוצא פי ה'") הרי הלחם נלקח מבחינה עליונה יותר, כנ"ל שהוא מעולם התהו שלמעלה מעולם התיקון.

וזהו המעם שהמאמר נעשה אדם הוא האחרון בעשרה מאמרות, שהמאמרות תדשא ותוצא הארץ כו' כולם הם קודמים למאמר "נעשה אדם".

והיינו ממעם הנ"ל, להיות ששרשן בעולם התהו שקדם לעולם התיקון ששם שרש האדם.

קדימת בריאת צומח וחי לבריאת האדם הוא קדימה במעלה, והיינו מצד מעלת שורש המאמר [היינו הכח] האלקי שבורא צומח וחי, שהוא למעלה משורש המאמר "נעשה אדם", כנ"ל.

ולכן אמר רב נחמן והאי דלא אמרית לך באורחא טעם ההלכה, הוא לפי דלא אכלי בישרא דתורא (לא אכלתי בשר שור), שנמצא מובן מזה שהמאכל מוסיף חיות ג"כ בכח החכמה והשכל של האדם.

כשם שמאכלים גשמיים מחיים את גוף האדם, כך הם מוסיפים חיזוק בכוחות נפשו, כמאמר רב נחמן שקודם שטעם טעם בשר לא הי' יכול לבאר טעם ההלכה. על פי חסידות אין זה רק מפני שע"י אכילה ושתי' מתחזק הכח הגופני של האדם, ובמילא יש לו הכח להתייגע בשכלו ולהתעמק בטעם ההלכה, אלא הכוונה שגוף המאכל מחזק את כח השכל וההבנה.

וכן אמרו רז"ל שאין התינוק יודע לקרות אבא עד שיטעום טעם דגן.

ממאמר רז"ל זה מוכח להדיא שהתפתחות השכל תלוי' בטעם דגן (מאכל גשמי).

והיינו ממעם הנ"ל, להיות כי שרש המאכלים הן למעלה בעולם התהו שהוא למעלה מהחכמה דתיקון, על כן יש בהם הכח והיכולת לחזק ולהוסיף גם כח החכמה של האדם.

כשם שמאכלים גשמיים יכולים להוסיף חיות בגוף האדם, בגלל שרשם של המאכלים שלמעלה משרש האדם - כך יכולים המאכלים להוסיף בכוחות נפשו, היינו גם כח היותר עליון שבו שהוא כח החכמה, לפי ששרשם למעלה משרש (שכל) האדם.

[ועתה יבאר, דכמו שנתבאר לעיל לענין התחזקות כח השכל, שעצם המאכל פועל על השכל האנושי שבאדם -

היו כל המדות יכולות לשכון יחד, כי היו סותרות זו לזו - בלשון תורת הסוד: לא הי' אפשר להיות "התכללות" המדות זו בזו.

ויובן זה ממשל בשר ודם:

אדם שמדותיו מונהגות על פי שכלו, הנה גם כשמתעורר במדה אחת יש מקום אצלו למדה הפכית. כמו, אדם הכועס על חבירו שהרע לו, אפשר לו בשעת מעשה להרגיש רחמים עליו בזכרו את הדברים הטובים שעשה עבורו. משא"כ קטן שאין לו דעת, כשמתמלא רוגז לא יהי' שום מקום בלבו לחסד ורחמים, כי אצלו המדות הן בטהרתן בלי עירוב השפעת ושליטת כח השכל, ומצד ה"עצמיות" של כל מדה ומדה אין נתינת מקום למדה הפכית.

וכך למעלה, שבעולם התהו, ששם מדותיו יתברך מתגלות בכל עצמיותן (כפי שהן בשרשן), לא שייך שם גדר "התכללות", ולא יכלו "לשכון יחד" ב"שלוש" בעולם אחד, כי כל מדה היתה בסתירה למדה ההפכית, ובמילא "נחרב" העולם.

וזהו שהולך ומבאר:]

ולפי שלא היה בהם - במדות כפי שהן בשרשן - בחינת ה"התכללות", נשברו ונפלו, ומצד נפילה זו נמצא הן למטה מהאדם, ולכן צריכים להתברר על ידי האדם דוקא שהוא שכלי בעצם מהותו, כי בכחמה אתברירו כנ"ל.

אך לאחר שמתבררים הניצוצות שבמאכלים גשמיים, הם מחי' את האדם, מצד שרשן בעולם התהו שהוא למעלה מהאדם.

ומיושבת השאלה דלעיל, מדוע מקבל האדם את חיותו מן הצומח ולא די לו בכח וחיות האלקי המלובש בו, לפי ששורש הכח האלקי שבמאכלים גשמיים הוא למעלה משורש הכח האלקי שבאדם, ולפיכך, ע"י שמבררים את הניצוץ ומעלים אותו לשרשו, יש בו כח להוסיף חיות באדם.

[ועתה יבאר כיצד מעלה זו שבכח האלקי שבמאכלים (לגבי כח האלקי שבאדם), נרמזת גם בלשון הכתוב "כי לא על הלחם לבדו גו"ם:]

וזהו דיוק לשון הכתוב "כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם" - "מוצא" דייקא, דהנה פירוש "מוצא פי ה'" הוא: "פי ה'" הן עשרה מאמרות, ו"מוצא" הוא המקור ושרש, שמשם נמשכו להיות גילוי המאמרות מ"פי ה'".

להיות ההתבוננות והדעת והאהבה ויראה בתוקף והתקשרות יותר מכח נפש האלהית עצמה.

ולא עוד, אלא שהמאכל מחזק את כח ההתבוננות וההתלהבות שבנשמת האדם עוד יותר מהכח הרוחני שישנו בנשמה מצד עצמה (כמו שהמאכל מחזק את שכלו של האדם).

ונמצא שדוקא ע"י מאכלים גשמיים מתקשר האדם באלקות עוד יותר ממדריגת ההתקשרות מכח הנפש האלקית מצד עצמה.

דהיינו מטעם הנ"ל, להיות שמלובש בהן בחינת רפ"ח ניצוצין דתהו שלמעלה מבחינת התיקון, על כן ביכולתם להוסיף עליו גם לבחינת חכמה ומדות שבנפש האלהית בק"ש ותפלה ועסק התורה ומצות:

וגם כאן אין זו רק סיבה חיצונית, היינו שנאמר שע"י האכילה נוסף כח גופני ובמילא אפשר לו לנצל כח זה ליגיעה בעבודת ה' - אלא שהמאכל הגשמי עצמו מוסיף כח ועוז בעבודה הרוחנית של האדם, שהנפש האלקית מצד עצמה אינה יכולה להגיע למדריגה זו.

וזאת - לפי שגם הנפש האלקית שרשה מ"עולם התיקון" שלמטה מעולם התהו, ולפיכך, הכח הרוחני הטמון במאכלים גשמיים (ששרשן מ"אורות מרובים" דעולם התהו) עצום מאד יותר מכח נפש האלקית עצמה.

ד"ה ששת ימים פרק ב

כך הוא לגבי הנשמה הקדושה שבאדם (שאמיתית תואר "אדם" - "יחי האדם" - קאי על הנפש האלקית), שאכילה ושת"י מוסיפות חיות רוחנית בנשמת האדם:]

וכמו כן הנה יובן בעבודת ה', שזהו ענין בירורים דרפ"ח ניצוצין דתהו שמלובשים בדברים הגשמיים, שמתבררים ועולים למעלה בבחינת התיקון שרש נפש האלקית.

כשאדם אוכל מאכל לשם שמים, לעבוד את ה' בכח אכילה ההיא, הוא "מברר" ומעלה את הניצוצין קדושה המלובש במאכל זה, ובזה הוא "עולה" לא רק ממדריגת "צומח" להיות נכלל במדריגת "אדם", אלא שנכלל בקדושת נפשו האלקית, ועי"ז עולה למעלה ל"עולם התיקון", שרשו של הנפש האלקית.

[בכתבי האריז"ל מבואר ש"רפ"ח" ניצוצות (כלליים) נפלו מעולם התהו למטה].

והיינו ע"י עבודת ה' בק"ש ותפלה, שבחינת כח וחיות שניתוסף בו על ידי האכילה לשם שמים הוא נכלל באחד ואהבת.

לדוגמא: אדם המשתמש בכח שמהאכילה להתבונן ב"ה' אחד" בקריאת שמע ולהתעורר באהבת ה' באמירת "ואהבת", הרי הכח והחיות שבתוך המאכל נעשה חלק מעבודת האדם הזאת.

ומוסיף כח ההתבוננות והתפעלות האהבה לה',

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

מאמרים קונטרסים

ליכלל למעלה במקור חוצבה ולא לעמוד כלל רק מצד בחי' התלבשותה והרכבתה למטה בנפש החיוני' הטבעי' יתאחו האור האלקי דנשמי' בכולה וידליקנה דהיינו שתפעול גם כמות ולב הגשמי דנה"ט שתתפעל גם היא בבחי' כליון והסתלקו' לצאת מחומר הגופני במס"נ וכענין התשובה כו' וזהו כאש האוכלת דבר שמורכב בו, אבל יש בו מבחי' ההשבה וההנחה מלמעלה למטה עכ"פ שהרי חכמה ומדו' דנשמי' מאירי' ומתפשטי' בחכמה ומדו' ורצון דנה"ט שפועל בחי' הכליון ג"כ כו', וא"כ מובן עכ"פ שזהו בחי' רו"ש בחי' הרצוא בעצם הוא בחי' ההסתלקו' במקורה בעצם שאינו נק' אור כלל כי אין לו במה להתאחו עדיין ובחי' הרצוא בהאחו האור בכלי כנשמי' בגוף וכאש

וכדוגמא זאת יובן בנר ה' נשמת אדם, דהנה אור זרוע לצדיק עליון שהוא אור אלקי כמו שהוא למעלה בלתי מורכב בדבר מה שכלול ונדבק למעלה בצרור החיים ממש כו', וכאשר אור זה נזרע היינו שנמשך למטה בבחי' בריאה יש מאין כמו אתה בראת כו' יצרת כו' נמשך בבחי' מהות ויש דבר מה במציאו', ונר הוי' שנקראת כנר הדולק בשמן ופתילה והוא ענין התלבשות הנשמה האלקית בנפש הטבעי בשכל ומוח גשמי כו' כידוע בענין ואהבת ככל לבכך בשני יצרי"ך כו' שאור אלקי זה שבנשמת הוי' מלובש בהשגו' מוחי' והתפעלו' מדות דנה"ט כמות ולב הגשמי כו', וזהו כדמיון אור הנר שנאחו בשמן ופתילה כנ"ל שבודאי טבע אור הנשמה האלקי'

אש אוכלה הוא לא קאי על בחי' מל' דאצי' שבבי"ע דא"כ מהו שאמר הוי' אלקיך דוקא אלא קאי על א"ש דהוי' דאור תו' דכתי' מימינן] אש ד"ת כו' שלמעלה מבחי' השנפ]ע האלקי' שבבי"ע כו', ואע"פ שא' גבי סנה שבווער באש והסנ"ה איננו אוכל שזוהו אור ואש דתורה שאינו שורף ומכלה כלל רק אור המאיר כידוע בפ"י ותורה אור, וע"כ] א' הוי' א"ש אוכל"ה הוא היינו כאשר בא אור דשם הוי' שבתור' לברר עה"ד טו"ר מגבורו' קשו' שבו שצריך שריפה וכליון דוקא שאז נק' הוי' א"ש שאוכלת א"ש קשה דנוגה כו', אבל למשה הראהו הסנ"ה בוע"ר כמו שיהי' לע"ל כו' שהן גבורו' דנוגה שנדמה לסנ"ה שבווער באש הוי' ואינו אוכל כלל, כי זהו לאחר הבירור והתיקון דשם מ"ה דבכחמ' דאור התו' את[ברי]רו ולא דרך כליון כאשר בפתילה [דו]לקת, וע"כ נתפלא ביותר וא' אסורה ואראה את המראה הגדול כו' מדוע לא יבער הסנה, וזה יהי' בימות המשיח... צדיקי' דוקא כמשי"ת שלהיו' יחוד עליון.. וב"ן באופן שיהי' שם הוי' כאשר בוער ולא יכלה כלל, וכידוע דסנ"ה זה הי' ג' עולמו' ד[בי]ע... באלקי' דשם ב"ן שמלוכש בו שהוא כשם מ"ה ממש [והס]נה איננו אוכל כו', וזהו תשלום הכונה שבמ"ת כמ"ש יקימנו ונחיי' [פניו].. כו' וד"ל.

קונטרס דמלכא נשיחא אתא לאתבא צדיקיא בתיבתא

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

שבמאכל באחדות ה' המלוכש באהבה זאת שנעשית מכח המאכל או בברוך אתה ה' שמוציא בפיו וכן בשארי המצות בצדקה וכיוצא ועי"ז יאכל בשבת מההמשכה שנעשית עי"ז ממ"ה דתיקון כי בשבת בורר אסור כידוע והכוונה באכילה דשבת הוא באופן אחר להתענג ולהמשיך תענוג עליון דעתיקא ולכן השבת הוא השביעי כי ו' יומי' דחול הם בבחי' ירידה והשביעית היא המל' העולה למעלה להיות עטרת בעלה וז"ס בואי כלה כו': אמנם המילה היא התגלות אור עליון מבחי' שאין אתעדל"ת דרך העלאה והמשכה מגעת שם כלל אלא שע"י העברת הערלה שהיא המנגד אזי ממילא יאיר ויתגלה אור נפלא זה מאיליו ומצד עצמו, והגלוי הזה הוא מבחי' שלמעלה מתהו ותיקון והוא המקור העושה התיקון מתהו וזהו בחי' מלך השמיני הדר ששרשו מיסוד א"ק שלמעלה מזו' מלכין דמל' דא"ק שנשברו והוא המתקן אותם ולכן המילה בשמיני דוקא. וביאור זה הנה פ"י ענין אדם קדמון הוא הנק' רעוא דכל רעוין באד"ר ובל' הע"ח כשעלה ברצונו הפשוט כי הנה כל אשר חפץ ה' עשה כתיב (תלים קל"ה ו') שמיד ברצונו איזו דבר נתהוה אותו הדבר כי הוא צוה ונבראו (תלים קמ"ח ה') והנה יש רצונות

הדולק בפתילה כנ"ל, והב' בחי' השוכה שהוא בחי' התפשטו' האור והמשכתו כמה שנמשך להתאחו בדבר מה אע"פ שחוזר ועולה כו' אבל חוזר ונח וחוזר ועולה כנ"ל ונמצא כלול מרו"ש עלי' ויריד' כא' ממש וד"ל. והנמשל מכל זה יובן למעלה בבחי' מל' דאצי' שנק' נשמת כל חי כו' שנק' בחי' ממלא כ"ע כנשמה שממלא את הגוף כנ"ל הנה ע"ז א' כי א"ש אוכל"ה הוא כו' מפני שהוא בבחי' רו"ש דוקא ע"ד הנ"ל, וזהו בחי' התפשטות אור וחיות האלקי בכל העולמות בבחי' חסדי' שיורד מגבוה לנמוך ואע"פ שנמשל לבחי' אש אבל הוא נמשך אחר הדבר שמתאחו בו כנ"ל והיינו בחי' השוכה כנ"ל, ובחי' הרצוא הוא בחי' עליי' המל' שעולה האור וחיו' האלקי למעלה מעלה בלתי נמשך למטה שזוהו בחי' הגבורו' דאש העולה כמ"ש עולת תמיד שעולה תמיד כו' ואמר אש תמיד תוקד כו' (וכמ"ש בזוהר ע"פ אלקים אל דמי לך דאלקי"ם שהוא בחי' המל' שמחי' את כל העולמו' קארי תדיר לנהורא עילא' שהוא שם הוי' דסוכב כו' כידוע, ובחי' רצוא הב' כשאינו מורכב בדבר מה כו' היינו בחי' המל' כמו שהיא למעלה באצי' טרם שנמשך להיות מקור לבי"ע (כמ"ש בזוהר ע"פ שחורה אני כו' [אז]עירת גרמה כו'. ובאמת מ"ש הוי' אלקיך

והנה מצד הגילוי הזה הוא שדברו תנאים אחרים בספ"ג נדרים שם (דף ל"א ב') ומהם אמרו גדולה מילה שנכתו עליה י"ג בריתות ומהם אמרו גדולה מילה שדוחה את השבת החמורה כו' כי הגילוי הזה הוא למעלה מגלוי הארה שבשבת וכמשי"ת בעזר"ה: ולהבין כ"ז כתיב למנצח על השמינית (תלים י"ב א') וארז"ל (מנחות מ"ג ב') שאמר דוד שירה כשראה עצמו בבית המרחץ ערום מכל מצוה כיון שנסתכל במילה נתישבה דעתו וזהו למנצח על השמינית על מילה שניתנה בשמיני, ובפ"י למנצח א"י בזהו תמן נצח תמן מל, ועל ענין המילה בשמיני דוקא ארז"ל כדי שיעבור עליו שבת א' (רבות ויקרא כ"ז) ולפ"ז קשה לכאורה דא"כ לעולם הי' ראוי להיות המילה מיד ביום א' בשבת אמנם באמת כוונתם שבת א' מיום ליום ז' ימים כי המילה היא במדרגיגה השמינית והיא למעלה ממדרגיגת השבת שהיא השביעית, כי נת"ל פ"ה ענין השבת שהוא גילוי הארת אצי' בבי"ע שלמעלה מהפרסא והיינו בחי' אתעדל"ע הבאה מאתעדל"ת דששת ימי המעשה כי מי שטרח בע"ש במלאכת הבירורים כשמתפלל או לומד בכח האכילה דנוגה הרי נכלל חיות דניצוצי קדושה דש' ב"ן

וכולל לכל העולמות בהתכללות א' כמ"ש בע"ח (ונת') במ"א ע"פ יכאו לכוש מל' (אסתר ו' ח') ועפ"י מאמר הזהר קוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא) ואח"כ נמשכו ממנו מההעלם אל הגילוי ע"י המשכת הרצון בפרט להיות רצון להתהוות החכמה והבינה ותוצאותיהם בפרטי פרטות. והנה מובן למשכיל כמה מעלת עילת תהלת בחי' גילוי הארה זו דא"ק וגבוה מאד נעלה מבחי' החכמה וההשגה דאצי' שהרי הוא כולל אצי' ועשי' בהשוואה א' א"כ זהו הוראה על עוצם הפלאות מערכם, ובחי' יסוד א"ק הוא השפעה ממנו עד"מ למטה שההמשכה הנשפעת משם היא ממוחי' שבראש והוא ענין גילוי חפץ ה' ורצונו הפשוט שבתחלת בריאת כל העולמות ותכליתם והגלוי הזה למטה הוא ע"י כריתת הערלה:

ספר המצוות – מצות מילה

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל

שיתרפא החולה ויתברך השנה היפך הגזר דין כו', והיינו לפי שע"י התפלה ממשיכים מלמעלה מה שבמקור ג"כ לא יש עדיין, וע"י התפלה ממשיכים רצון חדש שיומשך במקור ושורש. ונמצא כי ענין התפלה היא למעלה מבחי' המקור ושרש לפרט הבקשה הזה. וא"כ מהו ענין הסידור שבחו של מקום קודם התפלה, וכי מאי ענין זל"ז, הלא סידור שבחים הוא סיפור איך שמשבחים השמים וארץ ומלאכים ונשמות שכל זה הוא בסדר השתלשלות, וענין התפלה הוא להמשיך יהי רצון מלמעלה מהשתלשלו', שלכאורה רחוקים הם זמ"ז, ומה גם להקדים שבחו של מקום, ואם מפני שלא יתעכב בסדרי ההשתל' שז"ע אדם נידון בכל יום כנ"ל הלא לכל הפחות הי' צריך להקדים תפלה תחלה כסדר מלמעלמ"ט שזהו עיקר התפלה להמשיך מלמעלה מהשתלשלו', וכ"ש שיועיל השבח שע"יז יתקבל תפלתו שלכאו' זהו פלאי. אך הענין דהיא הנותנת שלפי שמעלת התפלה שממשיכים בחי' יהי רצון שזהו מלמעלה מסדר ההשתל', הנה נודע כי שם אם צדקת כו' ואינו תופס מקום, וא"כ משם ודאי שאין שום מניעה כלל וכלל להשפעת החיים לחולה והברכה לתבואות, וא"כ מה"ע שיתקבל תפלתו הלא משם בודאי יומשך כן, א"ל שיש ח"ו איזה עיכוב בסדרי השתלשלו' שע"יז יתעכב תפלתו ולא יתקבל מחמת עיכוב בסדרי ההשתלשלות,

פרטיים כמו כתר דאצי' הוא ענין הרצון להתהוות האצי' ועד"ז כתר דבריאה ויצי' עשי' וכן בפרטות כתר דאו"א כתר דז"א כו' אמנם להיות המשכת רצונות פרטי' מא"ס ב"ה הפשוט בתכלית ומושלל מתואר ותמונה פרטי' עד שיתכן ההמשכה אליו בפרט הי' ע"י שמתחלה נמשך חפץ ורצון בכלל להיות התהוות כל הנמצאים שבד' עולמות ומיד נתהוו כן כנ"ל, אלא שהתהוותם זו הוא בבחי' העלם והתכללות כולם יחד וז"ס אדם קדמון כי שם אדם מורה על היותו כולל הכל וגם ל' אדמה לעליון כלומר לעצמותו ית' שממנו הי' הכל והגם שאין ערוך לא"ק אליו ית' ונק' אדם דבריאה להיותו בריאה ממש יש מאין כמו שהדומם היותר אחרון דעשי' נברא יש מאין כי קמ' ית' כולא כלא חשיב' ממש מ"מ הדמיון הוא לענין זה שהוא אור כללי

[[ג]] א"ך מ"מ עדיין אינו מתורץ כלל שהרי נודע שענין התפלה הוא בקשת יהי רצון שיומשך רצון חדש לרפאות החולי ולברך השנים שזהו להמשיך בחי' שגם במקור לא יש עדיין, וכנודע שזהו ההפרש בין תפלה לברכה¹⁰⁵, שענין הברכה הוא להמשיך רק מה שכבר ישנו בשרשו ומקורו רק שנתעכב מחמת איזה סיבה יהי' מה שיהי' בסדרי ההשתלשלו', לזה הו"ע הברכה שיומשך משם בלי עיכוב, אבל אם גם בשרש ומקור לא יש ולא נמשך כלל לא יועיל ענין הברכה כלל, וכמ"ש איש אשר כברכתו בירך אותם, או כענין הברכות שבירך יעקב למנשה ואפרים כשתמך יוסף יד אביו להסיר אותה מעל ראש אפרים על ראש מנשה, וא"ל יעקב ידעתי בני ידעתי גם הוא יהי' לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהי' מלא הגוים, ולכאו' למה לא ברכו שגם מנשה יגדל כמו אפרים וזרעו יהי' ג"כ מלא הגוים. אך הענין הוא דהנה שרש ענין הברכה הוא להמשיך מהמקור מה שיש שם, רק מפני איזהו עיכוב אשר נתעכב ולא נמשך למטה, זהו ענין הברכה שיומשך למטה ממקור שרשו כמו שהוא במקור שרשו כו'. אבל ענין התפלה הוא להמשיך ע"י תפלתו שיומשך רצון חדש לרפאות החולי ולברך השנים, שזהו אם ח"ו נגזר גזירה רעה על החולה או על תבואות השנה יפעול ע"י תפלתו שיומשך רצון חדש

[סם]. תרכ"ט ע' ב ואילך. תרל"ב ח"ב ע' תמה ואילך [ובהנסמן שם]. תקנד ואילך. תרל"ה ח"א ע' ר ואילך. וע' ר ואילך. תרנ"ד ע' שיא ואילך. תרע"ח ע' תב ואילך.

[105] וכנודע שזהו ההפרש בין תפלה וברכה: בהבא לקמן בפיסקא זו ראה מאמרי אדה"ו תקס"ח ח"ב שם ע' תשו ואילך [ד"ה ועתה אלקינו]. סה"מ תרכ"ז ע' קלב ואילך. תרכ"ז ע' שצד ואילך [ובהנסמן

כו'. ונמצא כי העיכוב שחששו חז"ל שלא יתקבל תפלתו זהו מחמת סדר השתלשלו, וע"י השבח פועל שלא יהי עיכוב בסדרי השתל' דוקא, ומ"מ צריך להקדים שבחו של מקום קודם התפלה מטעם הנ"ל.

המשך והחזרים תרל"א

ד"ה משכיל לאיתן האורח

לזאת יעצו חז"ל לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל להיות כי ע"י הסידור שבחו של מקום ע"י יתעורר רחמיו וחסדיו שלא יהי שום עיכוב בההשפעה הבאה מלמעלה מסדר השתלשלו ע"י התפלה ובקשות יהי רצון

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס ומעין

עלמין, וידוע דכל המדות מתפללות זה מזה וזוהי שלמותם, וכן הוא בעניני העבודה שהם מתפללים ומשלימים זה את זה, דאהבה כלולה מינאה וביראה כלולה אהבה וכן כלם, אבל עם זה הנה כל יום ויום יש לו עבודתו הפרטית לפי ענינו בהספירות של מעלה.

וזהו דאדם נדון בכל יום, דהנה לפי המבואר לעיל מוכן דמבחינת החסד שנקצב בראש השנה ויום הכפורים ונמשך בבחינת מלכות דאצילות כול להיות מזה כמה מיני אופני חסד בעשיה, כי מאחר דבהחסד כמו שהוא באצילות אין בו ציור כלל מאופן השפעת החסד בעשיה, והרי הוא בבחינת חסד פשוט עדיין שייכול להצטייר על ידי ההתלבשות דעולמות בריאה-יצירה-עשיה פנ"ל, שעל ידי זה נעשה בבחינת חסד גשמי בעולם הזה הגשמי בכמה אופנים שונים, ועל זה הוא הדין ומשפט בכל יום בהחסד שנמשך להאדם לצורך מה יתפשט ויומשך ממנו בעשיה, אם לכל מילי דמיטב לבני חיי ומזוני בריוח או רק שנים מהם בריוח או רק אחד מהם, והדין ומשפט הנה הוא על ידי הבית דין של מעלה שבהיכל הזכות והיינו בהיכלות דבריאה, ואם הפסק דין שאותו החסד שנקצב לאדם בראש השנה ויום הכפורים אין באפשרי שיומשך ממנו למטה כל החוט המשולש דבני חיי ומזוני כי אם לשנים מהם על דרך משל, אזי יש משפט למה יומשך שפע החסד אם לבני וחייה שיהיו לו בנים חיים וקיימים וביראות בכללות נפשות ביתו או למזוני רויחי וחייה שיהיה לו עושר וביראות.

ובזה מועלת תפלת הצדיק להחליף מענין לענין, ובזה יוכן המעשה שאירע אצל הבעל שם טוב נשמתו עדין באחד שהתאמץ בבקשתו שיתפלל עבורו להושיע בכנים והאיש ההוא היה עשיר גדול ולא ענהו הבעל שם טוב נשמתו עדין על בקשתו, עד כי פעם התאמצו האיש ואשתו ביתר וראה הבעל שם טוב נשמתו עדין כי תפצים המה באמת מקירות הלב, ויאמר להם כי כשילידו בנים יאבדו העשירות ויהיו עניים ויבחרו בכנים וילידו בנים ונעשו עניים.

ועל פי זה יוכן ענין הדין ומשפט שלש בכל יום וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה (ראש השנה טו. א) דאדם נידון בכל יום, דהנה פתיב (שמות כ. ט) ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך (שם יא) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בס וינח ביום השביעי ואיתא בזהר בכל יומא עביד עבדתיה וכן הוא בעבודת האדם דששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, דכל אחד ואחד מישראל יש לו מלאכתו אשר בשבילה נבא ובשבילה ירדה נשמתו למטה, וכתיב (תהלים קלט, טז) ימים יוצרו ולו אחד בהם דתכלית כל הימים אשר נוצרו וניתנו להאדם הוא בכדי ולו אחד בהם שהאדם בעבודתו ימשיך בחינת אחד, דאחד הוא ראשי תבות דא' הוא אין סוף ברוך הוא אלופו של עולם, ח' הם ז' רקיעים וארץ וד' הם ד' רוחות העולם ובכללות הוא ענין המקום וימים הוא ענין הזמן, והיינו דהאדם עבודתו לחבר זמן ומקום וליחדם באלקות. וזהו מלאכתך שהיא מלאכת האדם בתכלית ירדת נשמתו למטה.

אמנם מלאכה זו צריכה להעשות בכל יום ויום ובעבודה ביגיעה שהיא יגיעת פשר ויגיעת נפש. וזהו ששת ימים תעבוד דבכל יום ויום צריכה להיות העבודה בעבודת ה' לפי מעלת היום ההוא וענינו בהספירות העליונות, דיום ראשון הוא חסד וענינו בעבודה אהבה, ויום שני הוא גבורה וענינו בעבודה הוא יראה, יום השלישי תפארת וענינו בעבודה הוא לאסתפלא ביקרא דמלכא בהתפללות חסד וגבורה ואהבה ויראה, ויום הרביעי נצח וענינו בעבודה לעורר מדת הנצחון לבער ולשרש גם את הדקות דדקות של הלא טוב, וזהו דברביעי נתלו המאורות שהוא אור המאיר דשמש הוי' הדוחה ומכלה גם הדקות שדבקות הלא טוב, ויום החמישי הוד וענינו בעבודה להתבונן ולהשיג הוד כבוד מלכותו יתברך כמו שהוא מוכן ומושיג מהבריאה כולה כשמתבונן בעניני מה רבו מעשיך הוי' ומה גדלו מעשיך ה', וביום הששי יסוד וענינו בעבודה הוא דאחיד בשמיא ובארעא היחוד דממלא כל עלמין וסוכב כל

ועל פי זה יובן מה שאנו מתפללים ומבקשים בכל יום רפואה ופרנסה כו', דאף על פי שפכר נקצב בראש השנה ויום הפפורים מכל מקום זהו רק בכללות החסד אכל אין בו עדיין תואר מהענינים הגשמיים, ובכל יום אנו מבקשים שהחסד הנקצב לו ונמשך מבחינת מלכות דאצילות יתלבש בענינים גשמיים האלו. וזהו גם כן מה שהתפלל רב ייבא סבא על סעודתו אף על פי שהיא פכר מוכנת לפניו, מפני שיכול להיות שאין זה שלו ועל זה התפלל שתבא התלבשות שרש חסדו במזון הנה.

קיצור. ששת ימים ענינם בספירות ובעבודתה. מלאכת אדם לחבר זמן ומקום וליחדם באלקות בכל יום כפי מעלתו בסוד הספירות, ועל זה הוא הדין אם שפע הנקצב יבא בגשמיות או רק ברוחניות, ואם בכני חיי ומזוני או באחד מהם ואפשר להחליף מענין לענין. הפעל שם טוב נשמתו עדין החליף עשירות על בנים.

מאמר יט פרק ב

והיינו שהפעל שם טוב נשמתו עדין החליף שרש החסד למעלה שנמשך לו על ידי הבית דין של מעלה על עושר החליף אותו על בנים, והיינו מפני שהחסד הנקצב לו לא הנה נמשך ממנו שני דברים והחליף אותו בתפלתו מעשירות לבנים.

גם הדין הוא אם ראוי וכדאי האדם שיומשך וישתלשל החסד שהוא בעשיה בעולם הנה הגשמית, או אפשר אינו ראוי אז לזה ביום ההוא לפי מעשיו, והגם שפכר נקצב לו חסד בראש השנה ויום הפפורים יוממשך לו החסד ברוחניות או יקבלו לעולם הבא כו', ועל פי זה יתווכו ב' המאמרים הנ"ל דמזונותיו של אדם קצובים לו בראש השנה ויום הפפורים ומכל מקום אדם נידון בכל יום, כי קצובים לו היינו שנקצבה לו המשכת חסד עליון מראש השנה ויום הפפורים על כל השנה, ואף על פי כן אדם נידון בכל יום היינו באופני ציורי החסד באיזה חסד יצטייר בעולם הנה בפועל כו'.

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

מאמרים תרצ"ב

אי בקשהו במקומך ורדפהו במקום אחר. וצ"ל מהו"ע ב' בחי' שלום. אך הענין הוא דהנה כתיב (ישעי' נט ב) כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם וגו'. ופי' אלקיכם אלקה שלכם. וכמ"ש⁷⁴ שמע ישראל הוי' אלקינו וגו'. ופי' אלקינו אלקה שלנו⁷⁵ כי ידוע⁷⁶ בפי' אלקים שהוא לשון כח ותוקף וכמ"ש (יחזקאל יז יג) ואת אילי הארץ לקח שהם שרי הארץ ותקיפיו⁷⁷. ולכן הנה בכוננת השמות, הנה הכוונה בשם אלקים שהוא תקיף בעל היכולת ובעל הכחות כולם⁷⁸. וא"כ פי' הוי' אלקינו הוא דכחינו וחיותינו הוא הוי', דאלקים בגימט' הטבע⁷⁹, ושם הוי' הוא הי' הוה ויהי' כאחד⁸⁰ שהוא היפך הטבע, היינו

סור⁷² מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו⁷³. והנה התחלת העבודה היא סור מרע. אמנם זה עצמו אינו מספיק עדיין וצריך להיות ועשה טוב. ואז הוא בכלל עובדי הוי'. אבל אין זה שלימות עדיין. והעבודה האמיתית הוא שיהי' סור מרע ועשה טוב ובקש שלום דוקא. וצ"ל מהו"ע בקש שלום דמאחר שהוא סור מרע ועושה טוב לכאוי' שהוא שלום בעבודתו ומהו"ע בקשת השלום. דבקשה הן דיגיעה ביגיעת המוח והלב והן בהתעוררות רחמים הרי לכאורה שייך יותר בתחלת העבודה בסור מרע או בועשה טוב. וכאן מוכן דאחר שהוא בכלל עובדי הוי' אז דוקא הו"ע הבקשת שלום. ובירושלמי (פאה פ"א ה"א)

ד"ה שימי כחותם תר"ץ (ספר המאמרים קונטרסים ח"א צז, א ואילך). לקמן ע' שי.
77 ראה פרש"י ותרגום עה"פ.

78 שו"ע או"ח ס"ה. וראה שו"ע אדמו"ר הזקן שם סעיף ג (הובא בספר המאמרים תרפ"ח שם); וכשיזכיר שם אלקים יכוין שהוא תקיף ואמיץ אשר לו היכולת בעליונים ובחתוננים. וראה לקוטי שיחות חלק כו ע' 14.

79 פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ראשית חכמה שער התשובה פ"ו ד"ה והמרגיל (קבא, ב). שלה פט, א (דאיתא בזוהר); קפט, א (ומרומז בזוהר); שח, ב. שו"ת חכם צבי ס"ח (הובא בלקו"ת ראה כב, ריש ע"ג). תניא שעהיה"א רפ"ו. לקו"ת שם כב, סעי"ב ואילך. וראה ספר המאמרים תרפ"ט ע' 3. 84. 96. 100. 204. 228. תרח"ץ ע' קסו. ובכ"מ.

80 זח"ג רנו, סעי"ב (ברע"מ). פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. תניא שעהיה"א פ"ז (פב, א).

72 המאמר מיוסד על ד"ה לכן אמור תרנ"ח ע' פז ואילך. שהוא מיוסד על ד"ה הנ"ל תרל"ב (ספר המאמרים תרל"ב ע' מז ואילך).

עוד מאמרים שמיסודים על ד"ה הנ"ל: ד"ה לכן אמור תרע"ח (ספר המאמרים תרע"ח ע' קלט ואילך). ד"ה למען ידעו תרפ"ב. ד"ה ואתה תצוה תרפ"ד (ספר המאמרים תרפ"ד ע' קצה ואילך). ד"ה לכן אמור תשכ"י (תורת מנחם התוועדויות תשי"ח ח"א ע' 306 ואילך). ד"ה ועברתי תשכ"א (ספר המאמרים תשכ"א ע' 305 ואילך).

חלק גדול מד"ה הנ"ל תרל"ב מיוסד על ד"ה מה טובו בלקו"ת בלק עג, ב ואילך (ועם הגהות כו' - אוה"ת בלק ע' א"לב ואילך). וראה לקמן הערה 5.

73 תהלים לד, טו.

74 ואתחנן ו, ד.

75 ראה לקו"ת ואתחנן יב, ג. ובכ"מ.

76 בהבא לקמן עד סוף הפרק - ראה ספר המאמרים עטר"ת ע' שס ואילך. ועם הוספות כו' - ספר המאמרים תרפ"ח ע' סט ואילך.

אותו מאין ליש. וכהכלל הידוע⁸⁹ דאין הדבר עושה א"ע. וההתהוות הוא בדרך בריאה יש מאין. ומפליא לעשות מקשר רוחניות בגשמיות⁹⁰. דהתקשרות זו היא בדרך למעלה מהטבע. דכמילא מוכן שהטבע עצמה היא למעלה מהטבע, אז עס זאל זאין טבע הוא עצמו ענין שלמעלה מהטבע. דזה עצמו מה שעולם כמנהגו נוהג ובכל יום ויום השמש זורח במזרח ושוקע במערב זהו עצמו מכריח שישנו בורא עולם ית' הגולל אור מפני חשך וחשך מפני אור⁹¹ ומנהיג את עולמו בהשגחה פרטית⁹². וחסידים אומות העולם אמונתם הנפשית היא רק במה שמושג להם. וזה רק בהפירטי מדרי' דשם אלקי' שמושג מן הטבע גופא. אבל בהמדרי' עצמיים דשם אלקים והיינו דהטבע עצמו הוא למעלה מהטבע, בזה אינם מאמינים. וכש"כ שאינם מאמינים בשם הוי' שאינו מושג מן העולמות, וגם בעצם הוא למעלה מהשגה וכמא'⁹³ לית מחשבה תפיסא כך כלל. ובאברהם כתיב⁹⁴ והאמין בהוי' שהאמונה שלו היא בשם הוי' דוקא. וכמו"כ האמונה הפשוטה שלנו שבזה כל ישראל שוין והיא בירושה לנו מאבותינו היא בשם הוי'. ואמונתינו אינה מצד ההשגה כ"א מצד הנשמה בעצם שמאמינים בהוי', וזהו הוי' אלקינו שהוי' שלמעלה מהטבע הוא ית' כחינו וחיותינו.

ד"ה סוד מרע וענשה טוב

למע' מהטבע. וזהו דכחינו הוא הוי' שלמעלה מהטבע. והיא האמונה פשוטה הקבועה בלב כל ישראל שמאמין בהוי' בכל לבו נפשו ומאדו. והיא הנותנת כח ועוז בבטחון גמור באבינו שבשמים כי הוא ית' מכלכל חיים בחסד⁸¹ ומשגיח בהשגחה פרטית על כל הנבראים יצורים⁸² וזן ומפרנס מקרני ראמים עד ביצי כנים⁸³. וישראל עם קרובו⁸⁴ מושגחים בהשגחה פרטית בדרך ואופן למעלה מהטבע. דזהו⁸⁵ ההפרש בין האמונה פשוטה הקבועה בלב כאו"א מישראל לבין להבדיל האמונה הנפשית שיש לחסידי אוה"ע. שהם אינם מאמינים בשם הוי', וכל אמונתם הנפשית היא בפרטי מדרי' דשם אלקים. ולכן הנה גם גבי אבימלך כתיב⁸⁶ שם אלקים. דבשם הוי' לא האמין. וכתיב (בראשית כ ד) ויאמר אד' הגוי גם צדיק תהרג. וקורא להקב"ה בשם אדון. וכש"כ בפרעה דכתיב (שמות ה ב) לא ידעתי את ה' וגו'⁸⁷ שאינם מאמינים בשם הוי'. ורק בפרטי מדרי' דשם אלקים. דאמונה זו הנה באמת היא השגה. דשם אלקים הוא מקור לעולמות וכמ"ש⁸⁸ בראשית ברא אלקים וגו' דהבריאה וההתהוות בפועל הוא משם אלקים. ושם אלקים מושג מהעולמות, שמהעולמות גופא מוכן ומושג בהשגה גמורה שיש כח אלקי המהווה את העולם ומחי

ע' שצד.

88 בראשית א, א.

89 ראה האמונות ודעות להרס"ג מאמר א פ"ב. חובת הלבבות

שער א רפ"ה. שם פ"ו. וראה ספר החקירה להצ"צ ז, ב. קה, א.

90 ראה רמ"א או"ח ס"ו ס"א.

91 בתפלת ערבית.

92 ראה ד"ה שובה ישראל תר"ץ פ"ב. ובכ"מ.

93 תקו"ז בהקדמה (יז, א).

94 לך לך טו, ו.

81 תפלת העמידה.

82 ראה ספר המאמרים תרצ"ו ע' 120 ואילך. וש"נ.

83 שבת קז, ב. וש"נ.

84 תהלים קמח, יד.

85 ראה ספרי המאמרים שבערה 5. לקמן ס"ע שמה ואילך. ספר

המאמרים תרצ"ו ע' 149 ואילך.

86 וירא כ, ג ואילך.

87 ראה זח"א קצה, א. שער הכוונות ענין הפסח דרוש א. של"ה

פי' וארא שט, א. לקו"ת אמור לה, סע"ג. ספר המאמרים תרל"ה ח"ב

לקוטי דיבורים

שיחת שמחת תורה, תרצ"ה

א. בשמיני עצרת מעניקים אור עצמי בכלים, אלא שהכלים חתומים וסגורים מכל צד ופינה ויש לפתוח אותם. במה פותחים את הכלים החתומים והסגורים? הרי זה על ידי שרוקדים בפשיטות בשמחת תורה. כלומר, רוקדים בשמחת תורה מפני שזה שמחת תורה, התורה שמחה, נותן התורה יתברך שמת, ובכוח התמימות פותחים את הכלים החתומים שבהם נמצא האור העצמי. במדרש¹ מובא: "משל למלך שהיתה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה, ביקש לילך לו לארצו וליטול לאשתו, אמר לו בתי שנתתי לך יחידית היא, לפרוש ממנה איני יכול, לומר לך אל תטלה איני יכול לפי שהיא

אשתך, אלא זו טובה עשה לי שכל מקום שאתה הולך, קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם, שאיני יכול להניח את בתי" - "כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, נתתי לכם את התורה, לפרוש הימנה איני יכול, לומר לכם אל תטלוה איני יכול, אלא בכל מקום שאתם הולכים, בית אחד עשו לי שאדור בתוכי".

כל זה מהווה הקדמה ופתח דבר לפסוק² "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

כל יהודי שחונך בחינוך המלא אור של הדור הישן, אצל מלמד ירא שמים, שבכניסתו ל"חדר" סג הילד סיפורי מעשיות מהתורה הקדושה, ובמוחו הקטן, התמים והטהור של הילד, התפתח ציור בית המקדש, המשכן,

פעם במשך שלשת רבעי שעה עד שעה. באותה שבת סליחות שחלה בפרשת תבוא, ובשבת פרשת נצבים, בראש השנה ובשבת תשובה תק"פ - אמר הרבי את כל המאמר. הסדר אצל הרבי האמצעי היה שביום כיפור היה חסידות שלש פעמים, בערב יום כיפור בבוקר אחרי תפלת שחרית - בערב יום כיפור היו מתפללים בהשכמה - במוצאי יום כיפור ולמחרת יום כיפור לפני התפלה, ובמשך פעמים אלו אמר הרבי כל המאמר שנדפס ב"עטרת ראש" שער יום כיפור.

מאמרי הרבי האמצעי מבוארים מאד, כל ענין בא באריכות ובהסבר, ובדיבור היה זה יותר באריכות מאשר בכתיבה.

באותה תקופה חיה תורת החסידות. מאות חסידים, קשישים, אברכים ואנשים בשנותיהם האמצעיות, למדו חסידות בשקידה גדולה, חיו בהשכלה של חסידות.

החסיד ר' אבא צאשניק סיפר לי, שהכיר את ר' אפרים מסמיליאן בשנותיו הקשישות. ר' אפרים היה אחד מבעלי הכשרון הנדירים, "ראש פתוח", בעל המצאה גדול, בעל השגה רחבה, בעל העמקה עצום, תפסן גדול ופה מפיך מרגליות. רעיון שעבר דרך פיו של ר' אפרים יצא כפינה. נוסף על כך היה "עובד", היה עסוק כמה שעות בכל יום בתפלה.

ד. פעם אחת בקיץ בשעה עשר בבוקר, אחרי התפלה - חסידים בדורות עברו כשהיו מתפללים באריכות, היו מתחילים להתפלל בשעה חמש לפנות בוקר ובשעה תשע-עשר היו אחרי התפלה - הלך ר' אפרים לאכסניו לאכול משהו, פגשוהו כמה אברכים ושאלוהו במאמר החסידות שנאמר בשבת, ור' אפרים ענה להם.

ר' אפרים יכול היה לענות רק כפי דרכו. כשמישהו שואל אותו הן בנגלה והן בחסידות - נגלה וחסידות היו אצל ר' אפרים דבר אחד, נגלה הבין על פי חסידות וחסידות הבין על פי נגלה - הרי בראש ובראשונה היה מסביר לשואל את שאלתו, שהלז ידע את אשר אין הוא מבין, אחרי שהיה מבהיר לשואל את קושייתו, היה מסביר לו את הענין, עד שהענין היה ברור לשואל בלי שום קושיות.

אהבה וחיבה מיוחדות היו לר' אפרים כלפי אברכים שרצו להבין דברי חסידות.

החסידים הפשוטים והתמימים שהיו באים לליבאוויטש לראות את הרבי, לשמוע חסידות, וכיהודים פשוטים לא הבינו את החסידות שאמר הרבי, רק את הפסוק המוכר להם מהתורה או מהתהלים, או מאמר חז"ל מוכר מפרקי אבות, מאגדות "עין יעקב", או

אהרן עם האורים ותומים, המצנפת והציץ, המעיל והפעמונים, משה רבנו וקרני ההוד כו' וכו' וככל שהילד בגר התפתח בו כוח הציור יותר ויותר - מרגיש את העדינות העשירה והבלתי מוגבלת הגלומה במשל האמור.

ב. התורה היא בתו יחידתו של הקב"ה ועם ישראל הוא הבן היחיד שלו. והבן היחיד הוא בן מלך - כל ישראל בני מלכים הם³ - הלוקח את הבת היחידה של הקב"ה, ככתוב⁴ "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב", אומרת הגמרא⁵ אל תקרא מורשה אלא מאורסה. הקב"ה אומר לעם ישראל, שלקח את התורה, התורה היא בתי יחידתי, לפרוש ממנה אינני יכול, לומר לכם אל תטלוה - איני יכול, עשו לי טובה גדולה ובכל מקום היותכם, עשו לי חדר קטן שגם אני לא אפרד מבתי היחידה.

עשירות הרגש והרצינות הגלומה במאמר זה, אינה ניתנת להתבטא במלים, במיוחד כפי שהמאמר מוסבר ומואר באור תורת החסידות.

תורה היא שכל וחכמה, אך זהו שכל אלקי, הבנה אלקית. פעם⁶ דובר על ההבדל שבין שכל אנושי לבין שכל אלקי.

על תורה כתוב⁷ "ותורה אור", תורה מאירה את דרך החיים שעל האדם לעבור בעולם הזה. תורה מלשון הוראה, התורה היא מורת הדרך בדרכי החיים בכל הדברים.

כל שכל מחייב מדה שהיא ה"בכך" של השכל, במילא מובן שכל "בכך", כל מדה, הוא לפי ערך השכל. זה ההבדל בין המדות הבאות מן השכל האנושי לבין המדות הבאות מהתורה שהיא שכל אלקי. חוקי בני אדם באים מהחיים ואילו חוקי האלקים עושים חיים.

תורה היא אמנם שכל אלקי, אך זהו השכל האלקי שנמסר לאדם בהשגה ממש. זהו משמעותו של המשל, הקב"ה אומר שהתורה היא בתו יחידתו - תורה היא שכל - אך השכל הוא שכל אלקי, להיפרד ממנה אין כל אפשרות, לומר שלא "לקחת" אותה בשכל אנושי - גם כן אי אפשר, שהרי התורה צריכה לבוא בהשגה, אלא צריכים לעשות חדר מיוחד לנוות התורה, צריכים לזכור תמיד שהתורה היא חכמתו ורצונו יתברך.

ג. בשבת סליחות תקע"ט החל הרבי האמצעי לומר המאמר "להבין ענין ראש השנה" שנדפס בספר "עטרת ראש".

כרגיל היה הרבי האמצעי אומר בשבת פעמיים חסידות, ולעתים קרובות - שלש פעמים בשבת אחת, כל

(6) שיחות שמחת תורה תר"ץ.

(7) משלי ו, כג.

(3) שבת סז, א. כבא מציעא ק"ג, ב. זח"ג כה, רכג, רנה. תדא"ז טז.

(4) דברים לג, ד.

(5) פסחים מט, ב.

שנוהגים החסידים המשכילים במאמרים שלהם, היה חוזר על המאמרים שלו תמיד, בהיותו בביתו ובישבו במושב העגלון בהיותו בדרך - היה מאסף יהודים פשוטים בני גילו ומספר להם את אשר ראה אצל הרבי בליובאוויטש וחוזר בפניהם החסידות ששמע. היה מדבר בהתלהבות גדולה, היה קצת בעל מנגן, ואחרי חזרת החסידות היה מנגן ניגון ויוצא בריקוד עם חבריו.

כך היה נוהג ר' חיים ב"ר אליהו העגלון בהיותו בעיירתו קרופקע, וכך היה נוהג בהיותו בדרך כשהיה עוצר בפונדקים שבדרך עד לארשע, וכך היה נוהג בבואו לארשע.

בעגלון זה, ביהודי חסיד פשוט זה, מקנא החסיד ר' אפרים, המשכיל והעובד הגדול ובעל הכשרונות, ונפל ברוחו לנוכח עבודתו הפשוטה והתמימה של ר' חיים ב"ר אליהו העגלון.

בעל הכשרון הגדול משמיע לעצמו דברי תוכחה, לומד מוסר-השכל מהעגלון העני דל השכל, ומגיע לידי מסקנה שבעל עגלה דל-השכל מעשיו מרובים מחכמתו, ואילו המשכיל - חכמתו מרובה ממעשיו.

כשהחסיד ר' אבא סיפר לי סיפור זה היה זה ארבעים שנה אחרי שהוא שמע הדברים מהחסיד ר' אפרים. אך בשעה שסיפר את סיפורו היה ר' אבא משולהב מהתרגשות ובעיניו נראו דמעות כשנזכר על שברון רוחו של ר' אפרים בשעה שדיבר אתו.

שמחת תורה, תרצ"ה

משל רגיל, ששמעו מהרבי, זאת הם ידעו, בהם חיו ובאלה שימחו את עצמם.

חסידים פשוטים אלה, היו משליכים עצמם בריקוד ההתלהבות שהיו רוקדים אחרי אמירת חסידות, והיו שבויים בשלהבת הדביקות הקדושה, כמו החסידים הגדולים ביותר, המשכילים והעובדים, שכן חסידים תמימים ופשוטים אלה, הרגישו חיות בפסוקים ובמאמרי רז"ל שהיו מוכרים להם, כמו גדולי המשכילים במה שהם הבינו.

את נפילת הרוח הפנימית והעמוקה שהיתה לבעל הכשרונות הגדול ר' אפרים מסמיליאן כלי יהודים חסידים פשוטים אלה, יש לראות מהמוסר השכל שאמר ר' אפרים לר' אבא מצאשניק:

"יותר מיובל שנים של יגיעה בחסידות והלואי והשכלה או השגה חסידית היתה נקלטת באותה חיות כפי שה"חסידות" של חיים ב"ר אליהו נקלטת אצלו".

ה. ר' חיים ב"ר אליהו היה עגלון בעיירה קרופקע, שבמשך למעלה מחמשים שנה היה נוסע כל שנה לליובאוויטש. היה יהודי פשוט, אך בעל מדות טובות גדול. כל פסוק ומאמר רז"ל ששמע מהרבי במאמרי החסידות, היו אצלו בבחינת חסידות, היה לומד את הפסוק או את מאמר חז"ל בעבר-יטיטש וחוזר עליו, ובמשך כל השנה עד לבואו שוב לליובאוויטש היה חוזר על ה"מאמרים" ששמע בליובאוויטש.

ר' חיים ב"ר אליהו היה מרגיש את התחייבותו בתור חסיד, שנוסף על שהיה נוהג ב"מאמרים" שלו כפי

אגרות קודש

ב"ה. י"ט תמוז רפ"א

[. . .] אמנם כל איש באשר הוא חוסה תחת דגל הקדוש, אשר בשם חסיד יכונה לא רק באלה בהרמת איזה שקלים, גם בסכומים נכונים, יושכל לשלם חובו במוהרי לבבו, אל גזעו וצור מחצבתו, לא ידעתי את מי אדרבה לי אחת היי כל איש ישראל אשר לבו חס ומוחו יגביל לתורת ד', יהי באיזה דרך שיהי מזמירת מלך ישראל האמירה, בתום לב וברגש הנרצה, עד לימוד סוגיא היותר חמורה בש"ס, וענין העמוק ביותר בדא"ח, כולם כאי מרועה אחת ניתנו, ואל אחד אמרם, לא את חכמתנו והשגותינו האלקים דורש ולא בתבונותינו יתכונה,

ברצונו ית' עלה, כי יואיל להתענג על שפיכת נפש, ולב תום הולך מישרים, בלמדו תורתו בהחזיקו לומדים ובקיימו מצותיו ית', והחסידים הם אלו שמביאים בפועל בחיים ההווים בעצמם, וכן גם בזולתו את אשר ידעו מהדברים הטובים, בקביעות עתים לתורה, בשיעורים ברבים בחול ובש"ק, בשיחות רעים האהובים, מקירוב הלבבות, וזאת היא דרישת הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נב"י"מ זי"ע כתוב מפורש באגרתו הדפוסה מכבר, והנה אתם עמם תלמידנו הנעלה היקר והכי נכבד ר' אברהם אלי אשר בעזרת יושבי העיר היי יכולים ליסד שיעורי לימוד בדא"ח ובנגלה ואז יהי אור במושבותם בגו"ר.

[אג"ק מוהרי"צ, כרך א' עמ' קסב]

יהושע ד א-כד

ד א ויהי פאשר-תמו כל-הגוי לעבור את-הירדן פ ויאמר יהוה אל-יהושע לאמר: כקחו לכם מן-העם שנים עשר אנשים איש-אחד איש-אחד משבט: ג וצוו אותם לאמר שאו-לכם מזה מתוך הירדן ממצב רגלי הכהנים הכין שתיים-עשרה אבנים והעברתם אותם עמכם והנחתם אותם במלון אשר-תלינו בו הלילה: ד ויקרא יהושע אל-שנים העשר איש אשר הכין מבני ישראל איש-אחד איש-אחד משבט: ה ויאמר להם יהושע עברו לפני ארון יהוה אלהיכם אל-תוך הירדן והרימו לכם איש אבן אחת על-שכמו למספר שבטי בני-ישראל: ו למען תהיה זאת אות בקרבכם פי-ישאלון בניכם מחר לאמר מה האבנים האלה לכם: ז ואמרתם להם אשר נכרתו מימי הירדן מפני ארון ברית-יהוה בעברו בירדן נכרתו מי הירדן והיו האבנים האלה לזכרון לבני ישראל עד-עולם: ח ויעשו-כן בני-ישראל פאשר צוה יהושע וישאו שתי-עשרה אבנים מתוך הירדן פאשר דבר יהוה אל-יהושע למספר שבטי בני-ישראל ויעברום עמם אל-המלון וינחום שם: ט ושתיים עשרה אבנים הקים יהושע בתוך הירדן תחת מצב רגלי הכהנים נשאי ארון הברית ויהיו שם עד היום הזה: י והכהנים נשאי הארון עמדים בתוך הירדן עד-תם כל-הדבר אשר-צוה יהוה את-יהושע לדבר אל-העם

רש"י

וגו'. הכנסו עתה בירדן ועברו עד לפני הכהנים: (ז) והיו האבנים האלה. בגלגל לזכרון זה: (ט) ושתיים עשרה אבנים. אחרות הקים יהושע בתוך הירדן: (י) עד תום כל הדבר. כמו ששינינו במסכת סוטה (לד א) עודם בירדן אמר להם יהושע דעו למה אתם עוברים את הירדן, על מנת שתורישו את כל יושבי

(ב) שנים עשר אנשים. הם שנזכרים למעלה להיות נכונים: (ג) והעברתם אותם עמכם. כמצות משה (דברים כז) לבנות להם מזבח בהר עיבל ולכתוב עליהם את דברי התורה, ובו ביום באו אל הר עיבל ובנו בהם את המזבח והעלו עולות ושלמים, ואכלו ושתו, וקפלו אותם ובאו ולנו בגלגל: (ה) עברו לפני ארון

מצודת ציון

(ה) והרימו. והגביהו: (ט) תחת. במקום:

מצודת דוד

(ג) מתוך הירדן. צוה להם לחזור אל קצה הירדן אחר שיצאו ממנו: ממצב. ממקום שהכהנים נצבים מוכן

ומתוקן, כי נשאו רגליהם ולקחו האבנים אשר תחתיהם: (ד) אשר הכין. לעמוד קרוב לארון, לראות אשר מיד כנוח רגלי הכהנים יכרתו המים, כמו שכתוב למעלה (ג יא) (ה) אל תוך הירדן. כי כבר יצאו ממנו, כאמור (פסוק א) (ו) אות. סימן לזכרון: מחר. רצה לומר, לאחר זמן: (ט) ושתיים וכו'. אלו היו אחרים (סוטה לה ב): עד היום הזה. רצה לומר, עד עולם, כי כל קורא הפסוק הזה בזמנו, אומר עד היום הזה, והוא כלל גדול בדברי הנביאים: (י) לדבר אל העם. אמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה לד א) שהשם צוה לו לדבר אל העם לאמר, דעו שאתם עוברים את הירדן בחרבה על מנת לגרש כל יושבי הארץ, והדבר ההוא בעצמו צוה לו משה: וימהרו. בעבור כבוד הארון, שעמד עד עברם:

כָּל אֲשֶׁר-צִוָּה מֹשֶׁה אֶת-יְהוֹשֻׁעַ וַיִּמְהָרוּ הָעָם וַיַּעֲבְרוּ: יֵאֹוֶהי כָּאֲשֶׁר-תָּם
 כָּל-הָעָם לַעֲבֹר וַיַּעֲבֹר אַרְוֹן יְהוָה וְהַכְּהֻנִּים לְפָנָי הָעָם: יִבְיַעֲבְרוּ בְּנֵי-רְאוּבֵן
 וּבְנֵי-גָד וְחֻצֵי שִׁבְט הַמְּנַשֶּׁה חֻצֵי חֲמִשִּׁים לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵיהֶם
 מֹשֶׁה: יִבְיַעֲבְרוּ אֶלְפֵי חֻצֵי הַצֵּבָא עָבְרוּ לְפָנָי יְהוָה לְמַלְחָמָה אֵל עַרְבוֹת
 יְרִיחוֹ: יֵבַיִם הַהוּא גִדְל יְהוָה אֶת-יְהוֹשֻׁעַ בְּעֵינָי כָּל-יִשְׂרָאֵל וַיֵּרְאוּ אֹתוֹ
 כָּאֲשֶׁר יֵרְאוּ אֶת-מֹשֶׁה כָּל-יְמֵי חַיָּו: טו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: טז צִוָּה
 אֶת-הַכְּהֻנִּים נְשָׂאֵי אַרְוֹן הָעֲדוֹת וַיַּעֲלוּ מִן-הַיַּרְדֵּן: יז וַיֵּצְאוּ יְהוֹשֻׁעַ אֶת-הַכְּהֻנִּים
 לֵאמֹר עָלוּ מִן-הַיַּרְדֵּן: יח וַיְהִי (כתיב פְּעֻלוֹת) בְּעֲלוֹת הַכְּהֻנִּים נְשָׂאֵי אַרְוֹן
 בְּרִית-יְהוָה מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן נִתְקוּ בַּפּוֹת רַגְלֵי הַכְּהֻנִּים אֵל הַחֲרֻבָה וַיִּשְׁבּוּ
 מִי-הַיַּרְדֵּן לְמִקְוָם וַיִּלְכוּ כְּתַמּוֹל-שֵׁלֶשׁוֹם עַל-כָּל-גְּדוֹתָיו: יט וְהָעָם עָלוּ
 מִן-הַיַּרְדֵּן בְּעֶשְׂרֵת לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיַּחֲנוּ בְּגִלְגָל בְּקִצֵּה מִזְרַח יְרִיחוֹ: כ וְאֵת
 שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לָקְחוּ מִן-הַיַּרְדֵּן הַקִּים יְהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָל:
 כא וַיֹּאמֶר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲשֶׁר יִשְׁאַלוּן בְּנֵיכֶם מָחָר אֶת-אֲבוֹתָם לֵאמֹר
 מָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה: כב וְהוֹדַעְתֶּם אֶת-בְּנֵיכֶם לֵאמֹר בִּיבִשָּׁה עָבַר יִשְׂרָאֵל
 אֶת-הַיַּרְדֵּן הַזֶּה: כג אֲשֶׁר-הוֹבִישׁ יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶת-מֵי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵיכֶם

רש"י

הארץ כו': (יא) ויהי כאשר תם כל העם
 לעבור ויעברו ארון וגו'. לא כדרך שעברו
 האחרים, אלא כמו שמפורש למטה בענין נתקו
 כפות רגלי הכהנים לאחוריהם אל החרבה, על
 השפה שנכנסו בה שהיו עומדים אצלה, וחזרו
 המים לאחוריהם לילך כתמול שלשום, נמצא
 ארון ונושאו מצד זה, וכל ישראל מצד זה,
 נשא הארון את נושאו ועבר: לפני העם.
 לעיני העם: (טז) צוה את הכהנים. כאן פירש
 הכתוב את האמור למעלה, היאך עבר ארון ה'
 והכהנים לפני העם וגו': ויעלו מן הירדן.
 ויעברו' אין כתיב כאן, אלא 'ויעלו', למדנו

מצודת דוד

(יא) ויעברו ארון ה'. אחר שצוה יהושע להכהנים
 לעלות מן הירדן, כמו שכתוב למטה (ג ו) אז עבר הארון
 ללכת לפני העם: (יג) לפני ה'. רצה לומר, בשליחותו
 של מקום:

מצודת ציון

(יג) חלוצי. מזוין, כמו (דברים ג יח) חלוצים תעברו:
 ערבות. ענינו כמו מדבר: (יח) נתקו. נעתקו וסרו
 ממקומם:

עֲדַעְבְּרֶכֶם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לַיַּם־סוּף אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ מִפְּנֵינוּ
 עֲדַעְבְּרָנוּ: כִּדְלָמַעַן דַּעַת כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ אֶת־יְד יְהוָה כִּי חֲזָקָה הִיא לְמַעַן
 יֵרְאֹתֶם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כָּל־הַיָּמִים:

מצודת דוד

(כד) למען יראתם. כמו ולמען יראתם, ותחסר הוי"ו, וכמוהו רבים:

דברי הימים א ד א-מג

ד א בְּנֵי יְהוּדָה פְּרִץ חֲצֵרוֹן וְכַרְמֵי וְחֹר וְשׁוּבֵל: ב וּרְאִיָּה בֶן־שׁוּבֵל הוֹלִיד
 אֶת־יִחִת וְיִחִת הֵלִיד אֶת־אֲחֻזַּי וְאֶת־לֵהָד אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַצֶּרְעָתִי: ג וְאֵלֶּה
 אֲבִי עֵיטָם יִזְרַעֵאל וְיִשְׁמָא וְיִדְבָּשׁ וְשֵׁם אֲחֻתָם הַצֶּלְלָפוֹנִי: ד וּפְנוּאֵל אֲבִי
 גִּדְר וְעֹזֵר אֲבִי חוּשָׁה אֵלֶּה בְּנֵי־חֹר בְּכוֹר אֶפְרָתָה אֲבִי בֵּית לָחֶם:
 ה וְלֹא־שְׁחֹר אֲבִי תְקוּעַ הָיוּ שְׁתֵּי נָשִׁים חֲלָאָה וְנַעֲרָה: ו וַתֵּלֶד לוֹ נַעֲרָה
 אֶת־אֲחִיזָם וְאֶת־חֶפְר וְאֶת־תִּימְנִי וְאֶת־הָאֲחֻשְׁתָּרִי אֵלֶּה בְּנֵי נַעֲרָה: ז וּבְנֵי
 חֲלָאָה צֶרֶת (כתיב יצחר) וְצַחַר וְאֶתְנָן: ח וְקוֹץ הוֹלִיד אֶת־עֲנוּב וְאֶת־הַצַּבְכָּה
 וּמִשְׁפַּחַת אַחֲרֵחֶל בְּנֵי־הָרוּם: ט וַיְהִי יַעֲבִץ נֶכְבֵּד מֵאֲחָיו וְאִמּוֹ קָרָאָה שְׁמוֹ
 יַעֲבִץ לֵאמֹר כִּי יִלְדֵתִי בַּעֲצָב: י וַיִּקְרָא יַעֲבִץ לְאֵלֶּהִי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִם־בְּרַךְ
 תִּבְרַכְנִי וְהִרְבִּית אֶת־גְּבוּלִי וְהִיתָה יָדְךָ עִמִּי וְעָשִׂית מַרְעָה לְבִלְתִּי עֲצָבִי וַיִּבֵּא

רש"י

(ב) וראייה. כן מנהג היחס הזה אף על פי שלא הזכיר עדיין ראייה כי דורות דורות קחשיב וכן בני חלאה צרת וצחר ואתנן וקוץ הוליד, ועדיין לא הזכיר קוץ ומזכיר את בניו: (ה) ולאשחור אבי תקוע היו שתי נשים. מוסב למעלה ואשת חצרון אביה ותלד לו את אשחור אבי תקוע כי לא יחס עד עתה: (ט) ואמו קראה שמו יעבץ לאמר כי ילדתי

בעצב. וכינה שמו יעבץ ודוגמתו בן אוני (ס"א ואביו קרא לו בנימין) (בראשית ל"ה): (י) והרבית את גבולי. בנחלות: והיתה ידך עמי ועשית מרעה. אם תהיה עמי ותצילני מרעה לבלתי עצבי שלא יארע לי שום נזק וצער ועצב והוא נדר מה שנדר. ויבא אלהים את אשר שאל. ושלם נדרו ומכאן מביאין ראייה כשפוסקין צדקה (בצבור) בעבור מה שאין נודרין אלא

מצודת דוד

(א) בני יהודה וכו'. בא להשלים יחוס בני יהודה ובדרך קצרה מזכיר שוב מי מבניו ובני בניו והם פרץ בן יהודה וחצרון בנו וכרמי בן זמרי בן זרח בן יהודה וחור בן כלב בן חצרון ושובל בן כלב בן חור: (ב) וראייה. הוא הרואה האמור למעלה: אלה משפחות הצרעתי. האמור למעלה שיצאו מבני שובל: (ג) ואלה. מוסב על המקרא שלאחריו שאמר אלה בני חור וכו' ואמר מלבד בני חור הנזכרים למעלה הנה גם אלה היו בניו והם אבי עיטם יזרעאל וכו': (ד) אבי בית לחם. שלמא בן כלב בנו הי' אבי בית לחם ונקרא מ"ש בן בנו וכאומר אבי של אבי בית לחם ואבי האב הוא כאב: (ה) ולאשחור. הוא הנזכר למעלה שהיה בן חצרון: (ח) וקוץ. אולי הוא אחד מהנזכרים למעלה והיה נקרא בב' השמות וכן נאמר ברבים כמוהו אשר נמצא בזה הספר אשר לא יזכרו לפנים מי הי' וממי יצא: (ט) ויהי יעבץ. גם הוא לא נזכר שמו לפנים מי הוא: ילדתי בעצב. כאשר ילדה אותו היה לה עצבון מה ולזכרון קראה את בנה יעבץ בהפוך אותיות מעצב כאלו תאמר שיהפך העצב לשמחה: (י) והרבית את גבולי. להיות נחלתי

אֱלֹהִים אֶת אֲשֶׁר־שָׁאַל: יא וּכְלֹב אַחִי־שׁוּחָה הוֹלִיד אֶת־מַחִיר הוּא אָבִי
 אֲשֶׁתּוֹן: יב וְאֲשֶׁתּוֹן הוֹלִיד אֶת־בֵּית רָפָא וְאֶת־פֶּסֶח וְאֶת־תַּחֲנָה אָבִי עִיר נַחֲשׁ
 אֱלֹה אֲנָשִׁי רַכָּה: יג וּבְנֵי קִנּוֹ עֲתַנְיָאֵל וּשְׂרָיָה וּבְנֵי עֲתַנְיָאֵל חֲתַת: יד וּמַעֲוֹנָתִי
 הוֹלִיד אֶת־עֶפְרָה וּשְׂרָיָה הוֹלִיד אֶת־יוֹאֵב אָבִי גֵיָא חֲרָשִׁים פִּי חֲרָשִׁים הָיוּ:
 טו וּבְנֵי פֶלֶב בְּן־יַפְנָה עִירוֹ אֱלֹה וְנַעַם וּבְנֵי אֱלֹה וּקְנֹז: טז וּבְנֵי יִהְלָאֵל זִיף
 וְזִיפָה תִירְיָא וְאֲשֶׁר־אֵל: יז וּבְן־עֲזֹרָה יֵתֵר וּמָרְד וְעֶפְר וְיִלּוֹן וְתַהֲר אֶת־מְרִים
 וְאֶת־שְׁמִי וְאֶת־יִשְׁבַּח אָבִי אֲשֶׁתְּמַע: יח וְאֲשֶׁתּוֹ הִיהֲדִיָּה יִלְדָּה אֶת־יִרְד אָבִי
 גְדוֹר וְאֶת־חֶבֶר אָבִי שׁוֹכֹ וְאֶת־יְקוֹתִיאֵל אָבִי זְנוּח וְאֱלֹה בְנֵי בְתִיָּה בַת־פְּרַעָה
 אֲשֶׁר לָקַח מָרְד: יט וּבְנֵי אֲשֶׁת הַיְהוּדִיָּה אַחֹת נָחַם אָבִי קַעִילָה הַגְּרָמִי
 וְאֲשֶׁתְּמַע הַמַּעֲכָתִי: כ וּבְנֵי שִׁמּוֹן אֲמַנּוֹן וְרָנָה בְּן־חַנָּן (כתיב ותולדון) ותילדון ובני

רש"י

נותנין בלא נדר ומדרשו ידוע: (יא) וכלוב אחי שוחה. משפחות הוא דקחשיב בקצור ל' אע"פ שאין מזכירו למעלה וכן ובני קנז אע"פ שלא הזכירו למעלה וכן מעונתי כמו כן לא הזכירו כי כן דרך כל הספר הזה: (יב) אבי עיר נחש. שם עיר ותחנה שר (היה) עליה: אלה אנשי רכה. בני אשתון ישבו באותו מקום ברכה, ע"א אנשי רכה המשפחה היתה מכונה אנשי רכה: (יד) ושריה הוליד את יואב אבי גיא חרשים. יואב היה שר של עמק שיש בה חרשים ולמה אני קורא אותה גיא חרשים כי חרשים היו פתרון אותן שישבו בגיא החרשים

חרשים המה ועל שמם נקרא הגיא: (טו) ובני כלב בן יפונה. אמרו רבותינו כלב בן יפונה זה כלב בן חצרון ולמה נקרא בן יפונה שפינה מעצת מרגלים ואל תתמה שהרי ייחס כבר משפחת כלב בן חצרון שהרי כן הדרך שמייחס קצת ומדלג על משפחה אחרת ואח"כ תופש משפחה ראשונה: ובני אלה וקנז. כך היה שמו וקנז: (יח) ואשתו היהדיה. אשת כלב שנולדה מיהודית: ירד אבי גדור וגו'. שרי העירות כדכתיב ביהושע ויקדעם וזנוח וחלחול בית צור וגדור ירמות ועדלם שוכה ועזקה. ואלה בני בתיה בת פרעה. הוי"ו מפרדת בין

מצודת דוד

מרובה: ידך עמי. לעזרני בעת הצורך: ועשית מרעה. ר"ל תהפוך מהרעה אשר בעבורה נתעצבה אמי בעת ילדה אותי הרעה ההיא תהפוך לטובה לבלתי עצבי כאשר שאלה אמו בקריאת השם יעבך והנה נדר מה א"כ יהיה ולא פירש מה נדר וכאלו אמר כאשר כן יהיה אשלם גמול הדבר ואלך בדרכי ה' ודוגמתו כל מכה יבוסי וכו' (ש"ב ה) ולא פירש מה יעשה לו והוא כאומר הנה יקבל גמול: (יא) וכלוב אחי שוחה. לא הזכירו לפנים גם שניהם ואולי הזכירו בשם האחד אשר היה להם, או כן דרך הספר להזכיר אנשים ותולדותיהם עם שלא הזכירו לפנים ממי יצאו ומי אביהם: (יב) אלה אנשי רכה. כל בני כלוב היו נקראים אנשי רכה מטעם ידוע אצלם: (יג) ובני קנז. גם הוא לא נזכר לפנים בן מי ה' (ולא אוכרם עוד מעתה כי מאד רבו): עתניאל. הוא היה השופט הראשון על ישראל: (יד) כי חרשים היו. ר"ל בעבור זה היה נקרא המקום ההוא גיא חרשים על כי היו אנשים חרשים רצה לומר אומני אבן ועץ וברזל: (טו) כלב בן יפונה. הוא כלב בן חצרון ועל שפינה עצמו מעצת המרגלים נקרא בן יפונה כן ארז"ל ועם כי כבר סיפר מתולדותיו בא עתה להשלים ספור כל תולדותיו וכן דרך הספר הזה: וקנז. כי שמו בוי"ו: (יז) ותהר. אשתו של מרד הרתה וילדה את מרים והוא שם איש: (יח) ואשתו היהודיה. אשת מרד היהודית כי הראשונה שזכר לא היתה יהודית כי היא היתה בתיה בת פרעה שאמר בסוף המקרא: ואלה. האמורים במקרא שלפניו והם מרים ושמי וכו' אלה היו בני בתיה וכו': (יט) אחות נחם. אשר היתה אחות נחם: אבי וכו'. ר"ל אלה בניה אבי קעילה וכו': (כ) בן חנן. כן שמו וכן בן זוחת:

יִשְׁעֵי זֹחַת וּבְנֵי-זֹחַת: כֹּא בְּנֵי שְׁלֵה בֶן-יְהוּדָה עַר אָבִי לְכָה וְלַעֲדָה אָבִי
מֵרֶשֶׁה וּמִשְׁפָּחוֹת בֵּית-עֲבֹדַת הַבֶּן לְבֵית אֲשַׁבְעַ: כֹּב וְיוֹקִים וְאֲנָשֵׁי כֹזָבֵא
וְיוֹאֲשׁ וְשָׂרָף אֲשֶׁר-בָּעֲלוּ לְמוֹאֵב וְיִשְׁבִי לָחֶם וְהַדְּבָרִים עֲתִיקִים: כֹּג הַמָּה
הַיּוֹצְרִים וְיִשְׁבִי נְטָעִים וְגִדְרָה עִם-הַמֶּלֶךְ בְּמִלְאֲכָתוֹ יִשְׁבוּ שָׁם: כֹּד בְּנֵי שְׁמַעוֹן
נְמוֹאֵל וְיִמְזִין יָרִיב וְרַח שְׂאוּל: כֹּה שְׁלֵם בְּנֹו מִבְּשֵׁם בְּנֹו מִשְׁמַע בְּנֹו: כֹּו וּבְנֵי
מִשְׁמַע חַמוּאֵל בְּנֹו זְפוּר בְּנֹו שְׁמַעִי בְּנֹו: כֹּז וְלִשְׁמַעִי בְּנִים שֵׁשָׁה עֶשֶׂר וּבָנוֹת

רש"י

בני יהודה ובין בני בתיה: אשר לקח מרד. נטעים. שהיו עוסקים בנטיעות של מלך:
כלב הוא מרד שמרד בעצת מרגלים וכן דרך וגדרה. אומנים גודרי גדר אבנים למלאכת
היחס שאפילו לאחד אומר בני כמו ובני אלה המלך: עם המלך. פתרון הושיבן המלך באותן
לא יחסו מיחסו עתה שמשום כבודו של דוד העיירות לפי שהיו עושים מלאכתו דוגמא
מקדים ליחס בני תמר פרץ וזרח שמהם יצא במשפטים בשואל בעליו עמו לא ישלם כלומר
גם הוא ועכשיו שייחס כל משפחות פרץ עמו במלאכתו: (כד) בני שמעון. לפי
מתחיל לייחס כל משפחות שלה שהיו באותו ששמעון יושב בחלק יהודה הוא מקדימו
הדור: ומשפחת בית עבודת הבוץ. ליריעות ליחסו ולדבר בעיירותיו קודם לראובן:
המקדש אף הם היו מבני שלה: (כב) ויוקים (כז) ולאחיו אין בנים רבים וכל משפחתם
ואנשי כזבא. עד וישבי לחם. כל אלה בני לא הרבו עד בני יהודה. לא הרבו בנים כבני
שלה בן יהודה: ויואש ושרף. רבותינו אומרים יהודה לפי שהיו מועטים וחלק יהודה רב מהם
זה מחלון וכליון: והדברים עתיקים. פתרון קבל יהודה שמעון בחלקו כי שמעון לא היה
אל תאמר לפי שהתחלתי לייחס מאנשי דורינו לו חלק בא"י שנ' אחלקם ביעקב ואפיצם
שכולם היו אחרי כן אלא כולן שנאמרו בפסוק בישראל (בראשית מ"ט) ושנינו בבראשית רבה
זה (העתיקים) הראשונים שהיו בימי קדמונים: אחלקם להעמיד סופרים בישראל בבתי כנסיות
אשר בעלו למואב. שלקחו נשים מואביות: כו' ומניין שקבלו דכתיב (יהושע י"ט) מחבל בני
(כג) המה היוצרים. המה יוקים ואנשי כזבא יהודה נחלת בני שמעון כי היה חלק בני יהודה
וישבי לחם היו יוצרי חומר למלאכת המלך וגם רב מהם וינחלו בני שמעון בתוך נחלתם פן
קדרות למאכל המלך וגם לכהנים: ויושבי יעל הגורל לבני שמעון כך היה המעשה

מצודת דוד

(כא) ומשפחות וכו'. המשפחות שהיו עובדים עבודת הפשתן המיוחסים לבית אשבע: (כב) אשר בעלו למואב. אשר נלחמו עם מואב והיו אדונים להם: וישבי לחם. כן שם איש: והדברים עתיקים. כאומר אף כי אמרתי מדבר מלחמה ונצחון ואין הדבר ידוע הנה אל תתמהו על זה כי הדברים האלה המה מיושנים ועבר זמן רב ונשכח מן הבריות: (כג) המה היוצרים. המה היו יוצרי חרס והיו יושבים במקום הנוטעים לנטוע אותם והיו בעלי גדרה ר"ל בונים גדרות וכתלים: עם המלך. כשהיו עם המלך עוסקים במלאכתו היו יושבים שם במקום הנוטעים מפני הכנת מלאכתם אבל לא בזולת זה: (כד) בני שמעון. לפי שהי' שכן ליהודה בנחלתו לזה מיחסו אחריו וקודם ראובן: (כה) שלום בנו. של שואל הסמוך לו ומבשם בנו של שלום וכו': (כז) וכל משפחתם. של בני שמעון לא הרבו בנים לגעת עד מספר בני יהודה אשר שכנו עמהם וכאומר אין המקום גורם מרבית הבנים כי בני יהודה ובני שמעון ישבו יחד ועכ"ז לא נתרבו אלו כאלו:

מצודת ציון

(כא) פשתן כמו אחוז בחבלי בוץ (אסתר א'): (כב) בעלו. ענין אדון כמו אם בעליו עמו (שמות כ"ב): עתיקים. ענין יושן כמו ועתיק יומין (דניאל ז):

יֵשׁ וְלֹאֲחָיו אֵין בָּנִים רַבִּים וְכָל מִשְׁפַּחָתָם לֹא הִרְבּוּ עַד־בְּנֵי יְהוּדָה:
 כח וַיֵּשְׁבוּ בְּבֵאֵר־שֶׁבַע וּמוֹלְדָה וַחֲצַר שׁוּעֵל: כט וּבְבִלְהָה וּבְעֶצֶם וּבְתוֹלָד:
 ל וּבְבִתוּאֵל וּבְחַרְמָה וּבְצִיקְלָג: לא וּבְבֵית מֶרְכָּבוֹת וּבְחֲצַר סוּסִים וּבְבֵית
 בְּרָאִי וּבְשַׁעְרִים אֱלֹה עֲרִיהֶם עַד־מֶלֶךְ דָּוִד: לב וַחֲצִרֵיהֶם עֵיטִם וְעֵין רִמּוֹן
 וְתִכְן וְעֵשֶׂן עָרִים חֲמִשׁ: לג וְכָל־חֲצִרֵיהֶם אֲשֶׁר סְבִיבוֹת הָעָרִים הָאֵלֶּה
 עַד־בַּעַל זֹאת מוֹשְׁבֹתָם וְהִתִּיחֶשֶׁם לָהֶם: לד וּמִשׁוֹכְבֵי וַיְמַלֵּךְ וַיּוֹשֶׁה בֶן־
 אֲמִצְיָה: לה וַיּוֹאֵל וַיְהוּא בֶן־יֹשְׁבֵיָה בֶן־שָׂרָיָה בֶן־עֲשִׂיאל: לו וְאֶלְיוּעִינִי
 וַיַּעֲלֶכָה וַיִּשׁוּחָה וְעֵשִׂיָה וְעַד־יֵאֵל וַיִּשְׂמֵאל וּבְנֵיהֶם: לו וַיִּזְיָא בֶן־שַׁפְּעִי בֶן־אֶלּוֹן
 בֶן־יְדִיָּה בֶן־שֹׁמְרֵי בֶן־שִׁמְעֵיָה: לח אֱלֹה הַבָּאִים בְּשִׁמוֹת נְשִׂאִים בְּמִשְׁפַּחֹתָם
 וּבֵית אֲבוֹתֵיהֶם פָּרְצוּ לָרוֹב: לט וַיִּלְכוּ לְמִבּוֹא גְדָר עַד לְמוֹרַח הַגִּיָּא לְבִקֵּשׁ

רש"י

שנאת דוד שהיה מיהודה וזהו שכתב אלה עריהם עד מלך דוד וכשמלך גרשם מפני רבי אליעזר בר משולם ז"ל וכן פי' לי רבי שלמה בר לוי אחי רבי משה הדרשן: (לב) וחצריהם. הכפרים מי היו עיטם ועין ורמון וגו': (לג) זאת מושבותם והתיחשם להם. פתרון אע"פ שייחסם כאן מקצתן אל תאמר שלא היו כי אם אותן שהרי יש ספר יחוס אחר ושם היו יחוסין כל שבט ושבט כך היה לפרש יחוסו בפני עצמו: (לד) ומשובב. וכל הכתובין: (לה) אלה הבאים. בשמות נשיאים במשפחותם: ובית אבותיהם פרצו לרוב. לא היה להם מקום לישוב: (לט) וילכו. על כן

הפילו גורל איזה שבט יקבל שמעון בחלקו ונפל הגורל בחלקו של יהודה וגם מה שכתוב (שופטים א') ויאמר יהודה לשמעון אחיו עלה אתי בגורלי ונלחמה בכנעני והלכתי גם אני אתך בחלק שנתתי לך: (כח) וישבו בכאר שבע. בני שמעון ישבו באותן עיירות של יהודה: (לא) אלה עריהם עד מלוך דוד. פתרון כשהרבו בני יהודה עשו תרעומות על בני שמעון מימי שאול ורצו לגרשם מארצם ולא היה יכול לגרשם ואף כי היה כל ימיו בטירדה ובמלחמות וכשמלך דוד באו שבטו לשאול מבני שמעון את ארצם שהשאלו להם והלך דוד וגר שם כי שאול לא חשש בכך מפני

מצודת ציון

(לב) וחצריהם. הם המקומות הסמוכות לעיר וקטנות מהן ואין מוקפות חומה: (לה) פרצו. ענין התחזקות כמו מה פרצת (בראשית לה):

מצודת דוד

(כח) וישבו בכאר שבע וכו'. הערים האלה היו בנחלת בני יהודה ונתנה לבני שמעון לשבת בהן ונזכרים המה בספר יהושע קצת בחלוף השמות: (לא) אלה עריהם. אשר ישבו בהן: עד מלוך דוד. אבל כאשר מלך דוד

גברה יד בני שבטו וגרשום מנחלתם על כי נתרבו והיה צר להם המקום לשבת עם בני שמעון: (לב) וחצריהם. אבל חצרי הערים שזכר הם עיטם וכו' ואף שאמר בסוף המקרא ערים חמש מ"מ אל מול הערים שזכר בראשונה יחשבו כחצרים: (לג) הערים האלה. הם עיטם וכו': עד בעל. החצרות המגיעות עד בעל: זאת. המחוז הזאת נשארה להם לשבת בה: והתיחשם להם. המקומות האלה נשארו מיוחסות לבני שמעון (ועם כי עיקר שם יחוס הונח על גלוי משפחת האיש לדעת מבני מי הוא הנה הושאל על הגלות העיר לדעת של מי הוא וכן על הגלות האיש לדעת מאיזה עם הוא או מאיזה מקום וכן קראו המדקדקים להיו"ד של מצרי ואדומי, יו"ד היחס): (לה) אלה הבאים בשמות. רצה לומר אלה הנזכרים בשמותם היו נשיאי' במשפחות' ובית אבותיהם התחזקו להיות עם רב ולא יכלו לשבת בהמחוז הנשאר: (לט) וילכו. ולזה הלכו עד המקום שבאים בה אל גדר וכו' לבקש מקום מרעה:

מִרְעָה לְצֹאֲנֵם: מ וַיִּמְצְאוּ מִרְעָה שָׁמֶן וְטוֹב וְהָאָרֶץ רַחֲבַת יָדַיִם וְשִׁקְמַת וְשִׁלּוּהַ פִּי מִן־חֶם הַיּוֹשְׁבִים שָׁם לְפָנִים: מא וַיָּבֹאוּ אֵלֶּה הַכְּתוּבִים בְּשִׁמּוֹת בְּיָמַי יְחֻזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה וַיָּבֹאוּ אֶת־אֱהֲלֵיהֶם וְאֶת־ (כתיב המְעִינִים) הַמְּעוֹנִים אֲשֶׁר נִמְצְאוּ־שָׁמָּה וַיַּחְרִימֵם עַד־הַיּוֹם הַזֶּה וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתֵּיהֶם פִּי־מִרְעָה לְצֹאֲנֵם שָׁם: מב וּמֵהֶם מִן־בְּנֵי שְׁמֵעוֹן הִלְכוּ לְהָר שְׁעִיר אַנְשִׁים חֲמִשׁ מְאוֹת וּפְלִטָּה וַנְּעַרְיָה וּרְפָיָה וְעֻזִּיאֵל בְּנֵי יִשְׁעִי בְּרֵאשִׁם: מג וַיָּבֹאוּ אֶת־שְׂאֵרֵי הַפְּלִטָּה לְעַמְלֶק וַיֵּשְׁבוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

רש"י

לא היו יראים ולא כרתו ברית עם שום אדם לעזרם לפיכך נצחום אותם חמש מאות וגם כתיב לשם כמשפט צידונים שקט ובוטח וגו': (מג) ויכו את שארית הפליטה. מהכרת דוד כי דוד הכרית כל זכר באדום:

למבוא גדור וגו' לבקש מרעה לצאנם: (מ) כי מן חם היושבים שם לפנים. בשקט ובשלוה היו יושבים ולא בא אדם להרע להם לפיכך לא נזהרו כשכאו עליהם להלחם ודוגמתו בשופטים ויבאו על ליש על עם שקט ובוטח וגו' ודבר אין להם עם אדם לפי שהיו שקטים

מצודת ציון

(מ) ידיים. מקומות כמו יד אבשלום (ש"ב יח): (מג) הפליטה. ענין שיור כמו שריד ופליט (יהושע ח):

מצודת דוד

(מ) רחבת ידיים. מקומות רחבות וגדולות: ושוקטת ושלוה. עמה יושבת בהשקט ואינה נשמרת מן המלחמה: כי מן חם. כי המה מבני חם היושבים שמה מימים קדמונים ולא היה מי מערער על ארצם להיות נשמרים מן המלחמה: (מא) הכתובים בשמות. הם שובב וימלך וכו': את אהליהם. רצה לומר יושבי האהלים: המעונים. שם אומה מעון: עד היום הזה. רצה לומר נחרמו ונאבדו משם עד היום הזה ולא חזרו לה אף לאחר שגלו ישראל מארצם: וישבו. אז בעת שהחרימום ישבו במקומם כי מקום מרעה היא והוטב בעיניהם: (מב) ומהם. וחוזר ומפרש מן בני שמעון: בראשם. המה היו הראשים להם: (מג) את שארית הפליטה. הנשארה מה שלא החרימום שאלו ודוד שנאמר בו עד הכרית כל זכר באדום (מ"א י"א) ועמלק הוא מבני אדום: עד היום הזה. כי חזרו לשבת בה כאשר שבו מבבל:

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב אד"ש, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"ז אד"ש, בו כותב ההשתלשלות איך שבא לכתוב אלי.

והנה מובן אשר כל קישור של בני ישראל צריך להתבטא בהוספה בעניני תורה ומדות, וכיון שחי עתה בדי אמות של תורה ובא בקשר עמדי. נכון וגם טוב אשר תיכף יקבע לימוד בתורת החסידות חב"ד אשר בודאי נודע לו אודותה, כיון שנפגש עם כמה מאנשי, והם יורוהו ג"כ סדר הלימוד ואופניו, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, ויהי רצון מנותן התורה שיזכהו גם כן להשפיע על חבריו שגם הם יעשו ככה וזכות הרבים מסייעתו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

יב א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ב דַּבֵּר
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיֵּלְדָה
זָכָר וְטַמְאָה שְׁבַע־עַת יָמִים כִּימֵי נִדָּת דְּוֹתָהּ
תִּטְמָא כַּסִּי: ג וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יְמוּל בְּשָׂר
עָרְלָתוֹ: ד וְשִׁלְשִׁים יוֹם וְשִׁלְשַׁת יָמִים תֵּשֵׁב
בְּדַמִּי טַהֲרָה בְּכָל־קֹדֶשׁ לֹא־תִגַּע וְאֶל־
הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא עַד־מִלֵּאת יְמֵי טַהֲרָהּ כַּסִּי:
ו וְאִם־נִקְבְּהָ תֵלֵד וְטַמְאָה שְׁבַע־עִים בְּנִדְתָהּ
וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשִׁשַׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל־דַּמֵּי
טַהֲרָה: ז וּבְמִלֵּאת א יְמֵי טַהֲרָהּ לְבֵן אוֹ לְבַת
תָּבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה וּבְנִיּוֹנָה אוֹ־תֵר
לְחִטָּאת אֶל־פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד אֶל־הַכֹּהֵן:
ח וְהִקְרִיבּוּ לִפְנֵי יְהוָה וְכִפֵּר עָלֶיהָ וְטַהֲרָה
מִמָּקַר דַּמִּיהָ זֹאת תּוֹרַת הַיֵּלֶדֶת לְזָכָר אוֹ
לְנִקְבָּה כַּסִּי: ט וְאִם־לֹא תִמְצָא יָדָהּ דֵּי שָׂה

א ומליל יי עם משה למימר:
ב מלל עם בני ישראל למימר
אתמא ארי תעדי ותליד דכר ותהי
מסאבא שבעת יומין כיומי רחוק
סוכתה תהי מסאבא: ג וכיומא
תמינאה יגזר בסרא דערלתה:
ד ותלתין ותלתא יומין תיתב
בדם דכו בכל קודשא לא תקרב
ולמקדשא לא תעול עד משלם
יומי דכותה: ה ואם נקובתא
תליד ותהי מסאבא ארבעה עסר
כרחוקה ושתין ושתא יומין תיתב
על דם דכו: ו ובמשלם יומי
דכותה לכרא או לכרתא פתי
אמר בר שתה לעלתא ובר יונה
או שפנינא לחטאתא לתרע
משפן זמנא לות פהנא:
ז ויקרבנה קדם יי וכפר עליה
ותדפי מסובבת דמהא דא
אורייתא דילדתא לדוכרא או
לנקובתא: ח ואם לא תשפח ידה
כמסת אמרא ותסב תרין שפנינין

רש"י

שם דכר כמו 'טהרה'. ימי טהרה. מפיק ה"א - ימי
טהר שלה: לֹא־תִגַּע. אזהרה לאוכל כמו ששנויה
ביבמות (דף עה): בְּכָל־קֹדֶשׁ יָגוּז'. (מכות יד. יבמות
שם) לרבות את התרומה, לפי שזו טבולת יום ארץ,
שטבולה לסוף שבעה ואין שמשה מעריב לטהרה
עד שקיעת החמה של יום ארבעים, שלמחר תביא
את כפרת טהרתה: (ז) וְהִקְרִיבּוּ. (זבחים יט.
סנהדרין פג) ללמדך, שאין מעכבה לאכל בקדשים
אלא אחד מהם. ואי זה הוא? זה חטאת, שנאמר:
"וְכִפֵּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטַהֲרָה", מי שהוא בא לכפר,
בו הטהרה תלויה: וְטַהֲרָה. מכלל שעד פאן קרויה
טמאה: (ח) אָחַד לְעֹלָה וְאָחַד לְחִטָּאת. לא
הקדימה הכתוב אלא למקרא, אבל
להקרב - חטאת קודם לעולה, כך שנינו בזבחים

(ב) אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ. (ויקרא רבה) אמר רבי
שמלאי: כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה
תיה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו נתפרשה
אחר תורת בהמה תיה ועוף: כִּי תִזְרִיעַ. (נדה כז)
לרבות שאפלו ילדתו מחוי, שנמחה ונעשה כמין
זרע, אמו טמאה לדה: כִּימֵי נִדָּת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא.
כסדר כל טמאה האמורה בנדה, מטמאה בטמאת
לדה, ואפלו נפתח הקבר בלא דם: דְּוֹתָהּ. לשון
דבר הזב מגופה. לשון אחר: לשון מדה וחלי,
שאין אשה רואה דם שלא תחלה ראשה, ואבריה
כבדין עליה: (ד) תֵּשֵׁב. אין "תשב" אלא לשון
עפכה, כמו: (דברים א) "ותשבו בקדש", (בראשית
יג) "וישב באלני ממרא": בְּדַמִּי טַהֲרָה. אף־על־פי
שרואה, טהורה. בְּדַמִּי טַהֲרָה, לא מפיק ה"א והוא

וְלִקְחָהּ שְׁתֵּי-תַיִם אֹז שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה אֶחָד
 לְעֵלָה וְאֶחָד לְחַטָּאת וְכִפֹּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן
 וְטָהַרָה כַּשֵּׁי: יִשְׂרָאֵל פ' יג א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
 וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר: ב אָדָם כִּי-יְהִי בְעוֹר-
 בְּשָׂרוֹ שָׂאת אֹז-סַפְּחַת אֹז כְּהֶרֶת וְהָיָה
 בְּעוֹר-בְּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת וְהוּבֵא אֶל-אַהֲרֹן
 הַכֹּהֵן אֹז אֶל-אֶחָד מִבָּנָיו הַכֹּהֲנִים כַּשֵּׁי: ג וְרָאָה
 הַכֹּהֵן אֶת-הַנֶּגַע בְּעוֹר-הַבָּשָׂר וְשַׁעַר בְּנִגַע
 הַפֶּה | לָבָן וּמְרֹאֵה הַנֶּגַע עִמָּךְ מֵעוֹר בְּשָׂרוֹ
 נִגַע צָרַעַת הוּא וְרָאָהּ הַכֹּהֵן וְטָמֵא אֹתוֹ כַּשֵּׁי:
 ד וְאִם-בְּהֶרֶת לְבָנָהּ הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְעִמָּךְ
 אִין-מְרֹאֵה מִן-הָעוֹר וְשַׁעֲרָה לֹא-הָפֵךְ לָבָן
 וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת-הַנֶּגַע שְׁבַעַת יָמִים כַּשֵּׁי:
 ה וְרָאָהּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְהָיָה הַנֶּגַע
 עָמַד בְּעֵינָיו לֹא-פָשָׂה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְהִסְגִּירוֹ
 הַכֹּהֵן שְׁבַעַת יָמִים שְׁנִית כַּשֵּׁי: ו בַּחֹדֶשׁ שְׁנֵי וְרָאָה
 הַכֹּהֵן אֹתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי שְׁנִית וְהָיָה כִּתָּה
 הַנֶּגַע וְלֹא-פָשָׂה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְטָהַרוּ הַכֹּהֵן

רש"י

הצל: וְטָמֵא אֹתוֹ. יאמר לו: 'טָמֵא אֶתָּה', שְׁשַׁעַר
 לָבָן סימן טְמֵאָה הוּא, גְּזֵרַת הַכְּתוּב: (ד) וְעִמָּךְ
 אִין-מְרֹאֵה. לא ידַעְתִּי פְרוּשׁוֹ: וְהִסְגִּיר. יסְגִירָנוּ
 בְּבֵית אֶחָד, וְלֹא יִרְאֶה עַד סוֹף הַשָּׁבוּעַ, וְיִזְכִּיחוּ
 סִמְנִים עָלָיו: (ה) בְּעֵינָיו. בְּמִרְאֵהוּ וּבְשַׁעוֹרוֹ
 הִרְאֵשׁוֹן: וְהִסְגִּירוֹ... שְׁנִית. הֵא אִם פָּשָׂה בְּשָׁבוּעַ
 רֵאשׁוֹן, טָמֵא מִחֻלָּט: (ו) כִּתָּה. הַכְּהָה מִמְרֹאֵתוֹ;
 הֵא אִם עָמַד בְּמִרְאֵתוֹ אֹז פָּשָׂה - טָמֵא: מִסַּפְּחַת.
 שֵׁם נִגַע טָהוֹר: וְכִפֹּס בְּגִדָיו וְטָהַר. הוֹאִיל וְנִזְקַק

בְּפָרֶק 'כָּל הַתְּדִיר' (דף צ' ע"א): (ב) שָׂאת אֹז-
 סַפְּחַת וְגו'. (נגעים פ"א) שְׁמוֹת נִגְעִים הֵם וְלִכְנוֹת
 זו מִזוֹ: בְּהֶרֶת. חִבְרָבוֹרוֹת טִיִּיא"ר בְּלַע"ז וְכֵן (איוב
 לו): "בְּהִיר הוּא בְּשַׁחֲקִים": אֶל אַהֲרֹן וְגו'. גְּזֵרַת
 הַכְּתוּב הִיא, שְׂאִין טְמֵאָת נִגְעִים וְטָהַרְתָּן אֶלָּא
 עַל-פִּי כֹהֵן (ת"כ): (ג) וְשַׁעַר בְּנִגַע הַפֶּה לָבָן.
 מִתְחַלָּה שְׁחוֹר וְהָפֵךְ לָבָן בְּתוֹךְ הַנֶּגַע; וּמַעוֹט
 שַׁעַר שְׁנַיִם (ת"כ): עִמָּךְ מֵעוֹר בְּשָׂרוֹ. (ת"כ) כָּל
 מְרֹאֵה לָבָן עִמָּךְ הוּא בְּמִרְאֵה חֻמָּה, עִמָּךְ מִן

וידפי: ז ואם אוספא תוסף
 עדיתא במשפא בטר דאתחזי
 לכהנא לדפותה ויתחזי תנינות
 לכהנא: ח ויחזי כהנא והא
 אוספת עדיתא במשפא ויסאבנה
 כהנא סגירותא היא: ט מכתש
 סגירו ארי תהי באנשא ויתמי
 לות כהנא: י ויחזי כהנא והא
 עמקא חורא במשפא והיא הפכת
 שער לחור ורשם בסרא חיתא
 בעמקתא: יא סגירות עתיקא
 היא במשך בסרה ויסאבנה כהנא
 לא יסגרנה ארי מסאב הוא:
 יב ואם מסגא תסגי סגירותא
 במשפא ותחפי סגירותא ית כל
 משך מכתשא מרישה ועד
 רגלוהי לכל חיזו עיני כהנא:
 יג ויחזי כהנא והא חפת
 סגירותא ית כל בסרה וידפי ית
 מכתשא פלה אתהפיד למחור
 דכי הוא: יד וביומא דאתחזי בה

מספחת הוא וכבם בגדיו וטהר כס"י: ז ואם
 פשה תפשה המספחת בעור אחרי הראתו
 אל־הכהן לטהרתו ונראה שנית אל־הכהן:
 ח וראה הכהן והנה פשתה המספחת בעור
 וטמאו הכהן צרעת הוא כס"י: פ ט נגע צרעת
 כי תהיה באדם והובא אל־הכהן: י וראה
 הכהן והנה שאת־לבנה בעור והיא הפכה
 שער לבן ומחית בשר חי בשאת כס"י:
 יא צרעת נושנת הוא בעור בשורו וטמאו
 הכהן לא יסגרנו כי טמא הוא כס"י: יב ואם
 פרוח תפרח הצרעת בעור וכסתה הצרעת
 את כל־עור הנגע מראשו ועד־רגליו לכל־
 מראה עיני הכהן כס"י: יג וראה הכהן והנה
 כסתה הצרעת את־כל־בשרו וטהר את־
 הנגע כלו הפך לבן טהור הוא: יד וביום

רש"י

של אדם ועד רגליו: לכל־מראה עיני הכהן. פרט
 לכהן שחשף מאורו: (יד) וביום הראות בו בשר
 חי. אם צמחה בו מחיה הרי כבר פרש שהמחיה
 סימן טמאה?! (ת"כ) אלא הרי שהיה הנגע באחד
 מעשרים וארבעה ראשי אברים שאין מטמאין
 משום מחיה לפי שאין נראה הנגע פלו באחד
 ששופע אילף ואילף, וחזר ראש האבר ונתגלה
 שפועו על־ידי שמן, כגון שהבריא ונעשה רחב
 ונראית בו המחיה, למדנו הפתוב שתטמא: וביום.
 מה תלמוד לומר? ללמד, יש יום שאתה רואה בו
 ויש יום שאין אתה רואה בו. מפאן אמרו: חתן,
 נותנין לו כל שבצת ימי המשפה, לו, ולאצטליתו,
 ולכסותו ולביתו, וכן כרגל, נותנין לו כל ימי

להסגר, נקרא טמא וצריך טבילה: (ח) וטמאו
 הכהן. ומשטמאו הרי הוא מחלט וזקוק לצפרים
 ולתגלחת ולקרובן האמור בפרשת "זאת תהיה":
 צרעת הוא. המספחת הזאת. צרעת. לשון נקבה.
 נגע, לשון זכר: (י) ומחית. שנימיני"ט בלע"ז,
 שנהפך מקצת הלבן שבתוף השאת למראה בשר,
 אף הוא סימן טמאה, שער לבן בלא מחיה ומחיה
 בלא שער לבן; ואף־על־פי שלא נאמרה מחיה
 אלא בשאת, אף בכל המראות ותולדותיהן הוא
 סימן טמאה: (יא) צרעת נושנת היא. מכה ישנה
 היא פחת המחיה, וחבורה זו נראית בריאה
 מלמעלה ותחתיה מלאה לחה; שלא תאמר:
 הואיל ועלתה מחיה - אטהרנה: (יב) מראשו.

הִרְאֹת בּוֹ בֶּשֶׁר חַי וְטָמֵא כִּשׁ"י: טו וְרָאָה הַכֹּהֵן
 אֶת־הַבֶּשֶׂר הַחַי וְטָמֵא הַבֶּשֶׂר הַחַי טָמֵא
 הוּא צִרְעַת הוּא כִּשׁ"י: טז אֹךְ כִּי יֵשׁוּב הַבֶּשֶׂר
 הַחַי וְנִהְפָּךְ לְלֶבֶן וּבָא אֶל־הַכֹּהֵן: יז וְרָאָהוּ
 הַכֹּהֵן וְהֵגָה גִּהְפָּךְ הַנֶּגַע לְלֶבֶן וְטָהַר הַכֹּהֵן
 אֶת־הַנֶּגַע טָהוֹר הוּא: פ שְׁלִישִׁי יח וּבֶשֶׂר כִּי־
 יִהְיֶה בּוֹ־בְעֵרוֹ שְׁחִין וְנִרְפָּא כִּשׁ"י: יט וְהָיָה
 בַּמָּקוֹם הַשְּׁחִין שְׂאֵת לְבָנָה אוֹ בַּהֲרַת לְבָנָה
 אֲדַמְדָּמַת וְנִרְאָה אֶל־הַכֹּהֵן כִּשׁ"י: כ וְרָאָה הַכֹּהֵן
 וְהֵגָה מִרְאָה שְׁפָל מִן־הָעוֹר וְשִׁעְרָהּ הַפָּךְ לְבָן
 וְטָמֵא הַכֹּהֵן נִגְע־צִרְעַת הוּא בַּשְּׁחִין
 פֶּרַחָה כִּשׁ"י: כא וְאִם א יִרְאֶנָּה הַכֹּהֵן וְהֵגָה
 אֵין־בָּהּ שֵׁעַר לְבָן וְשִׁפְלָה אֵינְנָה מִן־הָעוֹר
 וְהִיא כֹּהֵה וְהַסְּגִירוֹ הַכֹּהֵן שְׁבַעַת יָמִים:
 כב וְאִם־פָּשָׂה תִפְשֶׂה בְּעוֹר וְטָמֵא הַכֹּהֵן אֹתוֹ
 נִגְע הוּא כִּשׁ"י: כג וְאִם־תִּחְתְּיָהּ תַעֲמֹד הַבְּהֵרַת
 לֹא פָשְׂתָה צִרְבַת הַשְּׁחִין הוּא וְטָהְרוּ
 הַכֹּהֵן כִּשׁ"י: ס רְבִיעִיכֹד אוֹ בֶּשֶׂר כִּי־יִהְיֶה בְּעֵרוֹ

בְּסָרָא חַיָּא יְהִי מְסָאב: טו וְיַחֲזִי
 כְּהֵנָּא יַת בְּסָרָא חַיָּא וְיִסְאֲבִינָהּ
 בְּסָרָא חַיָּא מְסָאב הוּא סְגִירוֹת
 הוּא: טז אוֹ אַרְי יְתוּב בְּסָרָא חַיָּא
 וְיִתְהַפִּיךְ לְמַחֲוֹר וְיִתְחִי לְוַת
 פְּהֵנָּא: יז וְיַחֲזִינָהּ פְּהֵנָּא וְהָא
 אֲתִתְהַפִּיךְ מִכְתָּשָׂא לְמַחֲוֹר וְיִדְכִי
 כְּהֵנָּא יַת מִכְתָּשָׂא דְכִי הוּא:
 יח וּבְסָרָא אַרְי יְהִי בַּה בְּמִשְׁפַּה
 שְׁחָנָא וְיִתְפִּי: יט וְיִהִי בְּאֲתֵר
 שְׁחָנָא עֲמָקָא חוֹרָא אוֹ בְּהָרָא
 חוֹרָא סְמָקָא וְיִתְחִזִי לְכַהֲנָא:
 כ וְיַחֲזִי כְּהֵנָּא וְהָא מַחֲזִינָהּ מִפִּיךְ
 מִן מִשְׁפָּא וְשִׁעְרָהּ אֲתִתְהַפִּיךְ
 לְמַחֲוֹר וְיִסְאֲבִינָהּ פְּהֵנָּא מִכְתָּשָׂא
 סְגִירוֹתָא הִיא בְּשְׁחָנָא סְגִינָתָא:
 כא וְאִם יַחֲזִינָהּ פְּהֵנָּא וְהָא לִית
 בַּה שֵׁעַר חוֹר וּמִפִּיכָא לִיתְהָא מִן
 מִשְׁפָּא וְהִיא עֲמָיָא וְיִסְגְּרָנָהּ פְּהֵנָּא
 שְׁבַעַת יוֹמִין: כב וְאִם אוֹסְפָּא
 תוֹסֵף בְּמִשְׁפָּא וְיִסְאֲבִי פְּהֵנָּא יַתָּה
 מִכְתָּשָׂא הִיא: כג וְאִם בְּאֲתֵרָהּ
 קָמַת בְּהֵרַתָּא לֹא אוֹסְפַת רִשְׁם
 שְׁחָנָא הִיא וְיִדְכִינָהּ פְּהֵנָּא: כד אוֹ
 בְּסָרָא אַרְי יְהִי בְּמִשְׁפַּה כְּוָאָה
 דְּנוֹר וְתִהִי רִשְׁם כְּוָאָה בְּהָרָא

רש"י

הוא. השָׂאת הזאת או הַבְּהֵרַת: (כג) תִּחְתְּיָהּ.
 בַּמָּקוֹמָה: צִרְבַת הַשְּׁחִין. כְּתַרְגוּמוֹ רִשְׁם שְׁחָנָא,
 אינו אלא רִשְׁם הַחֲמוּם הַנֶּכֶר בַּבֶּשֶׂר. כֹּל "צִרְבַת"
 לְשׁוֹן רְגִיעָה עוֹר הַנֶּרְגָע מִחֲמַת חֲמוּם, כְּמוֹ (יחזקאל
 כא ג): "וְנִצְרְבוּ־בָהּ כָּל־פְּנִים". רִיטְרִי"ר בְּלַע"ז:
 צִרְבַת. רִיטְרִישְׁמַעֲנִי"ט בְּלַע"ז: (כד) מַחֲיַת
 הַמְּכֹהָה. שְׁנִימְנִי"ט בְּלַע"ז. כְּשִׁחֲיָתָהּ הַמְּכֹהָה נִהְפָּכָה
 לְבְהֵרַת פְּתוּכָה, או לְבָנָה חֲלָקָה; וְסִימְנֵי מְכֹהָה
 וְסִימְנֵי שְׁחִין שְׁוִים הֵם. (חולין ח) וְלִמָּה חֲלָקָן

הַרְגָל: (טו) צִרְעַת הוּא. הַבֶּשֶׂר הַהוּא. בֶּשֶׂר לְשׁוֹן
 זָכָר: (יח) שְׁחִין. (חולין ח) לְשׁוֹן חֲמוּם, שְׁנַתְחַמֵּם
 הַבֶּשֶׂר בְּלִקוּי הַבָּא לוֹ מִחֲמַת מִכָּה, שְׁלֹא מִחֲמַת
 הָאוֹר: וְנִרְפָּא. הַשְּׁחִין הַעֲלָה אֲרוּכָה וּבַמְּקוֹמוֹ עָלָה
 נִגְע אַחֵר: (יט) אוֹ בְּהֵרַת לְבָנָה אֲדַמְדָּמַת. שְׁאִין
 הַנֶּגַע לְבָן חֲלָק, אֲלֵא פְתוּף וּמְעֵרָב בְּשִׁנֵי
 מִרְאוֹת - לְבָן וְאֲדָם: (כ) מִרְאָה שְׁפָל. וְאִין
 מִמְּשָׂה שְׁפָל, אֲלֵא מְתוּף לְבִנְיוֹתוֹ הוּא נִרְאָה שְׁפָל
 וְעַמֵּק כְּמִרְאָה חֲמָה עֲמָקָה מִן הַצֵּל: (כב) נִגְע

חֲזָרָא סְמָקָא או חֲזָרָא: כה ויחזי
 יתה פְּהֵנָא וְהָא אֲתֵּהֲפִיף שְׁעַר
 חֲזָר בְּבִהְרָתָא וּמְחַזְּקָא עֲמִיק מִן
 מִשְׁפָּא סְגִירוּתָא הִיא בְּכֹנָה
 סְגִיָּאָה וְיִסָּב יתה פְּהֵנָא מְכַתֵּשׁ
 סְגִירוּתָא הִיא: כו וְאִם יִחְזַנָּה
 פְּהֵנָא וְהָא לִית בְּבִהְרָתָא שְׁעַר
 חֲזָר וּמְכִיכָא לִיתְהָא מִן מִשְׁפָּא
 וְהִיא עֲמִיָּא וְיִסְגְּרָנָה פְּהֵנָא שְׁבַעַת
 יוֹמִין: כז ויחזנה פְּהֵנָא בְּיוֹמָא
 שְׁבִיעָאָה אִם אוֹסְפָא תוֹסֵף
 בְּמִשְׁפָּא וְיִסָּב פְּהֵנָא יתה מְכַתֵּשׁ
 סְגִירוּתָא הִיא: כח וְאִם בְּאַתְרָהָא
 קָמַת בְּהִרְתָּא לָא אוֹסְפַת בְּמִשְׁפָּא
 וְהִיא עֲמִיָּא עֲמִיק פְּנֹאָה הִיא
 וְיִדְכָנָה פְּהֵנָא אָרִי רִשָּׁם פְּנֹאָה
 הִיא: כט וּגְבַר או אֲתֵּתָא אָרִי יְהִי
 בָּהּ מְכַתֵּשׁא בְּרִישָׁא או בְּדָקָן:
 ל ויחזי כְּהֵנָא ית מְכַתֵּשׁא וְהָא
 מְחֻזְּהִי עֲמִיק מִן מִשְׁפָּא וּבָהּ
 שְׁעַר סְמָק דְּעֵדֵק וְיִסָּב יתה
 פְּהֵנָא נִתְקָא הוּא סְגִירוּת רִישָׁא
 או דְּקָנָא הוּא: לא וְאָרִי יִחְזִי
 כְּהֵנָא ית מְכַתֵּשׁ נִתְקָא וְהָא לִית
 מְחֻזְּהִי עֲמִיק מִן מִשְׁפָּא וְשְׁעַר
 אִפְסִי לִית בָּהּ וְיִסְגְּר פְּהֵנָא ית
 מְכַתֵּשׁ נִתְקָא שְׁבַעַת יוֹמִין:
 לב ויחזי כְּהֵנָא ית מְכַתֵּשׁא
 בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וְהָא לָא אוֹסְף
 נִתְקָא וְלָא הָוָה בָּהּ שְׁעַר סְמָק

מְכוֹת־אֵשׁ וְהִיתָה מַחִית הַמְּכוֹה בַּהֲרַת לְבָנָה
 אֲדַמְדָּמַת או לְבָנָה כְּשִׁי: כה וְרָאָה אֶתְהָּ הַכְּהֵן
 וְהֵנָּה נִהְפֵּף שְׁעַר לָבָן בְּבִהְרַת וּמְרָאָה עֲמִיק
 מִן־הָעוֹר צָרַעַת הוּא בַּמְּכוֹה פָּרַחָה וְטָמְאָ
 אֹתוֹ הַכְּהֵן נִגַּע צָרַעַת הוּא: כו וְאִם א יִרְאֶנָּה
 הַכְּהֵן וְהֵנָּה אֵין־בְּבִהְרַת שְׁעַר לָבָן וְשִׁפְלָה
 אֵינְנָה מִן־הָעוֹר וְהוּא כִּהָּה וְהַסְגִירוֹ הַכְּהֵן
 שְׁבַעַת יָמִים: כז וְרָאָהוּ הַכְּהֵן בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי
 אִם־פָּשָׁה תִּפְשָׁה בְּעוֹר וְטָמְאָ הַכְּהֵן אֹתוֹ נִגַּע
 צָרַעַת הוּא: כח וְאִם־תִּחְתִּיָּהּ תַעֲמֹד הַבְּהִרַת
 לֹא־פָּשְׁתָּה בְּעוֹר וְהוּא כִּהָּה שְׂאֵת הַמְּכוֹה
 הוּא וְטָהֲרוּ הַכְּהֵן כִּי־צָרַכְתָּ הַמְּכוֹה הוּא: כ
 חֲמִישִׁי כט וְאִישׁ או אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בוֹ נִגַּע
 בְּרֹאשׁ או בְּזָקָן כְּשִׁי: ל וְרָאָה הַכְּהֵן אֶת־הַנִּגַּע
 וְהֵנָּה מְרָאָהוּ עֲמִיק מִן־הָעוֹר וּבוֹ שְׁעַר צָהָב
 דָּק וְטָמְאָ אֹתוֹ הַכְּהֵן נִתְקָא הוּא צָרַעַת הָרֹאשׁ
 או הַזָּקָן הוּא כְּשִׁי: לא וְכִי־יִרְאֶה הַכְּהֵן אֶת־נִגַּע
 הַנִּתְקָא וְהֵנָּה אֵין־מְרָאָהוּ עֲמִיק מִן־הָעוֹר וְשְׁעַר
 שָׁחַר אֵין בוֹ וְהַסְגִירוֹ הַכְּהֵן אֶת־נִגַּע הַנִּתְקָא
 שְׁבַעַת יָמִים כְּשִׁי: לב וְרָאָה הַכְּהֵן אֶת־הַנִּגַּע

רש"י

הוא. כָּף שְׁמוֹ שֶׁל נִגַּע (ת"כ) שְׁבַמְקוֹם שְׁעַר:
 (לא) וְשְׁעַר שָׁחַר אֵין בוֹ. הָא אִם הִיָּה בוֹ שְׁעַר
 שָׁחַר - טָהוֹר וְאֵין צָרִיף לְהַסְגֵר, שְׁשְׁעַר
 שָׁחַר - סִימָן טָהוֹרָה הוּא בְּנִתְקָאִים, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר:
 "וְשְׁעַר שָׁחַר צְמַח־בוֹ וְגו'": (לב) וְהֵנָּה לֹא־פָּשָׁה
 וְגו'. הָא אִם פָּשָׁה, או הִיָּה בוֹ שְׁעַר צָהָב - טָמְאָ:

הַכְּתוּב? לוֹמַר, שְׂאִין מְצֻטְרָפִין זֶה עִם זֶה: נוֹלַד
 חֲצִי גָרִיס בְּשָׁחִין וְחֲצִי גָרִיס בַּמְּכוֹה, לֹא יְדוֹנוּ
 בְּגָרִיס: (כט) בְּרֹאשׁ או בְּזָקָן. בָּא הַכְּתוּב לְחַלֵּק
 בֵּין נִגַּע שְׁבַמְקוֹם שְׁעַר לְנִגַּע שְׁבַמְקוֹם בְּשָׂר, שְׁזֶה
 סִימָנוּ בְּשְׁעַר לָבָן וְזֶה סִימָנוּ בְּשְׁעַר צָהָב: (ל) וּבוֹ
 שְׁעַר צָהָב. שְׁנֵהֲפֵף שְׁעַר שָׁחַר שְׁבוֹ לְצָהָב: נִתְקָא

בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהֵנָּה לֹא־פָּשָׂה הַנֶּחֱתָק וְלֹא־הָיָה
 בּוֹ שֶׁעַר צָהָב וּמְרֹאֵה הַנֶּחֱתָק אֵין עִמָּךְ
 מִן־הָעוֹר כְּשִׁי׃ לֹא וְהִתְגַּלַּח וְאֶת־הַנֶּחֱתָק לֹא יִגְלַח
 וְהַסְּגוֹר הִכְהִין אֶת־הַנֶּחֱתָק שְׁבַעַת יָמִים
 שְׁנִית כְּשִׁי׃ לֹא וְרָאָה הִכְהִין אֶת־הַנֶּחֱתָק בַּיּוֹם
 הַשְּׁבִיעִי וְהֵנָּה לֹא־פָּשָׂה הַנֶּחֱתָק בְּעוֹר וּמְרֹאֵהוּ
 אֵינְנוּ עִמָּךְ מִן־הָעוֹר וְטָהַר אֹתוֹ הִכְהִין וְכַפֵּם
 בְּגִדְיוֹ וְטָהַר׃ לֹא וְאִם־פָּשָׂה יִפְשֵׁה הַנֶּחֱתָק בְּעוֹר
 אַחֲרֵי טָהַרְתּוֹ כְּשִׁי׃ לֹא וְרָאָהוּ הִכְהִין וְהֵנָּה פָּשָׂה
 הַנֶּחֱתָק בְּעוֹר לֹא־יִבְקַר הִכְהִין לְשֶׁעַר הַצָּהָב
 טָמֵא הוּא׃ לֹא וְאִם־בְּעֵינָיו עָמַד הַנֶּחֱתָק וְשֶׁעַר
 שָׁחַר צָמַח־בּוֹ נִרְפָּא הַנֶּחֱתָק טָהוֹר הוּא וְטָהַרוּ
 הִכְהִין כְּשִׁי׃ ם לֹא וְאִישׁ אֶזְרָאִשָׁה כִּי־יִהְיֶה בְּעוֹר־
 בָּשָׂרָם בְּהֵרֶת בְּהֵרֶת לְבַנֹּת כְּשִׁי׃ לֹא וְרָאָה הִכְהִין
 וְהֵנָּה בְּעוֹר־בָּשָׂרָם בְּהֵרֶת בְּהֵרֶת לְבַנֹּת בְּהֵק
 הוּא פָּרַח בְּעוֹר טָהוֹר הוּא כְּשִׁי׃ ם שְׁשִׁי מ וְאִישׁ
 כִּי יִמְרֹט רֹאשׁוֹ קָרַח הוּא טָהוֹר הוּא כְּשִׁי׃
 יִמְרֹט רֹאשׁוֹ גִבַּח הוּא טָהוֹר הוּא כְּשִׁי׃

רש"י

טמא שטתרו הכהן, לא טהור (מ"ק ז):
 (לח) בְּהֵרֶת. חֲבֵרְבוֹרוֹת: (לט) בְּהֵרֶת לְבַנֹּת.
 שאין לָכוֹן שְׁלֵהֶן עוֹ אֵלָא בְּהֵה: בְּהֵק. כְּמִין לָכוֹן
 הַנִּרְאָה בְּבָשָׂר אָדָם אָדָם, שְׁקוֹרִין רוֹשׁוֹ, בֵּין
 חֲבֵרְבוֹרוֹת אֲדָמִימוֹת, קְרוּי בְּהֵק, כְּאִישׁ עֲדָשָׁן
 שְׁבִין עֲדָשָׁה לְעֲדָשָׁה מְכַהֵק הַבָּשָׂר בְּלָכוֹן צַח:
 (מ) קָרַח הוּא טָהוֹר הוּא. טָהוֹר מִטָּמְאָת נִתְקִין,
 שאין נִדוֹן בְּסִימְנֵי רֹאשׁ וְזֶקֶן, שְׁהֵם מְקוּם שְׁעַר,
 אֵלָא בְּסִימְנֵי נִגְעֵי עוֹר בְּשָׂר: בְּשֶׁעַר לָכוֹן, וּמְחִיָּה
 וּפְשִׁוֹן: (מא) וְאִם מִפְּאֵת פָּנָיו. מִשְׁפּוֹעַ קִדְקִד

ומחזי נתקא לית עמיק מן
 משפא: לג ויגלח סחריני נתקא
 ודעם נתקא לא יגלח ונסגר
 כהנא ית נתקא שבועא יומין
 תננינות: לד ויחזי כהנא ית נתקא
 ביומא שביעאה והא לא אוסף
 נתקא במשפא ומחזיה ליתוהי
 עמיק מן משפא וידכי יתה כהנא
 ויצפע לבושוהי וידכי: לה ואם
 אוסף יוסף נתקא במשפא בתר
 דכותה: לו ויחזנה כהנא והא
 אוסף נתקא במשפא לא יבקר
 כהנא לשער סמק מסאב הוא:
 לו ואם כד הנה קם נתקא ושער
 אפם צמח בה אתפי נתקא דכי
 הוא וידכנה כהנא: לח וגבר או
 אתתא ארי יהי במשף בסרהון
 כהנא כהנא סורן: לט ויחזי
 כהנא והא במשף בסרהון כהנא
 עמין סורן כהנא הוא סגי
 במשפא דכי הוא: מ וגבר ארי
 יתר שער רישה קרח הוא דכי
 הוא: מא ואם מלקבל אפוהי
 יתר שער רישה גלוש הוא דכי

מא ואם מפאת פניו

(לג) וְהִתְגַּלַּח. סְכִיבוֹת הַנֶּחֱתָק: וְאֶת־הַנֶּחֱתָק לֹא
 יִגְלַח. (תי"ב) מְנִיחַ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת סְמוּךְ לוֹ סְכִיב כְּדִי
 שְׂיֵהָא נִכְר אִם פָּשָׂה, שְׂאִם יִפְשֵׁה יַעֲבוֹר הַשְּׁעָרוֹת
 וַיֵּצֵא לְמָקוֹם הַגְּלוּחַ: (לה) אַחֲרֵי טָהַרְתּוֹ. אֵין לִי
 אֵלָא פּוֹשָׁה לְאַחַר הַפְּטוֹר, מְנִין אִף בְּסוּף שְׁבוּעַ
 רִאשׁוֹן וּבְסוּף שְׁבוּעַ שְׁנִי? תְּלַמּוּד לּוֹמֵר: "פָּשָׂה
 יִפְשֵׁה": (לז) וְשֶׁעַר שָׁחַר. מְנִין אִף הִזְרֵק וְהָאֲדָם
 שְׂאֵינוּ צָהָב? תְּלַמּוּד לּוֹמֵר: "וְשֶׁעַר". וְלִשׁוֹן "צָהָב"
 דּוּמָה לְתַבְנִית הַזָּהָב, "צָהָב", כְּמוֹ "זָהָב",
 אורפלא" בלע"ז: טהור הוא וטהרו הכהן. הא

הוא: מב וארי יהי בקרחותה או בגלושותה מכתש חור סמוק סגירות סגיא היא בקרחותה או בגלושותה: מג ויחזי יתה פהנא והא עמיק מכתשא חורא סמקא בקרחותה או בגלושותה פמחזי סגירותא משך בסרא: מד גבר סגיר הוא מסאב הוא סאבא יסאבנה פהנא פרישה מכתשה: מה וסגירא די בה מכתשא לבושוהי יהון מבזעין ורישה יהי פריע ועל שפם פאבלא יתעטף ולא תסתאבון ולא תסתאבון יקרי: מו כל יומי די מכתשא בה יהי מסאב מסאב הוא בלחודוהי ייתב מברא למשריתא מותבה: מז ולבושא ארי יהי בה מכתש סגירו בלבוש עמר או בלבוש פתן: מח או בשתיא או בערבא לכתנא ולעמרא או במשפא או בכל עביד משך: מט ויהי מכתשא ירוק או סמוק בלבושא

מב וכייהיה בקרחת או בגפחת נגע לבן אדמדום צרעת פרחת הוא בקרחתו או בגפחתו כס"י: מג וראה אתו הפהן והנה שאת הנגע לבנה אדמדמת בקרחתו או בגפחתו כמראה צרעת עור בשור: מד איש צרוע הוא טמא הוא טמא יטמאנו הפהן בראשו נגעו כס"י: מה והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וטמא | טמא יקרא כס"י: מו כל ימי אשר הנגע בו יטמא טמא הוא בדר ישב מחוץ למחנה מושבו כס"י: ס מז והפגד פייהיה בו נגע צרעת בבגד צמר או בבגד פשתים: מח או בשתי או בערב לפשתים ולצמר או בעור או בכל מלאכת עור כס"י: מט והיה הנגע ירקרק | או אדמדום בפגד או בעור או בשתי או בערב

רש"י

אומר: "בגדיו יהיו פרמים וגו'": (מה) פרמים. קרועים: פרוע. מגדל שער: ועל שפם יעטה. פאבל: שפם. שער השפתיים, גרינו"ן בלע"ז: וטמא טמא יקרא. משמיע שהוא טמא, ויפרשו ממנו (מו"ק ה): (מו) בדר ישב. שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו. ואמרו רבותינו: מה נשתנה משאר טמאים לישיב בדר? הואיל והוא הבדיל בלשון הרע בין איש לאשתו ובין איש לרעהו, אף הוא יבדל: מחוץ למחנה. חוץ לשלש מתנות (פסחים 10): (מח) לפשתים ולצמר. של פשתים, או של צמר: או בעור. זה עור שלא נעשה בו מלאכה: או בכל מלאכת עור. זה עור שנעשה בו מלאכה: (מט) ירקרק. ירק שפירקין: אדמדום.

כלפי פניו, קרוי "גפחת", ואף הצדעין שמפאן ומפאן בכלל, ומשפוע קדקד כלפי אחוריו קרוי "קרחת": (מב) נגע לבן אדמדום. פתוף. מנין שאר המראות? תלמוד לומר: כמראה צרעת עור בשור. כמראה הצרעת האמור בפרשת 'עור בשור': "אדם פייהיה בעור בשור". ומהו אמור בו? שמשמא בארבע מראות ונדון בשני שבועות, ולא כמראה צרעת האמור בשחין ומכנה, שהוא נדון בשבוע אחד, ולא כמראה נתקין של מקום שער, שאין מטמאין בארבע מראות: שאת ותולדתה, בהרת ותולדתה: (מד) בראשו נגעו. אין לי אלא נתקין, מנין לרבות שאר המנגעים? תלמוד לומר: "טמא יטמאנו", לרבות את פלן. על פלן הוא

או בכל־כלי־עֹזֹר נִגַע צָרַעַת הוּא וְהִרְאָה
 אֶת־הַכֹּהֵן כְּשִׁי׃ וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנִּגַּע
 וְהִסְגִּיר אֶת־הַנִּגַּע שִׁבְעַת יָמִים׃ נֹא וְרָאָה
 אֶת־הַנִּגַּע בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי כִּי־פָשָׁה הַנִּגַּע בַּבֶּגֶד
 אוֹ־בַשָּׂתִי אוֹ־בַעֲרֹב אוֹ בַעֲזָר לְכֹל אֲשֶׁר־
 יַעֲשֶׂה הָעֹזֵר לְמִלְאָכָה צָרַעַת מִמְאֵרֶת הַנִּגַּע
 טָמֵא הוּא כְּשִׁי׃ נב וְשָׂרַף אֶת־הַבֶּגֶד אוֹ
 אֶת־הַשָּׂתִי | אוֹ אֶת־הָעֲרֹב בַּצֹּמֵר אוֹ
 בַּפְּשָׁתִים אוֹ אֶת־כָּל־כְּלֵי הָעֹזֵר אֲשֶׁר־יְהִי בּוֹ
 הַנִּגַּע כִּי־צָרַעַת מִמְאֵרֶת הוּא בָּאֵשׁ
 תִּשְׂרָף כְּשִׁי׃ נג וְאִם יִרְאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה לֹא־פָשָׁה
 הַנִּגַּע בַּבֶּגֶד אוֹ בַשָּׂתִי אוֹ בַעֲרֹב אוֹ בְּכָל־כְּלֵי־
 עֹזֵר׃ נד וְצֹוֹה הַכֹּהֵן וְכִבְּסוּ אֶת אֲשֶׁר־בוֹ הַנִּגַּע
 וְהִסְגִּירוּ שִׁבְעַת־יָמִים שְׁנִית כְּשִׁי׃ שְׂבִיעִי נה וְרָאָה
 הַכֹּהֵן אַחֲרָי | הַכֹּהֵן אֶת־הַנִּגַּע וְהִנֵּה לֹא־
 הָפֵךְ הַנִּגַּע אֶת־עֵינָו וְהַנִּגַּע לֹא־פָשָׁה טָמֵא
 הוּא בָּאֵשׁ תִּשְׂרַפְנוּ פַחַתָּת הוּא בְּקִרְחָתוֹ אוֹ

או במשפא או בשתיא או בערבא
 או בכל מאן דמשף מכתש
 סגירותא הוא ויתחזי לכהנא׃
 נ ויחזי כהנא ית מכתשא ויסגר
 ית מכתשא שבעת יומין׃
 נא ויחזי ית מכתשא ביומא
 שביעאה ארי אוסף מכתשא
 בלבושא או בשתיא או בערבא
 או במשפא לכל די יתעבד
 משפא לעבידא סגירות מחזרא
 מכתשא מסאב הוא׃ נב ויפקיד
 ית לבושא או ית שתיא או ית
 ערבא בעמרא או בכתנא או ית
 כל מאן דמשף די יהי בה
 מכתשא ארי סגירות מחזרא היא
 בנורא תתוקד׃ נג ואם יחזי
 כהנא והא לא אוסף מכתשא
 בלבושא או בשתיא או בערבא
 או בכל מאן דמשף׃ נד ויפקיד
 כהנא ויתורון ית די בה מכתשא
 ויסגרנה שבעת יומין תננות׃
 נה ויחזי כהנא פתר דחורו ית
 מכתשא והא לא שנא מכתשא
 מן פד הוה ומכתשא לא אוסף
 מסאב הוא בנורא תוקדנה תברא

רש"י

לומר: "את אשר־בו הנגע". יכול כל הבגד פלו
 טעון כבוס? תלמוד לומר: "הנגע". הא פיצד?
 יכבס מן הבגד עמו: (נה) אחרי הכבס. לשון
 העשות: לא־הפך הנגע את־עינו. לא הכהה
 ממראיתו: והנגע לא־פשה. שמענו, שאם לא הפך
 ולא פשה, טמא. ואין צריך לומר לא הפך ופשה.
 הפך ולא פשה, איני יודע מה יעשה לו? תלמוד
 לומר: "והסגיר את הנגע", מפל־מקום, דכרי רבי
 יהודה; ונחכמים אומרים וכו', כדאיתא בתורת
 כהנים, ורמזתיה פאן לישב המקרא על אפניו:
 פחתת הוא. לשון גמא, כמו (שמואל ב יז): "באחת

אדם שבאדמים: (נא) צרעת ממארת. לשון
 "סלון ממאיר" (יחזקאל כה) פויינט"ש בלע"ז.
 ומדרשו: 'תן בו מארה, שלא תהנה הימנו':
 (נב) בצמר או בפשתים. של צמר או של
 פשתים, זהו פשוטו. ומדרשו: יכול יביא גזי צמר
 ואניצי פשתן וישרפם עמו? תלמוד לומר: "הוא
 באש תשרף" - אינה צריכה דבר אחר עמה.
 אם־כן, מה תלמוד לומר: "בצמר או בפשתים"?
 להוציא את האמירות שבו, שהן ממין אחר (פסחים
 סח). אמירות, לשון שפה, כמו אמרא: (נד) את
 אשר־בו הנגע. יכול מקום הנגע בלבד? תלמוד

היא בשחיקותיה או בחדתותיה: נו ואם חזא כהנא והא עמיא מכתשא בטר דתורו יתה ובזע יתה מן לבושא או מן משכא או מן שתיא או מן ערבא: נו ואם תתחזי עוד בלבושא או בשתיא או בערבא או בכל מאן דמשך סגיא היא פנורא תוקדנה ית די בה מכתשא: נח ולבושא או שתיא או ערבא או כל מאן דמשך די יתחור ויעדי מנהון מכתשא ויצטבע תנינות וידכי: נט דא אורייתא דמכתש סגירו בלבוש עמר או כתנא או שתיא או ערבא או כל מאן דמשך לדכיותה או לסאבותה: פ פ פ

בגבחתו כס"י: נו ואם ראה הפהן והנה פתה הנגע אחרי הכפס אתו וקרע אתו מן הפגד או מן העור או מן השתי או מן הערב כס"י: נו ואם תראה עוד בפגד או בשתי או בערב או בכל כלי-עור פרכת הוא באש תשרפנו את אשר-בו הנגע כס"י: נח והפגד או השתי או הערב או כל-כלי העור אשר תכבם וסר מהם הנגע וכבם שנית וטהר כס"י: נט זאת תורת נגע-צרעת פגד הצמר או הפשתים או השתי או הערב או כל-כלי-עור לטהרו או לטמאו: פכפ

ס"ז פסוקים, בגי"ה סימן.

רש"י

שפתיים", כלומר שפלה היא, נגע שפראיו שוקעין: בקרחתו או בגבחתו. פתרגומו: בשחיקותיה או בחדתותיה: קרחתו. שחקים ישנים. ומפני המדרש שהצריך לגזרה שוה: מנין לפריחה בכגדים שהיא טהורה? נאמרה "קרחת וגבחת" באדם, ונאמרה "קרחת וגבחת" בכגדים. מה להלן פרח בכלו - טהור, אף פאן פרח בכלו - טהור, לכך אחז הכתוב לשון "קרחת וגבחת". ולענין פרושו ופתרגומו זהו משמעו: קרחת, לשון ישנים, וגבחת, לשון חדשים, כאלו נכתב באחריתו או בקדמותו, שהקרחת לשון אחרים והגבחת לשון פנים, כמו

שכתוב: "ואם מפאת פניו וגו'", והקרחת, כל ששופע ויורד מן הקדקד ולאחריו, כף מפרש בתורת פהנים: (נו) וקרע אתו. יקרע מקום הנגע מן הפגד וישרפנו: (נז) פרכת הוא. דבר החוזר וצומח: באש תשרפנו. את כל הפגד: (נח) וסר מהם הנגע. אם כשכפסוהו בפתחלה על-פי פהן, סר ממנו הנגע לגמרי: וכבס שנית. לשון טבילה. פתרגום של 'כפוסין' שפפרשה זו לשון לבון: "ויתחור", חוץ מזה, שאינו ללבון אלא לטבל, לכך פתרגומו 'ויצטבע'. וכן כל כפוסין בגדים שהן לטבילה, מתרגמין 'ויצטבע': חסלת פרשת תזריע

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר-שם משה לפני בני ישראל:

עזיחיים היא למחזיקים בה, ותמכיה מאשר. דרכיה דרכי-נעם, וכל-נתיבותיה שלום. ארף ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד. יהוה חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

וקוראין בספר שני פרשת החודש (מפטיר) שמות יב

יב א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר:
ב הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה:
ג דַּבְּרוּ אֶל־כָּל־עַדַּת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּעֲשֹׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם
ד אִישׁ שָׂה לְבַיִת־אָכֶת שָׂה לְבַיִת: ה וְאִם־יִמְעַט הַבַּיִת מִהְיוֹת מֹשֶׁה
ו וְלָקַח הוּא וּשְׂכֵנוֹ הַקָּרֵב אֶל־בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת נִפְשַׁת אִישׁ לְפִי אָכְלוּ
ז תְּכַסּוּ עַל־הַשָּׂה: ח שָׂה תָמִים זָכַר בֶּן־שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם מִן־הַכֹּבָשִׁים
ט וּמִן־הָעֹזִים תִּקְחוּ: י וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם
יא לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וּשְׁחָטוּ אֹתוֹ כָּל קָהָל עַדַּת־יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֲרֵבִים: יב וְלָקַחוּ
יג מִן־הַדָּם וְנָתְנוּ עַל־שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל־הַמְּשָׁקוֹף עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר־
יד יֹאכְלוּ אֹתוֹ בָּהֶם: טו וְאָכְלוּ אֶת־הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי־אֵשׁ וּמִצּוֹת
טז עַל־מֵרְרִים יֹאכְלֵהוּ: טז אֶל־תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נֶאֱמַר וּבִשְׂלַל מִבְּשָׂל בָּמִים כִּי
יז אִם־צְלִי־אֵשׁ רִאשׁוֹ עַל־כְּרַעְיוֹ וְעַל־קִרְבּוֹ: יח וְלֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־
יט בֹּקֶר וְהִנְתֵּר מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ: יט וְכָכָה תֹאכְלוּ אֹתוֹ
כ מתְנַיְכֶם חֲגָרִים גַּעְלִיכֶם בְּרִגְלֵיכֶם וּמְקַלְכֶם בְּיַדְכֶם וְאָכַלְתֶּם אֹתוֹ
כא בְּחַפְזוֹן פֶּסַח הוּא לִיהוָה: יב וְעַבְרַתִּי בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה
כב וְהִפִּיתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה וּבְכָל־אֱלֹהֵי
כג מִצְרַיִם אֵעֲשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה: יג וְהָיָה הַדָּם לָכֶם לְאֹת עַל הַבָּתִּים
כד אֲשֶׁר אַתֶּם שָׂם וּרְאִיתִי אֶת־הַדָּם וּפָסַחְתִּי עֲלֵיכֶם וְלֹא־יְהִי בְכֶם נֶגֶף
כה לְמִשְׁחִית בְּהַפְּתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: יד וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם לְזִכְרוֹן
כו וְחַגְתֶּם אֹתוֹ חֵג לִיהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם תַּחֲגִּיחֻהוּ: טז שְׁבַעַת יָמִים
כז מִצּוֹת תֹּאכְלוּ אֵד בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאֵר מִבְּתֵיכֶם כִּי |
כח כָּל־אֵכָל חֵמֶץ וְנִבְרָתָהּ הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן עַד־יּוֹם
כט הַשְּׁבִיעִי: טז וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ
לא יְהִי לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶה לֹא־יַעֲשֶׂה בָהֶם אֵד אֲשֶׁר יֹאכַל לְכָל־נֶפֶשׁ הוּא

לְבַדּוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם: וְשִׁמְרֹתֶם אֶת־הַמִּצְוֹת כִּי בְּעֵצָם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת־צְבָאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְשִׁמְרֹתֶם אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם: כִּי בְּרֹאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעָרֵב תֹּאכְלוּ מִצֵּת עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֵשָׂרִים לַחֹדֶשׁ בְּעָרֵב: יָּט שְׁבַעַת יָמִים שָׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבֵיתֵיכֶם כִּי | כָּל־אֹכֵל מִחֻמְצַת וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמֵּת יִשְׂרָאֵל בְּגֵר וּבְאֻזְרַח הָאָרֶץ: כ כָּל־מִחֻמְצַת לֹא תֹאכְלוּ בְּכָל־ מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם תֹּאכְלוּ מִצֹּת: פ

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטר במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֵץ־חַיִּים הִיא לַפְחוֹזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי־נֶעַם, וְכָל־נְתִיבֹתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְבֵּי יָמִים בַּיּוֹמֵהָ, בְּשִׂמְלֵהָ עֵשֶׂר וְכַבֹּד. יְהוֹה חָפֵץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדִּיקִים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחון. * האבנט חוגרים בתחילת שלישי התחנות של הספר תורה.

הפטרה לשנים מקרא ואחד תרגום במלכים ב פרק ד

ד מִבְּוֹאֵי אֵשׁ בָּא מִבְּעַל שְׁלֹשָׁה וַיָּבֵא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים לֶחֶם בַּפּוּרִים עֲשָׂרִים־לַחֵם שְׁעָרִים וְכַרְמֶל בְּצִקְלָנוּ וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וַיֹּאכְלוּ: מִגַּ וַיֹּאמֶר מִשְׁרָתוֹ מָה אַתָּן זֶה לְפָנָי מֵאֵה אִישׁ וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וַיֹּאכְלוּ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֲכֹל וְהוֹתַר: מִד וַיִּתֵּן לְפָנֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיֹּתְרוּ כְּדָבַר יְהוָה:

ה א וְנִעְמָן שַׂר־צָבָא מִלֶּךְ־אַרְם הָיָה אִישׁ גְּדוֹל לְפָנָי אֲדָנָיו וְנִשְׂא פָנָיו כִּי־כֹ נִתְּנָה־יְהוָה תְּשׁוּעָה לְאַרְם וְהָאִישׁ הָיָה גְבוּר חַיִל מְצָרַע: כ וְאַרְם יָצָאוּ גְדוּדִים וַיִּשְׁכְּבוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִעְרָה קַמְנָה וְתָהִי לְפָנָי אִשְׁתִּי נִעְמָן: ג וְהָאִמָּר אֶל־גְּבַרְתָּהּ אַחֲלִי אֲדָנִי לְפָנָי הַנְּבִיא אֲשֶׁר בְּשִׁמְרוֹן אֲזַ יֹאסֵף אֹתוֹ מְצָרַעְתּוֹ: ד וַיָּבֵא וַיַּגִּד לְאֲדָנָיו לֵאמֹר כְּזֹאת וְכֹזֶאת דְּבַרְהָ הַנְּעִרָה אֲשֶׁר מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: ה וַיֹּאמֶר מִלֶּךְ־אַרְם לְדָבָר וַאֲשַׁלְּחָה סֶפֶר אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךְ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ עֵשֶׂר כַּפְרֵי־כֶסֶף וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים זָהָב וְעֵשֶׂר חֲלִיפֹת בְּגָדִים: ו וַיָּבֵא הַסֶּפֶר אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וְעַתָּה כְּבֹא הַסֶּפֶר הַזֶּה אֵלָיךְ הִנֵּה שָׁלַחְתִּי אֵלָיךְ אֶת־נִעְמָן עַבְדִּי וְאִסְפָּתוֹ מְצָרַעְתּוֹ: ז וַיְהִי כִּקְרָא מִלֶּךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַסֶּפֶר וַיִּקְרַע בְּגָדָיו וַיֹּאמֶר הָאֱלֹהִים אֲנִי לְחֵמִית וְלַחֲחֹזִית כִּי־זֶה שָׁלַח אֵלָי לְאִסֵּף אִישׁ מְצָרַעְתּוֹ כִּי אֲדַדְדְּעוּנָא וְרָאוּ כִּי־מִתְאַנֶּה הוּא לִי: ח וַיְהִי כְּשָׁמַע | אֱלִישָׁע אִישׁ־הָאֱלֹהִים כִּי־קָרַע מִלֶּךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־בְּגָדָיו וַיִּשְׁלַח אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לָמָּה קָרַעְתָּ בְּגָדֶיךָ יָבֹא־נָא אֵלָי

וידע כי יש נביא בישראל: ט ויבא נעמן בסוסיו וכרכבו ויעמד פתח־הבית לאלישע: י וישלח אליו אלישע מלאך לאמר הלך ורחצת שבע־פעמים בירדן וישב בשרך לך וטהר: יא ויקצף נעמן וילך ויאמר הנה אמרתי אלי: יצא יצוא ועמד וקרא בשם־יהוה אלהיו והניף ידו אליהמקום ואסף המזרע: יב הלא טוב אמנה ופרפר נהרות דמשק מכל מימי ישראל הלא־ארחץ בהם וטהרתי ויפן וילך בחמה: יג וישו עבדיו וידברו אליו ויאמרו אבי דבר גדול הנביא דבר אליך הלא תעשה ואף כִּי־אמר אליך רחץ וטהר: יד וירד ויטבל בירדן שבע פעמים כדבר איש האלהים וישב בשרו כבשר נער קטן ויטהר: טו וישב אלישע האלהים הוא וכל־מחנהו ויבא ויעמד לפניו ויאמר הנה־נא ידעתי כי אין אלהים בכל־הארץ כי אם־בישראל ועתה קח־נא ברכה מאת עבדך: טז ויאמר חִי־יהוה אשר־עמדתי לפניו אם־אקח ויפצרו־כו לקחת וימאן: יז ויאמר נעמן ולא יתן־נא לעבדך משא צמד־פרדים אדמה כִּי לוא־יעשה עוד עבדך עלה וזבח לאלהים אחרים כי אם־ליהוה: יח לדבר הוה יסלח יהוה לעבדך כבוא אדני בית־רמון להשתחולת שמה והוא: יט ששען על־ידי והשתחולתי בית רמון בהשתחולתי בית רמון ויסלח־וכתיב נא יהוה לעבדך בדבר הוה: יט ויאמר לו לך לשלום וילך מאתו כברת ארץ:

הפטרה לשנים מקרא ואחד תרגום שמואל א פרק ב

יח ויאמר־לו יהונתן מחר חֲדָשׁ ונפקדתִי כִּי יפקד מושבך: יט ושלש־תִּי תִּירַד מֵאֵד וְכַאתִּי אֶל־הַמִּקְוֹם אֲשֶׁר־נִסְתַּרְתָּ שָׁם בַּיּוֹם הַמַּעֲשֶׂה וַיִּשְׁבֹּת אֶצֶל הָאֵבֶן הָאֵזוּל: כ וְאֲנִי שְׁלֹשֶׁת הַחֲצִיִּים צִדָּה אֹרְגָה לְשַׁלַּח־לִי לְמַטְרָה: כא וְהִנֵּה אֲשַׁלַּח אֶת־הַנֶּשֶׁר לְךָ מִצָּא אֶת־הַחֲצִיִּים אִם־אָמַרְתָּ אֲמַר לְנֶשֶׁר הִנֵּה הַחֲצִיִּים: א מִמֶּנָּה וְהִנֵּה קָחְנוּ: א וְכַאתִּי כִּי־שָׁלוֹם לְךָ וְאֵין דְּבַר חִי־יְהוָה: כב וְאִם־כָּה אֲמַר לְעֵלָם הִנֵּה הַחֲצִיִּים מִמֶּנָּה וְהִלָּאָה לְךָ כִּי שָׁלַחְךָ יְהוָה: כג וְהַדְּבַר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֲנִי וְאַתָּה הִנֵּה יְהוָה בֵּינִי וּבֵינְךָ עַד־עוֹלָם: כד וַיִּסְתַּר דָּוִד בַּשָּׂדֶה וַיְהִי הַחֲדָשׁ וַיִּשָׁב הַמֶּלֶךְ אֶל־הַלֶּחֶם לְאֵכֹל: כה וַיִּשָׁב הַמֶּלֶךְ עַל־מוֹשָׁבוֹ כַּפֶּעַם: א כַּפֶּעַם אֶל־מוֹשֵׁב הַקִּיר וַיִּקַּם יְהוֹנָתָן וַיִּשָׁב אַבְנֵר מִצַּד שְׂאוֹל וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד: כו וְלֹא־דָבַר שְׂאוֹל מֵאוֹמֶה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָמַר מִקְרָה הוּא בְלַתִּי טָהוֹר הוּא כִּי־לֹא טָהוֹר: כז וַיְהִי מִמַּחֲרַת הַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל אֶל־יְהוֹנָתָן בְּנֹו מִדֹּעַ לֹא־בָא בְּנִי־שֵׁי גַם־תִּמּוֹל גַּם־הַיּוֹם אֶל־הַלֶּחֶם: כח וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שְׂאוֹל נִשְׂאָל דָּוִד מִעַמְדֵי עַד־בֵּית לַחֶם: כט וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי נָא כִּי זָבַח מִשְׁפָּחָה לָנוּ בְּעִיר וְהוּא צוּה־לִּי אֲחִי וְעַתָּה אִם־מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אִמְלֹטָה נָא וְאַרְאֶה אֶת־אֲחִי עַל־פְּנֵי לֹא־בָא אֶל־שְׁלַחְתָּן הַמֶּלֶךְ: לו וַיַּחֲרֹאֵף שְׂאוֹל בִּיהוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לוֹ כִּי־נִעַנְתָּ הַמַּרְדּוֹת הַלּוֹא יָדַעְתִּי כִּי־יִבְחַר אֶתָּה לְבָנִי־שֵׁי לְבַשְׁתָּךְ וּלְבַשַׁת עֲרוֹת אֲמֹד: לא כִּי כָל־הַיָּמִים אֲשֶׁר בְּנִי־שֵׁי חִי עַל־הָאָדָמָה לֹא תִפּוֹן אֶתָּה וּמִלְכּוֹתֶיךָ וְעַתָּה שְׁלַח וְקַח אֶתָּה אֵלַי כִּי בְּנִמּוֹת הוּא: לב וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שְׂאוֹל אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה יִמָּת מִה עֲשֶׂה: לג וַיִּטַּל שְׂאוֹל אֶת־הַחֲנִית עָלָיו לְהַכּוֹתוֹ וַיִּדַע יְהוֹנָתָן כִּי־כָלָה הוּא מֵעַם אָבִיו לְהַמִּית אֶת־דָּוִד:

לד ויגם יהונתן מעם השלחן בחרייאף ולא־אכל ביום־החדש השני לחם פי נעצב אל־דוד פי הכלמו
אביו: לה ויהי בפקר ויצא יהונתן השדה למועד דוד ונער קטן עמו: לו ויאמר לנערו רץ מצא נא
את־החצים אשר אנכי מורה הנער רץ והוא־ירה החצי להעברו: לו ויבא הנער עד־מקום החצי אשר
ירה יהונתן ויקרא יהונתן אחרי הנער ויאמר הלוא החצי ממך והלאה: לה ויקרא יהונתן אחרי הנער
מהרה חושה אל־תעמד וילקט נער יהונתן את־החצים ויבא אל־אדניו: לו והנער לא־ידע מאומה אך
יהונתן ודוד ידעו את־הדבר: מ ויתן יהונתן את־כליו אל־הנער אשר־לו ויאמר לו לך הבוא העיר:
מא הנער בא ודוד קם מאצל הנגב ויפל לאפיו ארצה וישתחו שלש פעמים וישקו | איש את־רעהו
ויבכו איש את־רעהו עד־דוד הגדיל: מ ויאמר יהונתן לדוד לך לשלום אשר נשבענו שנינו אנחנו
בשם יהוה לאמר יהוה יהיה | ביני ובינך וביני וביני ורעה עד־עולם:

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגולל הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה
היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם
הנאמרים באמת ברוך אתה יי הבוחר בתורה ובמשה עבדו וב־ישראל עמו
ובנביאי האמת וצדק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות
אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות
מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליוזר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, בעל התניא והשולחן ערוך סימן רפד סעיף יא.

הפטרת פרשת החודש לקריאה בציבור ולשמו"ת ביחזקאל פרק מה

כ"ק אדמו"ר שליט"א נוהג להוסיף פסוקים אלו אבל אין זו הוראה לרבים

מה מִזֶּבֶל הָעַם הָאָרֶץ יִהְיוּ אֶל־הַתְּרוּמָה הַזֹּאת לְנִשְׂאֵי בְיִשְׂרָאֵל: ז וְעַל־הַנְּשִׂאֵי יִהְיֶה הָעוֹלוֹת וְהַמִּנְחָה
וְהַזֶּסֶד בַּחֲגִים וּבְחֻדְשִׁים וּבְשַׁבָּתוֹת בְּכָל־מוֹעֲדֵי בַּיִת יִשְׂרָאֵל הוּא־יַעֲשֶׂה אֶת־הַחֲטָאֹת וְאֶת־הַמִּנְחָה
וְאֶת־הָעוֹלָה וְאֶת־הַשְּׁלָמִים לְכַפֵּר בְּעַד בַּיִת־יִשְׂרָאֵל:

יה כה־אמר אדני יהוה בראשון באחד לחודש תקח פר־בן־פקר תמים וְחֲטָאֹת
אֶת־הַמִּקְדָּשׁ: יט וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחֲטָאֹת וְנָתַן אֶל־מִזְוֹזַת הַבַּיִת וְאֶל־אַרְבַּע פְּנוֹת הָעוֹרָה
לְמִזְבֵּחַ וְעַל מִזְוֹזַת שַׁעַר הַחֲצַר הַפְּנִימִית: כ וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּשַׁבְּעָה בְּחֹדֶשׁ מֵאִישׁ שָׁנָה וּמִפְּתֵי
וְכִפְרָתָם אֶת־הַבַּיִת: כא בְּרֵאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לְחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם הַפֶּסַח חֹג שְׁבַעֵת
יָמִים מִצּוֹת יֶאֱכַל: כב וְעָשָׂה הַנְּשִׂאֵי בַיּוֹם הַהוּא בַּעֲדוֹ וּבְעַד כָּל־עַם הָאָרֶץ פֶּר חֲטָאֹת:
כג וְשַׁבְּעַת יְמֵיהֶּם יַעֲשֶׂה עוֹלָה לַיהוָה שְׁבַעֵת פָּרִים וְשַׁבְּעַת אֵילִים תְּמִימִם לַיּוֹם שַׁבְּעַת

הַיָּמִים וְחַטָּאת שְׁעִיר עֲזִים לְיוֹם: כד וּמִנְחָה אֵיפָה לֶפָר וְאֵיפָה לְאֵיל יַעֲשֶׂה וְשֶׁמֶן הָיִן לְאֵיפָה: כה בַשְּׂבִיעִי בַחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּחֹג יַעֲשֶׂה כְּאֵלֶּה שִׁבְעַת הַיָּמִים בַּחֲטָאת כְּעֹלָה וּכְמִנְחָה וְכִשְׁמֵן: מו « כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה שְׁעֵר הַחֲצִיר הַפְּנִימִית הַפְּנֵה קָדִים יִהְיֶה סָגוּר שֵׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיט יִפְתַּח וּבַיּוֹם הַחֹדֶשׁ יִפְתַּח: כז וּבֹא הַנְּשִׂיא דֶרֶךְ אֹלָם הַשְּׁעֵר מֵחוּץ וְעָמַד עַל־מִזְבֵּחַ הַשְּׁעֵר וַעֲשׂוּ הַפְּהָנִים אֶת־עוֹלָתוֹ וְאֶת־שְׁלָמָיו וְהִשְׁתַּחֲוֶה עַל־מִפְתָּן הַשְּׁעֵר וַיֵּצֵא וְהַשְּׁעֵר לֹא־יִסָּגַר עַד־הָעֶרֶב: ג וְהִשְׁתַּחֲוֶה עִם־הָאָרֶץ פֶּתַח הַשְּׁעֵר הַהוּא בַשְּׁבִיטוֹת וּבַחֲדָשִׁים לִפְנֵי יְהוָה: ד וְהֵעֲלָה אֲשֶׁר־יִקְרַב הַנְּשִׂיא לִיהוָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיט שֵׁשֶׁה כִּבְשִׂים תְּמִימִם וְאֵיל תְּמִים: ה וּמִנְחָה אֵיפָה לְאֵיל וּלְכִבְשִׂים מִנְחָה מִתַּת יָדוֹ וְשֶׁמֶן הָיִן לְאֵיפָה: וּבַיּוֹם הַחֹדֶשׁ פֶּר בֶּן־בְּקָר תְּמִימִם וְשֵׁשֶׁת כִּבְשִׂים וְאֵיל תְּמִימִם יְהִיוּ: ז וְאֵיפָה לֶפָר וְאֵיפָה לְאֵיל יַעֲשֶׂה מִנְחָה וּלְכִבְשִׂים כַּאֲשֶׁר תִּשְׁיֹג יָדוֹ וְשֶׁמֶן הָיִן לְאֵיפָה: ח וּבִבּוֹא הַנְּשִׂיא דֶרֶךְ אֹלָם הַשְּׁעֵר יָבֹא וּבְדַרְכּוֹ יֵצֵא: ט וּבִבּוֹא עִם־הָאָרֶץ לִפְנֵי יְהוָה בַּמּוֹעֲדִים הַבָּא דֶרֶךְ שְׁעֵר צִפּוֹן לְהִשְׁתַּחֲוֹת יֵצֵא דֶרֶךְ־שְׁעֵר נֶגֶב וְהָבֵא דֶרֶךְ־שְׁעֵר נֶגֶב יֵצֵא דֶרֶךְ־שְׁעֵר צִפּוֹנָה לֹא יָשׁוּב דֶרֶךְ הַשְּׁעֵר אֲשֶׁר־בָּא בּוֹ כִּי נִכְחוּ יֵצֵא: י וְהַנְּשִׂיא בְּתוֹכָם בִּבּוֹאֵם יָבֹא וּבִצְאָתָם יֵצְאוּ: יא וּבַחֲגִים וּבַמּוֹעֲדִים תִּהְיֶה הַמִּנְחָה אֵיפָה לֶפָר וְאֵיפָה לְאֵיל וּלְכִבְשִׂים מִתַּת יָדוֹ וְשֶׁמֶן הָיִן לְאֵיפָה: יב וְכִי־יַעֲשֶׂה הַנְּשִׂיא גְדֵבָה עוֹלָה אוֹ־שְׁלָמִים גְדֵבָה לִיהוָה וּפְתַח לוֹ אֶת־הַשְּׁעֵר הַפְּנֵה קָדִים וַעֲשֶׂה אֶת־עוֹלָתוֹ וְאֶת־שְׁלָמָיו כַּאֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בַיּוֹם הַשְּׁבִיט וַיֵּצֵא וְסָגַר אֶת־הַשְּׁעֵר אַחֲרֵי צֵאתוֹ: יג וְכִבְשׁ בֶּן־שָׁנָתוֹ תְּמִים תַּעֲשֶׂה עוֹלָה לְיוֹם לִיהוָה בְּבֶקֶר בְּבֶקֶר תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ: יד וּמִנְחָה תַעֲשֶׂה עָלָיו בְּבֶקֶר בְּבֶקֶר שְׁשִׁית הָאֵיפָה וְשֶׁמֶן שְׁלִישִׁית הָהֵין לָרֶם אֶת־הַסֶּלֶת מִנְחָה לִיהוָה חֲקוֹת עוֹלָם תָּמִיד: כה יַעֲשׂוּ אֶת־הַכִּבְשׁ וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת־הַשֶּׁמֶן בְּבֶקֶר בְּבֶקֶר עוֹלַת תָּמִיד:

כ"ק אדמו"ר שליט"א נוהג להוסיף פסוקים אלו אבל אין זו הוראה לרבים

טז כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה כִּי־יִתֵּן הַנְּשִׂיא מִתְּנָה לְאִישׁ מִבְּנֵי נַחֲלָתוֹ הִיא לְבָנָיו תִּהְיֶה אַחֲזָתָם הִיא בְּנַחֲלָה: יז וְכִי־יִתֵּן מִתְּנָה מִנְחָלָתוֹ לְאַחַד מֵעַבְדָּיו וְהִיְתָה לוֹ עַד־שְׁנַת הַדְּרוֹר וְשִׁבְתָּ לְנְשִׂיא אֶדְ נַחֲלָתוֹ בְּנָיו לָהֶם תִּהְיֶה: יח וְלֹא־יִקַּח הַנְּשִׂיא מִנְחָלַת הָעָם לְהוֹנְתָם מֵאַחֲזָתָם מֵאַחֲזָתוֹ יִנְחַל אֶת־בְּנָיו לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִפְצְזוּ עִמִּי אִישׁ מֵאַחֲזָתוֹ:

יח וַיֹּאמְרוּ־לוֹ יְהוֹנָתָן מִחַר חֹדֶשׁ וְנִפְקַדְתָּ כִּי יִפְקַד מוֹשֶׁבֶד: כב וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדוֹד לָךְ לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר נִשְׁפָּעְנוּ שָׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה יִהְיֶה | בֵּינֵי וּבֵינֶךָ וּבֵין זָרְעֵי וּבֵין זָרְעֶךָ עַד־עוֹלָם:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁפָל דְּבָרָיו אֲמַת
וְצַדִּיק: נְאֻמָּן, אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ
אַחֲרָיִךְ לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל
הַנְּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה
בְּיַמֵּינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ:

שְׂמַחֲנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדֶיךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגַּל לַבָּנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחָלוּ עוֹד
אַחֲרָיִם אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשֶׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכָּבֵה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מֶגֶן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתַּת לָנוּ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וְלַמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֲרָת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ
אַנְחָנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם
וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

המולד: מוצאי שבת קדש, שעה 9 בערב, 34 דקות, 7 חלקים.

ראש חדש ניסן, ביום הראשון הבא עלינו לטובה.

לוח זמנים לשבוע פרשת תזריע בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שישי

כל הזמנים הם על פי השעון הרגיל, במדינות בהם נהוג "שעון קיץ" (גם בישראל), צריך להוסיף שעה בתאריכים בהם נהוג שעון הקיץ.

שבת יציאת	שבת כניסת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ו	א	ו	א	ו	א	אדמו"ר		מג"א		ו	א	
								ו	א	ו	א			
19:17	18:12	19:01	18:54	18:30	18:23	9:48	9:51	8:43	8:48	7:41	7:48	5:27	5:37	אוסטריה וינה
18:47	17:50	18:34	18:41	18:08	18:16	10:27	10:26	9:30	9:28	8:42	8:40	6:37	6:33	אוסטרליה מלבורן
19:18	18:14	19:02	18:55	18:32	18:25	9:52	9:55	8:47	8:52	7:48	7:54	5:32	5:42	אוקראינה אודסה
19:03	17:57	18:47	18:39	18:15	18:08	9:32	9:36	8:27	8:33	7:26	7:33	5:12	5:22	אוק. דניפרופטרובסק
19:32	18:25	19:15	19:07	18:43	18:35	9:57	10:02	8:52	8:58	7:47	7:55	5:35	5:46	אוקראינה ז'יטומיר
19:26	18:18	19:09	19:01	18:36	18:28	9:50	9:55	8:45	8:51	7:40	7:47	5:28	5:39	אוקראינה קייב
19:40	18:37	19:25	19:18	18:55	18:49	10:16	10:20	9:12	9:17	8:14	8:21	5:57	6:07	איטליה מילאנו
19:21	18:26	19:09	19:16	18:44	18:51	11:00	10:59	10:02	10:01	9:16	9:15	7:08	7:04	ארגנטינה ב. איירס
19:14	18:15	19:00	18:55	18:33	18:28	10:01	10:04	8:57	9:02	8:06	8:11	5:45	5:53	ארה"ב בולטימור
19:05	18:06	18:51	18:46	18:24	18:19	9:51	9:55	8:47	8:52	7:55	8:00	5:35	5:43	ארה"ב ברוקלין נ.י.
18:54	17:58	18:41	18:38	18:16	18:13	9:49	9:52	8:46	8:50	7:59	8:03	5:36	5:43	ארה"ב לוס אנג'לס
19:14	18:21	19:02	19:00	18:39	18:37	10:18	10:21	9:16	9:20	8:33	8:37	6:09	6:14	ארה"ב מיאמי
19:44	18:43	19:29	19:24	19:01	18:56	10:27	10:31	9:23	9:28	8:29	8:35	6:10	6:19	ארה"ב משיגן
19:05	18:06	18:51	18:46	18:24	18:19	9:52	9:55	8:48	8:53	7:56	8:02	5:36	5:44	ארה"ב ניו ג'רסי
19:02	18:03	18:48	18:43	18:21	18:15	9:46	9:50	8:42	8:47	7:49	7:55	5:30	5:38	ארה"ב ניו הייבן
19:01	18:01	18:47	18:41	18:19	18:14	9:44	9:48	8:40	8:45	7:47	7:52	5:27	5:36	ארה"ב שיקאגו
18:36	17:45	18:25	18:30	18:03	18:08	10:11	10:11	9:13	9:12	8:31	8:31	6:16	6:14	ברזיל ס. פאולו
18:23	17:31	18:12	18:16	17:49	17:54	9:57	9:58	8:59	8:59	8:17	8:17	6:02	6:00	ברזיל ריו דה ז'נרו
19:30	18:21	19:12	19:04	18:39	18:30	9:51	9:56	8:46	8:52	7:39	7:47	5:28	5:40	בריטניה לונדון
19:44	18:32	19:26	19:16	18:50	18:41	10:00	10:04	8:54	9:00	7:42	7:51	5:35	5:47	בריטניה מנצ'סטר
19:52	18:44	19:35	19:27	19:02	18:54	10:17	10:22	9:12	9:18	8:07	8:15	5:55	6:06	גרמניה פרנקפורט
18:39	17:44	18:27	18:23	18:02	17:59	9:38	9:41	8:35	8:39	7:49	7:54	5:26	5:32	ישראל באר שבע
18:39	17:32	18:27	18:23	18:02	17:59	9:37	9:40	8:34	8:38	7:47	7:51	5:24	5:30	ישראל חיפה
18:37	17:21	18:25	18:22	18:01	17:57	9:36	9:39	8:33	8:37	7:47	7:51	5:24	5:30	ישראל ירושלים
18:40	17:43	18:27	18:24	18:03	18:00	9:38	9:41	8:35	8:39	7:49	7:53	5:25	5:32	ישראל תל אביב
19:25	18:21	19:09	19:02	18:39	18:32	9:58	10:02	8:53	8:59	7:53	8:00	5:38	5:48	מולדובה קישינב
19:24	18:33	19:13	19:11	18:51	18:50	10:35	10:37	9:33	9:36	8:52	8:55	6:27	6:31	מקסיקו מקסיקו
19:42	18:55	19:32	19:33	19:11	19:13	11:06	11:07	10:06	10:07	9:27	9:29	7:04	7:05	סינגפור סינגפור
19:08	17:58	18:50	18:41	18:16	18:07	9:27	9:32	8:21	8:28	7:13	7:21	5:03	5:15	פולין ורשא
19:58	18:55	19:43	19:36	19:13	19:07	10:34	10:38	9:30	9:35	8:32	8:38	6:15	6:24	צרפת ליאון
20:15	19:09	19:58	19:51	19:27	19:19	10:43	10:47	9:38	9:44	8:36	8:43	6:22	6:33	צרפת פריז
19:31	18:30	19:16	19:10	18:48	18:42	10:11	10:16	9:07	9:13	8:12	8:18	5:54	6:03	קנדה טורונטו
19:11	18:08	18:56	18:49	18:26	18:20	9:47	9:52	8:43	8:49	7:46	7:52	5:29	5:39	קנדה מונטריאול
20:11	18:56	19:51	19:41	19:14	19:03	10:18	10:23	9:12	9:19	7:55	8:05	5:52	6:05	רוסיה מוסקבה
19:43	18:38	19:27	19:20	18:56	18:49	10:15	10:19	9:10	9:16	8:10	8:17	5:55	6:05	רוסיה רוסטוב (דנון)
19:47	18:42	19:31	19:23	19:00	18:53	10:19	10:23	9:14	9:20	8:14	8:21	5:58	6:08	שווייץ ציריך

1. הזמנים המצוינים בלוח הזמנים הם על פי החישובים שנערכו בספר "זמנים כהלכה" מאת הרב יהודה לוי.
2. זמן שקיעת החמה הוא לפי חישוב השקיעה הנראית.
3. זמן צאת הכוכבים הוא על פי שיטת אדמו"ר הזקן.

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מְלַפְנֵיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתוּלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לְמַחֲזוֹ חֲפִצְנוּ לְחַיִּים וְלְשִׂמְחָה וְלְשָׁלוֹם, (ואם דעתו לחזור מיד אומר וְתַחֲזִירֵנוּ לְשָׁלוֹם), וְתַצִּילֵנוּ מִכָּפַף כָּל־אֵיב וְאֹרֵב וְלִסְטִים וְחַיּוֹת רָעוֹת בְּדֶרֶךְ וּמִכָּל־פְּרֻעָנוֹת הַמְתַּרְגְּשׁוֹת וּבָאוֹת לְעוֹלָם. וְתַשְׁלַח בְּרָכָה בְּכָל־מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתַתְּנֵנוּ לְחֵן וְלְחֶסֶד וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל־רֹאֲיוֹנוּ, וְתַגְּמַלְנוּ חֲסֵדִים טוֹבִים וְתַשְׁמַע קוֹל תְּפִלָּתֵנוּ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל־פֶּה: בְּרוּךְ אַתָּה יי, שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה:

להשתתפותכם גם על ידי תרומה כספית בהפצת "דבר מלכות"

בהפקדה לחשבון בנק:

ישראל ISRAEL

"אור אבנר" בנק הדואר, סניף - 565 חשבון - 8248042

"אור אבנר" בנק הפועלים, סניף - 537 חשבון - 557709

ארה"ב U.S.A.

dvarmalchus, north fork bank, 3464007636

למשלוחים דרך הדואר:

ישראל ISRAEL

נא לכתוב צ'יק על שם "אור אבנר"

לכתובת: דבר מלכות ת.ד. 373 כפר חב"ד

ארה"ב U.S.A.

Dvarmalchus 770 Eastern Parkway brooklyn N.Y. 11213

לתרומות דרך אתר "דבר מלכות" באינטרנט:

<http://www.dvarmalchus.org/Donate.aspx>

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

FAX: (972) 3 9606108

ת.ד. 373 כפר חב"ד 72915 Israel - P.O.B 373 Kfar Chabad 72915

E-mail: OrHachasidus@DvarMalchus.Org * USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

פקס 08-8502772 E-mail: chazak@zahav.net.il

Dvar Malchus
Issue # 00106
30/03/2008